THE LIBRARY – THE UNIVERSITY OF JORDAN

הצופה

ביה יום ששי, ה' שבט תשל"ה (17.1.75)
שנה ל"ז — גליון 11881 — המחיר 2.20 ל"י
עתון התנועה העולמית של המזרחי והפועל המזרחי
מייסד ועורך ראשון: הרב מאיר בר־אילן ז"ל

4 מחבלים נהרגו בסריקת כוחות צה"ל בכפר שובא

צבא לבנון הפגיז בפעם הראשונה ישובים ישראלים

מאת סופרנו הצבאי

ארבעה מחבלים נהרגו אתמול בסריקת כוחות צה"ל בכפר שובא. שני חיילי צה"ל נפצעו בהיתקלות.

הצבא הלבנוני ירה אתמול פגזים, זו הפעם הראשונה לעבר אזורי ישוב ישראליים. פגזים נורו לעבר אזור מטולה. איש לא נפגע.

צה"ל המשיך לפעול בלילה הקודם נגד המחבלים בדרום הפתח־לנד.

שלושה כוחות סרקו את האזור. כוח אחד שפרץ את הכפר שובא, הריק כמעט מתושביו נתקל במחבלים ובקרב האש הקצר שהתפתח נהרגו 4 מחבלים. שניים מחיילינו נפצעו. כוח שני פוצץ גשר על הדרך המובילה לאל־היבריה בכוונה לשבש את תנועת המחבלים באיזור.

בכפר חמס נעצר אדם חשוד והובא לשטחנו.

בשעה הבוקר הגיב צה"ל על פעילות האש של המחבלים.

לפנות בוקר נורו מתחום לבנון מספר פגזי ארטילריה לעבר אזור מטולה. לא היו נפגעים, אך נפגע זרם החשמל. נגלו רסיסי פגזים של 122 מ"מ.

תותחי 122 מ"מ נמצאים ברשות המחבלים וכן בידי צבא לבנון. ואכן יותר מאוחר התברר, כי הצבא הלבנוני הוא שירה את האש הארטילרית. הודה בכך דובר צבא לבנון.

זו הפעם הראשונה, שבירות מדה רשמית בידי ארטילרי לעבר ישובים יהודיים. בישראל התייחסו אתמול בחומרה למעורבותו הגדלה והולכת

(סוף בעמוד 2)

ק. ק. תאלר

במוסקווה שואלים: מה אירע לברז'נייב?

המסתורין האופף את מצבו של מזכיר המפלגה הקומוניסטית הסובייטית ליאוניד ברז'נייב העמיק, כאשר המנהיג הסובייטי לא נפגש עם ראש ממשלת אוסטרליה גוף ויטלאם. — כותב ק. ק. תאלר — סופר יו. פי. בלונדון.

ויטלאם, הנודע ביקור רשמי במוסקווה, שוחח עם ניקולאי פודגורני, נשיא בריה"מ ועם אלכסי קוסיגין ראש הממשלה, אך לא נתקבל ע"י ברז'נייב על אף העובדה שהוא הביע בפרהסיה את רצונו להפגש עימו.

עובדה זו גרמה להגברת השמועות, לפיהן המנהיג הסובייטי חולה אנוש ואינו יכול לשוחח עם מבקרים מחו"ל או שחל שינוי בצמרת הסובייטית שבעקבותיו־נשללו סמכויותיו.

מוסקווה שומרת על שתיקה רשמית. בתחילת החודש הוכחשו הידיעות, לפיהן מתנהל מאבק על השלטון בהנהגת המפלגה הקומוניסטית הסובייטית. (סוף בעמוד 2)

שרי הממשלה סיירו במשך היום באזורי צה"ל בצפון. השרים ביקרו במערכת ההגנה הקדמית של הכיבושים ההרים בהתקני תצפית, במחסן הרוב ובמפקדות קדמיות. השרים שמעו סקירות מפי שר הבטחון, הרמטכ"ל, אלוף הפיקוד ומפקדי האוגדות שהציגו בפניהם את המצב הצבאי ואת התכניות שבביצוע. השרים הסבו לצהריים בבסיס קדמי עם מפקדי החטיבות והגדודים של החזית בצפון.

אלון נועד עם דוברינין

פגישה נימוסית — לא שוחחו על בעיות מדיניות

דובר ה"בית הלבן": פורד החליט להיפגש עם אלון

וושינגטון, 16 (עתי"ם) — השר יגאל אלון נועד אתמול עם השגריר הסובייטי בוושינגטון אנטולי דוברינין, במסגרת מגע נדיר בין נציגים רשמיים של שתי ארצות — כך מסרו היום מקורות מהימנים. ברית המועצות ניתקה את קשריה הדיפלומטיים עם ישראל אחרי מלחמת ששת הימים. הפגישה הקצרה נערכה בבנין הקונגרס בוושינגטון, בעת נאומו של הנשיא פורד על מצב האומה. מר דוברינין הבחין במר אלון באחד הפרוזדורים, וביקש להיות מוצג בפניו, אמרו המקורות.

שני האישים דיברו במשך מספר דקות באורח פרטי, אך לא נמסר במה דנו.

בינתיים מסר דובר "הבית הלבן" רון נסן, כי הנשיא פורד החליט להיפגש עם מר אלון, משום שהוא סבור, כי הדבר יועיל לקידום המאמצים למען הסדר שלום במזה"ת.

אלון: טרם הגענו למסקנות כלשהן

בתום פגישה בת שעתיים עם קיסינגר וסעודת־עבודה עם סגן שר החוץ האמריקאי ג'וזף סיסקו, אמר מר אלון כי הוא והנציגים האמריקאים טרם הגיעו למסקנות כלשהן לגבי הצעד הבא במאמצי השלום במזרח־התיכון.

מר סיסקו אמר בתום פגישתו עם מר אלון: "היו לנו שיחות טובות מאד". מר אלון אמר כי "זה נכון בהחלט". אך הוסיף כי אנו עדיין בעיצומן של השיחות ואין הרבה לומר כרגע".

בתשובה על שאלה לגבי פגישתו עם השגריר הסובייטי דוברינין, אמר מר אלון, כי הם הוצגו זה לזה כאשר שניהם נכחו במושב בבית הנבחרים, בו השמיע מר פורד את נאומו.

מר אלון אמר כי לחצו ידיים וכי "לא היה בכך יותר מזה. שוחחנו קצרות". הוא אמר כי דוברינין הוא "אדם חשוב, אך אינני יכול לייחס חשיבות רבה לשיחה שלא נערכה".

"טאס": בריה"מ תוסיף לתמוך בשיטת הדטנט

מוסקבה, 16 (יופ"י וע"צ) — ברית המועצות הדגישה היום כי היא מוסיפה לתמוך בתמיכה חזקה בדטנט ותמשיך גם להמשיך לקיים מגע עם ארצות הברית, על אף החלטתה לא ליישם את הסכם הסחר הסובייטי־אמריקאי מ־1972.

הצהרה זו המבהירה את המדיניות הסובייטית על הקשרים עם וושינגטון באה לאחר שהודיע שר החוץ האמריקאי הנרי קיסינג'ר ביום ב' בלילה על ההחלטה הסובייטית. ההצהרה פורסמה באמצעות סוכנות הידיעות הסובייטית הרשמית טאס, בצורת מאמר מאת סופר טאס אנאטולי קרסיקוב. במאמר נאמר כי לא חל שינוי במדיניות הסובייטית.

אולם ברית המועצות לא תרשה שזכותה להכריע בעניניה הפנימיים תהפך לענין של מיקוח — רמז ברור לתביעות הקונגרס האמריקאי כי מוסקבה תתיר הגירה חופשית יותר של יהודים סובייטים ומיעוטים אחרים.

קרסיקוב הדגיש: "ברית המועצות ידידה, ויש להדגיש זאת במיוחד, מוסיפה לצדד בדטנט בינלאומי — במגמה שלא תהיה חזרה למצב. (סוף בעמוד 2)

הודח רא"מ צפון תימן

צנעא, 16 (ע"ר) — רדיו צנעא הודיע היום שלוטננט־קולונל איברהים אל האמדי, העומד בראש המועצה הצבאית של הרפובליקה התיכונית הערבית (צפון תימן) הדיח את ראש הממשלה מוחסין אל עיני ואת ממשלתו.

בהודעה נאמר שאל האמדי, המשמש כמפקד הכוחות המזוינים כי סיים את תפקידו של ראש הממשלה ושל ממשלתו.

הסיבה העיקרית לצעד זה היא העובדה שראש הממשלה אינו נהנה יותר מאמון בית הנבחרים.

חוגים מדיניים:

ביקור קיסינג'ר אפשרי, אך צפויים חילוקי דעות בממשלה לגבי הצעותיו

מאת סופרנו המדיני בירושלים

ביקור קיסינג'ר במזרח התיכון במסגרת של סיור בין הבירות, כדי לזרז את המהלך להסכם ביניים בין ישראל למצרים, הוא אפשרי במצב הנוכחי — אמרו אתמול חוגים מדיניים בירושלים.

העובדה שהממשלה לא התכנסה אתמול במהלך שיחות אלון בוושינגטון, מוכיחה, כי השיחות לא הגיעו לשלב קריטי שהממשלה היתה צריכה להכריע בהן.

אם אמנם ביקורו של קיסינג'ר במזרח התיכון יקויים, כי אז יש להניח שהוא בונה את מהלכיו על יסוד המצוי בידו. שכן לא יתכן שהוא יסיים ביקור כזה בלי תיעוד כלשהו.

נודע שבממשלה עשויים להתגלות חלוקי דעות, כבר בגין להסכם שיוצע ע"י קיסינג'ר. הסכם זה עשוי להיות פשרה בין העמדות המצריות לבין העמדות הישראליות, והוא עשוי לעו־ (סוף בעמוד 2)

אלון: דרושים צעדים מעשיים להשכנת השלום

וושינגטון, 16 (עתי"ם) — שר החוץ הישראלי מר יגאל אלון אמר ביום ד' כי הגיעה השעה להתקדם לקראת שלבים מעשיים בהתירה לשלום במזה"ת.

אלון השמיע דברים אלה לאחר שנפגש עם עמיתו האמריקאי הנרי קיסינג'ר, לשיחה שנמשכה שעה וחצי.

בדברי אלון היתה הערכה אופטימית יותר של המצב הקיים מאשר זו הנשמעת עתה בדרך כלל.

הוא הצביע על העובדה שכאשר ביקר בוושינגטון בחודש דצמבר הוא תיאר את דיוניו כשלב פרלימינארי. "הפעם הגיעה השעה להתקדם מהשלב הפרלימינארי לשלב המעשי" אמר. כל הצדדים באיזור עושים מאמצים, כדי לשוות תנופה מדינית חדשה למאמצי השלום הנתונים כרגע — וזאת בהקדם האפשרי, הוסיף ואמר שר החוץ.

כתב "רויטר" מציין שההנחה המקובלת היא שקיימים חילוקי דעות עמוקים ביותר בין ישראל ומצרים בקשר עם השלב הבא של הסדר שלום.

עם זאת נתקבלו רמזים, לפיהם הציעה מצרים ויתורים מדיניים כלשהם תמורת נסיגות ישראליות נוספות בחצי האי סיני, שיכללו אולי גם את מעברי המיתלה והגידי.

מר אלון אמר, כי ביקורו בוושינגטון נערך בזמן מתאים ביותר, לאור ההתפתחויות האחרונות במזה"ת. עם זאת הוא לא הבהיר לאיזה התפתחויות הוא מתכוון וד"ר קיסינג'ר אמר לאחר מכן, כי אין (סוף בעמוד 2)

לבנון הגישה תלונה למועה"ב

מרכז האו"ם, 16 (ע"ר) — לבנון הגישה היום מחאה נמרצת למועצת הבטחון על מעשי תוקפנות ישראליים ביבשה, בים ובאוויר.

נציג לבנון באו"ם אדוארד גורה אמר, כי המועצה חייבת להבטיח את ביצוע החלטותיה הקודמות, אך הוא לא ביקש לכנס ישיבה של המועצה.

באגרת לידי התורן של מועצת הבטחון, ג'ורג' צרובנקו מבילורוסיה, הוא אמר: "ממשלת לבנון מבקשת להגיש מחאה חריפה ביותר למועצת הבטחון נגד מעשי התוקפנות החוזרים ונישנים והראויים לגינוי של ישראל".

הוא האשים את ישראל בניהול "מערכת טירור", ביחוד נגד האוכלוסיה של דרום לבנון, בהוסיפו כי פתרון הבעיה המזרח־תיכונית איננו טמון בהפצצת כפרים לבנוניים ורצח אזרחים חפים מפשע, כי אם בביצוע החלטות האו"ם הנוגעות בדבר.

הסיפור המלא של טביעתה של ספינת המעפילים "פיסצס" שטבעה בחופי מרוקו השבוע לפני 14 שנה מתפרסמת היום במלואה לראשונה בעמוד 6.

דיון על תקציב הבטחון בוועדת הכספים

שר־האוצר: מעולם לא היתה הצעה לקצץ בתקציב הביטחון

לא היתה מעולם הצעה לקצץ בכוחו של צה"ל, או בתכניות הרכש וההצטיידות של מערכת הבטחון, הבהיר ביום ד' שר האוצר, מר יהושע רבינוביץ, בישיבה של ועדת הכספים של הכנסת. הויכוח היה על הקצב של ההשקעות בלירות ישראליות, וניתן לומר שהוא מתמצה בשאלה אם הן יתבצעו בשנה או בשנה ורבע.

הצעת המשרד של ראש הממשלה, שאומצה על דעת הממשלה כולה, מאפשרת המשך התעצמות בקצב מלא, כאשר ההוצאות המקומיות של מערכת הבטחון ממשיכות להוות כ־15 אחוז מהתוצר הלאומי הגולמי — שיעור שיא שהיה קיים ב־1974, ושמעולם לא הגענו אליו בשנה כלשהי לפני כן (מלבד בשנת מלחמת יום הכיפורים).

התמרמרות הציבור

בהציגו בפני חברי ועדת הכספים כמה מן המחשבות שהינחו את הכנת תקציב 1975, אותו יניח על שולחן הכנסת ב־24 בפברואר, הביע שר האוצר את צערו על כך, שנתונים לא שלמים, לא תמיד אמיתיים — ובוודאי שלא מבוססים באורח המשקף את התמונה הכוללה — הופיעו בעתונות, כשיש בהם כדי לגרום להתססת הציבור.

ההתייקרות תגרום לתוספת 13 מיליארד ל"י

מדיניות לשעת חירום מחייבת צמצום הצריכה הפרטית והציבורית ותקציב המדינה יתרום לכך בשני דרכים, שתיהן מכאיבות וקשות לביצוע, של הקטנת ההוצאה והפיגת כספים מהמבזבוז — אמר שר האוצר. הוא הפנה את תשומת לב חברי הועדה לכך שההתייקרויות במספר סעיפים שאין בהם כל פעילות, כגון החזר חובות, עידוד היצוא, פיצוי ההתייקרויות למעוטי יכולת, וביטוי ההתייקרות בתקציב הבטחון ובתקציב הרגיל — גורמות לתוספת של 9.35 מיליארד לירות בתקציב 1975, לעומת התקציב הכולל ל־1974.

מרכיב מסבע החוץ בבטחון גורם אף הוא לתוספת של 4 מיליארד ל"י בקירוב. כלומר, שההתייקרות לבדה תגרום לתוספת של 13 מיליארד ל"י — בלא כל תוספת פעולה שהיא.

תקציב הפיתוח אינו מאפשר התחלת בניה חדשה, אלא גמר או המשך של בניה קיימת. לעומת זאת, קיימת פריצת דרך של ממש בתכניות לאיכלוס הגליל ויתר דגש על מדיניות פיזור האוכלוסיה.

הגרעון המתוכנן — 1.5 מיליארד ל"י

בסיכום דבריו הטעים שר האוצר, כי הגרעון המתוכנן בתקציב היה תשאר 1.5 מיליארד, וזאת על דעת נגיד בנק ישראל. התכנית המפורטת למימון התקציב תגובש סופית במהלך הכנת הצעת התקציב לכנסת, תוך הבאה בחשבון של דיוני ועדת בן־שחר.

ח"כ י. קרגמן אמר: צריך לבצע בהקדם רפורמה במיסים. אין זמן יותר מתאים להנהגת מס ערך מוסף מאשר כעת.

ח"כ ד"ר בן־מאיר: הצעת התקציב מהווה מכת מוות לתוכניות הכלכלית החדשה. זה תקציב אינפלציוני. ההצגה של תקציב הבטחון היא לא נכונה.

ח"כ א. רונן: לדון על התקציב אפשר רק עם מספרים ועם נתונים. אם אין מספרים אז הדיון הוא כמו דיון במליאה או כמו דיון באסיפת בחירות.

ח"כ מ. שחל: יש כאלה שמהלכים את העם לאלה שכאילו דואגים יותר או דואגים פחות לבטחון, גם בטחון זו לא פרה קדושה, וגם בו אפשר להעביר סכומים מדברים פחות חיוניים ליותר חיוניים.

ח"כ שמחה ארליך: היו כאן כאלה (סוף בעמוד 2)

הדלקת הנר

	ער"ש	מוצ"ש
ירושלים	4.22	5.38
תל־אביב	4.40	5.40
חיפה	4.29	5.37
אילת	4.43	5.44
באר־שבע	4.40	5.38

מבקר המדינה, ד"ר י. א. נבנצל:

הממשלה חייבת ליצור כלים לקביעת הוצאות הביטחון

הדיון בממשלה על התקציב זקוק להכנה מוקדמת בעבודת מטה, תוך הכנה אלטרנטיבית

מאת יצחק רימון

המערכת האזרחית צריכה ליצור כלים בדרג גבוה ביותר כדי לקבוע את ההוצאה של מערכת הבטחון — אומר מבקר המדינה ד"ר י.א. נבנצל בשיחה מיוחדת ל"הצופה" (ראה עמוד ג').

הד"ר נבנצל הזכיר שהעלה דרישה זו כבר באפריל 1972, עם פרסום הדו"ח השנתי אז. אולם היתה כנראה רתיעה מלעשות זאת שמא יתפרש כי המציעים רוצים לקצץ בהוצאות הבטחון או שהם מגלים חוסר בקיאות בנושא. לכן נשאר הטיפול בנושא בדרג של "רפרנטים" באגף התקציבים. וזה אמנם חבר אנשים נכבד, אבל בכל זאת לא הדרג בעל המשקל.

מבקר המדינה אומר כי את הדיון על תקציב הבטחון יש להכין ע"י עבודת מטה, תוך הצגת ברירות לא רק ע"י מערכת הבטחון עצמה, שהיא הגורם הנוגע בדבר במישרין. כלים יותר משוכללים לניתוח עניני תקציב הבטחון עשויים לתרום להצלחתו.

סופרנו מציין כי לדברים אלה של מבקר המדינה יש משקל מיוחד נוכח הדיונים בבניין קביעת גודל תקציב הבטחון.

תחזית מזג האוויר

מעונן חלקית וייתכן גשם מקומי. תשקיף לשבת — מעונן חלקית.

הטמפרטורות: ירושלים 6—11, תל־אביב 8—16, חיפה 8—17, רמת־הגולן 6—10, נהריה 5—18, צפת 6—10, טבריה 8—17, נצרת 7—13, עפולה 3—17, השומרון 6—13, לוד 5—18, יריחו 4—18, עזה 8—17, באר־שבע 8—16, אילת 7—18, מפרץ שלמה 10—19 מעלות.

המפלגה הדתית לאומית — הסתדרות הפועל המזרחי
אחד העם 108
אגודת בית ישעיהו, בית הכנסת צ'לנוב 18 — חברה קדישא בת"א, מוהליבר 33

ביום חמישי י"א בשבט תשל"ה 23.1.75 בשעה 5.30 בערב תתקיים אי"ה בבית הכנסת בית ישעיהו רח' צ'לנוב 18.

אזכרה
לר' יהושע השיל פישלר ז"ל
במלאות שנה לפטירתו

דברי הספד: הרב ב. מ. מבורש — חבר הרבנות הראשית
מנחם שיינמן — סגן יו"ר הכנסת
יו"ר הנהלת המפד"ל בת"א
עו"ד חיים מ. מסוק — סגן ראש העיר
וחבר הנהלת המפד"ל
הרב יצחק בעתמן
סיום מסכת ע"י בנו חיים פישלר
למחרת ביום שישי בשעה 9 בבוקר עליה לקברו לגילוי המצבה בבית העלמין נחלת יצחק. נפגשים ע"י השער.

במלאות שלושים לפטירת יקירנו
ר' אבא ב"ר משה מיכליס ז"ל
נעלה לקברו ונתיחד עם זכרו
ביום ראשון, ד' בשבט תשל"ה (19.1.75),
בשעה 3.30 אחה"צ, בבית העלמין בפתח־תקוה.
המשפחה

במלאות שלושים לפטירתו של חברנו היקר
אברהם ריינמן ז"ל
תתקיים אזכרה וגילוי מצבה
ביום ראשון ד' בשבט תשל"ה (19.1.75)
גילוי מצבה בשעה 16.00
(היציאה מן המשק לבית העלמין ב־15.45)
אזכרה וערב לימוד בשעה 21.00 בביהכ"נ של הקבוצה.
המשפחה
ובית קבוצת לביא

במלאות שלש שנים לנפילתו של
בננו ואחינו היקר
ראובן שפורן ז"ל
נעלה לקברו ונתייחד עם זכרו
ביום ראשון ד' בשבט תשל"ה (19.1.75) בשעה 3.30 אחה"צ
בבית הקברות הצבאי בקרית שאול.
המשפחה
במוצש"ק פרשת בא, ו' בשבט תשל"ה (18.1.75) בשעה 8 בערב נקיים בביתנו (רמת־גן, רח' הבילויים 7) למוד לזכרו של יקירנו.

אם תתונה מכובדת
אם אך ורק עם
התזמורת המפוארת
המזרחית־התימנית
בניצוח ברוך שורץ
תל־אביב, שינקין 32
טלפון 284581
— מחירים נוחים —

לשכת הרבנות והמועצה הדתית
מצפה־רמון
למכובדנו וידידנו
ר' יוסף קלמנוביץ נ"י
להתמנותו כסגן מנהל המח' למועצות הדתיות
ברכה נאמנה
עלה והצלח בתפקידך החדש
הרב שלום דיין
רב המקום ויו"ר המועצה הדתית

המפלגה הדתית לאומית
המזרחי — הפועל המזרחי
הסתדרות הפועל המזרחי
הועד הפועל

ביום רביעי י' בשבט תשל"ה (22.1.74), בין השעות 7—5 אחר הצהרים,
יענו ישירות לשאלותיך הטלפוניות בנושאים כדלקמן:
ח"כ אברהם מלמד — יו"ר סיעת המפד"ל בכנסת על עבודת סיעת המפד"ל
הח' אשר לזימי — ראש המחלקה המוניציפאלית, בנושאים מוניציפאליים
נצל את ההזדמנות הניתנת לך אחת לשבועיים ופנה בשאלותיך ישירות לפי טלפון של מרכז המפד"ל והפועל המזרחי בתל־אביב 444151 (10 קווים).

ארגון ותיקי התנועה המזרחי הפוהמ"ז — קרן עזבון עמינוח ז"ל
הננו להודיע בזה שביום שלישי ט' בשבט תשל"ה 21.1.75 בשעה 7 בערב יתקיים בבית התנועה אבן גבירול 166 תל־אביב
טקס הענקת פרס
ע"ש נחמיה עמינוח ז"ל
לד"ר נוח עמינוח
על חבורו
עריכת מסכת קידושין בתלמוד בבלי
בתכנית:
דברי פתיחה — הרב אליעזר אלינר
למוד משניות — ר' פנחס קהתי
תפילה אזכרה — חיים ברוידא
דברי הערכה על נחמיה עמינוח ז"ל ושעיה ברנשטין
נמוקי השופטים פרופ' יצחק גילת
הערכה על עבודת המחקר הרב פרופ' עזרא ציון מלמד
הענקת הפרס אברהם מברך
דברי חתן הפרס
המנחה דב קנוהל

לאה ביכלר — תל־אביב
בן ציון יגר — תל־אביב
מאורשים
יום ד', ג' בשבט תשל"ה (15.1.75)

נוס עולמי שלישי של
תי כנסת וקהילות
שבט — ד' אדר תשל"ה (11—15.2.75)
הכינוס העולמי השלישי של בתי כנסת וקהילות בהשתתפות משלחות מכל העולם היהודי יתקיים בירושלים בימים ל' שבט — ד' אדר תשל"ה (11—15.2.75).
אלו שלא שלמו לבתי הכנסת, למועצות הדתיות ... מתבקשים להזדרז בהקדם האפשרי ... לשכת הכינוס העולמי השלישי, היכל שלמה ירושלים.
טפסים נוספים אפשר לקבל אצל ... רח' הירקון 206 תל־אביב טל' 03־240263 או במשרדי חבר המועצות הדתיות שד' שאול המלך 41 טל' 03־257480.
הבטיחו השתתפותכם ושלחו טופסי הרישום בעוד מועד.

כה לחי
בח"י לירות

صكن من الاصل

המצפה

בשלבים מכריעים

נשיא ארצות הברית, סגנו, שר הבטחון ושר החוץ שלו קיימו בימים האחרונים שיחות אינטנסיביות עם סגן ראש הממשלה ושר החוץ, יגאל אלון, השוהה כעת בוושינגטון. מתוך הידיעות המקוטעות הזורמות מבירת ארה"ב ניתן ללמוד, כי עיקר הדיונים מתמקדים, כיצד לשכנע את ישראל להסכים לוויתורים משמעותיים למצריים. מעל ומעבר למה שהציע השר אלון בעת ביקורו הקודם בארצות הברית.

האינטנסיביות במשא ומתן, בלא שהובררה העמדה המצרית, גם אם איננה מלווה מה שמכנים „לחצים", יוצרת את הרושם שהמשא ומתן להשגת הסדר חלקי נוסף בקו ההפרדה הישראלי־מצרי, בתיווכו של ד"ר הנרי קיסינג'ר נשאר חד־סטרי. ארצות הברית עוסקת באמצעים עליונים, כדי להביא את ישראל לוויתורים, בלא שיש בידה תשובה מחייבת בצד מצריים, מה תמורה שהיא מוכנה לתת תמורת הוויתורים הישראליים.

להיפך, בינתיים, תקיפה הכרזתו של סאדאת, האומרת כי לא יחודש את המאנדאט של כוח החירום של האו"ם, אם ישראל לא תסכים לנסיגה משמעותית בכלוש החזיתות: בסיני, בבקעת הירדן וברמת הגולן. אם אמנם זאת העמדה המצרית הרשמית, מה טעם בשיחות שאנו מנהלים כעת בוושינגטון? ומאידך, אם חל שינוי בעמדה המצרית, ראוי שנדע עליו, בטרם נסכים ל„עצות הטובות" של הידידים האמריקאיים, להסכים לוויתורים גדולים יותר למצריים, לשם השגת הסדר חלקי לעוד שנה—שנתיים.

אמנם עקב התמורות המתחוללות במדיניותה של מוסקווה, אשר ללא ספק יש להן השלכה על המצב במזרח התיכון, משמעות מיוחדת לשיחות של שר החוץ, י. אלון, בוושינגטון, בכל זאת, כדי שנבחן את האפשרויות השונות, בקור רוח ובאומץ לב.

דווקא בכל הנסיבות המדיניות החדשות מצווים על זהירות יתר בהערכת המצב ובקבלת החלטות. משום כך, אין להיחפז בקבלת החלטות, אפילו אם מטוסו של הנרי קיסינג'ר עומד הכן, כדי להביאו למזרח התיכון לסיבוב נוסף בין ירושלים לקאהיר.

על הממשלה להימנע מקבלת החלטות בטרם שובו של אלון, גם אם ב„סטייט דיפארטמנט" מחכים בקוצר רוח לידיעות, על מה עוד מוכנה ישראל לוותר, כדי לשמור על התנופה המדינית של קיסינג'ר במזרח התיכון, אחרי שמדיניות ה„דיטאנט" שלו עם ברית המועצות עטופה עתה בערפל סמיך.

אנו עומדים כעת בפני הכרעות הרות גורל ועלינו לבחון את ההצעות השונות, מתוך רוחב דעת בלא שיעמידו מעל לראשנו עם ה„סטופר" ביד, כפי שמתקבל הרושם מסגנון השיחות המתנהלות כעת בוושינגטון.

המאבק חייב להימשך

המאבק למען חופש העלייה מברית המועצות חייב להימשך וביתר תנופה, דווקא אחרי שברית המועצות הודיעה על ביטול הסכם הסחר עם ארצות הברית. כי עם ביטול ההסכם למעשה, חזרנו למצב הקודם, לפני תיקון ג'קסון שהיה מלווה הבטחה מצד הסובייטים לאפשר יציאתם של חמישים ששים אלף יהודים בשנה.

באין הסכם סחר, אין גם משמעות לתיקון ג'קסון לפחות בכל מה שנוגע לברית המועצות. ומשום כך, על יהדות העולם להתגייס למאבק רב ממדים, כדי להבטיח את חופש העלייה מברית המועצות.

המאבק על חופש עלייה — הוא מאבק על חופש וזכויות האדם ואין להתייחס אליו כאל חלק מ„הסכמים מסחריים". בין אם תקנה ברית המועצות חיטה בארה"ב ובין אם לאו — התביעה המוסרית והאנושית המופנית אליה לקרוא דרור לכל היהודים המבקשים לשוב למולדתם בעינה עומדת.

יש לקדם בברכה את מנהיגי יהדות ארצות הברית שכבר נקטו יוזמה בכיוון זה והם נערכים למאבק גדול למען פתיחת השערים לרווחה לעליית יהודים מברית המועצות.

עוד לפני ביטול הסכם הסחר היינו עדים לחידוש ההתנכלויות ליהודים בבריה"מ, אשר הגישו בקשות להשגת אשרות עלייה. קיים חשש רציני, כי מדיניות ההקשחה עלולה להחריף, עקב הזעזועים בחומות הקרמלין.

מכאן, מגמה חיובית למאבק על חופש העלייה מברית המועצות, כשברקע מתחוללות תמורות הן בקרמלין והן ביחסם של שליטי ברית המועצות לעולם החופשי.

הדרישה לחופש העלייה צריכה להישמע ביתר תוקף, תוך גיוס דעת הקהל העולמית, כי עת הזעקה הגיעה.

עם ביטול ההגבלות על „ישיבות ההסדר"

הודעתו של שר הדתות בכנסת, כי הושג הסכם עם משרד הבטחון לפיו יבוטלו כל ההגבלות שהיו קיימות עד כה לגבי הקמת „ישיבות הסדר", נתקבלה בברכה על ידי הציבור הדתי של שוחרי תורה.

עם ביטול ההגבלות להקים ישיבות חדשות, בא קץ למדיניות קשוחה ומפלה, כלפי מוסדות חינוך תורניים בהם מתחנך דור חדש של אנשי תורה שגם מאמנים ידיהם לקרב ואת אצבעותיהם למלחמה.

תלמידי „ישיבות ההסדר" רשמו פרקי הוד שבגבורה במערכות ישראל. גבורתם זו הגיעה לשיא הפסגה במלחמה העקובה מדם במלחמת יום הכיפורים. הם מגלמים את הלוחם איש האמונה, הרואה בשמירה על בטחון ישראל — מצווה ככל מצוות התורה.

עם ההודעה של שר הדתות על ביטול ההגבלה על הקמת „ישיבות הסדר נתבשרנו, כי השנה יוקמו לפחות שלוש „ישיבות חדשות מסוג זה מהן שתיים בקווי הגבול, בצפון ובדרום.

הנהירה הגדולה של צעירים דתיים, חובשי הכיפה הסרוגה ל„ישיבות הסדר" גרמה לכך שצר המקום להכיל את כולם, עתה עם ביטול ההגבלות ניתן לקוות שלא יימצא עוד בן תורה שיאמר צר לי המקום שאלמד שם.

אנו רוצים לקוות שעם ביטול ההגבלות הנ"ל, יבוטלו גם ההגבלות החלות עדיין על מספר ישיבות תיכוניות ומקצועיות שאינן מאפשרות לבוגריהן להמשיך ב„ישיבות הסדר.

מן הראוי שאף אפלייה זו תבוטל, כבקשתם־דרישתם של ההורים והתלמידים שוחרי התורה.

סאדאת: מצרים מוכנה לתת לישראל הזדמנות לצעדי שלום תוך 3 חדשים

„לא קיבלנו הצעות ישראליות חדשות להשכנת שלום באיזור" ✡ לא נסכים לפחות מאשר תזוזה בכל 3 החזיתות ✡ הפלשתינים חייבים לתת הזדמנות למאמצי השלום

ביירות, 16 (יופי"ע, ע"א). על ישראל לנקוט בצעד הבא לקראת השכנת שלום במזרח התיכון — וזאת תוך 3 חודשים — זאת אמר נשיא מצרים אנואר סאדאת בראיון שפורסם היום.

סאדאת ציין, כי מצרים מוכנה לתת את „ההזדמנות הדרושה" למאמצי השלום, אך הטעים כי קהיר לא תשב בחוסר מעש, אם סוריה תותקף ע"י ישראל.

בראיון שהעניק סאדאת לעתון „אל נהאר" הוא טען, כי על אף שכתוצה החזרות ונישנות בעניין זה, לא קיבל הצעות ישראליות חדשות להשכנת שלום באיזור.

בהקשר זה הטעים נשיא מצרים „לא אסכים לפחות מאשר תזוזה ישראלית בשלוש חזיתות — וזאת תוך שלושה חודשים". עוד אמר כי „סבלנות פחות מוכנות" למצרים מאשר מדיניות של הערכות (עם בריה"מ אי ארה"ב) ושיבה למלחמה.

„הכדור עתה בידי ישראל. אני חוזר עתה שעד שעה זו לא קיבלתי כל הצעות חדשות. אם לא אמצא כל היענות בינלאומית, הצד שכנגד חייב לשאת באחריות" — אמר סאדאת.

לא קיבלנו אספקה צבאית מבריה"מ

הוא חזר והטעים כי מצרים לא קיבלה כל אספקה צבאית מבריה"מ במשך 14 החודשים האחרונים.

באשר לסוריה הצהיר נשיא מצרים „אם תתקיף ישראל את סוריה, תפעל מצרים ללא דיחוי ותתערב. אני מתכוון למה שאני אומר וארה"ב יודעת זאת".

אם יעלו בתוהו המאמצים להשכין שלום במהירות „יפוצצו" הערבים את המצב בוועידת ג'נווה.

נפוצץ את ועידת ג'נווה

„אם לא יושג דבר בקרוב, בזמן הקרוב ביותר, נלך לג'נווה — כולנו, כולל הפלשתינים — ונפוצץ שם את הכל. אנו נפוצץ את המצב בזמן שיראה לנו", אמר הנשיא המצרי.

עוד אמר סאדאת „כאשר תצא ועידת ג'נווה לפועל, היא חייבת לשאת אופי סופי ומסכם, ולא להסתפק בדיון על בכה קים בהתאם להסכמי הפרדת כוחות.

1975 — שנת הכרעה

את שנת 1975 כינה סאדאת במהלך הראיון כ„שנת הכרעה".

סאדאת הבהיר במהלך הראיון, כי מצרים סירבה לשים קץ באורח חד צדדי למלחמה וכי היא עומדת על התביעה שהנסיגה הישראלית תתבצע בשלוש החזיתות. עם זאת סבורה מצרים כי יהיה זה משום בגידה, אם תסרב לקבל לידיה שטח ערבי המוחזר ע"י האויב.

אנו דבקים במטרות האיסטרטגיות שלנו לטווח ארוך. אך זה לא יפריע לנו להפיק תועלת מכל השינויים.

פנייה לסובייטים לכבד הבטחותיהם

באשר ליחסי מצרים־בריה"מ פנה סאדאת בקריאה למוסקווה שאם רו־צים המנהיגים הסובייטים להציל את יוקרתם בעולם הערבי „עליהם לכבד את ההתחייבויות שקיבלו על עצמם על פי חוזה הידידות הסובייטי־מצרי".

סאדאת אמר כי לא קיימים כל חילוקי דעות בין מצרים לפלשתי־נים, אך יעץ למנהיגים הפלשתינים לגלות מידה גדולה יותר של סבלנות. עליהם „לתת הזדמנות" למאמצי השלום בשלב הבא — הטעים נשיא מצרים.

ביקור קיסינג'ר

(סוף מעמוד ראשון)

ר־ חילוקי דעות לגבי אמור־נות תיווכו של קיסינג'ר.

גורס שר־הבטחון ש. פרס גורס, שאין להם איכון עיוור בקיסינג'ר וכי מוטב לנו להשוות את המגעים למשך שנה כדי לראות את ההתפתחות הענ־יינים בממשל בארה"ב שיעמוד לפני בחירות לנשיאות תוך השנתיים הקרובות. לעומת זאת גורס שר החוץ יגאל אלון, שהזמן אינו פועל לטובתנו וכדאי להשיג הסכם כלשהו עכשיו מאשר אחר כך. אלון, בניגוד לפרס סבור, כי הליכה לוועידת ג'נ־ווה בלי הבנה מוקדמת, סופה כשלון, שיביא להתלקחות מלחמתית, ולכן אין מקום לחשוב על כינוסה של ועידת ג'נווה. בעוד שפרס סבור, שוועידת ג'נווה גם אם תכשל, תו־כיח לעולם כולו שהערבים אין פניהם לשלום.

משום כך אם הממשלה תצטרך לדון על הסכם עם מצרים, אין להניח שהיא תוכל לאשר אותו, בלי חילוקי דעות כפי שאושרו הסכמי ההפרדה ע"י ממשלת גולדה מאיר.

ממשל פורד מעוניין בהשגת הסכם כלשהו

ראוי לציין, כי הממשל האמריקני זקוק כיום להצלחות במזרח־התיכון, אחרי כשלונות באזורים אחרים, הנשיא פורד מעוניין שהצלחות אלה יושגו בתקופתו. הוא אינו מוכן שהמתיחות במזרח־התיכון תימשך עד לתקופת הבחירות לנשיאות, מתוך חשש של הסתבכות במלחמה. בארה"ב נשמעים קולות לאחרונה, שארה"ב אינה צריכה לשעבד את האינטרסים שלה לאלה של ישראל. הנשיא פורד ביטא זאת כאשר אמר, כי בסופו של דבר יקבעו האינטרסים האמריקאניים. משום כך סבורים שבתקופה הקרובה, עשויים להתגלות ניגודים בין האינטרס האמריקאני של הסכם בכל מחיר, לבין האינטרס הישראלי הדורש הסכם בבחור כת־קבל על הדעת.

מירז' שלישי התרסק תוך שבוע

פאריס, 17 (הפיי"ע) — מטוס־קרב מדגם מיראז'־3 התרסק היום בדרום צרפת, המטוס שלישי לשלושה שבועות שמטוסי המיראז' שהתרסק בעת אחד בתהצגת. טייסו לא פג־ע — אמרו שלטונות התעופה הצר־פתיים.

ההתרסקות של היום אירעה ליד כפר ארסתאי, כאשר המטוס נפל לתוך שדה בהיותו בטיסת אימונים. הטייס צנח, אך מת לאחר מכן בבית חולים מפצעים שסבל בעת נחיתתו.

אתמול התרסק מטוס מיסטר־4 גם הוא מתוצרת מפעלי דאסו — אולם הטייס נחת בשלום.

ב־10 בינואר התרסק ביער בדרום מערב צרפת מפציץ־קרב „מיראז'־4, מטוס שנועד לשאת פצצה אטומית ואינו נמכר לארצות אחרות. שני אנשי הצוות נהרגו.

שלטונות הצבא אמרו כי הם חוק־רים את התאונות וסירבו להעלות השערות בדבר סיבותיהן.

הקונגרס לפורד: נאשר קיצוצי המס בשינויים

וושינגטון, 16 (יופי"ע ע"ר וצי"צ) — מנהיגי הקונגרס הודיעו היום לנשיא פורד, כי ההנחות שהציע לנישומים בשנת הכספים 1974, יאושרו עד ל־1 באפריל תוך „שינויים מסויימים".

דובר „הבית הלבן" רון נסן אמר כי מנהיגי המפלגות הדמוקרטית והרפובליקאית הבטיחו לנשיא פורד בפגישה בבית הלבן, כי הם ייענו למועד שהוא ביקש לשם אישור ההנחות בסך 12 מיליארד דולר לשלמי מיסים אינדיבידואליים.

אולם הוא אמר, כי הדמוקרטים אמרו לנשיא שיהיה צורך בשינויים מסויימים.

נסן אמר כי המנהיגים הדמוקרטים לא אמרו במפורש אילו שינויים הם מתכוונים להכניס, אולם רובם כבר הביעו רצון לצמצם את ההנחות במס הכנסה למשפחות בעלות הכנסה נמוכה ובינוניות.

4 מחבלים

(סוף מעמוד ראשון)

של צבא לבנון, שאינו פועל נגד המחבלים ולעומת זאת מפעיל את נשקו נגד כוחות ושטחים ישראליים.

החזרה ללבנון

דובר צה"ל מודיע:

5 תושבי לבנון, אב ושלושה בניו וכן תושב כפר שובא שנקלעו לאזור ירי בכפר שובא בליל ה־15.1 הובאו לשטחנו, הוחזרו היום (יום ה') לש־טח לבנון.

4 המחבלים שנהרגו השתייכו לצבא אש"ף

אש"ף נמסר כי ארבעת המחבלים שנהרגו בהתקלות עם כח צה"ל השתייכו לצבא השחרור הפלשתינאי. מצבא זה נכנס בימים האחרונים גדוד מסוריה שתפס עמדות בדרום לבנון, „צבא השחרור הפלשתינאי" נתון לפיקודו ולמרותו של הצבא הסורי.

דובר צה"ל הכחיש אמש כאילו הפעיל צה"ל אתמול טילים ותותחים הפגיזו 6 כפרים בדרום לבנון. טענה זו נשמעה אתמול מפי מחבלים.

סאדאת יבקר בצרפת החודש

קהיר, 16 (יופי"ע) — הנשיא אנואר סאדאת יקיים ביקור רשמי בצרפת מה־27 ועד ה־29 בינואר לפי הזמנת נשיא צרפת ואלרי ז'יסקאר ד'אסטן, נאמר בהודעה ממשלתית שפורסמה היום.

סאדאת „יהיה הנשיא המצרי הראשון אשר יערוך ביקור רשמי בצרפת. הוא יגיע בלווית רעייתו ג'יהאן.

סבורים, כי שני הנשיאים ידונו בהתפתחויות במזרח התיכון, בביצור היחסים בין מצרים וצרפת ובמשבר האנרגיה העולמי.

תקוע מתח ביקורת על מזכיר האו"ם

מרכז האו"ם, 16 (ע"צ) — נציג ישראל באו"ם מר יוסף תקוע מתח היום ד' ביקורת על מזכיר האו"ם קורט ולדהיים בקשר עם הצהרתו שמוטל בספק חידוש מנדט כוחות האו"ם במזה"ת בנסיבות הקיימות.

מר תקוע אמר כי מזכיר האו"ם חייב לפעול אצל הצדדים, כדי שאלה יקיימו את ההתחייבויות שקיבלו על עצמם במסגרת הסכמי הפרדת הכוחות והסכם הפסקת האש.

אל לו למר ולדהיים להקל ראש בעובדה שמצרים וסוריה עומדות להפר את ההסכמים ע"י סירוב להאריך את מנדט כוחות האו"ם בסיני וברמת הגולן, ציין שגריר ישראל באו"ם.

בריה"מ תוסיף לתמוך בדטנט

(סוף מעמוד ראשון)

„אכן היא שברית המועצות מעוניינת ותוסיף להיות מעוניינת בסחר עם המערב אשר יהיה מועיל לשני הצדדים, לרבות כמובן המעצמה המערבית בעלת העצמה הכלכלית הגדולה ביותר — ארצות הברית של אמריקה".

„אולם", כתב קרסיקוב, „העם הסובייטי לא יהפוך לעולם את זכותו להחליט על ענייניו הפנימיים לנושא של מיקוח.

„מעולם לא יעלה על דעתם להתנות את קשריהם המסחריים הבין־ממשלתיים עם ארצות־הברית, לדוג־מה, בביטול הבעלות הפרטית על אמצעי הייצור.

„מדוע אם כן סבורים סינטורים אמריקאים מסויימים כגון ג'קסון הנודע לגנאי, כי מישהו יאפשר להם להת הוראות לברית המועצות לגבי אורח החיים הנכון לה".

קרסיקוב האשים „קרמלינולוגים" ביצירת „סערה בכוס מים", לפיה נסוגה ברית המועצות ממחויבותה בדטנט.

„לא, גנטלמנים". הוא הוסיף, שום שינויים לא חלו או יכלו לחול במדיניות הסובייטית. מדיניות זו אושרה על ידי ועידות המפלגה הקומוניסטית הסובייטית וידועה באורח אוניברסלי כתכנית שלום שלמען יישומה פעלה ארצנו ותוסיף לפעול.

„אשר לסחר, אין זה תהליך חד־סטרי. אנו רוצים ומוכנים לסחור עם המערב, אולם, רק על בסיס של שוויון מלא ותועלת הדדית".

„איננו רוצים בכך ? נו. זאת עליכם להחליט. אבל אל תתלו את הקולר בנו. אין צורך לעסוק בניחושים אודות אגדה שאתם בעצמכם יצרתם אותה".

ידיעות מעין אלה המופצות על ידי סוכנות טא"ס, נחשבות בדרך כלל כמשקפות את המדיניות הרשמית של הקרמלין.

כלכלנים מערביים אמרו, כי הם מצפים שחברות אמריקאיות הפוע־לות במוסקבה יוכלו להמשיך בעס־קים כרגיל.

הם אמרו כי הם מצפים שהסחר בין שתי הארצות ייפגע, אולם ב־היקף מצומצם יותר.

סוכנות טא"ס ציינה, כי קיימת „סתירה בולטת" בין הסכם הסחר ה־מקורי של 1972, לבין חוק הסחר שאושר זה לא כבר בארה"ב, ואשר מתנה את הענקת המעמד של מדינה מועדפת ביותר לברית המועצות ב־מספר תביעות שהן למעשה התער־בות גלויה בעניינים הפנימיים של מדינה זו.

פורד יוסיף לפעול למען דטנט

וושינגטון, 16 (ע"ר). — בחושה החלטתו של הנשיא פורד להמשיך לפעול למען דטנט עם בריה"מ על אף החלטתה של מוסקבה לבטל את הסכם הסחר עם ארה"ב — הודיע ה־יום ה„בית הלבן".

דובר הבית הלבן רון נסן :מר. הנשיא מאמין כי שיפור היחסים האמ־ריקאים—סובייטיים חשוב לשלום העולם וליציבות הבינלאומית.

„לכן, נחושה החלטתו של הנשיא להמשיך במדיניותו של הרפיית ה־מתיחויות עם ברית המועצות".

פייסל יגיע היום לירדן

רבת עמון 16 (ע"ר) — פייסל מלך ערב הסעודית יגיע מחר (היום) לכאן במסגרת ביקור בשלוש מדינות ערביות.

משקיפים מדיניים הביעו את הד־עה שהמלך פייסל, המסיים היום ביקור בסוריה ושיצא עם תום בי־קורו בירדן לפגישה עם הנשיא סא־דאת, רוצה לשכנע את שלוש המדי־נות העימות הערביות שיתאמו את עמדותיהן בקשר עם חידוש דיוני ועידת ג'נווה.

חוק חינוך חובה לכתה ט' לא יבוטל

„לא יבוטל חוק חינוך חובה לכי־תה ט'" — הודיע א. פלד, מנכ"ל משרד החינוך והתרבות, בוועדת החינוך של הכנסת בעקבות העלאת הנושא ע"י ח"כ א. כץ בעת בירור מ־משמעויות הקיצוצים שיחולו בתק־ציב החינוך השנה.

המנכ"ל הסביר, כי קיימת דרי־שה ברורה מחוגי האוצר לבטל את חו' חינוך חובה לכיתה י', אך מש־רד החינוך עדיין מעיין בבקשה זו ובקרוב יבהיר עמדותיו.

התקציב החדש, שאושר השבוע בממשלה, יאפשר לשמור על רמת שירותי החינוך הניתנים היום בארץ, הסביר א. גפני, מנהל אגף התק־ציבים. כל הידרדרות אינפלציונית הגורמת להעלאת מחירים מחייבת ב־אופן ריאלי את רמת השירותים. מר גפני אמר, כי הוא שותף לחששה כי בשל היות התקציב ברעוני ובגלל אי מילוי תחזיות לגבי תקבולי כסף ממקורות חוץ כגון מגבית וארה"ב, ייאלץ האוצר לקצץ באופן חריף יותר בבשר שירותי החינוך, וכי יש להיערך למצב זה כבר עתה.

אלון: דו שיח

(סוף מעמוד ראשון)

הוא יודע על מה חשב אלון בהקשר זה.

העלייה מרוסיה תימשך

מר אלון הצביע על העובדה שי־הודים רבים הורשו לעזוב את בריה המועצות עוד לפני שהועלה ה־רעיון של הסכם מסחרי בין ארה"ב לבריה"מ.

„איני רואה כל סיבה, למה לא תי־משך העלייה היהודית גם בעתיד" אמר שר החוץ. „והגירה היהודית יכולה להמשך ללא כל קשר עם ה־שאלה אם התמו שתי מעצמות העל על הסכם מסחרי. „אני מקווה ש־בריה"מ תשקול את העניין פעם נו־ספת, לפני שתנקוט בצעדי נקם נגד היהודים בקשר עם התפתחות מצערה זו", אמר.

זכו בהגרלת הפיס

——זכו בהגרל הפיס — —

בסך 500,000 ל"י זכה המספר: 243472.

בסך 250,000 ל"י זכה המספר: 204300.

בסך 100,000 ל"י זכה המספר: 593998.

בסך 50,000 ל"י זכו המספרים: 783454, 525038.

בסך 12,500 ל"י זכו המספרים: 472858, 223090.

בסך 6,250 ל"י זכו המספרים: 778539 559583 256616 018040.

בסך 5,000 ל"י זכו המספרים ה־באים:

169730 144486 129990 026808 025432
274193 234125 193692 176353 172723
402542 399845 364554 346515 310235
462938 440814 428092 409759 406068
533783 507859 494425 471216 463760
654418 654270 648692 607584 591915
726006 715001 700601 697365 666637
782197 781795 775993 765922 734164

בסך 1,000 ל"י זכו הכרטיסים ש־מספריהם מסתיימים ב־

7379 4818 4044 1016 0606

בסך 600 ל"י זכו הכרטיסים שמס־פריהם מסתיימים ב־

60122 58662 39470 34912 13426
92980 76480 75041 70789 62557

בסך 250 ל"י זכו הכרטיסים ש־מספריהם מסתיימים ב־

26527 16269 15743 15236 10248
45042 44236 40212 33942 26626
61274 53554 53121 51163 47934
82714 79388 77004 69196 68646
97452 93979 93520 85263 85901

בסך 100 ל"י זכו הכרטיסים שמס־פריהם מסתיימים ב־

6930 3805 3087 2901 2398 1351 0621

בסך 50 ל"י זכו הכרטיסים שמס־פריהם מסתיימים ב־

2406 1765 1334 1080 0935 0452 0092
3591 3587 3520 3427 3173 3056 2979
4922 4655 4537 4403 4369 177 3982
6456 6110 5916 5511 5486 5302 5291
7758 7688 7689 7585 7482 7164 6822
9607 9286 9276 9123 8934 8512 7910

בסך 6 ל"י זכו כל הכרטיסים ש־מספריהם מסתיימים בספרות 1 ו־9

„ריאל" מדריד—„מכבי" ת"א 95:114

מאת א. אביר

10,000 הצופים שבאו אמש לאיצ־טדיון יד־אליהו, חזו בהפסדה של קבוצת „מכבי" ת"א לקבוצת „ריאל" מאדריד בתוצאה 95:114, לאחר שהמכבים הובילו במחצית 42:47.

את המשחק אפשר לחלק ל־2 חלקים. המחצית הראשונה שבה הציגה מכבי ת"א משחק מבוקר ומצוין, ו המחצית השניה שבה עשו הספרדים ככול העולה על רוחם.

התחלת המשחק היתה שקולה 6:6, 12:12, כאן הצליחו הספרדים ליצור הפרש בן 4 נקודות 16:12 המכבים השוו ל־18:18 ואף הובילו 29:36, 39:46 ו־42:47 במחצית.

במחצית השניה הציגו הספרדים משחק מצוין, הם ניצלו את ההגנה הרופפת של המכבים, שספגה 114 נקודות. הם הגיעו את הכדור בצורה מדוייקת, וזרקו לסל רק ממצבים נוחים.

תוך שלוש דקות מפתיחת המחצית השניה הורה השעון האלקטרוני על 53:56 לזכות הספרדים. הספרדים לא הירפו מן הקצב והגדילו את הפער ל־59:70, 71:82, 75:90, 86:100 ו־95:114 בסיום.

המצטיין ב„ריאל" היה צ'רביאק ובמכבי ת"א בוטרייט ופלס.

במוסקבה: מה אירע לברז'נייב

(סוף מעמוד ראשון)

בחודש שעבר קיבל ברז'נייב שני שרים מצריים. בעקבות ביקורם הוא ביטל את הנסיעה שעמד לקיים ב־אמצע ינואר עם נשיא מצרים אנואר סאדאת בקהיר. מקורות ערביים אמרו שהוא חולה.

מקורות דיפלומטיים במוסקווה מצביעים על סימנים מתרבים והולכים להקשחת המדיניות הסובייטית כלפי ארה"ב. אמצעי התקשורת של בריה"מ משמיעים לאחרונה ביקורת גוברת והולכת של המדיניות האמריקנית הן בזירה הפנימית והן בזירה הבינלאומית. כזכור לא הסתירה בריה"מ את זעמה נוכח האיסטרטגיה המזרח־תיכונית של שר החוץ האמריקני הנרי קיסינג'ר, שגרמה להרחקת מוסקבה ממאמצי השלום באיזור.

פרשנים אירופיים מאוחדים כעת בדעתם שההחלטה הסובייטית בדבר ביטול הסכם הסחר עם ארה"ב פרי רושה החלשה הדי'טאנט. פרשנים אומרים כי זה ההולך הראשון במסגרת הקשחת המדיניות הסובייטית. עם זאת הם סבורים שאין לראות בביטול הסכם הסחר סימן בהכרח על סיום תקופת ה„דיטאנט" בכללה.

מאחר שלא ניתנה הבהרה מוסמכת להיעדרו בקרמלין, נראה כי יהיה זה מוקדם מדי להגיע למסקנות סופיות.

אם נבצר מברז'נייב לפעול בגלל מחלה, המחייבת את החלפתו, אין זה מעיד בן ההכרח על שינוי מר־חיק לכת במדיניות הסובייטית. אך אם יש אמת בידיעות שנפוצו לאחרונה בעקשנות, כי מתנהל מאבק בצמרת על בעיות מדיניות, כי אז בהשש בכוח שתבוא תמורה במדיניות מרחיקה לכת, אמרו הפרשנים.

לפי מידע מהימן שנתקבל הרי מתנהל מזה זמן רב ויכוח בקרמלין, שבו חילוקי הדעות בין הצדדים הם גדולים. תומכי הקו הנוקשה מותחים ביקורת על מדיניותו של ברז'נייב, באומרם שמדיניות הד'טאנט לא הביאה אלא מעט תוצאות מוחשיות, עוד הם טוענים שהשפעת מדיניות זו על החזית הפנימית היא שלילית.

כפי שנמסר התנהל ויכוח חריף בנושא זה במושב המליאה של הועד המרכזי שנערך בחודש הקודם.

(יופי"ע)

אזכרה במלאת שנה לפטירת הרב יצחק נשר ז"ל

במלאת שנה לפטירתו של הרב יצחק נשר ז"ל, שכיהן כרב בית הכנסת „גבורת ישראל" בצפון ת"א ודיין בבית הדין הרבני בציר, התאספו אמש ידידיו ומוקירי זכרו של המנוח לעצרת אזכרה בבית הכנסת „גבורת ישראל" בתל־אביב.

דברי הערכה לאישיותו של המנוח השמיעו הרבנים הראשיים לתל־אביב־יפו, י.י. פרנקל וח.ד. הלוי, הראב"ד סנא, אב בית הדין הרבני בתל־אביב, הרב בן־ציון נשר, בנו של המנוח, הרב י. רוזנצווייג, הרב פרץ אריאל ומר שלום זילברפרב.

הנואמים ציינו את גדלותו בתורה ואת מסירותו להרבצת התורה ולהקמת מוסדות תורה בצפון ת"א.

קברניט „אל־על" על התקפת המחבלים בנמל התעופה אורלי

הקברניט של מטוס „אל על" שהותקף בנמל התעופה אורלי ב־פריז סיפר אתמול עם שובו ל־ישראל, כי מטוסו היה חשוף לאש המחבלים במשך שתי דקות בל־בד, והדבר זה נותן מקום להחשבה שלתוקפים היה מידע מדוייק על תנועותיו של המטוס לפני הגי־ריאו למונטריאול.

הקברניט, דוד קישון, בן 41, הגיע לנמל התעופה בן־גוריון אתמול אחה"צ, לאחר שהטיס את מטוסו חזרה ממונטריאול לישראל. עם נחי־תתו בנמל התעופה נערכה במטוס מסיבת־עיתונאים מאולתרת, שבמה־לכה הוקף הקברניט על ידי עיתו־נאים, שדרנים ואנשי טלוויזיה.

מר קישון סיפר, כי הוא וצוותו ה־גיעו ביום ב' לנמל התעופה אורלי כדי להחליף את הצוות שהטיס את המטוס מתל־אביב. אותה שעה היה נמל התעופה אפוף ערפל, אך כש־נסוג הערפל נחת המטוס והצוותים התחלפו.

המטוס תודלק וטרקטור גרר אותו ממקום חנייתו באחור לקראת נקודת ההסעה. הקברניט סיפר, כי מיד כ־אשר ניתק הטרקטור את אחיזתו מן המטוס נשמעה התפוצצות. „תחילה לא הבנתי מה קורה ורק כאשר איר־עה ההתפוצצות השניה ועלה עשן מן המטוס היוגוסלבי, שניצב במר־חק 20 מטרים מאחורינו, הב־נותי מה קורה. כוונתי המיידית היתה ל־הסתלק מן המקום כדי שלא יפגעו בנו. התקדמתי קדימה ומיד היינו מוסתרים על ידי בנין בית הנה־בות. שתי דקות בלבד היינו גלויים לעיניהם של היורים ונסתבר שהם המתינו לנו. הועלתה אפשרות שהיו אלה קרואטים שרצו לפגוע במטוס היוגוסלבי. אך לדעתי לא ייתכן ה־דבר. המטוס היוגוסלבי חנה לפנינו ואנו הסתרנו אותו, ואז בדיוק ירו" — אמר.

החיש את נסיעת המטוס

עוד סיפר הקברניט, כי החיש את נסיעת המטוס התקדם כ־300—400 מטרים, ואחרי כן עצר. „הייתי סבור שבמגדל הפיקוח יודעים מה קרה וכי ראו את המתרחש", אמר הקבר־ניט, „אך מסתבר שהמגדל לא הב־חין במאומה ואנשיו אף מיהרו להס־ביר לי שאני מתקדם לכיוון הלא־נכון. אמרו לי לפנות ימינה ואז עצרתי את המטוס. באו אנשים שלנו והחלטתי להעמיד את המטוס לחנייה במקום אחר. לא הורדנו את הנוס־עים, אך אני ירדתי ממנו כאשר באו השוטרים, אלא שהללו לא חקרו אותי. לאחר מכן בדקו אנשי הבי־טחון והמשטרה את נמל התעופה ו־כעבור שעה איפשרו למטוס להמריא למונטריאול".

הקברניט דיבר בשבחם של הנוס־עים שהתנהגו למופת וישבו בשקט, ובסופה של הנסיעה אף העבירו לי־די הצוות מכתבי הערכה. הוא גם הוסיף, כי איש מבין הנוסעים לא ביקש לרדת מן המטוס ולהפסיק את טיסתו בפאריס.

אשר להפקת לקחים ממקרה זה אמר הקברניט, כי תקריות כאלה קשה למנוע. אך יש להגביר את ה־מאמצים הבטחוניים, להוסיף עוד אנשים ולייעל את השמירה מסביב במגמה למנוע פיגועים מרחוק. ה־קברניט קישון ער לעובדה שטיפול כזה חייב להתבצע על ידי השלטו־נות המוסמכים המופקדים על ה־בטחון בנמל התעופה של כל מדינה ומדינה.

השומר לא פעל נגד המחבלים

בתשובה לשאלה אמר, כי על אחד הגגות היה שוטר שהבחין ביורים, אך לא ירה לעברם. הקברניט סבור, כי גם אילו היה יורה אפשר שלא היה מונע את ירי הבזוקות, אך יתכן שהיה מסייע לתפישת התוקפים. ב־תשובה לשאלה אחרת אמר, כי „ל־סוג תקיפה כזו ציפינו כבר מזמן, לאחר שהמחבלים לא הצליחו להת־קרב אלינו והיה ברור לנו שינסו לפגוע מרחוק. רק חבל שהיורים לא נפגעו או נתפשו".

ח. הייכל: הערבים אינם יכולים להפסיד לעולם

ניו־יורק 16 (יופי"ע) — באמרו כי הערבים אינם יכולים להפ־סיד בטווח ארוך, קרא מוחמד חסנין הייכל למעבר מ„מדי־ניות של הרגעה למדיניות של פתרון" במזרח־התיכון.

הייכל, בעבר עורך ראשי של „אל אהראם" ומקורביו של הנשיא סא־דאת, היתווה את השקפותיו במאמר שפורסם היום ב„ניו יורק טיימס".

הוא כתב: „בשביל הערבים ה־תקופה המסוכנת היא התקופה קצרת המועד. אולם, בטווח ארוך אין הם יכולים להפסיד. אבל, תהיה זו טעו־ת מצד קיסינג'ר או כל אדם אחר להסיק מכך, שהערבים אינם יכולים להמתין".

„הלחצים הפסיכולוגיים הרגשיים נגד המתנה חזקים מדי. לאחר שהת־קרבו כל כך לפתרון בהלהבת אוק־טובר, אין הם יכולים להמתין — על כך פנים לא זמן רב. אי לכך הורגו למקום בו פתהגר".

הייכל מתח ביקורת על תפקידו של קיסינג'ר במזרח התיכון.

הוא כתב: „סבורני כי הוא הסתכל על המזרח התיכון רק במושגים של יחסי ארה"ב—בריה"מ. הוא רצה לשים קץ למלחמת אוקטובר משום שרצה למנוע עימות בין מעצמות־העל. אך הוא לא התבונן בשורשים של הבעיה המקומית. זה הוביל אותו למדיניות של הרגעה, במקום מדי־ניות של חיפוש פתרון. זו היתה שגיאה, משום שהרגעה היא לכל היותר שלב חולף. אינך יכול להרגיע לנצח".

שר האוצר

(סוף מעמוד ראשון)

לדברו על בטחון, היו כאלה שדברו על צרכי חברה. גם זה וגם זה חשוב. אני בעד דגל אחד — משק המדינה. הממשלה חייבת לשמש דוגמה. מה־פרסומים נובע, שהתוספת שהוסיפו בממשלה המובן מהלוואות חוץ — זה אינפלציוני וזה מדאיג מאד".

דיברו עוד: ח"כ צבי גרשוני, ח"כ י. קדרון, ח"כ י. גולן, ח"כ פלומין, וח"כ ש. לורנץ.

הוועדה הפוליטית של הקבוץ הדתי מביעה דאגה למצב בתנוע[ה]

דורשת השעיית אישים שהועלו נגדם האשמות

מזכירות הקיבוץ הדתי נמסר ל־פירסום:

- הוועדה הפוליטית של הקיבוץ הדתי שמעה סקירות וקיימה דיון מ־קיף על הנעשה במפד"ל ובתנועה העולמית של המזרחי.
- הוועדה מציינת בדאגה את מ־צבה המוסרי של התנועה, העלול ל־הביא להתפוררותה.
- הוועדה תקיים פגישות עם גור־מי התנועה השונים מתוך הכ[רת] צורך להעמיד אותם על [illegible] מ.ב. ומתוך רצון למנוע את ה[illegible]
- הוועדה פונה להנהגת ה[תנועה] העולמית לפעול לכך, כי אי[שי] תנועה אשר מוטלות כנגדם ה[אשמות] חמורות, הם נתונים בהל[יכי] חקירה, לא יכהנו בתפקידים [ציבו]ריים־ציבוריים כל עוד לא [טוהר] שמם.

הוקם מערך משותף לרשי[מה] המרכזית ולחוגי הצעירים

נמסר לנו לפרסום:

על הליכה משותפת עם חוגי־הצעירים — במסגרת מערך של־הוקם בין הרשימה המרכזית ו־בין חוגי הצעירים, החליטה ההנ־הלה הארצית של הרשימה המר־כזית פה אחד בישיבתה מאמש.

החלטה זו מסכמת תקופה של שי־תוף ותיאום בין נבחרי שתי הרשי־מות, בעמדת נבחריהם בבעיות ה־הכרעות בשאלות פנים ובנושאים מדיניים למעמדינו במדינה ובחיים הפוליטיים בארץ־ישראל.

ישיבות המרכז שהתכנסו בתכיפות להחליט על התנאים להצטרפותנו לממשלה, ההתנגדות להצעות הרוב ודרכי הביצוע שבהם פעלו, יצרו את הבסיס המשותף — בינינו ובין חוגי־הצעירים שנעשה מתוך הת־אום העמדה והתחשבות בגישות ש־היו לכל אחד מאיתנו.

בראשית היה התיאום שבהמשכו בא שיתוף הפעולה והכשרת הקרקע להקמת המערך.

שתי פנים לו רק שהוקם:

להקים כח בתנועה אשר ילכד מסביבו צעירים ומבוגרים בעיר ו־בכפר במושב ובקבוץ, במוסדות תו־רה ומדע, בנוער חלוצי לוהט ואלה ששמים נפשם בכפם להוויית שמ־מת הארץ ביהודה ובשומרון ארגנו ולהפעילם לפעילות [illegible] תנועתית בתנועה.

שילוב הדורות, ותיקים [illegible] לרציפות קיומנו כתנועה דתית בונה יוצרת, לחידוש התנועה וההנהגה, להעלאת המוסרית ודמותה הדתית [illegible] לקירוב חברים ואוהדים ש[illegible] הפנימי התרחקו מאיתנו ולהש[יב] תנועה בא"י ובגולה את [illegible] הדרה ותפארתה בעם, „ועו[ד] קדומים".

המערך שבינינו ישמש [illegible] אמנה לשמירה על שלימות ה[illegible] יוצרו תנאים כאלה שלא [illegible] רך להעלות מחשבות על [illegible] לוגים במחננו.

הנהלת הרשימה המרכזית [illegible] מערך שלב ראשון להקמת ה[illegible] המופרז הקיים כיום וליצירת [illegible] לאיחוד הכוחות הקתטמ[illegible] להבראת התנועה.

אני מצטער שלא קם האיח[וד] [בי]נינו — אמר ד"ר והפטיג על הקמת המערך, בשבילי התחלת הדרך לא־תוד כלא[illegible] איחוד בין הרשימה המרכ[זית] בין חוגי הצעירים זהו א[illegible] תבונה והנסיון ובין כוחות [illegible] ומרץ.

הצעת ח"כ א. מלמד לפט[ור] חסכונות ממס הכנסה - לווע[דה]

מאת סופרנו בכנסת

בהסכמת שר האוצר הועב־רה ביום ד' הכנסת לוועדה ה־צעת חוק פרטית של הח"כ אברהם מלמד, שמגמתה לתת פטור ממס ההכנסה על סכומי חיסכון עד חמישה אחוזים מ־ההכנסה אם הושקעו במניות הנבחרות בבורסה לניירות ערך לתקופה של חמש שנים, לפחות.

בהסבירו את הצעתו שלו אמר ח"כ מלמד שקבלת חוק כזה תעודד ציבור סכומים נכבדים מהצריכה הפר־טית ומן הפזרנות במשק. יהיה כדאי לחסוך כאשר החיסכון ייפיע לחוסך גם בהפחתת שיעורי מס ההכנסה וגם בהבטחת ערך הכסף. לאוצר, אמר, תהיה זו הלוואה בריבית נמו־כה, ולזמן ארוך. שתכסה כמעט כל ההפסד בגיבוי מס ההכנסה. הפקדו־נות יהוו אמצעי יעיל חול למימון תקציבי הוצאות המדינה ותש־לום ריבית. הפרשי הצמ[illegible] הפקדונות האלה — יצא בש[illegible] בנהם כרצון של רבבת החיים [illegible] ליכים אינפלציוניים. חוסכ[illegible] יביא, כאמור, לצמצום הצר[יכה] הקטנת הייבוא, להגדלת הי[צוא] לצמצום הפער ביניהם.

בקבלת הצעת חוק זו. הוס[יף] מלמד, יוכל האוצר להגדי[ל] דראסטית את שיעורי המס [illegible] צעי יהודי כמעט ששעשי[illegible] כון ופריון עבודה כאחד [illegible] מים הנחוצים ביותר למשק [illegible] כאמור, הועברה הצעת [illegible]

- [illegible] ראול פגה, ורציתו, [illegible] ביקור ביבאל.
- [illegible] עלה הש[illegible] 9 מיליון ל"י ועמד על שלוש [illegible] ארד וכ4 מיליון ל"י בקירוב. הודיע אתמול בנק ישראל.

מכונת הסריגה.. החדשה.. המהפכנית

אמפיסל 24
COMPUT-O-MATIC

אוטומטית לחלוטין

רק הכניסי את כרטיס הפלא... ומיד יוצאו ש[ם] דוגמאות נפלאות ש[ל] סריגה, ז'אקרד, אריג ותחרה.

* סרגי דוגמאות ז'אקרד ברוחב 24 עיניים
* עכשיו כל אחת יכולה לסרוג במומחיות!
* אפילו ילדה בת 10 יכולה לסרוג במכונה!

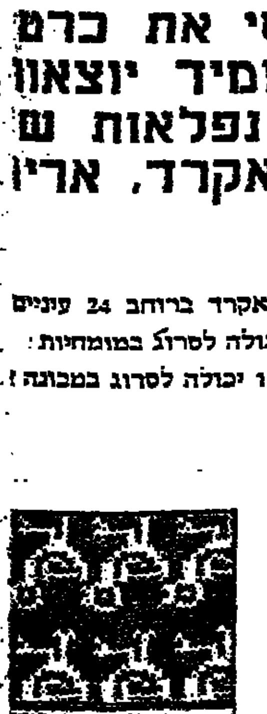

הגיע !

אמפיסל 24 חוסכת לך כסף!

הלבישי את כל המשפחה במחיר הצמר בלבד, חסכי 75%!!
רבבות נשים בארץ מרוויחות אלפי לירות לחודש ע"י סריגה במכונת אמפיסל עבור בוטיקים.

אמפיסל 24 חוסכת לך זמן!

סריגה עם כרטיסי הפלא מהירה יותר, קלה יותר ומושלמת יותר.
את סורגת סוודר עם ז'אקרד תוך שעה ושמלה קרב אלגנטית תוך שעות ספורות!
'כרטיס הפלא' האין סופי — אוטומציה מלאה בסריגה! חושב בשבילך — זוכר עבורך!
הכניסי אחד מכרטיסי הפלא שתקבלי עם המכונה וסרגי בלי להתאמץ את הדוגמא אשר בחרת.

מבצע חליפין

בקנית „אמפיסל 24" החדשה, תוכלי לקבל עד־ **600 ל"י** עבור מכונת הסריגה הישנה שלך

- הדרכה חינם בכל רחבי הארץ
- הספקה שוטפת של חלקי חילוף
- אחריות מלאה

תל־אביב: המלך ג'ורג' 62; אלנבי 98; נחלת בנימין 6.
ירושלים: יפו 43; המלך ג'ורג' 21.
חיפה: הרצל 31.
באר־שבע: הרצל 66.
חולון: סוקולוב 66; מרכז מסחרי קרית שרת.
ראשון־לציון: רוטשילד 48.
רחובות: הרצל 194.
פתח־תקוה: אמפיסל, אשכנזי 3.
רמת־גן: רח' ביאליק 29.

אשדוד: שבי ציון 127.
רעננה: אחוזה 109.
הרצליה: סוקולוב 16.
נתניה: אמפיסל תחנה מרכזית. ואלף הרצל 7.
נהריה: ריכבמל, הרצל 77.
עכו: אמפיסל, מרכז מסחרי.
דימונה: הדקל 35.
אשקלון: אמפיסל רחוב הרצל.
קרית גת: בנין רסקו 108.

משבר באספקת מלט

אם לא יימצא פתרון למקורות הכרייה

מאת סופרנו בחיפה

מספקת המלט תעמוד בפני ... חמור אם לא יימצא ... מיידי למקורות כריה ... לתעשיית המלט, כיון ... בחיפה הגיע ... ונותרו ... לשבתיים בלבד בכרמל ... אתמול מנכ"ל מפעל ... מנחם אבירם, בפני ... עתונאים בחיפה. ... ציין כי עתיד המפעל בחיפה, ... כ־650 אלף טונות בשנה.

שהיו כשליש הצריכה בשנת 1974, נמצא בסכנה אם משרדי הממשלה לא יזדרזו לאשר את התכניות הד־הבטחות של הממונה על התקציבים, בעניין הכשרת השטח בכפר תמרה בגליל למטרה זו. פרט לעובדה שהד־דבר יפגע ב־350 עובדים ותיקים במפעל, אשר יתגוו בסוף השנה המישים שנה לקיומו, יפגע הדבר קשה בענף הבניה. כדי לייבא את הכמות הזו של „נשר" מייצר יהיה צורך ב־42 מיליון דולר בשנה. הוא טען נגד הביורוקרטיה של משרדי האוצר, התחבורה והבריאות המטפ־לים בנושא. „נראה שכשר ביצוע אינו עונה על הצרכים של משק המתפתח בדינמיות", ואת כשכבר אחרי 1973 הגיעו לפתרון של מציאת חומר גלם בשטח של אלפיים דונם מרשים שיכול לשמש ל־30 שנה. ביולי 1974 הובטח ע"י א. גפני, הממונה על התקציבים, שמעי"ך תכ־לול את הפרויקט בתקציב 1974. המדובר ב־15 מיליון ל"י להקמת המחצבה, אולם כדי להזמין את הצ־ציוד יש צורך בשנה וחצי. נוסף לעבודות תשתית ורחבות.

ראש עיריית נתניה העיד

במשפט הנאשם באיום ברימון

ראש עיריית נתניה, ד"ר א. בר־מנחם העיד אתמול כעד התביעה הראשון במשפטו של הקבלן דב אלדר, הנאשם ב־נשיאת רימון יד ואקדח ואיו־מים על ראש העיריה בשל הפסקת בניה שבה עסק.

ראש העיריה העיד בפני השופט מרדכי צירנובילסקי בבית המשפט המחוזי בת"א ותיאר את האירועים ב־31 באוקטובר, כשהנאשם בא ל־פגישה עמו. כן תיאר ד"ר בר־מנחם את הרקע למקרה.

בתשובה לשאלות הסניגור, עו"ד אליקים העצני, הודה ראש עיריית נתניה, כי העיריה אינה מקפידה על החוק בנוגע לשכירה אחוזי ה־בניה.

ד"ר בר־מנחם סיפר עוד, כי נק־בעה לו פגישה עם דב אלדר, לבק־שתו של הקבלן, בשעה 9 בבוקר. הוא הכיר את הקבלן עוד מתקופה קודמת בהיותו סגן ראש עיריה ולא היו ביניהם יחסים מתוחים. ד"ר בר־מנחם ידע על הבעיות שיש לקבלן וניסה לסייע לו ולדיירים על מגרשו. לדבריו השתדל לעזור לדיירים בגלל מצבם הכלכלי הקשה ולא בגלל לח־צים והצעות שהפעילו בעירית.

הקבלן ביקש לבטל את צו הפסקת הבניה שהוצא נגדו. ראש העיריה השיב באותה פגישה כי אינו מוסמך לבטל צו שלא הוא הוציא. באותה שעה נכנס גם מהנדס העיר, שהוזמן על ידי ראש העיריה לשם בירור הנושא. אז הוציא הקבלן את הרי־מון, שלף את ניצרתו ואמר כי אם לא נמלא את בקשתו הוא לוקח אר־תנו לשמים. הוא דרש להזמין עתונ־אים וביקש להזמין את „תן דונביץ מ„הארץ".

אנשי לשכת ראש העיריה הבינו בינתיים מה מתרחש והזמינו את המשטרה, אבל הקבלן אמר כי אם יתקרבו אליו וינסו לפרוק את נשקו, הרימון יתפוצץ וכולנו נהרג. הוא החזיק את הרימון בידו כשהנצרה בחוץ. הנאשם היה דרוך כמו קפיץ, הוא היה עצבני מאד והגיע — סיפר ראש העיריה.

הנאשם המתין כשהוא מחזיק ברי־מון ובאקדח, ותוך כדי כך התנהלה שיחה כשראש העיריה מנסה להרגיע את האיש. נתן דונביץ הגיע למקום וניסה גם הוא להרגיע את הקבלן ואחרי שיחה של חצי שעה הצליח בכך, ואלדר הסכים לתת לאנשי ה־משטרה את הרימון ואת האקדח.

המשך המשפט נדחה.

דרישה לבחירות אישיות לוועידת הקונגרס היהודי

דרישה לקיים בחירות אישיות, בכל המרכזים היהודיים בעולם, שבהן ייבחרו באופן דמוקרטי הנציגים ל־וועידה העולמית של הקונגרס ה־יהודי העולמי. — השמיע אתמול אליעזר שפר, מראשי דור ההמשך בתנועה הציונית בכנס המשלחת ה־ישראלית לוועדת הקונגרס שהתקיים בבית סוקולוב בתל־אביב.

שפר ציין בדבריו, כי בחירת ה־נציגים לוועידת הקונגרס שתערך ב־חודש הבא בישראל, נעשתה בסתר על ידי קבוצות קטנות של עסקנים בחוץ־לארץ, שהשתלטו על הקונגרס היהודי העולמי ומוסדותיו. בעוד שב־ישראל המשלחות נקבעות עפ"י תוצ־אות הבחירות לכנסת, הרי בחו"ל הבחירה היא שרירותית, ואותם ה־נציגים משתתפים בכל הוועידות ד־הקונגרסים כזה עשרות שנים.

כמו כן הציע שפר להדיע בפתי־חת הוועידה, כי דעותיו והצהרותיו של נשיא הקונגרס ד"ר נחום גולדמן, הן על דעתו האישית בלבד ואינן מבטאות את הדעות של הקונגרס היהודי העולמי ומוסדותיו. הדובר הציע, לפתוח מיד בדיון על הבעיות היסודיות של העם היהודי בעולם ובתוכניות מעשיות, הכוללות בין השאר את ההצעה להקים מכון עולמי להכשרת מנהיגים צעירים יהודיים בעולם.

משלוח ראשון של פרי הדר ליפאן

משלוח ראשון של פרי הדר ל־יפאן יצא השבוע דרך נמל אילת באניית הקירור „בריגב". במשלוח 170 אלף תיבות פרי־הדר. זוהי עונת היצוא השלישית של פרי הדר ל־יפאן.

השנה יגיע היצוא ליפאן לשמונה מאות אלף תיבות — פי שניים ל־עונת השנה שעברה.

עשרים שנות פסילת רשיון בעקבות תאונת דרכים

עונש של עשרים שנות פסילת רשיון נהיגה הטיל השופט ד"ר יצחק הנגבי על נאשם בגרימת תאונת דרכים ללא רשיון נהיגה בר־תוקף.

לטענת התביעה נהג הנאשם בטנ־דר אשתקד במכונית פרטית בדרך מבחוץ. תוך כדי כך התנגש במכו־נית תוכה וגרם לה נזק. אך הסתלק מהמקום ולא השאיר את פרטיו ל־ידיעת בעל הרכב הפגוע. דקות מספר לאחר מכן, בשכונת התקווה, תוך נהיגה במסיות שמאלה וימינה, הגביר מהירותו לפני מעבר חציה ופגע ב־ילדה בת 13. לאחר התאונה ישב כמאובן במושבו ועדים סיפרו כי כאשר יצא, לא דיבר, התנדנד ולא שלט על עצמו.

השופט החליט שכאן המקום לש־לול מן הנאשם את רשיון הנהיגה שלו לתקופה ארוכה, נוכח הקטל בדרכים והזלזול בשמירה על חוקי התנועה.

● קנס של 3000 לירות הוטל ב־בית משפט השלום בת"א על שמר־אל מור מוכרון יעקב, אשר הורשע לפי הודאתו בהפצת חוברות פורנו־גרפיות.

מאות באזכרה

... יוסף משאש ז"ל

... את כתושבי חיפה השתתפו ב־... לזכרו של הרב הראשי ל־... הרב יוסף משאש זצ"ל, ש־... בבית הכנסת המרכזי של ... „היכל נתנאל" בהדר ה־... בהשתתפות הרב הראשי ל־... הראל"צ, הגר"י יוסף. דברים ... של המנוח אמרו ראש המר־... הדתית, י. מ. מאלי, שפתח את ... האזכרה, חבר הרבנות ה־... הרב י. א. פלאבניק, ויו"ר ... העדה הספרדית אברהם כלפון, ... ציינו את גדולתו בתורה ובמ־... טובים של המנוח, שהאיר ... לכל הפונים אליו, השפיע ...של הציבור בהשפעותיו וקירב ... לתורה ולמצוות. בנאומו של ... הראשי לישראל קרא בין ה־... לבחור שני רבנים ראשיים ... ראויים לכהונה, נכבדות זו. ... של הרב המנוח תלמיד ישיבת ... כדי, הרב יוסף משאש, למד מש־...

... תיבה במכונה.

... למד ... תלמוד הימב ב־12 שעות ... בבית הספר למסחר

... סה - ... ר י מ ו ן

... דיזנגוף 85, טל' 281985 ... השה עיונית ● פיקה ממשלתי

במפלגה ובתנועה

תנועת האשה הדתית לאומית

ירושלים: עונג שבת במכון הדי פישל. פרשת השבוע — מל־כה טרגן. עיונים בתפילה — שו־שנה הולצברג. בבית הכרם בנוסח „מרגוע", פרשת השבוע — הרב דוד שפירא.

תל־אביב: פרשת השבוע — המ־שך שנקין: בבית הח' יונגרמן, הד־פרכ"ח 37, הרצאה מר קראוס. קר־יית שלום: בבית הח' טיברגר, רח' מסלנט 31. הרצאה מר למאו.

רקנה: בסניף הפועל המזרחי, בשבת 4.15 אחה"צ, תרצה הח' קי־מלכן על פרשת השבוע.

קריית־שצקין: — בבית הכנסת לנוער בשבת 11 למה"צ, מאיר לוי ירצה על פרשת השבוע.

בנייברק: עונג שבת לקשישים במועדון התנועה, רח' דניאל 3. נתן טיך ירצה על פרשת השבוע. ביום שלישי, ט' שבט (21.1.75), ב־8 ב־ערב בבית הפועל המזרחי רח' רבי טרפון 1, חוג לתנ"ך — המרצה לאה אלכסנדרוב — ספר ישעיהו.

כנס ארצי לתנ"ך ייערך ביום שלישי ט' שבט (21.1.75) בשעה 4 אחה"צ, במתיאון תל־אביב, שדרות שאול המלך 29 — 27.

תנועת האשה הדתית לאומית

המדור לקליטה הברתית של עולים

מסיבות עונג שבת ושיעורים ביהדות בליל שבת

במעון „הירקון"תל־אביב — עונג שבת, המרצה יוסף זיו.

בכלון „צרף" רמת־גן — מסיבת ליל שבת בהשתתפות מרכזות התר־בות, רחל הרצוג. שיחה עם הח' וולפמן בעניני דיומא. שירה בשיתוף עם העולים ותמידות שבת.

נהריה: — במעון עולים — „גלי רוך" עונג שבת שיחה ותמידות עם משפחות עולים והשפחות ותיקות. בשבת

במעון עולים „קסט" בתל־אביב — עונג שבת המרצה: יוס: זיו.

בבית ברודצקי — עונג ... שבת הודי, שעורים ושיחות התפות שלוש משפחות ... חב"ד. ארגנה הרבניה ספיר.

הזירה — במוצשיק — בבית מש־פחת סמאל מפגש „יחודי" משפחת עולים וישראלים בהשתתפות הרב ודגר ומר קוסטליק.

חולון — במועדון „קרית ... שיחה וגגינה. בהשתתפות ... דור.

יום ראשון: במעון עולים בת"א, שיעור ביהדות ע"י ... צבין נשר.

ביום רביעי: בתל־אביב — עולים „הירקון" — שיעור ע"י ד"ר ב. ד. סרבר.

ביום חמישי: במעון עולים ברודצקי" — שיעור ביהדות ... ברויאר.

מסיבות

מעון עולים „הירקון" — ... שבט (26.1). המרצה: ה... לנדמן. נגינה ושירה ע"י להקה ... מתיכון צייטלין.

ביום שני 27.1, במעון ... „קסט" — המרצה הרב אליה... דא. שירה ונגינה ע"י להקה ... צייטלין מנחה — הנ"ה ר...

מסיבות מיי בשבט

בבני־ברק — קרית הרצוג, ... המקצעי של התנועה, ביום ... ד' שבט (19.1.74), שיחה על ... שבט — צבי לישא, כבהל ... אורח הכבוד ישראל ישעי... הכנסת. ברכות: לאה תירו... ההנהלה הארצית, הי"ה א... ונוטרביץ בשם העולים. ה... זקוב בליווי מוסיקלי.

בשעריה — פתח־תקוה — ... כנסת משכנות יעקב הפוע... ביום שני (20.1) ב־7 בער... הרב ז. גרוס ברוסית ובעבר... בנו פסיה אונגר ותלמידי יש... לים.

באר־שבע: ביום שני בע... בה במרכז הקליטה בבאר־... בת־ים — לעולים משיכון ... ומרכז הקליטה, היערך מסי... רביעי 22.1.75 במרכז הקליט... ברוסית ובעברית הרב הלל ... ביין. הכסיבה בשיתוף עם ... הדתית והמחלקה לתרבות ... בת־ים. בתכניה האמנותית: ... נגינה והקרנת סרט על ... גופים.

באשקלון: שכון הגרוז... עתיקות — בבי"ס הממ"ד ... חיים", במוצאי שבת (25.1) ... החכם יוסף. סרטים על יע... פים קסומים, שירה ונגינה ... חברות משואות יצחק, בש... המחלקה לתרבות תורנית.

כפר־אתא: בשיכוי הגרו... יום ראשון 26.1.75 שיחה ... סרטים על גופים ויערות.

כפר־סבא: הלכיד" ב... ש.ילים בגינות בתי עולים.

בקיבוצים יבנה, שלוחות ... נצ"ב יתארחו עולי"ב בשב... המפד"ל — הפוהמ"ז ...

בכועדון סניף נוה שר... שעור במדרש ע"י י. ש. ...

בביה הכנסת עולי אפג... נווה צה"ל. ב"נ, שעור ה... הרב י. יהדה.

בביהכ"נ ברח' קורדוברו ... שעור תורה ע"י הרב פנ... רבין.

בביהכ"נ עולי אפגניסט... שלם א', ב־4 שעור תורה ... רבין.

בביהכ"נ „תשארה ישר... הכפעילים, ב־4. שעור ה... הר' זכריה הכהן.

בביהכ"נ „זכרון קודשי... שעור בפרשת השבוע לפ... שבה ע"י הרב אליעזר הגר.

בכועדון „ב־צרוף", דם ... 19, ב־3, שעור בכסכה י... א. ארנברג.

בכועדון בילו שע"י ביה... שד' רוטשילד 124, שעור ... הקבוע ע"י הרב בבה הר...

בכועדון אהבה הסד נחמני ... שעה 8, בסיבת ליל שבת ... תנות ערוכים. ירצה הרב ... הוכבן, על הנושא: הייבו ... שת השבוע. הפותח והמ... משה ברנשטיין. זבירות ... החזן ר' חיים אדלר.

✱

ביום שישי ב־11.30 ישיב... באחד העם 108.

בתי קולנוע

ירושלים

שעות ההצגה

בימי חול — 900—700—400

אוריון

השוד המתוחכם

הבירה

שבוע 2

חזיז ורעם

אורנע

שבוע 4

משאלת מוות

ארנון

הביאו לי את ראשו של אלפרדו גארסיה

מיטשל

דקמרון האחרון

תל־אביב

אסתר

שבוע 3

איש הכנופיה

גורדון

שבוע 10

הולך רגל

פאר

שבוע 3

בר מזל

סינרמה

שבוע 3

מיסטר מג'סטיק

חן

שבוע 4

ג'אגרנאט

דרייב אין

נסיך העניים 5.00

כוכב פרא 7.15

שבוע 2

זמנים סוערים 9.45

חיפה

ארמון

הקנוניה הפורטוריקנית

עצמון

שבוע 3

שני גברים בעיר

רון

הלילדי חושקת ביהלומים

חן

שבוע 4

ג'אגרנאט

אורלי

שבוע 8

אוונטי

פאר

שבוע 2

ישנוני

אורה

הכל נשאר במשפחה

אמפי

ברנשים קשוחים

מירון

הטבח בקרטה

תל־אביב

מסיבות עונג שבת בחוג הנוער הדתי

השבת בשעה 5.15 מסיבת עונג שבת לילדות בנות כיתות א'—ה' — בבית הכנסת, רח' סמולנסקין 2, ב־פיקוח מדריכות.

בשעה 17.00 מסיבת עונג שבת ל־ילדים וילדות בכל הגילים — ב־אולם המסיבות שבמרכז הקהילתי, רח' סמולנסקין 2, בהשתתפות הרב מרדכי לופז.

באגודת „אהבת חסד"

השיעורים המתקיימים במועדון „אהבת חסד" רח' נחמני 61, ב־8 בערב. כדלקמן: בליל שבת: מסיבת „עונג שבת" ליד שולחנות ערוכים בהשתתפות רבנים וחזנים אורחים.

ביום שלישי: בחוג נשים לתנ"ך „אהל אברהם" ע"י הרב ש. פרנקל.

ביום רביעי: שיעור בשמונה פר־קים לרמב"ם, ע"י ד"ר יהודה מר־יאל.

בבית הכנסת לתלמידים „בילו"

בליל שבת בין קבלת שבת למע־ריב „פסוקו של יום" ע"י יצחק לוב־צקי. בשבת ב־7 בבוקר שעור בתל־מוד ירושלמי ע"י פרץ גרוס, ב־4 תפילת מנחה, שלש סעודות ושעור בתלמוד בבלי ע"י הרב מ. ש. הלוי מובשוביץ שליט"א רב השכונה, ב־יום ראשון ב־6 חוג להרמב"ם ע"י הרב בורנשטיין.

לחברי אגודת העתונאים בתל אביב

היום ב־11 לפנה"צ, בבית סוקר לוב. האסיפה הכללית המיוחדת ל־דיון על שינויים בתקנון האגודה.

„אהל שם"

בשיתוף עם החברה לחקר המקרא השבת ב־10 י. סברסקי — תנ"ך; ב־11 הרב פרידלנדר: תלמוד. ב־4 מסיבת „עונג שבת", תרצה זהבה ביילין. על הנושא: מ. בובר — אמן פרשנות המקרא (במלאות עשר ש־נים לפטירתו). הפותח: יו"ר „אהל־שם", משה גולדשטיין. דברי אגדה — ד"ר ש. ז. כהנא.

חיפה

בית כנסת לנוער בבי"ס ממ"ד „יבנה" — נצח ישראל"

התפילות בכל ליל שבת לפי זמני הדלקת הנרות ובשבת בבוקר ב־7.30. לפני התפילה שעור בתלמוד ע"י המורה הרב ישעיהו נגר. ב־8.15 תפילה והמדברים לפני התיבה הם בני נוער. לפני קריאת לימוד מש־ניות ע"י הרב הנ"ל לזכר תלמידי ביה"ס שנפלו במערכות ישראל ו־שעל שמם נקרא בית הכנסת.

בביהכנ"ס „נשמת חיים"

הרב רפאל סוליאנו, ידרוש ב־שבת אחה"צ, על פרשת השבוע ו־עניני היום בביהכ"ס „נשמת חיים", רח' החלוץ 14.

תורנות בתי מרקחת

יום ששי

ירושלים: עזה, רח' עזה 15 טל. 38262; חוזנעי־ן, רובע הגוצרים טל. 283401.

תל־אביב: ככר המדינה, ה' ב־אייר 48 טל. 258046; פרנקל, ה־מלך ג'ורג' 28 טל. 223721; שלמה המלך, שלמה המלך 78 טל. 246461.

חולון: באות־רחל, אילת 36.

בת־ים: גני בת־ים, הנביאים 3.

בני־ברק: רפואה, רבי עקיבא 62.

רמת־גן: המגן, ביאליק 30 טל. 723674.

הרצליה והסביבה: רמת־השרון, אוסישקין 41, רמת־השרון.

פתח־תקוה: אסותא, ברון הירש 21 טל. 911710.

נתניה: המגן, ויצמן 13 טל. 23866.

באר־שבע: אביב, שכון ג'.

שבת

ירושלים: רוממה, דוד ילין 31 טל. 222788.

תל אביב: הנביאים, המלך ג'ורג' 72 טל. 286740; ככר המדינה, ה' באייר 48 טל. 258046; נורדאו, בן־יהודה 183 טל. 242673; יאני, יהו־דה הלוי 67 טל. 612474.

חולון: אסותא, סוקולוב 4.

בת־ים: בלפור, בלפור 90.

בני־ברק: גרכוזה, ביאליק 50 ר"ג.

רמת־גן: גרכוזה, ביאליק 50 טל. 722237.

הרצליה והסביבה: קרמר, סוקו־לוב 18 הרצליה.

פתח־תקוה: הירקון, שטמפפר 24 טל. 910946.

נתניה: הדסה, הרצל 24 טל. 22213.

באר־שבע: הנגב, רח' קק"ל 108.

מוצאי שבת

ירושלים: בית וגן, רח' הפסגה 59 טל. 535626; אל והרא, רח' אל והרא טל. 283543.

תל־אביב: בני, דיזנגוף 174 טל. 222386; פרנקל, המלך ג'ורג' 28 טל. 223721; יאני, יהודה הלוי 67 טל. 612474.

נרשמו לנשואין

לשכת הרבנות — חיפה

אודה כשה בן אליהו (רוק) חיפה עם מזל בת עזרא (רוקה) חיפה.

סרבית שמואל בן משה (רוק) חיפה; פרץ שרהה בת סלום (רוקה) חיפה—ק. מוצקין.

...

לשכת הרבנות מועצה דתית ...

...

הרב יחיאל כייפי — מושב נחם

...

המועצה הדתית קרית אתא

...

לשכת הרבנות בנתניים

...

לוח הצופה

● פרייס הקונה רהיטים אנטיקות פריז'ידרים, טלויזיות ודירוסות — 864938 בערב 876852.

● מרכז מכונות גילוח חשמליות תקון, מכירה, חלקים, צבעס, ביאליק 12, רמת־גן 736164.

● דתי (27) מעוניין להתכתב עם דתיות מחוץ לארץ. ת. ד. 37006 (אורי) תל־אביב.

● בבני ברק, בשכ"ח 3½ ריהוט מלא 03־787273 בשעות הערב, 3 כיתוני אוריל.

● למכירה דירה מפוארת 4 חד־רים 125 מ"ר עם מעלית והסקה + שיפורים בקרית ישמה־משה טלפון: 755866.

● בהזדמנות למכירה שואב אבק הובר, פילם פרוז'קטור, מכונת כתי־בה, מכונת תפירה, פטיפון, גריל, מכונת כביסה, טל' 789014.

● למכירה בהזדמנות ארון גדול רב שמושי, רדיו טרנזיסטור, ספה כפולה, מיטה ועגלת תנוק טלפון: 789014

● בהזדמנות דירה יפה וגדולה בבן ורשה 2 חדרים גדולים + הול + דוד שמש, רבי עקיבא 92/א' חומרי בני ברק.

● דרוש/ה מזכיר/ה עברית־אנג־לית לפנות: ת. ד. 14130 ת"א.

● תיקון מכונת תפירה בביתך ב־דייקנות ובמחירים נוחים. מוכר בב־ני ברק, לפנות בגלויה: מקלר אלי־עזר, גולומב 47 חולון.

לוח ירושלים

● דרוש עובד לבימ"ס להמר־בנין, לפנות לפרלשטיין, אבן־ישראל טל' 322846־02.

● דירת חדר מרוהטת לדתיים בבית־ישראל בלי מתווכים, 286090 18.00—20.00.

● קורסים למזכירות, קורספונד־ציה, כתיבה במכונה, לאה מנטל, נחום 9, 288931־02.

● מכבסת כביסה „פרידמן" במ־צב טוב 412832—03, (לא בשבת).

● דרושה אשה להמצא עם ל־שישה כמה שעות ביום, פרט לשבת טלפון 225929 בערב.

מרכז המטבעות והמדליות בירושלים

קניה, מכירה, החלפה

משלמים מחירים גבוהים

מרדכי בן־הלל 5.

היום

יום שישי, ה' שבט תשל"ה, 17.1.75

פר' בא

הפרק: ישעיה כה־נו; המשנה: כלים ל, ב־ג; הדף: תמורה יב; ההלכה: אורח חיים תעב, יד—טו.

שבת — הפרק: ישעיה נד־נה; המשנה: כלים ל"א, ד־א; הדף: תמורה יג; ההלכה: או"ח תעג, א־ג.

שידורי ישראל

חדשות בעברית — בגלים א, ב, צ — כל שעה.

09.55 (א) חדשות באנגלית

10.55 (א) חדשות בצרפתית

5.55 (א) חדשות באנגלית

6.50 (א) חדשות בצרפתית

שידורי תכניות לעולים (ב) עברית — 19.00; יידיש — 19.30; לאדינו — 20.00; מוגרבית — 20.15; רומנית 20.30; רוסית — 20.45.

רשת א'

08.10 „בעדנים מוסיקליים למינוי" 09.05 בהקלטות התזמורת הסימפונית ירושלים 11.00 עברית לכב 11.15 שירתים לתל־... 11.30 לקראת שבת — לכתות הגבוהות — כי הבואו אל הארץ ונטעתם 11.50 שיר ומזמור 12.05 „הקונצרט שלי" 13.05 „קונצרט בצהריים" 14.10 לאב ולילד 15.05 „קבלת שבת" — מיבה „בא": המצוה בפרשה, קריאה בעצבי המקרא, שיחה על ההפטרה, שרפי חזנות, שיחה בהלכות שבת — מאת הרב עובדיה יוסף 16.10 רגע של עברית.

רשת ב'

06.00 „כה טובו" 06.05 חדשות 06.10 התעמלות בוקר 06.29 שעון בוקר 07.35 „מזל זמר לד'" 07.55 „אור יודיך" — ... 08.15 „בוקר טוב" — ... 10.05 „כאן בבית" 11.40 לאן הדרך 12.05 „בקצב יוצר" — לנווד ולמטייל 12.30 שירים מסלנו — 14.10 „צר ארבע".

גלי צה"ל

05.5 ברכת השחר 08.05 יומן הבוקר 09.05 ד"ש עם שיר 09.30 עונג השבת 09.55 לעולם לא אכפת 10.05 תכים ומנים 10.55 כלה בסלע 11.55 מה חדש 12.05 יומן הצהריים 12.25 כוכב בצהריים 12.55 הנקודה היהודית 13.05 סעם הבן 14.05 בהדר הרגניה 14.55 המברת השבת 15.05 שלום לפני שבת.

טלוויזיה כללית

15.00 איננבהו 15.25 שלום לבוא שבת — לפרשה „בא".

טלוויזיה לימודית

14.00 עלמה משלי עולים — 3 סיפור ... על חיה פיקחה 14.11 חגיגות הים ... 14.31 סרט היעודי אדוארד גריג — ... של מלחין דגול.

במוצ"ש

רשת א'

18.05 „המוסיקה התשובות רבות בה" 18.40 שירים ביידיש 19.05 יומן השבת 19.50 פרקי היום בתנ"ך: ישעיהו פרקים ... 20.05 ... 20.07 „ישראל־נורווגיה" 20.40 ... 21.05 „הכבויים" ... 22.05 „בילים שמנגנות לבנתי" 23.05 „רוסיה" ... 00.10 רגע של שיר.

רשת ב'

21.05 „מחזמרי" 21.45 „כתנאי ספודי" 22.05 „שבת אחים" 23.05 „רדיוסקי".

גלי צה"ל

18.05 „בינת רדיו — ... „הסלנג השחודי" ... 19.05 ... 20.05 ... 21.05 ... 21.35 ... 22.05 ... 23.05 ... 23.53 ... 00.05 ... 00.30 ... ציפורי לילה.

טלוויזיה כללית

18.04 ד"ש עם שיר (עברית) 18.32 חי־דונים ... 18.45 ... 19.30 חדשות (ערבית) — 20.00 ... 20.30 ... 21.00 ... 21.45 ... 22.55 ... של יום חדשות.

האופרה הישראלית

רחוב אלנבי 1 תל־אביב, טל' 57227

מייסדת ומנהלת: א. דה־פיליפ

19/1 דון פסקואלה — אופרה מאת דוניצטי

21/1 לה טראוויאטה — אופרה מאת ורדי

25/1 ריגולטו — אופרה מאת ורדי

תאטרון ישראל

18.1.74 במוצ"ש

הבימה

מקבס: באולם הגדול

בו, בו יולבה: באולם הקטן

מסע־איה — ירושלים

הבימרתף:

על עלות ריעת ב־9.00

הקאמרי

בקור הגברת הזקנה ב־6.15 וב־6.00

התיאטרון העירוני חיפה

בהצגה מאחורגה של רחוב נחמי

שיר: ירושלים תתאן

הצפה

עתון יומי

HATZOFE DAILY

המו"ל: הצופה בע"מ, המודל: ש. דן־יהושע, מערכת ומנהלה: תל־אביב, רח' המסגר 66, טל. 35421, ת"ד 2045, חשבון בנק הדואר 41144 ✱ סניף ירושלים: רח' בן־יהודה 3, ת"ד 1148, טל. 234910, ... טל. 25609 528344 ✱ סניף חיפה רח' ארלוזורוב 3, טל. 563628 רפוס הצופה בע"מ ת"א, רח' המסגר 66, טל. 31554.

●

אין המערכת אחראית לתוכן המודעות והמנשרים

הסכם הגנה עם ארה"ב

(סוף כעמוד 3)

הקשיים, החסרונות ו...היתרונות

צפוי להיווצר מצב, שתעלה שא־לה לאוכית ממדרגה ראשונה, כגון האלה הגירת יהודי ברית המועצות. ארה"ב תעמיד את ישראל בפני ברירה קשה, לקבל נשק אמריקאי, או לוותר על המאבק באמצעות חוק הסחר, למען עליית יהודי ברית ה־מועצות. היבט: אם ישראל קשו־רה להסכם הגנה עם ארה"ב, הרי אפשרויות התמרון שלה מוגבלות. מאידך אם אינה קשורה בשום הס־כם, יש לה אפשרויות תמרון רח־בות הרבה יותר. במקרה של הסכם הגנה או ערבות יש לארה"ב אפש־רויות להץ גדולות יותר. אבל כאי־דך גם מבוצעות יותר. ארה"ב יכולה לאיים בביטול הערבות או בביטול ההסכם אם ישראל לא תה־יה נכונה כפי דרישתה. מאידך, יטען ישראל, להסתייע מעבודות הינוה של ארה"ב, ולהסתמך על הסכם הגנה או על ערבות שקשה מאד לבטלה במחי יד. אלה הם שי־קולים — כאמור — לכאן ולכאן.

בקשה מאוד להכריע ביניהם. עד עתה היתה התמיכה של דעת הקהל בארה"ב למען ישראל, חזקה, הרי דיה לכך שישראל לא היתה זקוקה לחיילים אמריקאיים. ולא ביקשה התערבות צבאית אמריקאית. הטר־אומה של וייטנאם היא חזקה מאד בארה"ב. אך הסכם הגנה יעמיד את ארה"ב בפני הצורך לשלוח גם חיילים אמריקאים לישראל, ודבר זה יהיה את ישראל נגד דעת קהל

אהדת בארה"ב. ישראל הרי מת־בססת בתמיכת ארה"ב בעיקר על דעת הקהל של הבריכה בתי הנב־חרים והיא זקוקה להם בבקרי הד־רום. את הכרזת הנשיא פורד, על ערבות פורמלית, יש לראות כירידת ריכוך לקראת המו"מ עם מצרים, בתיווך אמריקני.

העמדה הישראלית היתה תמיד שערבות פורמלית אינה יכולה לבוא במקום הסכמים. אם יהיה הסכם ישראלי־ערבי, כי אז יש מקום ל־חזק את ההסכם על ידי ערבות א־מריקאית. אבל באין הסכם כזה, הרי ערבות אמריקאית רק תרחיק את ישראל מבאיפתה להשיג הסכם שלום. הערבים ימשיכו לטעון שהם אינם חותמים על הסכמים עם יש־ראל אלא על הסכמים עם ארה"ב. ואילו לגבי ארה"ב יש להם אינ־טרסים להץ אדירים, שבראשון בהם הוא להץ הנפט. מאידך בא בחשבון הסכם של ערובה בבאיית אמריק־אית האוברת שבבקרה שהמצרים יפרו את ההסכם, כי אז מותר ל־ישראל לפעול בכוח צבאי וארה"ב ערבה לכך. ערבות כזו תרתיע את הערבים מלפתוח בפעולות מלחמה או להפר הסכמים. יש מקום לדון על ערבות בהותפה של שתי מעצ־מות העל, אלא שערבות זו לא תה־צא לפועל אף פעם, משום שניתן לסמוך על הרוסים שהם יפרשו את הערבות כרצונם והם יחליטו מתי להפעיל אותה ומתי לא. בסיכום ני־תן לומר, כי טרם בשל הזמן ד־נעצר ההזדמנויות להסכם הגנה או לערבות פורמלית בין ארה"ב ל־ישראל. בינתיים טוב לנו בברית ...

בוכמן הלבשה

רח' יפו 47, ירושלים

מבצע הנחות

25% על חולצות וכנ...

20% על כל הבגדים

סוודרים

ז'קטים

מעילי הורף ...

ארוכים באד

חליפות

מכל ללא ...

פרסי הצפה תשל"ה

„הצפה" מגיש לקוראיו גם השנה מבחר ספרים בתורה ודעת עולם, במסגרת מפעל הפרסים השנתי.

החותם על העתון לשנה מראש בסך ‎-.420 לירות יוכל לזכות באחד הפרסים הבאים:

	מחיר רשמי בל"י	מחיר למנוי בל"י
✱ עטורי תורה מאת א. י. גרינברג — 6 כרכים	105.—	50.—
✱ משנה תורה לרמב"ם — 6 כרכים מהודרים	165.—	100.—
✱ תורה — מקראות גדולות — 5 כרכים	50.—	10.—
✱ פירוש המשנה לרמב"ן — כרכים ד' ה'	55.—	20.—
✱ חידושי הריטב"א — 4 כרכים	59.—	10.—
✱ התלמוד ויוצריו מאת א. מ. נפתלי — חלק ב'	28.—	5.—
✱ אנציקלופדיה לגיאוגרפיה תלמודית — 2 כרכים	49.—	15.—
✱ אנציקלופדיה הלכתית — מפתח ההלכות לרמב"ם ול„שלחן ערוך"	46.—	15.—
✱ אנציקלופדיה על הזוהר — „אדרת אליהו"	48.—	15.—
✱ אנציקלופדיה „מאיר נתיב"	38.—	10.—
✱ הגדה של פסח, מהודרת	32.50	10.—
✱ פרקים במחשבת ישראל — מאת הרב ש. ישראלי	32.—	5.—
✱ דברי ימי אירופה — 3 כרכים — מאת א. ל. פישר	54.—	20.—
✱ מחזור הצומח והחי לפי עונות השנה, מאת אליעזר שמאלי — 2 חלקים	38.—	10.—
✱ פרחי בר מנגב עד חרמון, אלבום מהודר	45.—	10.—
✱ „שחוק פינוי", אנתולוגיה לספרות והומור — 2 כרכים	65.—	25 —
✱ ספר הבית (מאות עצות לעקרת הבית)	22.—	2.—
✱ משנתו של הרב קוק — מאת צבי ירון		חנם
✱ חכמי הספרדים בא"י — מאת שרגא וייס		חנם
✱ אגרות ארץ־ישראל — מאת אברהם יערי		חנם
✱ התחומים וחותם — מחצות בספרות לאור המסורת, מאת אברהם בלאס		חנם
✱ ספר החינוך, עם הגהות בעל „משנה למלך"		חנם
✱ ספר הלכת, ברכות הנהנין		חנם
✱ חידושי רבנו חיים הלוי על הרמב"ם		חנם
✱ ארץ ישראל, הלוך ונסוע בארץ האבות — מאת א. ביר — 2 חלקים		חנם
✱ בדרך טובים, דינים ומצות שבין אדם לחברו — מאת הרב ד"ר י. מוריאל		חנם
✱ על אבות לילדים — סיפורי תורה לילדים — מאת רבקה אליצור —		חנם
✱ חכמת החיים של עם ישראל — מבחר אמורות ופתגמים		חנם
✱ „אנטליה" — מאת ישראל ארליך		חנם
✱ מלון רב־לשוני (14000 ערכים)		חנם
✱ 2 ספרי בישול — בהוצאת „מסדה"		חנם

מיבצע מיוחד לחודש זה

פרס חינם נוסף

החותם שישלם לשנה מראש במשך ינואר 1975 יקבל ספר חינם מבין פרסי החינם וכן יהיה זכאי לקבל את הפרס הרגיל ממפעל הספרים השנתי.

פנה עוד היום לאחד מסניפי „הצופה" בארץ

תל־אביב	ירושלים	חיפה
בית „הצופה"	רח' בן־יהודה 3	רח' ארלוזורוב 3
רח' המסגר 66	טל' 234910	טל' 663628
טל' 35421		

5

مكتز من الاحيل

לפי צו מיוחד של מושל יהודה ושומרון

הותרה העברת בעלות והחכרת קרקע בקריית־ארבע

ניתן יהיה לקבל דירות בתנאי שכירות או רכישה

מאת שמואל מיילריש, סופר „הצופה"

החכרת קרקע והעברת בעלות על קרקעות בקריית־ארבע הותרה לאחרונה בצו מיוחד, שהוציא מושל יהודה ושומרון.

הצו יביא לשינוי במדיניות השיכון של קריית־ארבע. בעוד שעד היום היו תושבי הקריה דיירי „עמידר" בשכירות, עם אופציה לרכישה הדירות בהן הם מתגוררים, הרי עתה יוכלו לממש את האופציה. מתיישבים חדשים יוכלו לקבל דירות בתנאי שכירות או רכישה. כן יתעדו כ־100 מגרשים לבנייה פרטית. המגרשים יינתנו על־ידי מינהל מקרקעי ישראל בתנאי חכירה, והמקבל יבנה עליהם בכוחות עצמו.

הכרה באיזור פיתוח

שר השיכון, אברהם עופר, הכיר בקריית־ארבע כאיזור פיתוח. בעקבות הכרה זו יינתנו הלוואות עומדות בסך 25 אלף ל"י לחמש שנים, ומשכנתאות שיגיעו עד סך של 95% מערך הדירה — למבקשים להשתכן בקריה. מחירי הדירות יהיו בין 126 ל־100 אלף ל"י.

יצחק ערמוני מהוועד המקומי של הקריה מסר כי מתנהל מו"מ עם המחלקה לנוער במשרד החינוך להקמת סמינר לתודעה יהודית־ציונית בקריה. הסמינר יארח תלמידי בתי־ספר תיכוניים כלליים לסדרות שבועיות. סיכום זה הושג בעקבות סיור של מנכ"ל משרד החינוך והתרבות, אלעד פלד, בקריית־ארבע.

מהוועד המקומי נמסר עוד כי מתקיימים דיונים ראשוניים לגבי הקמת ישיבה תיכונית־מקצועית בקריית־ארבע.

יוגדלו החזרי המסים העקיפים על תמורות יצוא

שר המסחר והתעשיה, חיים בר־לב, הודיע אתמול לראשי כבוד היצוא, התאחדות התעשיינים וחברת העובדים על החלטת הממשלה להגדיל את החזרי המסים העקיפים על תמורות היצוא.

החזר המס העקיף יועלה בסכום של 34 אגורות לכל דולר בקבוצת היצוא בעל הערך המוסף הגבוה ביותר.

ההחלטה הנוכחית תביא להגדלה התמורה לדולר ערך מוסף מ־7.50 ל"י ל־8 ל"י.

בעקבות זאת תוגדל התמיכה ליצוא בכחצי מיליארד ל"י לשנה. הגדלת התמיכה נעשתה במטרה להגדיל את רווחיות היצוא ולעשותו אטרקטיבי יותר לתעשיינים.

השר בר־לב הביע את תקוותו, כי בעקבות ההחלטה יגדל היצוא התעשייתי בשנה הבאה בשיעור ניכר.

היטל המלאי על סחורות ייקבע על־פי המחיר המקובל ביום הפיחות

הבסיס לחישוב היטל המלאי על מלאי סחורות, לגבי אותן סחורות שמחיריהן השתנה, יהיה המחיר המקובל ביום שינוי שער המטבע.

דובר אגף המכס והבלו שמסר על כך הבהיר כי אם מחיר הסחורה היה נמוך ממחיר היבוא ביום הפיחות ייגבה ההיטל על המחיר הנמוך יותר להיטל.

2 סניפים חדשים של בנק המזרחי

בנק המזרחי המאוחד בע"מ, שהרחיב את פעולותיו בשנה האחרונה, פתח בימים אלה שני סניפים חדשים: בתל־אביב, ברחוב אלנבי 29, וסניף נוסף בנתניה, רחוב הרצל 4.

עם פתיחת סניפים אלה, יש לבנק המזרחי המאוחד 47 סניפים בכל רחבי הארץ. כמו כן עומד הבנק לפתוח סניף מיוחד שיעסוק רק בכל עסקי מטבע חוץ.

עובדי ים המלח הפעילו את המתקנים

למרות ההחלטה להוציאם לחופשה ✡ נותקו המגעים בין ההנהלה והפועלים

עובדי מפעלי ים־המלח הפעילו אתמול את מתקני הייצור כסדרם, למרות החלטת ההנהלה להשבית את העבודה במפעלים ולהוציא את הפועלים לחופשה. על פי החלטת מועצת העובדים נותקו כל הקשרים עם ההנהלה ואיש מן המנהלה לא הורשה להיכנס למפעל.

תוך כדי כך נפצעו שבעה פועלים, שאחד מהם אושפז עם שבר בגולגולת. מנכ"ל המפעל טען, כי הפועלים נפצעו בגלל הפעלה בחוסר ידע בכלי. ואילו הפועלים טוענים, כי הדבר קרה בגלל הפסקה פתאומית של החשמל ע"י מנהל הייצור.

כ־400 מתוך 950 עובדי המפעל התכנסו אתמול בצהריים בחדר האוכל בסדום ושמעו את החלטת מועצת העובדים מפי יו"ר המועצה, יוסף בוטבול: „מועצת העובדים רואה בהשבתה של המתקנים חבלה חמורה במפעל. המועצה החליטה לקיים עבודה במתקנים עד יום א' ואז לצאת לחופשה. אנחנו מנתקים כל מגע עם ההנהלה. במתקנים נשאיר את עובדי המפעל. כי המפעל הוא שלנו ולא נוכל להשבית אותו ולא לחבל בו כמו שההנהלה רוצה". דבריו נתקבלו במחיאות־כפיים ובתגובות חיוביות.

מנכ"ל חברת מפעלי ים המלח, אריה שחר, אמר אתמול כי הפעלת המתקנים בהעדר מהנדסים וטכנאים היא לדידו מעשה חמור מבחינה הכלכלית וכי בנס לא קרה אסון.

המנכ"ל אמר, כי למפעל נגרמים נזקים בשווי של 300 אלף דולר ליום בעוד שהעובדים טוענים, שלהפעלת המתקנים היתה תפוקה של 1046 טון אשלג במשמר הלילה, למרות הפסקת החשמל במשך כשעה.

מועצת העובדים החליטה בישיבתה בבוקר להפסיק את הייצור בצורה מבוקרת. חברי המועצה הסבירו כי אילו הפסיקו בבת אחת את הייצור, היו מלחים שוקעים וסותמים את הצנרת, שאורכה מגיע לכמה עשרות קילומטרים. גם מברגלים (בקוטר של כמאה וחמישים מטר) ומתקני ענק אחרים היו נסתמים והיה נדרש זמן רב כדי לתקנם. אי לכך החליטה מועצת העובדים להזרים מים בצינורות ולהפסיק את הייצור תוך שלושה ימים, מאחר שמלאי הדלק להפעלת תחנת הכוח אמור להיגמר עד יום א'.

בתום הישיבה נקבעה רשימה של 30 עובדים אשר התנדבו לעבוד במשמרות עד יום א'. מנכ"ל המפעל מסר לכתב „הצופה", כי למרות הפרת צו בית הדין לעבודה אין בדעת החברה לפנות לבית הדין כדי שידון את העובדים על בזיון בית המשפט, מכיון שאין החברה מעוניינת לבזות את העובדים.

מר שחר שלח אתמול בבוקר מכתבים אישיים לחברי מועצת העובדים בהם הוא מודיע, כי נוכח החלטת המועצה לחדש את הסנקציות, הוא גם מוריד מעל הפרק את הצעותיו לפתרון הסכסוך.

המנכ"ל גם הודיע, כי הוא רואה את העובדים אחראים לנזקים הנגרמים למפעל.

מנכ"ל חברה „מפעלי תובלה" חיים פוקר מסר אמש, כי מפעל התובלה המעביר את האשלג מסדום לנמלי היצוא ולצפון הארץ ניזוק מהסנקציות שננקטו באחרונה וממניעת הוצאת התוצרת מהמחסנים בסדום.

אמש נמסר, כי הממונה הראשי על יחסי העבודה, נחמן אורי, זימן להבוקר את שני הצדדים החלוקים בסכסוך העבודה במפעלי ים המלח. יו"ר מועצת העובדים, יוסף בוטבול, מסר כי נציגי המועצה יופיעו לישיבה.

אישים ומוסדות

— נשיא המדינה, פרופסור אפרים קציר, קיבל אתמול את צירי הוועידה ה־10 של התאחדות עולי צפון אפריקה ודן עמם על בעיות קליטה של עולים אלה בישראל והערותם בחיי הארץ.

— מונסניור גנרו מ. פרמה, רקטור האוניברסיטה הקתולית בלה־פז, ביקר בכנסת ונתקבל ע"י יו"ר הכנסת, ישראל ישעיהו.

— ראש לשכת החקירות של משטרת מרחב הגליל, פסח פרלמן, הכהן גם כדובר המשטרה במרחב זה, הועלה אתמול מדרגת רב־פקד לדרגת סגן־ניצב.

— קהל רב השתתף אמש בחתונתם של רחל (שלי) בת אסתר ומשה הקומי, מעובדי „הצופה", עם משה בן עמליה ואלברט צמיס, שהתקיימה באולמי „דליה" בתל־אביב. ערך את החו"פ הרב מרדכי לופז, חבר בית הדין הרבני בתל־אביב.

נדחה מתן גזר הדין במשפט בן ציון

מתן גזר הדין במשפטו של יהושע בן־ציון, מי שהיה מנהל בנק א"י־בריטניה, נדחה בגלל מחלתו של הנאשם.

גזר־הדין עמד להינתן אתמול, אך הנאשם לא הובא לבית המשפט בגלל מחלתו והמועד החדש למתן גזר־הדין טרם נקבע.

כידוע, הורשע יהושע בן ציון בגניבת 47 מליון דולר מכספי בנק ארץ־ישראל־בריטניה ובעבירות על תקנות המטבע.

פועל נהרג בתמנע

פועל נהרג אתמול, בתאונת עבודה במכרה התת־קרקעי במכרות הנחושת בתמנע.

בשעה 6 בבוקר לפני סיום עבודת המשמרת השלישית במכרה התת־קרקעי בתמנע, אירעה תאונת עבודה מחרידה. גוש סלע נפל מתקרת המנהרה ופגע בראשו ובחזהו של ציון תמן, בן 27, שנהרג במקום.

המנוח השאיר אשה ותינוק בן שלושה חודשים. הנהלת מכרות הנחושת תמנע מינתה מיד ועדת חקירה פנימית שתחקור את נסיבות האסון.

שוד בתחנת דלק

1300 לירות נשדדו שלשום בלילה, בשעה 1.30 אחר חצות, מעובד תחנת־הדלק של „סונול" בגדרה.

שלושה צעירים באו לתחנה והעמידו פנים שהם מבקשים מסתור מפני הקור. לאחר שניתן להם להכנס שלף אחד מהם סכין ותוך כדי איום דרש מהעובד את הכסף שבידו. האיש בן 65, נאלץ לתת להם את הכסף והם הסתלקו. הנשדד הזעיק את משטרת רחובות וזו פתחה בסריקות בסביבה, אבל טרם נעצר איש.

בחורה דתית 27

מורה בתנוך ממלכתי דתי, הופעה נאה, ממשפחה טובה

מעוניינת בנתאום למטרת נשואין

לפנות בני ברק ת.ד. 588 עבור יוסי

ועידת חרות ננעלה בבחירת מוסדות ובקבלת החלטות

מאת סופרנו לענייני מפלגות

בישיבה שנמשכה 22 שעות, מצהרי יום ד' עד צהרי יום אתמול, ננעלה הוועידה הי"ב של „חרות" בבחירת מרכז חדש בן 432 חברים ומועצה ארצית בת 650 חברים.

בין ההחלטות שנתקבלו יש לציין את ההחלטה, המסמיכה את מרכז התנועה לבחור את הנציגים לכנסת במישרין, ולא באמצעות „ועדה ממנה", כפי שנהגו עד היום. ברוח זה נדחתה הצעת הרב בוזגלו האירגון, שהוגשה למליאה, אשר ביקשה לאפשר לוועדת המפלגה, שדנה בשינוי שיטת הבחירות של הנציגים, להמשיך בעבודתה כדי להגיש מסקנות להנהלה ולמרכז. ח"כ בגין תמך בהצעת המיעוט, שהוגשה ע"י הצעירים. לגבי הסעיף בחוקת המפלגה, שבו נאמר כי „המרכז יבחר את הנציגים באמצעות ועדה", תוקן שניתן למחוק את המילים „באמצעות ועדה" ולכתוב במקום זאת „במישרין". לפי החלטה אחרת, תיערך הצבעה חשאית במרכז, אם 15 אחוז מהצירים יתבעו זאת.

יצחק שמואלי מירושלים קרא במהלך הדיון לאלוף (מיל.) עזר וייצמן, שנבחר כחבר במרכז על אף שלא נטל חלק בדיוני הוועידה, לחזור לפעילות בצמרת המפלגה.

החלטה אחרת שנתקבלה, ואשר הוצעה דווקא על ידי הצעיר זאב בן יוסף מירושלים, קרא להנהיג חינוך בסדרות בבתי הספר הממלכתיים במדינה.

הצעת מיעוט, שיזם עו"ד ס. נחשון, לפיה ייערכו „בחירות יחסיות לוועידת התנועה הבאה" הועברה לדיון במועצה הארצית הבאה. משמעותה של הצעה זו היא התרת הופעת רשימות סיעתיות בבחירות בסניפים.

הוועידה גם החליטה שבמרכז המפלגה ייערך דיון על שינוי הדרגתי של שיטת הבחירות לכנסת. לקראת מעבר להנהגת בחירות אזוריות במדינה. ועדת החוקה הביאה למליאה הצעה לפעול לשינוי שיטת הבחירות, אך זו החליטה על העברת הנושא לדיון במרכז.

אחד ההישגים החשובים של צעירי חרות היתה ההחלטה להקים „צוות הנהגה לאומי", נוסח זה הוא פשרה להצעה המקורית של הצעירים שקראו להקמת „ממשלת צללים". יצויין, כי בוועידה הקודמת התנגד ח"כ בגין בתקיפות להקמת „ממשלה" כזו.

בישיבה הראשונה של המרכז תיבחר הנהלה. שמועות שרווחו במרכז אמרו כי יו"ר ההנהלה הנוכחי, ח"כ חיים לנדאו, לא יגיש מועמדותו לתפקיד. מר לנדאו אמר אתמול לסופרנו: „הנושא עדיין לא אקטואלי. הכל ייתכן".

אסיפת של גרעין היסוד ל„ישיבת הסדר" בימית

באסיפה של הגרעין המייסד את „ישיבת ההסדר" החדשה בימית, הוחלט לפנות לתלמידי כתות י"ב בישיבות התיכוניות בארץ, להצטרף לישיבה. ההרשמה אשר תקבע את דמותו ורמתו של הישוב החדש בימית.

נבחר ועד זמני מתלמידי כתות י"ב בישיבת „בית יהודה" בכפר מימון: שמעון בן דוד, שמעון יפרח ופלטיאל דעבה.

כנס למען הקמת „ישיבת הסדר" בקריית שמואל

מאת סופרנו בחיפה

רבנים, אישי ציבור, רמי"ים ובוגרי ישיבות „בני עקיבא", שהשתתפו בכנס למען הקמת „ישיבת הסדר" בקריית שמואל, החליטו על השתתפותם בפעולות היסוד של הישיבה.

הרב ברוך אידלשטיין, ראש ישיבת בנ"ע בקריה, שפתח את הכנס, הודיע על ההכנות לפתיחת „ישיבת ההסדר" בשנה הבאה. כבר נפתחה ההרשמה לתלמידים ויש פניות רבות. הכנס קיבל בברכה ובהערכה את ההודעה על בחירת ראש הישיבה, הרב חיים הלוי מילר. המכהן כיום כרבו של הטכניון בחיפה. הרב מילר נושא דברי תורה והלכה מעניינים ברבים. בגיבוי המפד"ל במועצת עיריית חיפה, י. ירנצקי והרב פרומר, הבטיחו שיפעלו לסיוע בירבוי של העיריה למפעל התורני החדש. כן דיברו בכנס מאיר גורן, ד"ר מנצ' בית הכנסת המרכזי בקריה, משה קורן, סגן מנהל מחלקת החינוך העירונית, ויצחק גץ. הדוברים חיזקו את ידי הפעילים להקמת „ישיבת ההסדר" הפעילים להקמת „ישיבת ההסדר" בקריה.

יו"ר הוועדה המכינה לבחירת רבנים ראשיים בחיפה:

לא היתה „התערבות שרירותית" בתקנות חדשות

מאת סופרנו בחיפה

לשר הדתות הזכות להוציא תקנות חדשות לבחירת רבני העיר והוא אף היה חייב לעשות זאת כיוון שהתקנות הקודמות פג תוקפן ב־31.12.74 — מסר אמש בישיבת מועצת עיריית חיפה, יוסף בלושטיין, שהוא יו"ר הוועדה המכינה לבחירת הרבנים הראשיים בעיר.

בתשובה לשאילתה שהוגשה ע"י ג. קבילה, שטען כי „התערבות שרירותית" בפעולה ועדת הבחירות והסתמך על פירסומים בשני עיתונים כאילו הפעולה היתה „מגמתית", אמר מר בלושטיין כי התקנות החדשות הן חוקיות ומחייבות את כל אזורי ישראל ולכן אין בהן „התערבות שרירותית". הדובר הביע דעה שהתקנות החדשות לא היו צריכות לבטל את ההליכים להכנת הבחירות לרבני העיר, שנעשו עד לפרסומן, ומן הדין היה לאשר את כל הפעולות שנעשו עד כה לבחירת הרבנים הראשיים.

חולקו פרסים לעובדים מצטיינים ב„מבטחים"

אדיבות לקהל, ההתמדה בעבודה ויחסים אישיים נאותים היו בין הקריטריונים להענקת התואר „העובד המצטיין 1974", ל־30 עובדי מבטחים, בטכס שנערך אתמול בתל־אביב.

מנכ"ל „מבטחים", עמוס ערן, העניק לזוכים פרסים ותעודות הוקרה. הזוכים נבחרו מתוך כ־1000 עובדי המוסד ב־41 סניפיו בארץ, על פי המלצת הממונים עליהם. ועדת השופטים, שאישרה את המומלצים, הורכבה מנציגי ההנהלה, העובדים ואישי ציבור.

מר ערן ציין, בדבריו, כי במוסד מבוטחים כיום למעלה מ־300 אלף חברים, כשליש מכוח העבודה בארץ והשירותים הניתנים ע"י המוסד מבטיחים את בטחונו הסוציאלי ועתידו של ציבור גדול זה. לדעתו סיסמת השירות לציבור צריכה להיות „טוב יותר מהר יותר פשוט יותר".

זו השנה השניה שמבטחים מעניקה פרסים לעובדיה המצטיינים.

פעוט מת משתיית נפט

פעוט בן שלוש מחאן יונס, ואליד האליל אל נגר, קיפח את חייו לאחר ששתה נפט מבקבוק שמצא במטבח בית הוריו.

הילד הובא לטיפול בבית החולים המקומי, אך אתמול מת.

הרבנות והמועצה הדתית בית שמש | המועצה המקומית בית שמש

צדיק בא לעיר

הננו שמחים להודיע לצבור הנכבד תושבי בית שמש כי כב' מרן הראשון לציון הרב הראשי לישראל גאון ופאר דורנו

מרן הרה"ג

עובדיה יוסף שליט"א

נאות לכבדנו בבקורו החשוב והנעלה ביום ראשון ז' שבט תשל"ה (19.1.75)

בשעה 10.00 — תערך לכבודו קבלת פנים בישיבה חגיגית של המועצה המקומית והמועצה הדתית.

בשעה 11.30 — שיחה לפני תלמידים בבית הספר החינוך העצמאי.

בשעה 12.00 — הרצאה תורנית ע"י כב' מרן הרב לפני צבור תלמידים ותלמידות בבית־הספר התיכון הדתי.

הצבור מוזמן לקבל את פני כב' האורח הדגול ופמליתו שיחי' ביום ראשון ז' שבט בשעה 10.00 ליד המועצה המקומית.

מקדמים אנו את פני מעלת כב' מרן הרב שליט"א ופמליתו שיחי' בשמחה רבה ובברכת ברוכים הבאים.

בכבוד רב ובברכת התורה

הרב יוסף בוסכילה, רב העיר וראש המועצה הדתית | עמרם לוק, ראש המועצה המקומית

האוניברסיטה העברית בירושלים

המחלקה למינהל תלמידים — המשרד לקבלת תלמידים

רישום המועמדים לשנת הלימודים תשל"ו [1975/76]

החל ביום א', כ"ט בטבת תשל"ה (12.1.75) ויסתיים ביום ו', י"ז באדר תשל"ה (28.2.75)

מתקבלות בקשות לפקולטות/בתי ספר:

הפקולטה למדעי הרוח; ביה"ס לחינוך; הכשרת מורים (תעודת הוראה); הפקולטה למדעי החברה; ביה"ס למינהל עסקים; ביה"ס לעבודה סוציאלית; הכשרת מנהלים לארגונים קהילתיים; הפקולטה למשפטים; המכון לקרימינולוגיה; ביה"ס לרפואה; ביה"ס לרפואת שיניים; ביה"ס לרוקחות; הפקולטה למתמטיקה ולמדעי הטבע; ביה"ס למדע שימושי וטכנולוגיה; הפקולטה לחקלאות; ביה"ס למדעי התזונה והבית; ביה"ס לספרנות ולארכיונאות

בעל תעודת בגרות ישראלית או מי שלמד במוסד להשכלה גבוהה בארץ שנה אחת לפחות, יפנה אישית או בכתב ל„אקדמוך", ת.ד. 41, גבעת רם, ירושלים, ויקבל את ה„מדריך לתלמיד החדש" וטפסי רישום תמורת 8.— ל"י (ללא צירוף המחאה על הסך הנ"ל לא יישלח המדריך). חיילים בשירות חובה יקבלו את המדריך חינם, אישית או לפי כתובתם הצבאית.

בעל תעודת בגרות שאינה ישראלית ושטרם למד במוסד להשכלה גבוהה בארץ כתלמיד מן המניין, יפנה למשרד לתלמידי חו"ל, הר הצופים, ירושלים 95621.

תלמיד האוניברסיטה העברית המבקש להוסיף/להחליף תחום לימודים מפקולטה אחרת — יפנה בקשתו למשרד לקבלת תלמידים (טפסים ניתן לקבל במלק"ת ובמזכירויות הפקולטות/בתיה"ס).

מועדי הרישום שלעיל חלים על כל המועמדים לשנה א'.

אוניברסיטת בר־אילן

המזכירות האקדמית

מודיעה

על פתיחת ההרשמה של מועמדים לשנת הלימודים תשל"ו (1975—6) לפקולטות ולבתיה"ס דלקמן:

- ✡ מדעי היהדות
- ✡ מדעי הרוח
- ✡ מדעי החברה
- ✡ משפטים
- ✡ מדעי הטבע
- ✡ בית הספר לעבודה סוציאלית
- ✡ בית הספר לחינוך
- ✡ שלוחת האוניברסיטה באשקלון
- ✡ שלוחת האוניברסיטה בצפת
- ✡ שלוחת האוניברסיטה בעמק הירדן

טפסים ופרטי הרשמה יישלחו לכל דורש לפי פניה בכתב. נא לפנות לפי הכתובת — המשרד לקבלת תלמידים אוניברסיטת בר־אילן, רמת־גן.

המתעניינים בשלוחה באשקלון, בצפת ובעמק הירדן, מתבקשים לפנות לפי הכתובת — משרד השלוחות, אוניברסיטת בר־אילן, רמת־גן.

—מספר המקומות מוגבל—

ההרשמה תיפתח א"י ביום רביעי, י"ח בטבת תשל"ה (1.1.75) ותסתיים ביום שני, י"ז באדר תשל"ה (28.2.75).

ארגון הפועלות של הפועל המזרחי | משרד החינוך והתרבות המחלקה לתרבות תורנית

כנס עשירי לתנ"ך

מוקדש

לשנת האשה הבינלאומית

יתקיים בעזה"ה בתל אביב באולם המוזיאון, שדרות שאול המלך מס' 29—27, ביום שלישי כ' בשבט תשל"ה (21.1.75) בשעה 4 אחה"צ בדיוק.

בתכנית:

דברים — יו"ר יצחק רפאל — שר הדתות

ברכות — הרבנית שרה הרצוג, נשיאת תנועתנו; הח' חנה כהן, מרכזת ארגוני נשים.

הרצאה: חנה אם־שמואל — דמות מופת בישראל — פרופסור אוריאל סימון — ראש המחלקה לתנ"ך באוניברסיטה בר־אילן.

עיון בספר בראשית פרק כ"א—כ"ג — גב' צפיה רוזנצוויג.

מקהלת הבנות מביה"ס „בוריה" תל־אביב, בניצוחו של מר יעקב תלמי בליווי מוסיקאלי. הקריינית: זהבה שרף, תלמידת תיכון דתי בני־ברק.

תפילת חנה — רבקה קינג תלמידת ביה"ס התיכון המקצועי של תנועתנו ב„נוה שרה הרצוג".

דברי פתיחה וניהול הכנס — גב' זהבה בלכאל יו"ר ועדת התרבות.

„משהב"

הברה לשכון בנין ופתוח בע"מ

למכירה

דירות עממיות

בנות 3 חדרים

ב־קרית שמואל ע"י חיפה

משכנתא עד 40,000 ל"י

מועמדים רתאים יפנו בדבר פרטים למשרדי „משהב" בחיפה, רח' ארלוזורוב 3, טל. 668049

קרן אברמוביץ־צייטלין

למתן פרס למחקר ספרותי במדעי היהדות

בסך ‎-.1.000 דולר

מודיעה כי השנה זכו בפרס לתשל"ג ותשל"ד

הרב צבי הלוי רבינוביץ, הרב הראשי לזול האוור, על יצירתו „עולם אחד"

הרב דוד צבי אליאך, משגיח רוחני בישיבת איתרי, על יצירתו „דרך אמונה"

ופרופ' חיים ליפשיץ, על מכלול ספריו בנושא תורתו של הרב קוק זצ"ל, מערכה „רואה האורות"

מטרת הקרן: „לעודד הוגי דעות וסופרים לחבר יצירות שיהא בהן כדי להסביר את אמונת ישראל, תורתו ומצוותיה לאנשים שחונכו על ברכי המדע".

מחברים מתמנים בזה לשלוח יצירותיהם ב־6 העתקים, עד לראש השנה תשל"ו (5 בספטמבר 1975), אל נאמן הקרן — החברה לנאמנות של בנק לאומי לישראל בע"מ, רח' יהודה הלוי 52—50, תל־אביב.

היצירות לא תוחזרנה למחברים.

יד הנדיב

דרוש

אדם אחראי לניסויים חינוכיים

בפיתוח מנהיגים צעירים מתוך בני נוער שבמצוקת, הגיאסי יערך באזור זכרון יעקב.

המדובר על שנה אחת, מתוך מגמה לראות בפועל את המבחן המבצע של מספר קבוצים.

הכשורים הדרושים: השכלה הברתית או חינוכית, נסיון של מספר שנים במגע ובהדרכה עם נוער (רצוי נוער במצוקה); כושר ארגון ונסיון בקבלת החלטות במשימות רצוי שהמועמד יהיה מסוגל להתמודד אישית עם אתגרים רוחניים ופיסיים.

✶ על המעונינים לפנות אל: יד הנדיב, שדרות דוד המלך 1, תל־אביב ולצרף קורות חיים מפורטים.

משרד החנוך והתרבות

המחלקה לתרבות תורנית

בוגרות כתה י"ב!

מחלקתנו מקיימת מסלול תרבות תורנית במסגרת יחידת מורות־חיילות. כמו כן קיים מסלול בנ"ל למתנדבות לשרות לאומי

משך השרות יהיה כבל מורות־חיילות.

● פרטים: ירושלים: רח' הלני המלכה 13, טל: 02/227191/2

תל־אביב: רח' צבי ברוק 1, טל: 03/291438

חיפה: רח' אנולבין 20, טל: 04/520251

מספר המקומות מוגבל

המפלגה הדתית לאומית — ההסתדרות הפועל המזרחי בישראל

מחלקת הארגון

מועצת סניפים פתוחות

בשיתוף עם המרכז לחינוך דתי

מוקדשות לנושא:

בעיות החינוך הדתי

מגדל העמק — יום ראשון ז' בשבט תשל"ה — 19.1.75 בשעה 6.00 הח' מלכה שלום; הח' דוד גורן

קרית גת — יום ראשון, ז' בשבט תשל"ה — 19.1.75 בשעה 7.00 הח' דוד רביבו; הח' אלי ברקוביץ

בית שמש — יום ראשון, ז' בשבט תשל"ה — 19.1.75 בשעה 6.00, הח' לזימי אשר

מבשרת ירושלים — ביום שני, ח' בשבט תשל"ה — 20.1.75 בשעה 6.00 — הח' לזימי אשר

נצרת עלית — ביום שני, ח' בשבט תשל"ה — 20.1.75 בשעה 5.00 — הח' מלכה שלום; הח' דוד גורן

כפר סבא — ביום שני, ח' בשבט תשל"ה — 20.1.75 בשעה 7.00 — הח' דוד רביבו; הח' ברוך דוברבני

מעון ציון — ביום שלישי, ט' בשבט תשל"ה — 21.1.75 בשעה 6.00 — הח' לזימי אשר

עכו — ביום שלישי, ט' בשבט תשל"ה — 21.1.75 בשעה 6.00 — הח' מלכה שלום; הח' הורביץ יוסף

קרית מלאכי — ביום רביעי, י' בשבט תשל"ה — 21.1.75 בשעה 6.00 — הח' מלכה שלום, הח' פרץ חיים, הח' אלי ברקוביץ

אשקלון — ביום חמישי, י"א בשבט תשל"ה — 23.1.75 בשעה 6.00 — הח' מלכה שלום, הח' פרץ חיים

צפת — ביום חמישי, י"א בשבט תשל"ה — 23.1.75 בשעה 5.30 — הח' צבי קניג, הח' ברוך דוברבני

שדרות — ביום ראשון, י"ד בשבט תשל"ה — 26.1.75 בשעה 5.00 — הח' ברוך דוברבני, הח' א. ברקוביץ

עפולה — ביום רביעי, י"ז בשבט תשל"ה — 29.1.75 בשעה 6.00 — הח' קניג צבי, הח' ברוך דוברבני

הוד השרון — ביום חמישי, י"ח בשבט תשל"ה — 30.1.75 ב־6.00 — הח' דוד רביבו, הח' אליכלך לנדנר

נהריה — ביום שני, כ"ב בשבט תשל"ה — 3.2.75 בשעה 5.00 — הח' קניג צבי, הח' ברוך דוברבני

קרית ים — ביום שני, כ"ב בשבט תשל"ה — 3.2.75 בשעה 7.00 — הח' קניג צבי, הח' ברוך דוברבני

בנק ישראל

מודיע בזה על

תוצאות התחרות לעיצוב מטבע פדיון הבן תשל"ו

פרס ראשון (צד הערך וצד הנושא) — מר גבי נוימן — רח' נורדאו 31, הרצליה ב'.

פרס שני (צד הערך וצד הנושא) — סטודיו רולי — רוטשילד את ליפמן — רח' ליליינבלום 40, תל־אביב.

פרס שלישי (צד הערך וצד הנושא) — מר נ. קרפ — מקור חיים 13, ירושלים.

בנק ישראל

מודיע בזה על

תוצאות התחרות לעיצוב מטבע חנוכה תשל"ו

פרס ראשון (צד הערך וצד הנושא) — האחים שמיר — רח' עטרות 20, רמת־גן.

פרס שני (צד הערך וצד הנושא) — מר צ. גרונדמן — רח' בן־יהודה 23, ירושלים.

פרס שלישי לא חולק.

במלאת שנה לפטירתה של אשתי, אמנו וסבתנו היקרה

שושנה בוימן ז"ל

נעלה לקברה ונכבד את זכרה

בטכס גילוי המצבה

ביום שני, ח' בשבט תשל"ה, (20.1.75) בשעה 4.00 אחה"צ

נפגשים ליד שער בית העלמין בנחלת יצחק.

המשפחה

במלאת שלושים לפטירת יקירנו

הרב יהושע אריה קאופמן ז"ל

נקיים ביום ראשון, ז' שבט (19.1.75):

בשעה 3 אחה"צ גילוי מצבה בבית הקברות בהר הזיתים, ירושלים

בשעה 4 אחה"צ אזכרה בבית הכנסת „זכרון משה" בקרית היובל

אוטובוס יצא להר הזיתים בשעה 2.30 מרחבת השופרסל בקרית היובל ויעצור בשעה 2.45 ברחוב יפו, מול בית העם הישן.

המשפחה

כה לחי

בח"י לירות

יומן ניו־יורק

הגרי"ד סולובייצ'יק שולל דיאלוג תיאולוגי בין נוצרים ליהודים

הרב דרש משליח הוותיקן — הכרה במדינת ישראל וירושלים כבירת הנצח של העם היהודי, כדי להוכיח אמינותו של „המסמך החדש" המבשר שינוי ביחס הכנסיה כלפי היהודים.

מאת ד"ר הלל זיידמן סופר „הצופה" בארה"ב

המסמך החדש של הוותיקן, המגדיר את יחסה של הכנסיה הנוצרית ליהודים עורר תגובות מצד גורמים יהודים שהצביעו על החיוב והשלילה שיש בו.

בארצות הברית הושג הסכם בין שלושת הארגונים הרבניים, המייצגים שלושה זרמים ביהדות, לגבי צורת התגובה שבאה לידי ביטוי בהצהרה שפורסמה על־ידי מועצת בתי־כנסת. המועצה — תיאמה את תגובתה עם הגאון רבי יוסף דב סולובייצ'יק. זה זה במסגרת שאלה שהעלו בפניו — נשיא הסתדרות הרבנים הרב שרגא שיינפלד וסגן הנשיא — נשיא בפועל של מועצת בתי־כנסת, הרב הנרי זיגמן, גם הוא חבר פעיל בהסתדרות הרבנית.

עם זאת, קיים חשש שהרך העמדה הברורה מצד מועצת בתי־הכנסת ה... בעת כי אין מקום לשותפות בינ... דית וכי כל אחד יילך בשם אלוהיו ... נחנו בשם אלוקנו בגגל. כי מסמך ... עלול לעודד פעילות מיסיונרית ... ראשיתה — בדיאלוגים, בין כמרים ... „ראביים", השתתפות יהודים ב... לחן נוצרי וכיוצ"ב. והיינו עדים ... בר לשותפות כזו בעבר בהשתת... הם של יהודים מטעם ה„תה ה... די האמריקאני" בשנה „הקדושה" ... הכרזה על־ידי הכנסיה ל„שנת ה... בלי". הרב שיינפלד, אמנם ביקר ... צריפות שותפות זו בין יהודים ל... צרים. ביזמתו — מועצת בתי־כנסת ... כוללת חרדים, שמרנים ורפורמים, ... ד השתתפות יהודים בפולחן נוצרי. ... גם הצהרתו של שר הדתות ד"ר ... זק רפאל שהיא זיהה עם עמדתו ... ל הגרי"ד סולובייצ'יק וגדולי תורה ... צרים בארה"ב.

...ד רב להצהרת מועצת בתי־כנסת

ההצהרה של מועצת בתי־הכנסת ... ד שיתוף פעולה בין דתי, גם אחרי ... רסום המסמך של הוותיקן עוררה ... רב בציבור היהודי. גם ה„ניו־ ... יורק טיימס" הקדיש לכך זה מקום ... יותר. הצהרה זו אף כשמשכת ... נוזה לארגונים יהודיים באו המקב... ים את הצהרתו ממדינת ישראל. ... בעייה זו ראויה, כי תתלבן בנ... יא הקיפה, כי בלא הסברה מתאי... ה, קיימת כאמור סכנה גדולה ש... לק מן הציבור היהודי יתפס שלא ... רעת לפעילות מסיונרית. ... הילכך רצוי מאוד להבהיר ביתר ... דוק את העמדה שנקט הגאון הר... י"ד סולובייצ'יק באשר היא יכולה ... היות מורה דרך לנבוכים ולמתלב... ים בשאלה: דיאלוג עם הנוצרים, ... אם לאו? הקרה לי ההזדמנות ... ירה לשמוע דעתו של הגרי"ד ... לובייצ'יק, עוד לפני פירסומו של ... מסמך".

הרב מקיף ... בדעתו נגד פעולות ... בינדתיות. הוא גם מתנגד ... ים המאמינים לרבות דיאלוגים ... כמרים ל„ראביים".

... כדי להתגבר על התנגדותו יזמו ... רמים שונים פגישות בין הרב ל... אשי הכמורה. בין היתר יזמו פגי... ה בינו לבין הקרדינל יאן ויל... בראנדס — ראש המשרד ליחסים ... ין הכנסיה לבין היהודים בוותיקן. ... הכומר, אדם ליבראלי, ידיד יהו... ים ומדינת ישראל, מוצאו מהולאנד. ... קארדינל ביקש לבקר אצל הרב ... ביתו בבוסטון, אולם כיון שעמד ... זה הפגישה נשמר בסוד ההולם ... דימה ב„גידיוק הילטון". ... בתשו לי פרטים על תוכן השיחה. ... גם הדברים נמסרו לי ש„לא ל... רסום". כפי שהבנתי, אך מכיון ... לא נאסר עלי בפירוש הפירסום, ... לפסי, כי אחרי פירסום „מסמך ... הוותיקן" גם מותר וגם נחוץ להביא ... ים מאותה פגישה לידיעת הציבור ... הב. אולם היות ולא רשמתי את ... ברים בדיוק, הרי אחריות הדיוק ... הכותב בלבד.

קארדינאל: דיאלוגים ... צריים לשני הצדדים

הקארדינאל הודה בראשית דבריו ... הפגישה, כי הודה שאכן גדול ... זאת של הכנסיה כלפי העם היהודי ... שך אלפי שנים. חטאה גדול ... בעתים — אמר — בתקופת ה... אה והמערכה. אולם כיום קיים ... ון כן מצד הכנסיה להיטיב דרכה, ... א שואפת להביא לשינוי לטובה ... חסים בין נוצרים ויהודים. ברם, ... זם תיקונם המלא המשמעותי — ... סיף — דרושה הידברות, דרוש ... שיח, כדי למצוא מה המשותף ... ו מה מוסיף להפריד בינינו.

הוא הוסיף, כי לצערו הרב קיימת ... זומא קבוצה שמניין לא למדה דבר ... א שכחה דבר. וזו אינה מוכנה ... שלים עם שינוי כלשהו.

הוא גם הרעיף שבחים על יהודים, ... כדי כך שאמרי שיצא מהפגישה ... הרב שאל אחד מצלותיו: האם ... מדבר עד כנציג?

... הדישה עם היהודים, הוסיף ה... קרדינאל, עשוי לחזק מעמדם של ... נים הליבראלים בכנסיה, מול ... מרים שמשקלם רב בוותיקן. ... — היא כולל את האפיפיור ... הרב סולובייצ'יק בקריאת בד... ם. הקארדינאל לא הגיב... מתוך ... אותם ופיוסים, ועד על הצעתו, ... דיאלוגים ופעולות בינדתיות ... רות. באשר אלה מוטמנות בתוכן ... כה להבנה בין שני הצדדים.

... לנו חשבון ארוך ... דמים"

... הגרי"ד סולובייצ'יק בדברי תשו... : (הדברים נרשמים לפי הזכרון) ... לנו חשבון ארוך מאוד ... ים. אי אפשר לסלקו במשוי יד ... כלאחר יד. ובוודאי שלא ב... הצהרות בלבד; הצהרות אשר ב... מתפרשות וניתנות לפירושים ... משמעיים.

... ם יש את נפשכם לתקנים רצי... : עליכם לגשת לעניין ביישוב ... עת, מתוך חשבון נפש נוקב על ... ב. העיקר עליכם להוכיח ב... ים את כנות הכוונות בנדון זה. ... משל — שאל הקארדינאל. ... ה: הנה ענין מדינת ישראל ... ה של הכנסיה כלפיה. עד היום ... לא הכיר הוותיקן במדינת יש... . הוא גם תמך ותומך שלימותה ... ירושלים ומערער על זכות ה... מה של ישראל על בירת הנצח ... , שהיא גם בירתה הנצחית של ... ישראל כולו והיא שורה בעיקר ... נתו.

— אם אמנם כנות כוונותיו של ה... ... כלפי היהודים, עליו להכיר ... ב כל במדינת ישראל וירושלים ... . הכרה זו תהווה מחווה מבשר[ת] כבצעד ראשון לתיקון היחסים בין הנוצרים והיהודים.

— על הכנסיה גם להכיר שהיהודים הם עם התורה, שהתנ"ך הוא שלנו ונשמת חיינו וכי אנו יונקים את חיותנו ממעמד קבלת התורה בהר סיני. אנחנו שומרים על התורה מתוך מסירות נפש עילאית ועל הכנסיה להודות שאין אנו — היהודים דהיום — איזה עדר נודד שאין לו שייכות עם קבלת התורה.

הקארדינאל: אני מכיר שהקשר בין התנ"ך לבין העם היהודי, גם לבין אלו החיים עמנו היום הוא לגיטימי.

הרב: האם הוד מעלתו והוותיקן מוכנים להכריז על כך בפומבי?

על שאלה זו של הרב לא השיב הקארדינאל. הוא הסתפק בהערה: „זה לא כל כך פשוט"...

הכרה בישראל בצעד ראשון

הרב חזר על שאלתו בעניין הכרת הוותיקן במדינת ישראל.

הקארדינאל: תוך השתדלות ל־ לחצים שהופעלו מצדדים שונים, לא יצא האפיפיור פאולוס הששי בהצהרה כלשהי נגד מדינת ישראל, ואף לא נגד ירושלים היהודית.

הרב לא הגיב על דבריו, אם כי יש לו הרבה מה לומר בעניין זה, כפי שאמר לי לאחר השיחה.

בהמשכה של השיחה התנהל ויכוח על דיאלוגים בין נציגי הכנסיה לבין נציגי היהדות.

אמר הרב: אנו מתנגדים לכך, מתוך הנימוקים הבאים:

ראשית כל לא קיים מושג של „תיאולוגיה יהודית", ממילא אין גם תיאולוגים יהודיים. אולם אם אתם רוצים לשוחח על פילוסופיה יהודית, על מחשבת היהדות, בבקשה אני מוכן לכך בכל עת.

הקארדינאל ביקש להבין את ההבדל בין תיאולוגיה יהודית אשר לדעת הרב אינה קיימת לבין פילוסופיה יהודית.

הרב השיב לו תשובה מפורשת ומשכנעת כאחד. „אם וכאשר התקיימו פעם וכוחים דתיים בין רבנים והדברי הכנסיה הנוצרית היתה זאת הכנסיה שכפתה אותם על יהודים בניגוד לרצונם. ואלה היו תמיד למורת רוחנו — הדגיש הגרי"ד סולובייצ'יק.

אמונתו של אדם: הצנע לכת עם ה' אלוקיך

הוסיף הרב: אמונתו של אדם בישראל, היחס בינו לבין קונו, הוא דבר אינטימי ביותר. הוא אינו מדבר עליו אפילו עם בני משפחתו. אבי מורי ז"ל, שלמדתי הרבה תורה מפיו, אף פעם לא שוחח אתי בעניני אמונה. ענינים אלה מסורים ללב ולא לשיחות.

— כל־שכן, שדברים אלה, שהם בבחינת ליבא לפומא לא גליא, אסור להם שיהיו נושא לדיאלוגים של פרהסיה, לויכוחים פומביים ששכר „פרסומת" בצידה...

„הצנע לכת עם ה' אלוקיך", זהו צו שנעשה לחוק ליהודי מאמין. עליכם להבין זאת ולכבד את עמדתנו זו.

— המושג היהודי „קדושה" משמעותו פרישה, וחיובו הבדלה. הווה אומר, התבדלות גמורה משאר ענינים (הרי קיים המושג לא רק המבדיל בין קודש לחול, כי אם גם המבדיל בין קודש לקודש, הו"ל — ה. ז.). בהתיחד אדם עם בוראו, הצו העליון, והתנאי, הוא התבודדות כוללת.

לכן, גם מובן, שאין זה יכול להיות נושא לדיאלוגים בינדתיים.

ניגוד קוטבי

הוסיף הרב: בנוגע לעניין זה קיים ניגוד קוטבי בין יהדות הנצרות והתרבות מערבית בכללה. הרי זו דוגלת בפרסיות ובפומביות ברוב המקרים צורמת, למשל, בדברים שבינו לבינה, שיהדות מקפידה על צניעות. בדומה בעניני אמונה, המחייב כאמור, צניעות יתירה. איך אפשר, איפוא, לשוחח ולהתווכח על אמונה

(סוף בעמוד 8)

הסכם הגנה עם ארה"ב: החיוב והשלילה שבו

מאת יעקב אדלשטיין

דברי הנשיא ג'רלד פורד השבוע על הצעה ל„ערבות פורמלית" לישראל, לאחר הסדרים באזור, מעלה מחדש את הרעיון של „ברית הגנה" בין ארה"ב לישראל. רעיון זה שהועלה כמה פעמים לאחרונה, ונדון לחיוב ולשלילה. רעיונות אלה מעולם לא נידונו רשמית, אך הועלו בגדר אפשרות במצבים מסויימים. עד עתה לא היתה התחייבות פורמלית לארה"ב כלפי ישראל, ובכל זאת שמרה ארה"ב על „הקשר הבטחוני" עם ישראל, כולל „רכבת אווירית" במלחמת יום הכיפורים. השאלה היא אם הסכם הגנה בין ישראל לארה"ב, או ערבות פורמלית מצדה, הוא טוב לישראל או רע?

להסכם הגנה בין ארה"ב לישראל, יש כאמור כמה השלכות חיוביות ושליליות. החיובי שבו הוא בכוח ההרתעה שיש לו, בייחוד כלפי מעצמה על כמו ברית המועצות, שברגעים מסויימים מאיימת במלחמות בהתערבות צבאית. במקרה של הסכם הגנה, יש להניח שברית המועצות תשקול יפה, אם היא תסכן בהתערבות צבאית, משום שהמדובר בהתנגשות עם ארצות־הברית.

עם זאת יש להסכם הגנה גם צדדים שליליים, והעיקרי שבהם, הגבלת רבונותה של ישראל והסיכה במישותה בהחלטות במצבי מלחמה, תוך תמרון בין שתי המעצמות. נוכחנו עד עתה שארה"ב הגישה סיוע צבאי לישראל גם בלי כל הסכם, והאירוך כאשר מדינה כמו פקיסטן, עמדה בפני פלישה הודית שהפרה ריבונותה, הרי למרות ההסכם שבינה לבין ארגון מדינות סנט"ו שגם ארה"ב חברה בו, לא התערבה שום מדינה לטובתה. על אף שההסכם חייב זאת. משמע, שגם במצב של הסכם הגנה, יש מקרים ששותפי ההסכם שוקלים אם ההתערבות היא רצויה, או לא. במקרה פקיסטן שקלו וקבעו שאין מקום להתערבות.

ערבות בלתי פורמאלית

ערבות בלתי פורמלית לקיום הסכמים, היתה בין ישראל לארה"ב בשנת 1956, לאחר שישראל הסכימה לנסיגה מסיני, בלחץ אמריקאי ובאיום סובייטי. שר החוץ דאז ג'ון פוסטר דאלס, הבטיח ערבות להסכם חופש השיט במיצרי טיראן, והצטרפו לכך כל המדינות הימיות שהצהירו על עמדתן זו מעל בימת האו"ם. כאשר נאצר חסם את מיצרי טיראן, לא נמצאה שום מעצמה שהיתה מוכנה להתערב התערבות צבאית, ובראשן ארה"ב. הנשיא ג'ונסון אמנם ניסה לארגן שיירה של אניות ממדינות שונות כדי לפרוץ את המצור, אך רוב המדינות סירבו להשתתף בשיירה זו. מכאן אנו למדים, לאחר הנסיון המר, כי גם ברית הגנה או ערבות פורמלית ובלתי פורמלית, אינם עומדים במבחן הנסיון. כאשר המצבים משתנים ובעיות חדשות צצו באופק. ההסכם של שנת 1956 לא עמד במבחן לאחר 11 שנה בשנת 1967. אבל ארה"ב בכל זאת נקטה עמדה חיובית. לאחר מלחמת 1967, שוב לא לחצה על ישראל לסגת, זאת כתגמול על הפרת ההסכם על ידי נאצר. ואילו נאצר לא היה לו פתחון פה לתבוע מארה"ב ללחוץ על ישראל לאחר שהפר הסכם עמה.

הכורח התיכון הוא אזור האינטרסים שבו ארה"ב מתמרנת בין אינטרסים שונים. מצד אחד, האינטרס בישראל כמדינה שיש לה עמדה אסטרטגית חשובה באיזור, ובאמצעותה ניתן לקבוע הרבה. מאידך האינטרסים של הנפט במדינות ערב, הצורך ביציבות הכלכלה הבינלאומית של העולם החפשי, חשיבות הפטרו דולר, וההתחרות עם ברית המועצות על ההשפעה במדינות ערב. כפי שהתבטא השבוע בגלוי, הנשיא פורד, הרי אמנם יש לארצות הברית אינטרס בישראל, אבל בסופו של דבר קובע ויקבע האינטרס האמריקאי. במלים אחרות, אם האינטרס האמריקאי יתנגש באינטרס הישראלי, ויקבע כי הצד הערבי שוקל יותר, כי אז לא תהסס ארה"ב להתייצב לצד האינטרס שלה, גם אם זה יביא להפקרת האינטרס הישראלי. אך מקודם שהדברים לא יגיעו למצב קיצוני זה משום שהדיפלומטיה תנטרל את הגורמים לכך. במצב זה ברור שגם הסכם הגנה או ערבות כלשהי, לא תהווה משקל מכריע בשיקולים של ארה"ב לגבי האינטרסים שלה. יש דוגמאות לכך שבהן הכריע האינטרס האמריקאי, למרות שהאינטרס זה היה מוטעה. הדוגמה המובהקת לכך הוא הלחץ האמריקאי בשנת 1956 על ישראל לסגת מסיני. משום שארה"ב היה לה אינטרס כפול, להצניע את בריטניה וצרפת שפעלו בפלישה לסואץ בלי ידיעתה, והאינטרס השני, להתחרות עם ברית המועצות על השפעה במצרים. מול שני אינטרסים אלה, נפל האינטרס הישראלי, שדרש כמו היום, נסיגה תמורת שלום. התמורה היתה, לא שלום, אלא סידורים טכניים לשמירת מצב של רגיעה. סידורים אלה לא החזיקו מעמד והתמוטטו במבחן הראשון, והאינטרס האמריקאי במצרים נפגע בצורה חמורה ביותר, היה זה אחד הכשלונות הגדולים של מדיניות החוץ האמריקאית בתקופת ג'ון פוסטר דאלס, שהנשיא אייזנהאור הגדיר אותו כאחד הדיפלומטים המהוללים ביותר של ארה"ב.

האם נהפך ל„מושבה אמריקאנית"

הסכם הגנה עם ארה"ב יתן לנו מידה של בטחון מפני פגיעה ואף השמדה, אך יהפוך את ישראל ל„מושבה אמריקנית". אמנם המאבק של ישראל לקבל נשק מארה"ב, הנמשך כל שנה מחדש, לא יהיה כל כך קשה כבו היום, אך לעומת זה תתחייב ישראל להשתמש בנשק זה רק לפי פקודה בהפקד אמריקאי. אם כי, חייבים אנו להודות, שלמעשה ישראל כיום, היא מעין מושבה אמריקאית, ותלותה בארה"ב, הגיעה לשיא. אין ישראל חפשית כיום להחליט החלטות מדיניות גורליות, בלי התייעצות עם ארה"ב. אבל תיאורטית, באין הסכם הגנה ובאין ערבות פורמלית, יש לה את הכוח ואת האפשרות להחליט החלטות שלפעמים נוגדות את האינטרס האמריקאי, אבל תואמות את האינטרס הישראלי. לדוגמא: ארצות־הברית מעוניינת בשמירת עצמאותה של לבנון, היא מתנגדת לכל פגיעה בה. לעומת זה, ישראל רואה את עצמה לפעמים חייבת להתקיף את לבנון על שהיא מרשה פעילות מחבלים בשטחה. אולם כל עוד שהתקפה היא במסגרת של מלחמה גרילה, אין התגובה של ארצות־הברית חריפה. אבל במקרה של מלחמה ממשית יותר, תתייצב ארה"ב נגד ישראל במלוא החומרה. אלא שצעד זה יעשה במקרה של הסכם הגנה וגם במצב שאין הסכם הגנה.

השאלה העומדת לפנינו היא לכן, איזה גורמים שוקלים יותר בהסכם כזה, הגורמים השליליים והגורמים החיוביים? בשלב זה נראה כי קיים מצב של תיקו בהערכת הגורמים הללו. להסכם הגנה יש גורמים חיוביים ובאותה מידה שליליים, דבר זה אמור גם לגבי ערבות פורמלית, משום שגם ערבות פורמלית מחייבת את הצד השני. אם ארה"ב ערבה לישראל, יש לה את הזכות לדרוש ממנה ללכת בקו מדיני מסוים המודרך על ידה ולא לסטות ממנו, אם כי לפעמים קו זה אינו תואם את האינטרסים הישירים של ישראל, משום שבמצב של הסכם או ערבות, הרי מה שטוב לאמריקה, טוב לישראל.

(סוף בעמוד 9)

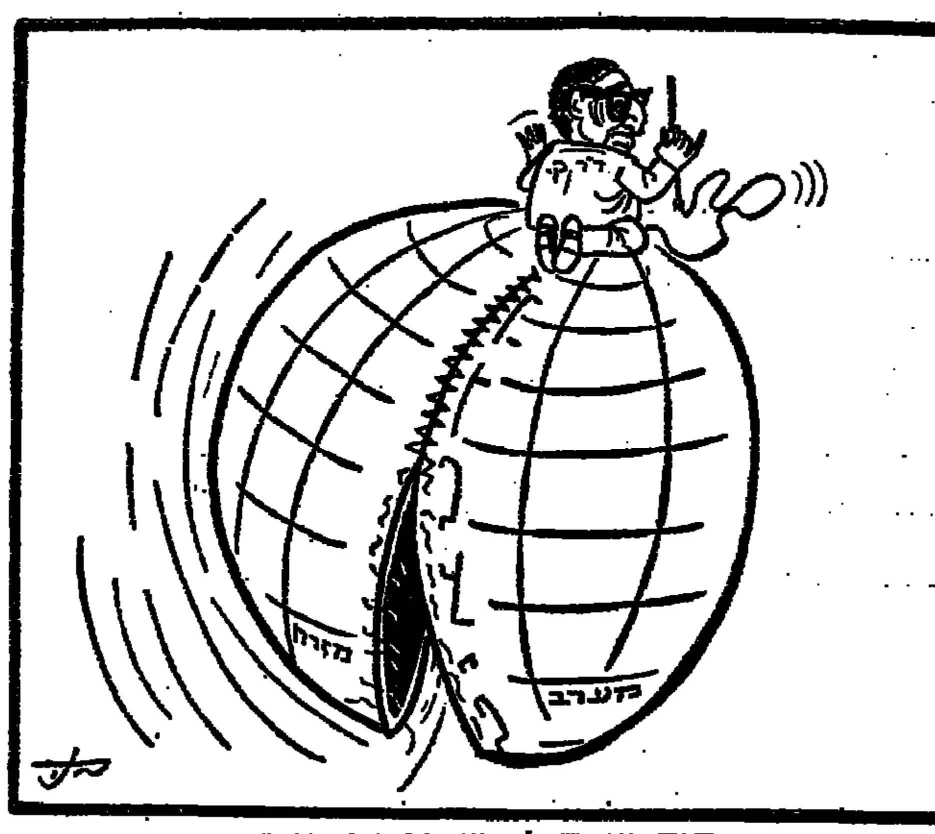

„היה נדמה לי; שכבר גמרתי..."

שיחה עם מבקר המדינה ד"ר י. א. נבנצאל

על המערכת האזרחית ליצור כלים לקביעת הוצאות הבטחון

המבקר דרש זאת עוד בשנת 1972, אך היתה רתיעה מלעשות זאת. — דרושה נכונות ללמוד לקח במישור האישי מהלקויים המתגלים. —

מאת יצחק דויטש

הדין־וחשבון של מבקר המדינה על י"ג חברות ממשלתיות, אשר פורסם השבוע, כולל ממצאים הנוגעים לתחומים שונים ומגוונים. אך דומה כי הממצאים הנוגעים למערכת הבטחון תופסים מקום מרכזי בדו"ח. דרך מקרה באותו שבוע אישרה הממשלה את תקציב המדינה לאחר ויכוח קשה על גודל תקציב הבטחון.

בשיחתנו עם מבקר המדינה ד"ר י. א. נבנצאל בקשנו להעלות גם את השאלה של אופן קבלת החלטות ע"י הממשלה בעניין תקציב הבטחון; האם יש לה הכלים הדרושים כדי לבחון את התקציב וגודלו.

מתברר כי הד"ר נבנצאל העמיד את הציבור על עניין זה כבר בעבר, עם הופעת הדו"ח השנתי באפריל 1972. קיימת הסכמה כללית שמערכת הבטחון ממלאה את חובתה כלפי המדינה — אמר אז. אך האם המדינה, המערכת האזרחית, ממלאה את חובתה כלפי מערכת הבטחון? להשאיר את המערכת הזו במעט סגורה ומסוגרת להחלטות, במידה רבה בה אוטונומיות, וזהו לכאורה מתוך חופש פעולה רצוי למערכה הזו למלא את תפקידה כמיטב הבנתה. אולם זאת רק לכאורה. בטווח ארוך לא רצוי שחלק כה גדול של התקציב יוצא, כי חלק כה גדול של כוח המשק יופעל, מבלי שיהיה שילוב פעיל של האחריות על המערכת הבטחונית האזרחית. אני משוכנע, אמר אז המבקר, שהממונים על מערכת הבטחון הם הראשונים להבין זאת ואף לרצות בכך. ברור להלכה שההחלטות המבצעיות הנוגעות במישרין לכוחות הבטחון, לציודם ולפריסתם וכדומה, כל אלה החלטות של המומחים לכך המופקדים על הנושא. הם אינם יכולים להשתתף בה עם חלקים אחרים של השלטון ואלה אינם יכולים להשתתף אתם. אולם בניהול הכספי, המנהלי והמשקי לגבי ההחלטות השוטפות הגדולות, יש מקום להשתלבות רבה.

ההחלטה הראשונית מה יהיה היקף תקציב הבטחון והפעולה הטכנית של שחרור חלקי התקציב זה ע"י עובדים באגף התקציבים של האוצר, סוגי פעולה אלה במישור הכי־גבוה ובמישור הכי־יומיומי, אינם יכולים לבוא במקום תיאום פעולות כפי שהוא קיים לגבי חלקים אחרים של מערכת משרדי הממשלה: ע"י פעולות החשב הכללי באמצעות החשבים הממונים על־ידו וכמו פעולות התיאום בעניני כלכלה גדולים יותר במסגרת ועדת השרים.

כבר אז הסביר הד"ר נבנצאל שרעיונות אלה, שבהם אין כל נימה של הצרת חופש הפעולה ורק התייחסות חיובית ביותר לעניין הבטחון. עשויים בסופו של דבר להיות מובנים היטב ע"י כל הנוגעים בדבר.

המבקר הביע את הדעה שהמערכת האזרחית צריכה ליצור כלים בדרג גבוה ביותר כדי שיוכלו לדבר עם „ידידים בשער" על אפשרויות לחסוך; על תבונה בהעדפה של ייצור מקומי על פני ייבוא, או להיפך, על סטנדרטים בבניית מחנות מטות ומפקדות.

היתה רתיעה

ומה קרה בפועל?

— היתה רתיעה לעשות זאת. שמא יחשדו שרוצים לקצץ, או מתוך פחד להופיע כעם־הארץ המדבר בעניינים שאינו בקי בהם. לכן נשאר הטיפול בדרג של „רפרנטים" באגף התקציבים. זהו אמנם חבר אנשים נכבד. אבל בכל זאת לא הדרג בעל המשקל.

עניני התקציב הבטחון באים לדיון במליאת הממשלה. שם יושבים אמנם מספר אנשים בקיאים. אך דיון זה בהכרח אינו ארוך ולא מפורט. והרי גם ניהול עניני המדינה בדרג גבוה מחייבים שתהיה הכנה של דיון כזה ע"י עבודת מטה תוך הצגת ברירות ולא רק ע"י הגורם הנוגע בדבר במישרין, כלומר מערכת הבטחון עצמה.

אינני מעורב בדיונים אלה ואינני יודע איך הם מתנהלים. אך ההגיון אומר שכלים יותר מתוחכמים לניתוח עניני תקציב הבטחון היו תורמים להצלחתו.

השתתפות בדיונים

התקציב הבטחון אינו נידון במליאת הכנסת אלא בוועדה המצומצמת לועדת הכספים ולוועדת חוץ ובטחון. האם אתה משתתף בדיון זה?

ת. — לא.

האם אין יתאם זה נכון שהמבקר להשתתף בפורום זה?

— יכולים להיות שיקולים בעד ונגד. הנסיון שיש למבקר ולמשרדו, אשר כמעט ואין דומה לו אצל גורמים אחרים, יכול לתרום ליצירת דעות בדברים העומדים לדיון לצורכי העתיד. בקיאות המבקר וכשרונו היא לגבי הסדרים ותהליכי קבלת החלטות, דרכים לקביעת מחירים, סדרי מימון ותשלומים, האספקט הרב שנתי של התחייבויות וכיו"ב. מצד אחר מעורבות של המבקר ולו רק כיועץ עלולה להכניסו לאחריות על מה שקורה. והלא צריכה להיות הפרדה גמורה בין אחריות לביצוע לבין הביקורת. הנוהל בעניין זה במדינות השונות הוא שונה.

ומה דעתך? כיצד רצוי שאי נוהג?

— אישית אינני רוצה להביע דעה אם רצויה השתתפות זו או לא. המבקר צריך לדבר על מה שמוטל עליו ולא על מה שמא חושב שצריך, או לא צריך, להיות מוטל עליו. הבעת דעה בעניין זה היתה באה בחשבון רק לו הייתי נשאל רשמית ע"י אחד הגורמים המוסמכים: הממשלה, הכנסת או הוועדה לעניני ביקורת המדינה.

אפשר לחסוך

האם מהממצאים של הבקורת אפשר ללמוד כי ישנה אפשרות להחסך סכומים נכבדים בהוצאות במערכת הבטחון?

— חוקה שישנן מסקנות מהממצאים שלנו. הבצענו, לדוגמה, (ולא רק אנחנו) של עמלות שמשלמים לסוכנים ללא צורך. עושים משהו בעניין זה. אך כמו בעניני בטחון לגופם כך גם בתחום זה. בכל שנוצר היקום רב יותר בלי הנשק בתפתה התיכנים בהגנה מפניהם — ולהיפך. זהו מירוץ מתמיד. בו אסור לדרוך במקום. השאלה היא במובן אם עושים אצלנו מספיק מהר בתחום של שיפור המינהל הבטיחות היעיל והחסכון.

ומה אתה קובע שאלה זו?

— אני חושב שאצלנו, לא רצים מספיק מהר. יש מקומות רבים שבהם מתקדמים מהר יותר. בכל העולם לומדים לשפר את המינהל, ככל שהכלים מתוחכמים יותר הם דורשים יותר מהפרט ומהציבור. זהו מירוץ אכזרי שאין לך אופציה שלא להשתתף בו. אם הריצה קדימה היא איטית מדי, הרי פירושה נסיגה.

הבקורת והנגעים

הנה מעלה הבקורת ממצאים קשים המגרים. מדריה לדריה היא חודרת יותר, מעמיקה יותר. אולם התגדשה היא שהליקויים מתרבים והתקינה ממינהל פגומה יותר. כיצד מתיישבים הדברים?

— מצב התקינות אינו פונקציה של הבקורת בלבד. היא מכשיר לטיפול ולהרתעה. אולם נכנסים כאן גורמים רבים: המצב הכלכלי, החברתי, רמת ההשכלה ועוד. אלה הם גורמים שבמישרין הם בודאי לא מושפעים מהביקורת. מצב בריאות במדינה מושפע מטיב הרופאים — אבל לא רק מכך. יכול להיות מצב שהרופאים טובים יותר, אבל בהשפעת תנאי סביבה רמת הבריאות אינה עולה ואולי אף יורדת. אך פחד יהיה לחשוב כיצד תיראה ארצה מדינה בלי רופאים טובים. הבעייה היא הרבה יותר מורכבת. אי־אפשר להסביר את התופעות שציינת בנוסחאות פשטניות. העניינים לא עושים לנו את הטובה להיות פשוטים וניתנים להסבר בפשטנות. אפילו רבי עקיבא. בהתמשהו בדברי אלוקים חיים, אמנם הצליח לסכם את האהן באמרו שכל התורה כלה מהרכות ב„ואהבת לרעך כמוך". אולם בכל־זאת נשארנו מצווים ללמוד אותה לפרטיה ולפרטיה.

ישנן דעות כי הסקת מסקנות אישיות היתה תורמת לשיפור המינהל ובניעת ליקויים. האם הבקורת אינה מחייבת כיוון זה?

— אף זהו נושא מורכב. מצד אחד יש יותר סלחנות ופחד כאשר המכוונים מסיקים מסקנות לגבי אלה שהם בינו והם צריכים לפקח עליהם. הם נרתעים מהשלכה שיש להרשעתו בצורה זו או אחרת לגבי צוקם. דברים אלה אמורים לגבי המקרה הבודד. אולם הם חלים גם כאשר המערכת כולה צריכה להגן על המעשה של פלוני כאשר מאשימים אותה על מעשיו של האיש. יש גם לזכור שהחברה שלנו מצומצמת מאד. כל הסקת מסקנות כרוכה בוויתור על אנשים. הצמצום הזה גורם לכך שמסקנות כאלה גורמות להריסת האיש או חלקית. מכאן אפשר להבין את השיקולים העומדים בפני מי שצריך להסיק את המסקנות. אולם ההחלטה לא תמיד

(סוף בעמוד 7)

יומן דרכים

„הם מנהלים תעמולה ערבית בכסף ציוני"

מאת משה אישון

איוואן, צעיר יהודי מצ'כוסלובקיה הוא תלמיד באוניברסיטת ציריך. הוא אחד מאלפי הסטודנטים היהודיים הלומדים באוניברסיטאות בשוויץ ונמנה עם חברי התאחדות הסטודנטים היהודיים. לעתים מזומנות, גם משתתף בפגישות היזומות על־ידי התנועה הציונית. אולם הוא כחבריו מקפידים להדגיש בכל הזדמנות, כי להתאחדות הסטודנטים היהודיים אין כל קשר עם התנועה הציונית.

אם תשאלו את איוואן לשמו היהודי, כמי שנקרא שמו בישראל, ביום היכנסו בבריתו של אברהם אבינו תשובתו אחת — איוואן. אם תוסיפו לשאול אותו וכיצד קוראים לך לעלות לתורה, מסתבר שהשאלה אינה ברורה לו די צרכה והוא חוזר להציג את עצמו בשם איוואן.

המטען היהודי שהביא עמו מצ'כוסלובקיה דל מאוד. נראה שגם מטענם היהודי של הוריו אינו רב משקל. הם הצליחו להימלט מהמשטר הקומוניסטי, אך לא חיפשו בעת ובעונה אחת, גם הצלה ליהדותם.

איוואן הוא יוצא דופן בשמו — שם המעורר אצל יהודים שורשיים אסוציאציות מסויימות. לרבים מהם אף מזכיר את האב טיפוס של „הגוי". אולם גם חבריו של איוואן שלא שינו את שמותיהם — דני, גדי, רוני האחרים, אינם נבדלים ממנו בכל הקשר ביהדותם, או ביחסם לציונות.

„אנחנו לא ציונים" — הצהירו ראשי הקבוצה השוויצרית בכפגש ציוני שנערך בשלהי הסתיו באירופה. אחדים מהם אף הביעו תמיהה, כאילו רצו לומר: מה לנו ולהסברה ציונית?

הסתבר שגם „הציונים הרשמיים" שהשתתפו באותו מפגש מתקשים להבין את הציונות של שנות השבעים. הם שרויים באווירה של בלבול דמוחין: מצד אחד ציונים, מצד האחר רואים את עצמם כאירופים לכל דבר. כמילא גם רבים לבטיהם בהגדרת שיוכם לתנועת התחייה הלאומית.

אנדריאס, דוקטורנט באוניברסיטת ברלין. פליט יהודי מרומניה שעבר לדרך ישראל סובר ש„יהיה זה משגה לקשור ציונות עם עלייה". אליס שפרייאר ממינכן, ילידת גרמניה, ששהתה בארץ לשנה, כמעט נדרה נדר שלא תשוב אליה לעולם. בכל זאת אף היא מוכנה „לעשות משהו למען ישראל".

מה עושים?

הסטודנטים והתודיים — אומר הרץ מדיסלדורף — עומדים בפני דילמה קשה בדיאלוג עם הערבים אשר שתלו כמעט בכל אוניברסיטה עשרות־עשרות פעילים שכל עיסוקם אינו לימודים אלא תעמולה.

בנסיבות אלה, לא קל לו לסטודנט היהודי לעמוד מולם, בפרט שאפשר לפגוש סטודנטים יהודים, מתוכי השמאל הצועדים שלובי זרוע עם הפלשתינאים ותומכים בגלוי בזכותם להגדרה עצמית.

המלים: „זכות להגדרה עצמית", אף תופסים מקום נכבד בהסברה ציונית, עד כלפעמים מרוב דברים על זכותם של עמים להגדרה עצמית, שוכחים להדגיש את הזכויות של עם ישראל על ארץ ישראל.

במפגש הציוני האירופי הסביר מסביר ציוני, כי אין אנו שוללים זכותם של הפלשתינאים להגדרה עצמית. אסור לנו להתעלם מהעובדה שהם חיו בארץ, משך מאות שנים. אולם, הוסיף, כי מתוך אותה נקודת מוצא ברור של„עם השני" שישב בפלסטין, אף לו הזכות להגדרה עצמית, הכוונה, כמובן — ליהודים.

בכלל, הקשר של עם ישראל עם ארץ ישראל מתחיל אצל אותו מסביר ציוני משנת 1870 לערך, מתקופת הרנסאנס.

אם כן מדוע דווקא ארץ ישראל? — הקשה מישהו על דבריו. על כך לא השיב.

ערלי שפתיים בכל הקשור לישראל

איוואן, אנדריאס, רוני, גדי, אליס שהשתתפו באותו מפגש מגלים בקיאות להפליא בסוגית „ההגדרה העצמית של עמים", לעומת זאת מועטות ידיעותיהם, על ראשית צמיחתו של העם היהודי, על אלפי שנות חיים יהודיים עצמאיים בארץ ישראל, על חזון הנביאים לשיבת ציון ובניין ישראל בשלישית; על עליית הרמב"ן, על עליית החסידים, על נסיונות העלייה של הבעל שם טוב ועל עלייתו של רבי נחמן מברסלב — על הקשר שלא ניתק בין עם ישראל לארץ ישראל, מאז חרב המקדש בשנייה. אפילו אימרתו הידועה של בן־גוריון, כי התנ"ך הוא הא־טבו של עם ישראל על ארץ ישראל, לא ידועה להם. ומכיון שכך, הם נשארים כערלי שפתיים, ברוב הויכוחים. מסביב לסכסוך הישראלי—ערבי. יתירה מזה, לעתים קרובות, יש ביניהם שהטיעון הערבי נגד היהודים שגירשו מליון פליטים ועקרו אותם מבתיהם, — נקלט בתודעתם. ואף הם מצטרפים לקריאות „שיש להבטיח זכויות הפליטים הפלשתינאיים".

סיפר פעיל ציוני מלונדון: „בין הסטודנטים היהודיים יש קולות בזכותו של ערפאת. אלה אינם רואים בו רוצח, אלא איש מחתרה הנאבק על „זכות ההגדרה העצמית של בני עמו". הוסיף על דבריו שליח ישראלי: „הסטודנטים היהודיים לא רצו להפגין נגד ערפאת, יען כי הם מכירים במה שמכנים „ישות פלשתינאית"...

אומר גדי: „התנועה הציונית צריכה להבליט את אופייה הסוציאליסטי מהפכני ולצעוד יחד עם הכוחות המהפכנים, לרבות הפלשתינאים שיש להם זכות להקים מדינה עצמאית בפלסטין"...

רוב המסבירים והחומר ההסברתי — מדגישה שארלוט (יפה) — עוסקים בבעייה הפלשתינאית, בלא להדגיש בצורה משכנעת יותר, את הבעייה ששמה ישות יהודית.

יפה, צעירה דתית, מוצאה בארצות הברית. הוריה החליטו להעתיק את מגוריהם לשוויץ. „לפיכך אני כאן" — היא אומרת. מבקרת בארץ „כמעט כל שנה". גם מתכוננת לעלייה, בתום הלימודים באוניברסיטה.

לבה קשה עליה, על שניים — על השליחים הישראליים שחדלו לשמש דוגמא אישית בהתנהגותם; ועל ההסברה הציונית הלוקה בחסר. „אמנם קשה בעידן שלנו להסתפק בהצגת זכותנו הדתית בלבד על ארץ ישראל, אך קשה שבעתיים להסביר את זכותנו על ארץ ישראל, אם כותים את ההתעוררות הלאומית שלנו מתקופת הרנסאנס בלבד." דרושה לנו תנופה הסברתית שתהיה אמינה יותר וגם משכנעת יותר; דרושים לנו שליחים — אמינים יותר. וכאן היא מוסיפה, בעניין זה אינני מבדילה בין דתיים לחילוניים, כי לצערי הרב, הכרתי גם שליחים דתיים ש„הציצו בפרדס" שמנו חו"ל תפגעו..."

בסיכומו של אותו מפגש ציוני ניתן לומר, כי מצד אחד שררה מודעות לקשיים ולהידרדרים הדרושים, כדי לחזק את מערכת ההסברה הציונית, אולם מצד האחר — מפסידין כדאתמול. אותן התיוות, אותן המלים: „הגדרה עצמית", ה„ישות הפלשתינאית" וגם אותן הסיסמאות המעציבות שמרוב דברים על זכותם של הערבים שוכחים את היהודים...

ערבים מסתמכים על „מסביר ישראלי"

בתום המפגש הציוני יצאנו לסייר בכמה מערי אירופה. פנינו לציונים (...לצעירים אף הם בדעה שההסברה הציונית לוקה בחוסר תוכן יהודי.

„זה מחול המוות" — אומר ר' משה קנולר מעסקני התווך של התנועה הציונית באירופה, איש אנטוורפן. לדעתו, כשם שבחנים את „המחדל" של מלחמת יום הכיפורים, יש לבדוק את המחדלים ההסברתיים. הוא מוסיף: „אם לא נסיק מסקנות רציניות, נעמוד בפני מצב שאנו משלמים בכסף ציוני בעד תעמולה ערבית..."

שמואל (סמואל) לוי, דוקטורנט באחת האוניברסיטאות בגרמניה, כעת תושב פרנקפורט, מתאר את האווירה העויינת לישראל השוררת בקמפוסים. „פעם חשבנו שעל־ידי כך שנשלים עם ה„ישות הפלשתינאית" ירבו ידידים ל„ישות הישראלית". אבל קרה בדיוק ההיפך. רק היום בא אלי חבר טוב, גרמני שהודיע בעלי עבר אנטי־נאצי מובהק ואמר לי: סמואל, הרי החברים שלך, הם הסבירו לי, כי יש זכות לפלשתינאים על מולדת, אם כן מדוע אתה כה מוטעה מהמעשה ערפאת?

שליח ישראל בווינה: „יש הרבה סטודנטים ערביים, אמנם בגלל ה„עין הפקוחה" מצד השלטונות אין אלימות, אבל הם מרעילים את האווירה נגד ישראל. הם כובשים את לב הנוער האוסטרי בסיפורים, כגון: „אני נולדתי במחנה פליטים, בצריף דל"ת על דל"ת. בבית הורי ביפו גרים יהודים. מדוע לא יתנו לנו לשוב הביתה — לבית שלנו ביפו? משפחתנו גרה בארץ למעלה ממאה שנה. היהודים — קצת פחות משלושים שנה. האם זה צודק? וכדי לחזק את דבריו הביא מובאה מדבריו של איש שמאל ישראלי, כי אכן צודקים הערבים, יש להחזיר את הפליטים. „הסטודנטים היהודיים באוניברסיטה משתדלים להתמודד עם הבעיות הללו. הם ערים מאוד, אבל חסר להם חומר: מה להשיב"... — סופגת להגנת הסטודנטים היהודים אסתי — תלמידה שנה שנייה בפקולטה לרפואה.

אגב, מדוע החליטו הסטודנטים היהודיים בווינה בבאורגן, שלא להשתתף בכפגש הציוני האירופי? — שאלנו.

אסתי מגיבה: „הם היו עסוקים בבחינות..."

השליח הישראלי אומר: „כי רוחות אנטי־ציוניות נושבות ביניהם..."

בין כך ובין כך, הסיבה לא חשובה. רבים מבין הסטודנטים היהודיים נתפסו הזילה להסברה הציונית השכאלנית וזו גררה אחריה, במקרים מסויימים, להינתקות מההגבורה הציונית ולהתנכרות לרעיון הציוני הלאומי.

רבנים מפתחים תיזה של „שני מרכזים יהודיים"

שוחחנו עם עשרות אנשים, התוודענו עם עשרות צעירים, ביניהם שליחים ישראליים. אולם הסתפקנו במובאות אחדות בלבד, באשר הן משקפות את הלכי הרוח. כמעט גם שבעצנו דעתם מפי „נציג" הקוראים שלא לוותר „על אף שעל של אדמת הקודש" הם עצמם יושבים על אדמת נכר ושרים שירי ציון; שכעצנו את כושל כנפי ה„יונים" הבציעים להתפשר במועט, כי במילא אין בהקמת מדינה ישראל משום פתרון כולל לבעיית היהודים; שמענו רבנים המפתחים עתה את התיזה המבדדת בקיום שני מרכזים ליהדות, כפי שהיה בימי ירושלים ובבל.? לפי הפיסתם זו, על מדינת ישראל להישאר מרכז רוחני. „בעגרה רוחנית אינה נבדדת בשטחים" — סבור רבה של ברלין.

„בשבילי התגשם החזון הציוני עם הקמת המדינה בה' אייר תש"ח" — אומר הרב ד"ר רונאלד גראהזהל, רבה של ברן אשר בשוויץ. „לשעבר חניך ישיבות בישראל, ביניהן — בישיבת „מרכז הרב". ומכיון שכך, אין מקום — לדעתו — לדבר כיום על ציונות, אלא ברו־ישראליות, כי הציונות כמסגרת הכבסרת היהיה לאוקית כבר סיבה את הפקידה".

„את הקוצה של הציונות הפסה המדינה — מדינה היהודים" — הוא מדגים.

ד"ר גראהזהל מגלה פסימיות רבה לגבי סיכויי הקיום היהודי בגולה. עם זאת אינו רואה את הפתרון בעלייה לארץ־ישראל. „השאלה היא — הוא שואל — האם ישוב העם היהודי ליהדותו היהודית וישקוד על אורח חיים יהודי. או יגודע בין העמים, אפילו אם יקשט את ביתו בקופסת קק"ל כחולה לבנה. בעייה זו קיימת גם כלפי מדינת ישראל. „כבר אמר מישהו — הוא נזכר — שאפשר לדבר עברית ולהיות כגר. הבעייה שלנו היא: כיצד לחנך את העם לחיות כיהודים..."

מחפשים „יהודים למחצה"

נושא אחר שהתוודענו לו בעת הסיור: המאמצים מצד שליחים ישראליים לארגן את הצאצאים של בני נישואי תערובת. בעייה זו — אומר שמעת, שליח בגרמניה — מעסיקה אותנו מאוד. לא אחת עומדים בפני הדילמה: לקלוט במועדונים שלנו את ה„האלב יודען" (היהודים למחצה), או לא?

לרוב, הוא מודה, מתנגדים אנשי הקהילה לשיתופם, וזה מטעמים חינוכיים. אולם יש מקומות שזה מעורר קונפליקט בתוך הקהילה. „כיצד לנהוג" — הוא שואל את הממונים עליו, שמשה אינו יחיד ששאלה זו מעסיקה אותו. ביחוד מעוררת היא עניין אצל השליחים מהפלג השמאלי המוצאים כאן מקום לתת פורקן לרגשותיהם נגד ההגדרה ההלכתית „מיהו יהודי".

„הם יהודים טובים" — טען איש השומר הצעיר מלהבות הבשן. לעומתו, שליח „השומר הצעיר" בווינה יוסי כהן, סבור שבחו"ל יש להקפיד ולכבד את המסורת, שלא לפגוע בבני הקהילה ורגשותיהם. לפיכך אין, לדעתו, לטפל ב„האלב יודן", אם ההורים של הצעירים היהודיים מתנגדים לכך.

שאלנו, האם קלטתם את כל היהודים שאתם מחפשים יהודים למחצה?

שליח ישראלי שמאלני: „השאלה היא עקרונית. אנחנו לא מקבלים את ההגדרה שרק מי שנולד לאם יהודיה הוא יהודי. גם אם האם אינה יהודיה והאב יהודי, הוא יהודי. ואם הם רוצים שבנם יתחנך בתנועת נוער ציונית, עלינו לקבלו..."

שליח דתי: „זה מסוכן. אם נמשיך לחפש את ה„האלב יודן" נאבד את השפעתנו בקרב היהודים". הויכוח לא תם. הדיו ודאי יגיעו באיחור מה גם לכאן — לתנועה הציונית בירושלים.

למעשה, הבעייה שמנסים לעורר אינה בעייה כלל וכלל. כי מי מבין נישואי התערובת מחפש את תנועת הנוער הציונית? אך בעצם העלאת הבעייה יש משום הכוונה, כי לא רק בעינייני הסברה, אלא גם בכל הנוגע במרקם היחסים בין השליחים הישראליים לבין הקהילה לא הכל כשורה. נראה, שאנשי ה„הכוכינים" מנסים לעשות בחו"ל מה שלא מצליחים לעשות בארץ. הם מרבים לדבר נגד „כפייה דתית" בישראל ולשחר יהודים למחצה בחו"ל...

*

היום אנו חותמים את יומן הדרכים, שכלל תיאורים, שיחות ופגישות עם יהודים בחמש ארצות. ראינו קהילות מבוססות ושמרניות, ביקרנו בקהלות בהן היהודים יושבים בב„דירות ערא־י". שוחחנו עם עולים, מהם עולים בפועל ומהם „יורדים" לפני עלייתם. נפגשנו גם עם לא־יהודים ששוחחנו אתם על הפרובלמטיקה המדינית של ישראל לאחר „ועידת רבאט" וההכרה ביאסר ערפאת כנציגם הבלעדי של הפלשתינאים.

היו לנו פגישות בהן נדלקה קרן אור, והיו שחשכת הגלות לא סרה מעליהן; מצאנו יהודים שורשיים מטיילים בחוצות לונדון בשבת וה„שטריימל" לראשם, כמו בעיירות פולין בימי פריחתן, וראינו יהודים בשוויץ השוכבים על ה„שטריימל" בבית הכנסת ואילו ברחוב חובשים לראשם כובע שוויצי טיפוסי; שוחחנו עם צעירים ספרדים עובדים ליד הסבדר בבית־הכנסת ומתעמקים בסוגיא קשה ונגדם פגשנו צעירים שכל מטענם היהודי מתמצה בבה ששפגו בהכנות לקראת ה„בר־מצווה".

נתקלנו באוהבי ציון ובשונאי ציון, בשתי הבחנות — בנתנה היהודי ובכבחנה של המעורטלים מיהדות.

עולם יהודי גדול ורב תעלומות.

וכשבים הביתה, לארץ ישראל, על בעיותיה הבטחוניות הקשות ואתה מבקש להגדיר לעצמך את ההבדלים, בין חיים היהודים בחו"ל, לבין חיים יהודיים עצמאיים במדינת ישראל, אתה רושם בסוף היומן: בחו"ל הצטיירו בעיני היהודים, כמי שמהלכים בצידי דרכים. בארץ אנו הולכים בדרך המלך.

— זהו הבדל דק, אבל רב־משמעות.

هكذا من الأصل

مكذز من الاحمل

עיטורי סופרים וספרים

ספר הברית

מאת מ. אונגרפלד

יצא הספר „ספר הברית, וויכוחי רד"ק עם הנצרות", ההדיר עם מבוא והערות: אפרים תלמג', ירושלים, מוסד ביאליק, ספריית „דורות" תשל"ד, 96 עמ'.

ספר הברית לר' יוסף קמחי, הוא אבי משפחת קמחי הידועה, נועד לשמש מדריך ליהודים בוויכוחים עם הנוצרים, המסתמכים על הכתובים במקרא שהוצאו מידי פשוטם, אלא מעלה טענות שכנגד, שעיקרן להוכיח את הראציונאליות שביהדות, לעומת הראציונאליות שבנצרות. בנו ר' דוד קמחי (רד"ק) הלך בעקבות אביו ושילב בפירושו לתהילים תשובות ופירכות לטענות הנוצרים. בספר בא גם הוויכוח עם הנצרות המיוחס לרד"ק.

פילוסופיה ופרשנות

במבואו עומד המהדיר על השתלשלות ספרות הוויכוחים עם הנצרות ועל אופיו המיוחד של „ספר הברית". בין אותן משפחות החכמים אשר יצאו לפרובאנס, עקב רדיפות המוסלמים הקנאים בספרד בשנת 1148, היו גם בני משפחת קמחי — הרב יוסף קמחי ובנו משה קמחי. הם ישבו בעיר נרבונה, שהיתה אז אכסניה של תורה במלאכת הדקדוק ופרשנות המקרא. מלבד פירושיו למקרא חיבר ר' יוסף קמחי, שהיה מראשוני מתרגמי ספרות המחקר מערבית לעברית, את ספרי הדקדוק „ספר הזכרון" ו„ספר הגלוי". בנו משה קמחי המשיך במסורת אביו בחיבור פירושים למקרא וספרים בלשניים, כגון „מהלך שבילי הדעת" ו„ספר התחבושת".

בנו השני של ר' יוסף, ר' דוד קמחי, שנודע בכינויו הרד"ק, היה אחד מעמודי התווך של הבלשנות ופרשנות המקרא בימי הביניים. בספריו ה„מכלול" ו„ספר השרשים", ערך את חידושי אביו ואחיו ואת חידושיו שלו בתורת הלשון, בסידור נאה ובשפה ברורה. בדומה לאביו, השתייך הרד"ק לזרם הראציונאליסטי ביהדות. נטייתו השכלתניה הזאת של הרד"ק, משתקפת גם בכך, ששילב חומר פילוסופי רב בחיבוריו הפרשניים. כשם שבני קמחי הגנו על המסורת השכלתניה ביהדות, כך הגנו על היהדות בכללה מפני צרתה, הכנסיה הנוצרית. לשם זה חיבר ר' יוסף קמחי את „ספר הברית", שישמש מדריך לבני ישראל שיצטרכו להתווכח עם נוצרים. חיבור זה לא נתגלה עד כה בכתב־יד והוא ידוע רק מגירסתו שבדפוס, בקובץ „מלחמת חובה" (קושטא ת"ע). יש חוקרים הסוברים, שהחלק האחרון של חיבור זה שייך למחבר אחר. ייתכן, שגם בחלק הראשון טיפלו ידיים אחרות. אף ללבו של הרד"ק היה קרוב עניין הוויכוח עם הנצרות, שהרי הבליע לתוך פירושיו דברי פולמוס, מתוך סברה שהוא משמש יותר בדרך זו את המתווכחים. לרד"ק, ייחסו עוד חיבורי ויכוח אחרים, ובמיוחד את „הוויכוח לרד"ק" שנדפס גם הוא ב„מלחמת חובה".

הוויכוח על הדמות האלוקית

מראשית קיומה של הנצרות התנהל ויכוח בינה לבין היהדות. אלה שלא התרגלו בתורת הוויכוח ולא ידעו את עיקרי הדת הנוצרית, היו זקוקים לספרות, אשר תדריך אותם ותשמש להם דוגמה בוויכוחים כאלה. הוויכוח בימי הביניים נסב תמיד על הדמות האלוקית, על הגאולה ומשמעותה. שני הצדדים האמינו, שאת האמת יש ללמוד מכתבי הקודש ובפרשנות ראו את הדרך הטובה להוכחת האמת. את התנ"ך פירשו הנוצרים כעין הקדמה נבואית ל„ברית החדשה" שלהם, וטענו כי המאורעות ההיסטוריים המצויים בברית הישנה עתידים להתגשם בהתגלות „בן האלוקים". ואם פירשו הנוצרים את הכתוב במזמור ב' בתהילים: „ד' אמר אלי בני אתה", על ישו הנוצרי, הרי מסביר המחבר כי יש לומר להם, שכל המדובר כאן אינו אלא על דרך משל; כי מי שעושה מצוותיו של אלוקים, קוראים לו בן. הנוצרים פירשו פסוקים שונים בתהילים כמדברים על ישו. את כל אלה סותר הרד"ק ומוכיח להם כי לא הבינו פשוטו וטעמו של מקרא בפירוש המלים ובביאור הפסוקים.

הוויכוח של ימי הביניים נסב תמיד על דמות האלוקית, על הגאולה ומשמעותה, על רוחניות, קדושה ומצוות מעשיות. שני הצדדים האמינו שהאמת נלמדת מכתבי הקודש. הפרשנות היא לאנשי הדורות ההם — יהודים כנוצרים, הדרך הטובה והמקודשת להוכחת האמת.

קשה להכריע כאן אם „ספר הברית" הוא רק פרטיכל של ויכוח שנתקיים במציאות או שהוא דו־שיח מדומה, שהמחבר [illegible] בלבד.

עימות תלת־צדדי

ומכאן לוויכוח של הרד"ק והאלביגנזים במאות הי"ב והי"ג היה נטוש קרב בין הכנסיה הקאתולית לבין המינים האלביגנזים, או הקאתרים. נראה שכיתות זו היתה גלגול של הדואליזם הקדמון, כנות זה שהוסיף לו מארקיון, שראה בישו את האל הטוב שנתגלם. לפי הטענות נגדם סברים הם שהחומר הוא בעיקרו רע לנשמה, ועבודת האדם עלי אדמה היא שחרור הנשמה מכבלי הגוף להשיבה למקור מחצבתה. וגבר המתח בין מינים אלה לבין הכנסיה הרומית, עד שהגיע לשיאו בהכרזת מסע צלב נגד האלביגנזים בראשית המאה הי"ג. התהווה עימות תלת־צדדי בין הכנסיה הקתולית, המינים והיהודים. בוויכוח המיוחס לרד"ק ניתן להכיר בבירור את רישומיו של עימות זה. היהודי מתריס נגד שני המחנות האלה כאחד ומנצל את הוויכוח ביניהם כדי לאסוף טענות נגד אלו ואלו. מובלט כאן היחס הדו־ערכי של הכנסיה לתנ"ך בשעה שהיא נאלצת להגן עליה בפני המינים, מצד אחד, ולהוראות על מעלתה המיוחדת בפני היהודים, מצד שני. חלק של הקאתארים האלה, לא הכירו בגשמיותו של ישו, כי לפי השקפתם החומר הוא רע, והאמינו שהוא רוח בלבד. הוא הדין במרים אמו. ועל כן לא האמינו שמרים הרתה ממש בדרך הטבע, וטענו שישו נכנס לבטן דרך אוזנה ושהה שם עד הלידה. גם היהודים וגם הדואליסטים דחו את רעיון אלוהותו של ישו והקאתארים טענו שהמונח „בן אלוקים" מטאפורי הוא בלבד. הכנסיה הנוצרית מורה ב„ברית הישנה" כהתגלות אלוקית, אבל כבעלת חשיבות משנית לעומת „הברית החדשה". המתווכח היהודי מביא טענות שהן יפות גם כנגד האמונה הקאתרית.

במבואו המאלף ומאיר העיניים, עומד המהדיר אפרים תלמג' על השתלשלות ספרות הוויכוחים עם הנצרות ועל אופיו המיוחד של „ספר הברית" וכן הוסיף הערות וביאורים לגופי החיבורים הכלולים בספר.

שיטות בהלכה

שיטות בהלכה: שעורים בכולל דרכי תשובה, מאת א. י. השל רייזמן.

מאת הרב כ. פ. טכורש

מחבר הספר הוא תלמידם של גדולי תורה וחכמיה בפולין: הרב ר' צבי גליקסון ז"ל, חתנו של הגאון ר' חיים מבריסק ז"ל, ראש ישיבת „תורת חיים" בוורשה; והרב ר' יהודה צבער ז"ל, ראש ישיבת „תומכי תמימים", אף הוא היה אחד הרמי"ם בישיבה.

גלגולי מאורעות הכניסו אותו לעולם המסחר, וכידוע שהעיסוק במסחר והעשיה מסיח את הדעת מליכוד התורה בעיון וברציפות. ה' מחבר התגבר על המכשולים ולא רק קבע עתים לימוד תורה אלא גם ללמד תורה לאברכים תלמידי חכמים.

בהקדמתו „מתנצל" המחבר על עיסוקו גם בדרך ארץ, ומצטט דברי חז"ל המחייבים גם עסק בדברים חומריים, כדברי רבן גמליאל, בנו של ר' יהודה הנשיא: „יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ", וכדעתו של ר' ישמעאל: „ואספת דגנך" (דברים י"א, י"ד), מה תלמוד לומר? לפי שנאמר: „לא ימוש הספר התורה הזה מפיך" (יהושע א' ח'), יכול דברים ככתבן, תלמוד לומר דגנך, הנהג בהן מנהג דרך ארץ. ורש"י מוסיף: „כאם תבוא לידי צורך הבריות, סופך לבטל מדברי תורה" (ברכות ל"ה ע"ב), ומוסיף: שלמה המלך ע"ה אמר בקהלת (ז', יא), „טובה חכמה עם נחלה", ומפרש התרגום: „טבתא חוכמתא דאורייתא עם אחסנת ממונא". ובזה פירש ה' מחבר מה שאמרו חז"ל בסנהדרין (צ"ט עב) על הפסוק באיוב (ה' ז') „כי אדם לעמל יולד", איני יודע אם לעמל פה נברא אם לעמל מלאכה נברא וכו' ועדיין איני יודע אם לעמל תורה, אם לעמל שיחה, כשהוא אומר לא ימוש ספר התורה הזה מפיך, הוי אומר לעמל תורה נברא. ומפרש, שהכוונה היא ש„לשניהם יולד האדם, ובעיקר לעמל התורה. בכך הוא מרגיע את נפשו, בקיימו את שני הגורמים יחד: „תורה ודרך ארץ".

*

הספר „שיטות בהלכה" דן בעקרים נושאים בהלכה, בעניינים שונים המסודרים לפי חלקי השו"ע: אורח חיים, יורה דעה וחושן משפט, בצירוף נספחים על ייחודה של חב"ד הערה על פרק מ"ב ב„תניא" וביאור לדברי השך בחושן משפט (סי' ר').

אין המחבר מתייצב בתור פוסק תוך קביעת דעתו ההחלטית בעניינים הנידונים, אלא מטרתו להביא את השיטות השונות שבסוגיות שונות, בבירורן ובצריכתן בצירוף הערות הארות ביאורים והסברים. הספר כשמו הוא — שיטות בהלכה, אבל לא פסקנות והכרעות הלכה, אלא בירורי השיטות.

המאמרים נערכו לפי תוכן הרצאות שנשא לפני האברכים בכולל „דרכי התשובה", שבראשו עומד הרב ב. י. רבינוביץ, רבה של חולון. החומר שהצטבר בשעורי־הרצאותיו במשך שלוש שנים הוא הבסיס ל־ספר.

*

המחבר מקדיש שני מאמרים לנושא „ספק ברכה להקל". אחד ב־ספק סתם ואחד ספק בברכת הנהנין.

במאמר הראשון מציין שיש בזה ארבע שיטות: א) שיטת חכמים, האומר שבכל הברכות אם נסתפק בהן אם לא אסור לחזור ולברך מפני שעובר על „לא תשא", וזה שאמרו ספק ברכה להקל. ב) שיטה שניה: של התוספות במסכת ר"ה (דף ל"ג ע"א בד"ה הא ר' יהודה), הסוברים כי הפירוש של ספק ברכה להקל, הוא שמותר לו לברך, ולא שייך בזה כלל איסור. ג) שיטה שלישית היא של „פני יהושע" במסכת ברכות (דף י"ב ע"א) בסוגיא „דבעי היכא דנקיט כסא שכרא וכו'". ובתוספות שם ד"ה „לא לאתויי נחמא", שהביאו שם, כי רבנו יצחק היה אומר להחמרא, שצריך לברך פעם אחרת, ומשמע שבכל ספק ברכות אמרינן לחומרא, וצריך לברך את הברכה. ד) ושיטה רביעית של שו"ע הרב ו„החזון איש", שהאיסור הוא רק מדרבנן.

במסגרת עתון יומי אין להאריך בבירור השיטות ונסתפק בהערה אחת: בהביאו את דברי התוספות בר"ה הנ"ל, מציין, כי מתוך זה שאומרים שנשים יכולות לברך ב־מצוות עשה שהזמן גרמא שהן פטורות מלקיים, הרי בזה כאילו משמע שספק ברכות להקל, אפשר לברך בזה. אמנם, יש לפקפק בזה, שלא נאמר בפירוש שיש לברך על ספק ברכה בדרך כלל. ומה שמותר ל־נשים לברך ברכות, וזה בעצם מפני שגם „איננה מצווה ועושה", וזה גם כן נחשב למקצת מצות, וספק אמר „אמת ויציב" חוזר וקורא עם הברכה מפני ש„אמת ויציב" היא דאורייתא, לכן הוי עצם הספק דאורייתא, ואין חכמים אוסרים לברך במקום שחייב מדאורייתא, ומפורש שם בר"ן, ש־אעפ"י שיש איסור דרבנן להלכה על כל ברכה לבטלה, בכל זאת נשים כשמקיימות מצות עשה שהזמן גרמא, מותרות לברך שלא נחשב לברכה לבטלה. עיי"ש. מזה משמע שאין להשוות בין ספק ברכות ל־קולא, עם היתר ברכות לנשים. וכבר העיר כדברינו רב גדול אחד המובא ב„נשמת אדם" (כלל ב' סימן א') שבתוספות והר"ן אין משמעות ש־ספק ברכות בכלל מותר, ובעל „חיי אדם" בעצמו לא העתיק את זה בתוך ספרו, וכנראה שהתכוון למה ש־כתבנו, שגם לפי התוספות והר"ן יש איסור לברך ברכה לבטלה מ־דרבנן, במקום ספק ברכה. ואמנם ההלכה המקובלת שספק ברכה לקולא פירושו שלא לברך, כמבואר בשו"ע אורח חיים (סי' רי"ט סעיף ג'). והמחבר דן לשיטתו שלא להוציא מסקנות של פסיקא, אלא רק לברר את ה־שיטות.

בנושא של פיקוח נפש בשבת, מאריך המחבר (בעמוד ל"ג עד מ"ג) וכדרכו מבאר ומבהיר את השיטות השונות, בכמה וכמה עניינים, ו־ביניהם, 1) דבר שאינו מתכוון, 2) מתעסק בשבת. 3) מלאכה שאינה צריכה לגופה ועוד. עניינים אלה מבוססים בדרך כלל על ההגדרה של מלאכת מחשבת אסרה תורה. כן מברר את השיטות אם השבת בפיקוח נפש הותרה או דחויה, הוא מציין את דברי הרשב"א, הר"ן ו־הכ"מ, שסוברים דחויה, ולעומתם הרא"ש ביומא הסובר הותרה. ויש כאן נקודת חידוש בפלוגתא זו לפי הסברו: שאם המחשבה סרלה כ־חלק מן המלאכה, הרי אם מחשבתו להצלת נפשות, אין כאן מלאכת מחשבת והותרה, אבל אם המחשבה רק כשלמה ושם מלאכה יש בלי המחשבה, אז בפיקוח נפש רק דחויה. אמנם זה חידוש, ויש להעיר על זה, אבל לא כאן המקום לכך.

בספרי „כתר אפרים" (סימן ד') האריכתי בנושא זה, והעליתי כשיטת המרבים שפיקוח נפש הותרה בשבת. אעפ"י שהוא כותב את המלה „דחויה", המובן בדבריו: הותרה מבחינת הלשון, שהעניין נדחה ואין כאן בית מיחוש, וכמו שאומרים ב־עניין מוקצה „כדחויה בידים". וכן מצאתי ב„ערוך השולחן" שהמחבר דן מביאו בסוף מאמר זה.

כן דן המחבר בעניין חצי שעור באיסור שבת (עמ' מ') ומבאר את השיטות (וראה ב„כתר אפרים" עמוד צ"ב).

כן נוגע המחבר בנושאים חשובים, כגון: „השביעית בזמן הזה", „שליחו של אדם כמותו", „מצוה הבאה בעבירה", „מצוות תלמוד תורה", „ביטול ברוב", „ספק ספיקא", „נר חנוכה" ועוד.

*

בשולי הספר מאמר בשם „יחודה של חב"ד", המחולק ל־שלושה פרקים: מבוא, תורת ה־מידות ואחדות ד'. זהו מסה מקיפה על ספר „התניא" ועל תורת חב"ד. ידיעותיו המגדירות בחסידות וכן ידיעתו והסברתו, בסוד הצמצום, שפתו הצחה והגיונו היציב והבהיר עזרו לו בהבהרותיו ובהסבריו ה־קולעים. ברכתנו תלוה אותו בהמשך רצון, להגדיל תורה ולהאדירה.

באין שרשים

מאת אברהם בלאס

בעקבות תהליכים חברתיים ואידי־אולוגיים חלה הפנית בסיפורת ה־עברית בראשית שנות השישים. ר' נתגבשה חווית הזדהות עם עולם נושאים ודמויות, מתחים וקונפליקטים שביטאו את השוני התימאטי וה־סגנוני — מהערך ההיסטורי הלאומי לעבר ערך החיים. שינוי זה גרם אמות מידה שונות במישור הספרותי, בהארה גרוטסקית או באסוראליסטית הצביע על רקע הניתוק שפשט בחברה לעת משבר, הוביל אל הממסות ה־אפלות של חיי הפרט, בלבוש אוטו־ביוגרפי, ובמסגרת מציאות פגומה ומשפחה הרוסה.

האחיזה בשלבי האוטוביוגרפיה היא מרכיב מאפיין בחשבון נפשה של רחל איתן, החל בסיפורה „ברקיע החמישי" (1963) ועד לספרה האחרון „שדה ושדותי *)" שהופיע עכשיו.

הפניה אל זכרונות ילדות אל מוסד ילדים, חשף את הסיפור ה־סוציולוגי של ילדים ללא אהבת אם, וחברה צעירה זנוחה לבעיות וסטיות.

האווירה בסיפורה של רחל איתן היתה שורה מאמרים שאובים מ־נבכי הפסיכולוגיה, ומירקם יחסים התרחשויות, המשורטטים במין חיד־תיות ספקנית. היתה זו ריאליה קוד־רת בתמונות חיים ללא אשליות, של צלובי החיים.

תיאור הנפשות הרצוצות של ה־ילדים חשף את אופיים ואת חולשו־תיהם — בסימן חיים ללא סעד אמהי ושרשי תרבות. הסופרת תיארה שורת אירועים בחיי ילדים ללא ציפיות, תוך פריקה מטען רגשותיהם ווידוי עצמי.

בסיפור „ברקיע החמישי" גילתה רחל איתן ראייה סלקטיבית. בהציגה מעון ילדים נטושים הנתונים ברשות מדריכים, תוך הבלטת ערכי חברה מפוקפקים ועגה לשונית מסוגננת. סיפור זה שיקף קטעי פרבר, אשר בכושר המצאותיה התיאוריים — הפך מפינה דחויה לעולם מלא של מצבים אנושיים, והיה בכך משום כיבוש נוסף של הסיפור החברתי.

*

נקודת המרכז בסיפורי רחל איתן ממוקדת בהרס תא המשפחה, אשר מהווה את התשתית של מצי־אותה המהוספסה, אם זה של הילדה באיה ב„ברקיע החמישי" ואם זה של האשה אביבה שך „בשדה ושדותי".

הרס בית האב והאם הוא הסימן הסיסמוגרפי המרמז על הבאות, על ההתמוטטות הצפויה. סיפור חייה של אביבה עומד בסימן גירושי הוריה. הבת אשר עברה גילגולים שונים בחיים, מחפשת את האושר, אך הגורל מזמן לה עליה מסחררת אל „החוג הנוצץ" וגלישה לתהום התחתיון. קצין הצנחנים, אמנון, ה־כשלים את לימודיו כסטודנט ב־ירושלים, חי על חשבון אשתו ה־מפרנסת אותו בעבודתה, אך עד מהרה הוא הופך לאיש דברים, נציג משרד החקלאות, העורך פרוייקטים למען ארצות נחשלות.

שנות השישים מסמלות את המעמד הרם של „הישראלי המעופף". ה־אגרונום הצעיר נמצא באווירה ה־בינלאומית ואילו אשתו נשארת ב־פרובינציה הישראלית.

רק אתמול היו אמנון ואביבה חניכי תנועת העבודה, ההתיישבות החלוצית, בספחם את תורת ההסתפ־קות במועט, אך הנה בא עידן חדש, והדרכים מתפצלות. אמנון מבלים את נוכחותו הגברית הבלתי מתפשרת של חיים בלתי כפויים, ואילו אביבה הפרפונקה מאבדת את מנגנוני המגן שלה, וכורה אוזן לשירת האדמה של גוסטב מהלר, „אפלים הם ה־חיים".

אביבה אינה מצליחה לעשות את אמנון למאושר, ועמוד שדרתה מת־פוקק. ההליכה למסבאות של „דולצ'ה ויטה" אצל הבוהמה התוהים ה־נפרדים מבשרים את ההתפוררות. רחל איתן מציגה דמויות בצמרת ה־צבא, דמויות של שחקני התיאטרון ו„החברה הטובים", המזכירים ה־חברה המשחתת ברומי העתיקה. אט־אט נשמטת הקרקע מתחת רגליה של אביבה שך והיא נופלה מן ה־גבהים ושוקעת בתחתית התלאה. אורה הפנימי דועך והיא יודעת ש־שוב לא יהיה תיקון לחייה המזוייפים העכורים.

הסופרת מובילה אותנו (בגוף שלישי) על פני אולמות קונצרטים, שדרות ותורקלינים בהפגינה כושר פסדו־אינטלקטואלי של הברקות בדי־שות ובנאליות ובשוותה צביון גרוטסקי לעולם ולחברה בהם היא שקועה.

חברה זו אכולת רכילות ותמרנית במהותה. כל התורה ההומניסטית, שהפכה לנחלת הצמרת הישראלית החדשה ברוח האירופית, היתה פלסתר — ורק סימני ניוון נשארו מנת חלקה. הסגנון הגבוה את הצורך למצוא את משמעות המציאות ה־אנושית אינו כי אם נוסחת חיקוי דקדנטית של המערב, ורק הריקנות ובסופה התסכול, משתלטים על שכ־בות ה„אליטה" הישראלית המגלגלת קלישאות נבובות של „מאוכזבים ו־מנוכרים". חברה שוקצנית זו מוס־ברה גם על ידי תיזה קיומית של חיים יקיר, הטוען: „אדם שמדם! מהו אדם? התספות ההומניסטיות האלה, אפשר להקיא מכם! כל ה־אידיאליזם האוראלי והאנאלי הזה הוא קונספיציה! עצירות. שנות השלושים הגאיביות!" העליה ה־שניה! הדור שלנו, גברתי, הוא עד עצם הדור המטריאליסטי הקונפור־מיסטי הקרייריסטי ביותר בתולדות העם היהודי, והוא גם הדור הסנוב ביותר" (עמוד 99). דעות אלו הם קנה מידה לחברה המדורגית המנו־כרת להרבות היהודית.

זהו דיוקנו של הישראלי החדש אשר איבד את קשריו למורשתו. ה־ערכים ההיסטוריים הלאומיים באמ־מול, אשר היו מנת חלקה של ישראל הלוציה המשתחררת, אבד עליהם הכלח, ורק ערך החיים והקידוש של הפרט לובש מימד מיוחד.

*

סיפורה של רחל איתן הוא נסור־ליגסוי בהחלט וכל תכנו אינו מצ־עריו של „מרקחת ספרותית" כי אם תסיבת חיים אישיים. החברה המתו־ארת מתגלה כאחוות תככים וטפיפת השגיות, הגיבורה הראשית הבו־רחת מגורלה מהלכת בעינים מפוכ־חות מהרפתקה להרפתקה, ללא כל סובלימציה נפשית. אביבה, שהיא פרי „ילדות אבודה", אינה יכולה להשתחרר מאקס הנירוזין הצפוי המעיק על תודעתה, ולכן כל התנה־גותה הגלוהה, היא מציין הליכה הטק־גית, ורצון להימנע מלעבור את הכף. אנו עדים לאיזה קומפלקס של „אמהות", אשר היא רואה באור שלילי, באמו הישראלית של אמנון וכן באמו הצרפתית של מישל דה מנסון.

הרומן של רחל איתן הוא בסך הכל יומן מסע, הסובל מרמה בלתי אחידה מבחינה אמנותית והמציג עולם מהגרי חסר שרשים. הנו סיפור של מבוכה ובדידות, על רקע של בית משפחה הרוס, כשהאשה והבעל חשים את אבסורד החיים ה־משותפים המתכסכלים, כאשר ביניהם מסתובבים ילדיהם המפונקים.

אלה הם אנשים אגוצנטריים ה־מאבדים את מצפונם ומצפנם, וסי־פורה של רחל איתן הוא רומן רכי־לות של חשיפת עצמה והחברה ה־סביבתה.

*) „שדה ושדותי", מאת רחל איתן, בהוצאת עם עובד.

לפרשת השבוע

בא

בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו

(י' — א')

ידוע שהקב"ה הוא טוב ומטיב לכל, ורצונו הוא רק להיטיב. ר' אם האדם גורם על־ידי עוונו־תיו שהקב"ה יעניש את האדם ויצערו ביסורים של גוף או מ־מון, הרי בצרתו של האדם לו צר, וכשהאדם מצטער שכינה אומרת: קלני מראשי... (סנ־הדרין מ"ו). אם־כן מגיע לו עו־נש גם על חטא שציער את ה־קב"ה. וזהו שכתוב (ישעי' א'): על מה תכו עוד תוסיפו סרה — כלומר: שככל שהקב"ה מכה אתכם יותר, בזה תוסיפו סרה, שאתם גורמים צער לשכינה. ר' כן: וירא ה' וינאץ מכעס בניו ובנותיו (דברים ל"ב) — שינאץ לבו על מה שכועס על בניו ו־בנותיו. וכן יבואר כאן: בא אל פרעה — והתרה בו (רש"י) — גם בעוון זה שגורם לי „כי אני הכבדתי את לבו" — שכל כך חטא שגרם לי שאכביד את לבו ולב עבדיו, שלא כדרכי תמיד: כי אדרבה! רוצה אני לסייע לו — וגם על זה התרה בו

(לפי באר מים חיים)

ויאמר לכו עבדו את ה' רק צאנכם ובקרכם יצג

(י' כ"ד)

כבר שאלו למה נשתנתה דעת פרעה עכשיו, אחר מכת חושך, כי קודם מכת חושך לא הסכים רק על הטף, שלא ילך עמהם, אבל על הצאן לא סרב שילך עמם, ועכשיו אמר שלא יקחו את הצאן? ומתרצים שקודם מכת חושך, כאשר אמר משה שאינו יכול לזבוח במצרים את הצאן, כי לא נכון לעשות כן, לזבוח תועבת מצרים לעיניהם. לכן הסכים לדברי משה, אבל עכשיו, אחרי מכת חושך שיכלו לזבוח במצרים, שהרי המצרים לא ראו — אמר רק צאנכם ובקרכם יצג, כי אין לו כבר צורך להלך למדבר ר' לזבוח שם.

(מובא בישמח משה)

דבר נא באזני העם, ר' ישאלו איש מאת רעהו... כלי כסף וכלי זהב

(י"א — ב')

רש"י: בבקשה ממך, הזהירם על־כך, שלא יאמר אותו צדיק אברהם: ועבדום וענו אותם קיים בהם, ואחרי־כן יצאו ב־רכוש גדול לא קיים בהם. חיי לדורות ימי עמנו מלמדים אותנו שבמדינות שרדפו ודכאו את ישראל, עמדו ישראל בתוקף ו־במסירות נפש על דתם ודווקא במדינות שרווחה להם ש־שונאיהם — פורקו יותר ויותר מעליהם עול תורה ומצוות. וזהו הדברים עתיקים וידועים. וזהו שהזהירם על־כך, שלא יאמר אותו צדיק: ועבדום וענו אות־תם קיים בהם — כלומר: כש־עובדים בהם ומענים אותם, יש להם קיום; ואחרי־כן יצאו ב־רכוש גדול — לא קיים בהם... כש־יש להם רכוש גדול בתפשט קיומם...

(להם אשר בשם ר' שמשון ודשהיצר)

ויאמר משה כה אמר ה' כחצות הלילה אני יוצא בתוך מצרים

(י"א — ד')

בגמרא שואלים (ברכות ג') [illegible] ... היה תלוי ל־ [illegible] ... ליה. מה היה עושה [illegible] תורה. אמר [illegible] ... [illegible] לא [illegible] כלל ואין היא [illegible] ... היה [illegible] ... השפיע עליה...

(ש. י. ק. חיה, עמ' [illegible])

ופסח ה' על הפתח ולא יתן המשחית לבא אל בתיכם.

(י"ב — כ"ג)

קשה להרב משה: הא בהגדה כתוב: ועברתי בארץ מצרים, אני ולא מלאך? ויש לו־מר שכך הפירוש: אני בכבודי — וגם המלאך — ולא המלאך לבדו; כי לא יתכן שיהיה הקב"ה בלא מלאך.

(דעת זקנים מבעלי התוספות)

וישא העם את בצקו טרם יחמץ

(י"ב — ל"ד)

[illegible] שלא יכלו ישראל [illegible] ... שלא יעלו [illegible] ... וזהו: וישא העם [illegible] ... טרם יחמץ [illegible]

(אמרי שפר)

ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים שלושים שנה וארבע מאות שנה

אלו היתה הכוונה שישבו ב־מצרים לבדה ארבע מאות שנה בכמפק היה לאמר: ומושב ב־ני ישראל במצרים (בלי אשר ישבו), אבל כשנאמר: אשר ישבו, משמע שבא להשמיע שאר ארצות וגם במצרים, של אשר ישבו — סך הכל, ש־לשים שנה וארבע מאות שנה וסרה בזה השאלה הידועה, הם ישבו רק רד"ו שנה.

(אור פני משה)

תורה אחת יהיה לאזרח ולגר הגר בתוככם

(י"ב — מ"ט)

[illegible] ... [illegible] ... שנאמר (ויקרא כ"ג) [illegible] ... תורה אחת יהיה לאזרח ולגר.

(ילקוט מעשני [illegible])

ליקט שלמה יהלומי

פנקס פינסק — עדות ליהודי פולין

מאת י. עמוס

הקובץ המוקדש לעיר ואם בישראל פינסק שבאיזור פולסיה, בגבולות ליטא ורוסיה הלבנה, כולל סקירה היסטורית מאת העורך ד"ר זאב רבינוביץ בעברית, ביידיש ובאנגלית; סקירה באנגלית על תולדות הקהילה מאת פרופ' עזריאל ל. שוחט על ההיסטוריה של יהודי פינסק בשנים 1881 — 1941, ומאמר של ה־עורך באנגלית על הרוטשילדים של פינסק. אך עיקרו של הקובץ הוא מחקרו של ד"ר מרדכי נדב על 380 השנים הראשונות של היישוב היהודי. זוהי סקירה מדעית, שהושקעה בה הרבה עמל והרבה ידע ושימשה למחבר דיסרטציה לקבלת תואר דוקטור באוניברסיטה העברית בירושלים. בדרך זו זכתה פינסק להישג, שקהילות מעטות מאד ר' אפילו גדולות יותר, לא זכו לו. ד"ר נדב, כיוצא פינסק, עשה עבודה גדולה, כאשר כתב את ההיסטוריה של עירו, חקר ובדק את המסמכים ואת הספרות הנוגעת לפינסק, תיכן ואיזן את הממצאים, וכתב את תולדות הקהילה היהודית, לא רק מתוך אובייקטיביות של חוקר, כי אם מ־תוך לב חם לעיר מולדתו. ואכן, הוציא מתחת ידו היסטוריה של יהודי עיר אחת, שהיא לא רק חלק של ההיסטוריה של יהדות פולין, כי אם — במובנים רבים — ההיסטוריה של יהדות ליטא, פולין ורוסיה, אשר פינסק היתה אחת הקהילות הראשו־נות שלה.

סקירותיהם של העורך ד"ר זאב רבינוביץ, הידוע כחוקר חסידות ליטא, ושל פרופ' עזריאל שוחט משל־לימות את מחקרו המרכזי של ד"ר נדב, ומכל האמור הרב, שורטט ב־קובץ, מתקבלת תמונה ברורה מאד על חייה של קהילה גדולה, אשר ה־יתה אחד ממרכיביו של ועד מדינת ליטא, נוסף לקהילות בריסק והורוד־נא, ושנים רבות לפני הופעתה של קהילת וילנא על המפה היהודית ב־פולין ובליטא.

„מלכות היהודים"

ראשיתה של הקהילה היתה ב־קבלת פריווילגיות על שמותיהם של שלושה יהודים, שהם מייסדיה ו־מארגניה. הפריווילגיות עוסקות ב־מתן היתר לבניית בית כנסת ול־הקמת בית קברות. לא עברו שנים רבות, וכבר מהווים היהודים את ה־רוב של האוכלוסיה, עד כדי כך, שכאשר היו יוצאים הנוצרים, לבו־שים בגדי חג, מן הכנסיות בימי אידיהם, היה מראה זה פוגע ברג־שותיהם של היהודים הפינסקאים. עד כדי כך הגיעה „מלכות היהודים" בפינסק לידי תחושה מלאה ושלמה. מאוחר יותר היתה פינסק השניה ברוסיה, לאחר ברדיצ'ב, ששמרה על הרוב היהודי שלה. אין פלא, איפוא, שקהילת פינסק היתה בין ראשי המדברים של יהדות ליטא, כאשר ליטא צורפה לפולין, וראשיה ורבניה השתתפו במושבים של ועד ארבע הארצות ובבתי הדין שלו.

מבחינה גיאוגרפית שפרה נחלתה של פינסק, ששכנה על מוצאי מים ונהרות ושלוחותיה במסחר, במלא־כה וביצוא הגיעו דרומה לאוקראינה צפונה לליטא ומערבה לפולין. הק־מח והתורה היו צמודים זה לזה, וכאשר הפרנסה היתה מצויה נתנו יהודי המקום את דעתם לעמוד ב־פרץ ולריב את ריבם מן הכמרים ומן העירוניים ולחזק את מעמדם המשפטי בדרך של פריווילגיות נו־ספות ואישורן בידי מלכי פולין. הפריווילגיות אישרו את השיפוט היהודי הפנימי באמצעות הרבנים ובתי־דינים, ואילו הערכאות הכל־ליות זומנו להם בריב ודברים ש־בין יהודים לבין גויים. אך גם ב־מקרים אלה אסור היה להזמין יהו־דים להתדיין בשבתות ובימים טו־בים. וכשהיה על יהודי להישבע ה־יה נשבע על עשרת הדברות, אך אתו יחד נשבעו כמה מנכבדי העדה, כדי לערוב לשבועתו. סוף סוף גם קהילת פינסק היתה בגלות...

היהודים נהנו מן המאבק שהתנ־הל בין הכנסיה הפראבוסלאבית ל־בין הפולנים הקתולים, ותחרות זו על נפשות המאמינים ועל עמדות כלכליות גרמה, לדעת ד"ר נדב, לניטראליזציה מסויימת של המג־מות האנטי־יהודיות, שהיו מקובלות בין השכבות העירוניות של ערי פו־לין. עמדתה של השלאכטה, האצו־לה הפולנית הנמוכה, כלפי יהודים היתה דו־משמעית. האצילים היו זקוקים ליהודים, שיחזרו את אחוזו־תיהם ויניצלו את האכרים לטובתם. אך תאוות הבצע שלהם והסחיטה של כספים לא ידעה גבול, והיה על היהודים לתמרן בין שתי המגמות ולמצוא לעצמם מקור־מחיה מסויים, ובכוח כשרונותיהם וחריצותם הצ־ליחו בכך, חלק מהם הגיעו לכדי אמיד ולעשירות. היהודים התפרנסו מן החכירה של האחוזות, של ה־מסים, המכסים מתוצרת חקלאית לצרכי יצוא, מייצור משקאות ומכי־רתם, מגידול דבורים, דייג ומסחר קמעוני וסיטונאי.

רוטציה בתפקידים ציבוריים

הם היו מאורגנים בקהילות, וב־ראשן עמדו הראשים, הטובים וה[illegible]. התפקידים של שני הסוגים ה־אחרונים לא ברור, אך מספר הפקי־דים לא עלה על 11 או 15 גבר־ים. כולם היו נבחרים לתקופה של שנה אחת בלבד, ורוטציה זו הבטי־חה דימוקרטיה מסויימת בהליכי ה־שלטון הפנימי. כל אחד מן הראשים שימש פרנס לחודש אחד, ויחד עם הרב הראב"ד כלכלו את ענייני ה־עדה בפנים ובמגעים עם ועד מדי־נת ליטא ועם השלטונות הקרובים המקומיים. הקהל היה גובה את ה־מסים הממשלתיים, העירוניים, ו־המיוחדים לועד המדינה ועוסק ב־צרכי חסד וצדקה.

בימי גזירות ת"ח ות"ט (1648 — 1649) סבלו יהודי פינסק, בדומה ל־קהילות אחרות, ממרד הקוזקים. עשרות יהודים נהרגו ורכושם נשדד, אלא שהרוב הגדול נמלט מן העיר וחזר אליה לאחר תום הפרעות. פעולות השיקום והופרעו שוב בימי המלחמות שבין פולין ורוסיה ובין פולין ושוודיה. אך היהודים גילו תמיד כושר מעשה דינאמי ומהיר של תורה לחיים נורמאליים ועוררו בכך את קנאתה של האוכלוסיה ה־נוצרית, שפיגרה בהרבה אחרי ה־יהודים. עם זאת היתה הקהילה נתו־נה במצוקה כספית, שמנעה בעדה תשלום מסים, הקהל הוצרך להל־וואות ממקורות לא־יהודים. המל־ווים העיקריים היו הישועים ומסד־רים אחרים. כמשכונות ל־הלוואות שימשו, בין היתר, בתי ה־כנסת. כל בני הקהלה היו חייבים במסים, פרט ללומדי תורה לשמה ותלמידי החכמים. היו גם סכסוכים בין הקהילות הראשיות בליטא: בריסק, הורודנא ופינסק, שהיו מו־באים להכרעתם של מלכי פולין, וההלו היו מחליטים, שעל הרבנים לפסוק במחלוקות. ואכן, רבני ה־קהילות היו פוסקים ומכשרים, ו־דעתם היתה מתקבלת. בכלל היו לרבני פולין עט, ותבונה, ניסיון והבנה בשאלות השעה, והם שימשו ככוח מרסן ועוצר בעד מגמות ה־התבדלות, שאיימו על האוטונומיה היהודית. וכך האריכו את קיומו של ועד מדינת ליטא למשך עשרות ש־נים.

החינוך היהודי היה בחדרים ובי־שיבות שעסקו בפלפול. ר' יהודה פוחוביצר, מדרשני פינסק, היה קוב־ל, שהחדרים אינם מלמדים את פירוש התפילות ומגדלים עמי הארץ. הוא יצא נגד התפילה ביחידות, נגד שיחות חולין בשעת התפילה בצי־בור, ונגד הכרזות מסחריות, שהיו נוהגים להכריז מעל הבימה. בספריו התריע גם נגד החזנים המסלסלים בתפילתם, נגד הקריאה והעיון ב־סיפורי מלכים ומלחמות, נגד שי־חה לשון־הרע בביקורים בימי ה־שבת, נגד משחקי קלפים וקוביה ותעק פרות נגד הנוהג, שהחתן יו־שב אצל הכלה קודם לחופה. אותו דרשן היה איש מוסר וחיבר ספרים

(סוף בעמוד 8)

*) פינסק, ספר עדות וזכרון לק־הילת פינסק — קארלין, מרא־שיתה ועד חורבנה 1506 — 1941 כרך א', כרך היסטורי, חלק ראש־ון, תולדות קהילת פינסק — קארלין: 1506 — 1880 מאת ד"ר מרדכי נדב, העורך: ד"ר זאב רבינוביץ, בהוצאת ארגון יוצאי פינסק — קארלין במדינת יש־ראל.

מהדהורי דין וחשבון

מאת מאיר בוסק

בְּחֶלֶל הֶעָבָר נָמֹגוּ
הַיָּמִים הַשְּׁקוּפִים
עַרְפִלִּים וּשְׁתִילָה וָנֵצֶר
עֲקוּר הָעֵצִים.
הָאַרְמוֹן — עוֹד שִׁלְשׁוֹם
הִתְרוֹנֵן
עִם צִפֳּרוֹת בִּסְעָרָה
וְטִירוֹתָיו בָּל וּת
סָפְרוּ עִם כּוֹכְבֵי־רוּם —
עַתָּה בִּדְמֵי הַשְּׁתִיקָה.
וּשְׁעָרָיו, הַפְּתוּחִים לִרְוָחָה,
הִתְאַבְּנוּ בָּאֲפֵלָה,
עַל קָרְאוּ שְׁתֵּי עֵינַי
בָּעוֹלָם וְלֹא נַעֲנוּ
הַיּוֹם מוּל צְנִינַת עֲלָטָה,
אַתָּן אֶת הַדִּין.

לפנים בעיר קראקא וסביבתה

מאת ד"ר שלמה דוד גולדפארב

חיי היהודים בקראקא, גאליציה, במאה השבע עשרה היו תלויים בחסדי המלכים ה־טובים ועומדים בהגנה מול רשעת הגויים, בתוכם מועצות העיר והאידגוגים המקצועיים וכו'. ב„ספר קראקא" מתאר ד"ר אריה באומינגר את היחס העויין של הפולנים אל היהודים במאה ההיא.

רצוני לדון בשאלות ותשובות של בעל ה„פני־יהושע", אשר נפטר בגיל שבעים ב־שנת ת"ז, שנה קודם לשנת ת"ח האיומה. בחלק „אבן העזר" שבשאלות־ותשובות אלו נמצאנו למדים כי גם בקראקא העולם כמנהגו נהג. השמש זרח והשוחט שוחט.

הרב יהושע העשל, מחבר „פני יהושע", שימש ראש־ישיבה בקראקא, העיר שבה שימש הרמ"א כראש־ישיבה שני דורות לפני כן. מעניין, כי בשאלות ותשובות של הרמ"א אין אף שאלה אחת דנה בבעיה הנובעת מרציחת יהודי, ואף לא בעגונות מחמת יהודים הרוגים בידי גויים. אין תימה אפוא, שהרמ"א כתב לאחד מידידיו (תשובות הרמ"א, צ"א) כי „שלוה במדינות אלו, אשר שנאתן אין גברה עלינו... מי יתן והיה עד ביאת משיחנו".

מאידך גיסא, בשאלות ותשובות של ה„פני יהושע" (למברג, שנת 1860), חלק ניכר מ־השקלא וטריא על היתר עגונות דן בשהוהים של יהודים שנרצחו בידי נוצרים, והרציחות היו מלוות עינויים קשים וגם פוגרומים.

עניני עגונות

בקונטרס עגונות מ"ה, מובאת השאלה דלקמן: „נשאלתי בעניין עגונה אחת מק"ק פרוסטיג שהועד על בעלה שנהרג כמבואר בבית דין... מה דינה. והא תשובתי, נראה ברור בלי ספק דאיתתא דא שריא לאינסובי מדברי שני העדים". התשובה מסיימת: „דוודאי כדברי העד השני פשיטא דדי וההותר להתיר האשה הזאת... כיון שמעיד שהשר־הצבא הרגו שלא בשעת מלחמה, ומזכיר שמו ושם עירו. (החתום) יהושע...".

להלן כותב ה„פני יהושע" (שם, שם): להרב אברהם סגל. „ראיתי תשובת מעכ"ת מה שהשיב בעניין עגונה אחת שנאבד בעלה על ידי כותי אחד שכיחש בו ופיתה אותו והכדו בריש־תו לומר שיש לו מציאה הלוה, והליכו עמו, ושוב לא חזר, ותפסו את הכותי, והפקיד דיבר אליו בסתר, אל תירא ותן תודה. והודה הכותי שהוליכו (ליהודי) לכפר אחד וקרא לשני לסטים ויצאו והרגוהו. וכששמע הפקיד, שלח אחד הרוצחים ותפס אחד מהם, והודה, כי הכותי המפתה הביא הרוג אצלו והם טמנוהו כמה ימים תחת תבן, ואח"כ כששמעו שהיהודים מחפשים אותו, יראו ד־נטלו והשליכוהו למים בשק ורצוצה של הפליץ. וכששמע הפקיד דבר זה, צוה לגוים רבים והוציאוהו מן המים, ואח"כ שלח אחרי־הם הביאוהו, והכירוהו הרבה אנשים בסימני כליו ובגדיו... עד כאן הוכן המעשה בקיצור".

הרוג והותר

הנה תשובה מהגאון ר' נתן אל ר' יהושע: „ובאתי קצת ליתן וליסא עם מעכ"ת בדבר הלכה זו, דבדיק לבו כו', באשה צנועה שנהרג בעלה בדרך ולא הכירוהו כי־אם בסביבת עין דגופו כי ראשו נרקב לגמרי", וכו'.

שאלה נ"ג דנה באותו עניין בפרוטרוט: „יהודי אחד מק"ק קראקא רכב אצל פריץ אחד ולא חזר עוד לביתו ולא נודע מקומו אנה, ובאה גויה והסיחה לפי־תומה לפני יהודים שנהרג זה היהודי... ושלחו אחר לשם, למקום שאמרה הגויה שנהרג ונקבר ומצאו שם הרוג אחד, והכירו השליח בסביבת עין של צורת הפנים שלו, דהיינו מחוטמו ולמטה, כי המצח והעינים היו מלאים עפר ולא יכול להכירו. ועוד הגידה אשתו לשליח, קודם שהלך שימצא סימן בגופו של בעלה שיש לו כמו פצע... והשליח הלך למקום שאמרה הגויה ולקחו מקברו אשר קברוהו הגויים עם הוליכו למקום שישראל שם, ובאו עם עדים העידו שמצאו בו הסימן שהגידה אשתו, וגם השליח מצא הסימן, ובא לבית־דין, והעיד וקברוהו בקבורת ישראל. מה דינה של אשה זו?"...

גביית העדות בנידון דידן היא ארוכה ומסו־בכת, ולשון העדים היא יהודית „אשכנזית". כנראה, שליהודי זה היו דין ודברים עם „פריץ" אחד ושמו זלצקי; לאחר שהתרה היהודי בפריץ כי אם לא יסלק לו את חובו יתבעו לדין, לקח את סוסו ורכב בחזרה הביתה. בהיותו באמצע הדרך דלקו הפריץ ואנשיו אחריו ורצחוהו נפש.

בשאלה נ"ד דנה השקלא וטריא ביהודי אחר, בקראקא, שנרצח, ושם הרוצח קורדיק. „הגוי העיד כי בשעת הציבורים לא היה שום יהודי אחר באותו כפר, וכן היה הדבר כש־דנוהו. היהודי נידון על גניבה שגנב לגוי (החותמים, יהושע, בעל „פני יהושע", אליהו הלוי ליפשיץ ומנחם מן).

ובשאלה ס"ב אנו קוראים: „במותב תלתא ביה־דין כחדא הוינא ואתא לקדמנא כ"מ קלונימוס קלמן בהר"ר שמואל זנוויל מק"ק קראקא והגיד (מכאן והלאה הלשון נתונה באידיש) כי הוא רכב בדרכית אשכנז בתוך בעלי־מלחמות. ואחד מאנשי מלחמה אלו שאל אותו כמסיח־לפי־תומו אם הכיר יהודי אחד (ונתן סימניו) ושמו איסרל שנרצח, כי ה־כפריים רצחו אותו... אבל אני ידעתי כי ההגון אל ר' ישראל בן ליב פריבסלט, כי היה מתגורר באותו המקום...".

מעשה בפוגרום

השאלות והתשובות שהבאנו עד כה דנו ביהודים, אגב דיני־ממונות עם פריצים וגויים, או כתוצאה מהתנקשות של יחידים. עתה נביא שאלה מ„פני יהושע" המיפסקה „פוגרום".

ובלשון הספר „גזירה". נקצר ונתרגם את העדות שנמסרה באידיש: „במותב תלתא כחדא הוינא ואתא לקדמנא הישר הר' מאיר בר דוד שהיה ס"ץ בק"ק לאהאוויצא והגיד בתורת עדות ובעונשו „אם לא יגיד ונשא עוונו" וזו לשונו בלשון אשכנז: „אצלנו בלאהאוויצא היה יהודי ושמו חיים באראל, כסוחר בזכוכית. הוא נסע ב„הוש (קרזן) ב' פרסאות מלאהוויצא ושהה כמה שבועות בקרזן לפני ה„גזירה" ההיא בהרגו הרבה יהודים (עד אחד ושמו ר' יהודה ב"ר דוד העיד כי ב„גזירה" ההיא נרצחו חמשים יהודים). והנה בא שותפו של ר' חיים הנ"ל, ושכנו פרוזיים, וסיפר כי ר' חיים נהרג, וביקשו את גופו ולא מצאו אותו. לאחר שהשלג נמס הציעו הבעלי־בתים שלנו לגויים, שמי שימצא גופתו של יהודים שנרצחו ב„גזירה" (הרוגי „גזירה" הנ"ל) יקבל שכר משלם טאלר אחד (בעד כל יהודי ויהודי), כי הרבה יהודים נרצחו. וכן מצאו הגויים כמה הרוגים והובאו ללאהוויצא, ובתוכם הכירו הבעלי בתים את חיים באראל בשבת הגדול שנ"ח, וביום הרא־שון לאחר שבת הגדול הובא לקבורה, ואני ר' מאיר הנ"ל נמצאתי באותו מעמד בשעת הקבורה".

פרטים אחדים יש בהם משום עניין. גביית העדות בפני הרבנות היתה לאחר זמן. לכך אנו קוראים: „כל זה הוגבה בדת וכהלכה עפ"י פקודת ראשים ומנהיגים שלנו, פה ק"ק בין ביום ט"ו סיון, שנ"ח לפ"ק (נאום... ונאום...). בעדות נאמר כי ההרוג היה עקוד („ער איז געבונדען געוועזען"), ולפי עדות אחרת, מצאו (בשהיה עשרה גופות שבעלמו) גוף אדם בבית, והוא היה עקוד בידיו ורגליו ובצווארו. ועד אחד, הקצין כבוד אלכסנדר בן החבר יעקב בק"ק לאהאוויצא, סיפר איך ביום ו' בהשכמה, קודם עשרה בטבת, פגש בר' חיים באראל, והזהירו על הסכנה המת־רחשת לבוא, וכי נטעו יהודים, ור' חיים הנ"ל היה לו „קורסא" בעגלתו, גם רובה ארוך. ר' חיים זה לא השגיח באזהרת ר' אלכסנדר וחזר אל מקום הסכנה. העד ממשיך: „אחר כך באו ריקים (כלומר, גויים רוצחים) וסיפרו להעד שראה את הרובה על שכמו של אחד הריקים, כי אנחנו הרגנו את האיש והשלכנו אותו אל המים. וכי כמה פעמים הגיע בראשו מבעד להקרח, ואנחנו חזרנו והקרנוהו בתוך המים, עד אשר מת, כי היה היהודי חזק מאד, ובמעט שהרג אותנו". העדות הזאת נגבתה בפני אותו בית דין בסיון.

למדנו אפוא כי שנאתם של הפולנים אל היהודים במאה העשרים, זו שפקדה את קראקא, לאהאוויצא, ועוד ועוד, ביישוביהם היהודים, התחילה באותם ימי ה„שלוה" ב־מדינות אלו, והם זאת למדנו, כי היהודים שהיו להם מהלכים בין הגויים ומסרו עצמם, לא נמנעו מלהשתמש באמצעים „מלחמתיים" להגן על חייהם ועל רכושם. כן נשאו כלי נשק, וגם היו די חזקים להתייצב מול מבקשי נפשם. הגויים — כנראה — התפלאו לראות התנגדותו של יהודי זה, שכמעט הרגם. כאן אות ומופת לבני בניהם בימי רוסיה ובשאר הגיטאות.

* יצא לאור *

■ קיצור שולחן ערוך, מקור חיים, מאת הרב חיים דוד הלוי, הרב הראשי לתל־אביב־יפו. בספר באים פס־קי הלכות נחוצים ביותר, בקיצור נמרץ והסברה נאותה. הפסקים מ־פרשים כיצד צריך לנהוג בן עדה זו או אחרת לפי מסורתה. 425 עמ'.

■ דעות, בטאון האקדמאים ה־דתיים, חוברת מ"ד, תשל"ה, העו־רך: גבריאל חיים כהן. בחוברת: מלחמת יום הכיפורים באספקלריה היסטורית, רבה־מובהקיות התורה, מ־סירות נפש בספר הכוזרי, חינוך ו־אמונה, ועוד.

■ דוד פרישמן — ילקוט מבחר, ליקט והוסיף מבוא והסב־רים: שלום קרמר. הוצאה „יהדיף" ואגודת הסופרים העבריים בישראל, 221 עמ'.

■ „ירושלים", בעריכה ג'ון ב. אסטרייכר ואן סיני, בטעם החברה האקדמית האמריקאנית לשלום במז־רח התיכון, בהוצאת חברה ג'ון די, ניו־יורק, 302 עמ' (באנגלית).

■ רשימת מאמרים במדעי היהדות, מאת ישכר יואל, קרית ספר, רבעון לביבליוגרפיה, הוצאת ספרים ע"ש י"ל מאגנס, האוניבר־סיטה העברית, תשל"ה.

■ ידע עם, במה לפולקלור יהודי, לזכרו של ד"ר יום־טוב לוינ־סקי, ז"ל, העורכים: חיים שוורצ־באום ויצחק גנוז, הוצאה תשל"ה, 141 עמ'.

■ שיטות בהלכה, שיעורים בכולל דרכי תשובה, מאת א. י. השל רייזמן, קצ"ב עמ'.

העולה הגדול

מאת י. אד

הרב חיים דב שעוועל, הוציא מהדורה חדשה של ספרו על רבנו משה בן נחמן, תולדותיו, זמנו וחיבוריו. המחבר התמחה בעריכת כתבי הרמב"ן, שהופיעו בהוצאת מוסד הרב קוק. אף ספר זה במהדורתו הראשונה והשניה, הופיע בהוצאה כלוויי לכתבי הרמב"ן.

המהדורה הראשונה הופיעה במ־לאות שבע מאות שנה לעלייתו של הרמב"ן.

המהדורה השניה משלימה את ה־חסר במהדורה הראשונה, דברים ש־נוספו בינתיים אגב מחקר ממושך.

הרמב"ן הביא לתחיית הישוב ה־יהודי בירושלים ובארץ כולה. ב־עקבותיו עלו מאות ואלפים שהתיי־שבו בארץ, לאחר חורבנה כתוצאה מן המלחמות של אותה תקופה. עלייתו לארץ באה לאחר מאבק קשה שעמד בו כנגד הכנסיה בספרד, שדרשו ממנו לעמוד בוויכוח פומבי על יה־דות ונצרות. הוויכוח נפסק באמצע בפרוץ פרעות בברצלונה, מקום בו התקיים הוויכוח. הרמב"ן הוציא ב־ספר מיוחד את דבר הוויכוח, כדי להוכיח שידו היתה על העליונה, ב־ניגוד לשמועות שהפיצו הכמרים. כתוצאה מכך קראו הכנסייה לתת־ערבות האפיפיור שלחץ על המלך להעמיד את הרמב"ן לדין.

הרמב"ן, שמקום מושבו היה בעיר גירונה, חלם כל ימיו לעלות לארץ ישראל, מכיוון שנכבה שצפויה לו סכנה, עזב את ביתו ואת עירו ועלה לארץ. הוא הגיע לחופה של עכו בה שכנה באותם ימים ישיבת עכו בראשותו של רבנו יחיאל מפאריס. הוא לא שהה ימים רבים בעכו ועלה לירושלים, בראותו את העיר בחור־בנה חיבר קינה מזעזעת. בירושלים מצא רק שני יהודים בלבד, שני אחים צבעים. הוא קבע את החור־בות כבית כנסת. הביא ספר תורה משכם, ותוך זמן קצר שוב היתה בירושלים קהלה יהודית. בית כנסת הרמב"ן נגאל מחדש לאחר מלחמת ששת הימים ברובע היהודי שבעיר העתיקה בירושלים.

במהדורה החדשה מביא המחבר גילוי חדש בדבר מוצאו של אבי הרמב"ן, רבי נחמן, איש נכבד ב־קהלתו גירונה ובעל השפעה בחצ־רות השרים. המחבר מביא את ה־התמונה של הרמב"ן שנתגלתה ב־חפירות בעכו בזמן האחרון, וכן רשמים מביקור בגירונה, עיר מול־דתו ופעולתו.

בגירונה גילה המחבר שרידי בי־תו של הרמב"ן, ושרידי בית כנסת של יהודי הנמצא ברובע העתיק של גירונה. בעיר זו נודע הרמב"ן בשם „בונסטרה די פורטה", האיש שעל השער, משום שביתו עמד ליד שער הגיטו היהודי.

סמטת היהודים העתיקה בגירונה נשארה כפי שהיתה לפני מאות שנים וכל מבקר בה רואה בעיני רוחו פעולתו וחייו של הרמב"ן במקום הולדתו, שממנה הפיץ את תורתו. והיה מקובל כגדול חכמי יהודי ספרד בתקופתו. אף שנמצאה המ־צבה של הרמב"ן בעכו, לא נודע מקום קבורתו. יש סבורים שהוא נק־בר בירושלים, ויש סבורים ליד מע־רת המכפלה בחברון, ויש אומרים שהוא נטמן בעכו ונקבר ליד מערת אליהו על הכרמל.

הספר במהדורתו החדשה, מביא תוספת פרקים מחיי דמות גדולה ו־אדירה זו, של הלכה וחזון [illegible] של א"י, הוא הגיה את היסוד להחיות הישוב היהודי בירושלים.

דורש ציון וירושלים

(מאה שנה לפטירתו של הרב צבי קלישר ז"ל)

מאת חיים ראובן רבינוביץ

אחד ויחיד במינו היה הרב ר' צבי קלישר, בתפיסתו הציונית. לדעתו, ביאת המשיח, היא שלב אחרון בתהליך הגאולה. בראשונה יעלו עולים לארץ ישראל ויקנו שדות ובתים וגנים, ולאחר מכן, יבואו השלבים האחרים בתהליך הגאולה.

מטרת הגאולה, היא קיום מצוות התלויות בארץ, שאי אפשר לקיימן בגלות. לא צרות היהודים עצבו את השקפתו הציונית של הרב קלישר, כמו אצל ד"ר הרצל; להיפך, הוא דבר על כוחה והצלחה של היהדות. הזכויות שהושגו, בימיו, גרם שהיהודים יהנו מכל הזכויות האזרחיות, ומציין, שכמה שרים גדולים ארץ ישראל, תופסים מקום גדול במלכות, כמו השר אדולף כרמיה בצרפת והשר משה מונטיפיורי בבריטניה. גם לא צרת היהודים, שזהו העיקר בתפיסתו הציונית של העם, הפרידה אותו. עניין זה

זה התורה בתקפה, למרות "מוקיצמי" שקמו לקעקע את חומת היהדות. גדולי התורה, כמו ר' עקיבא איגר, וחתנו ה"חתם סופר", הטילו מרות, על כל קהילות ישראל, והיו נכבדים בעיני הציבור.

הרב קלישר האמין, כי קיום המצוות התלויות בארץ, שיבוא על ידי התיישבות יהודים בארץ, יגרום לביאת המשיח. הרב מפרש ששחיטת היצר הרע לעתיד לבוא מובנה הוא שייפסקו המלחמות. הרב קלישר, מבסס את רעיונו שהמשיח יבוא בסוף תהליך הגאולה על כמה פסוקים מן המקרא ומאמרי חז"ל. עליית היהודים לארץ ישראל, תתחיל גם כן לעם ישראל כבוד גדול בעיני העמים.

בין היתר כתב: "ועתה, למה אנו (היהודים) מושיע, עד מתי לא נרוים את ירושלים, עד מתי לא נכסוף לבית אבינו שבשמים, עד אנה נאהב ונחבק אדמת נכר? אם נחוק בפועל כמונו, אם נגביה עוף על אדמת קודש לנטוע לבנות ליסד להצמיח פרי קודש הילולים לה'; ועינינו תחזינה מישרים וירק לנו ברכה עד בלי די" (דרישת ציון, מעלת ארץ נושבת). ואם תשאל, מדוע דוחקו עכשיו? משיב הרב, כי נשתנה מצב היהודים באירופה, לטובה, ותקופת שווי זכויות הגיעה. יש בישראל שרים רבים ונכבדים, עשירי ארץ (פריס, בכמיטיווהו).

פולמוס על חידוש הקרבת קרבנות

כיוון שקיום המצוות התלויות בארץ, היה עיקר השקפתו הציונית, לכן הקדיש הרב, תשומת לב לחידוש הקרבת הקרבנות. בענין זה, עורר פולמוס בין הרבנים — הרב קלישר פנה אל רבו ר' עקיבא איגר. רבו עורר שלושה ספיקות: 1. המקום הנכון של המזבח; 2. טמאי מתים אנו, ואין לנו אפר פרה אדומה; 3. הכהנים אין להם יחוס — ספק כהנים הם. וגם דם החלזון שצריכים לארגמן באבנט הכהן אין לנו. הרב קלישר, בפלפול עמוק, משיב על הספקות. לפי מסכת מידות אנו יכולים לכוון את מקום המזבח. בדבר הטומאה — יש לנו הלכה שטומאה דחויה בציבור. בדבר הכהנים העמיד אותם, על חזקתם — אם אין לנו ראיה שהם חללים, נאמר שהם כשרים. דם החלזון אינו מעכב.

הרב, ר' דוד פרידמן מקרלין, טען הרבה, נגד הרעיון של הקרבת קרבנות בזמן הזה. הרב אליה גוטמכר מגריידיץ אמר, שהרב קלישר "הגדיש את הסאה" בענין הקרבנות. לבסוף, הסכימו הרבנים ר' עקיבא איגר וחתנו ר' משה סופר בעל ה"חתם סופר", שקרבנות ציבור, מותר להקריב גם בזמן הזה.

לבסוף הניח הרב קלישר את הענין של הקרבת קרבנות, ושם את לבו, למעשים ממשיים לגאולת הארץ. רעיון גאולת הארץ, תפס מקום גדול במחשבתו, אבל בכל זאת, לא הזניח את לימודיו. הרב קלישר, היה גדול לא רק בהלכה, כפי שמוכח מספריו "מאזנים למשפט", על החושן משפט, ו"כהן צדק" — הוא גם כתב פירוש על התורה, בשם "ספר הברית". מטרת חיבורו היתה להשיב למתקנים שחלקו בזקי סריקי בפירושיהם. הוא נלחם קשה, נגד גייגר, ויותר השותלים המתבוללים בכרמים. כתב-ספר בשם "אמונה ישרה", שבו השתדל להוכיח, כי למצוות החוקיות יש טעמים. הרב הסתמך בעיקר, על ה"מורה נבוכים". הוא כתב גם פירוש על ההגדה לפסח, וציין, כי הגאולה של העבר לא פסקה, הגאולה לעתיד היא דבר בטוח. שילב הרבה דברי נחמה והתעוררות לגאולת הארץ בפירוש זה. למען ציון לא החשה הרב. הוא כתב מכתבים ומאמרים רבים, בענין גאולת הארץ. הוא כתב לחברו בדעה, הרב ר' אליה גוטמכר מגריידיץ, ר' עזריאל הילדסהיימר בברלין, לד"ר שמחה פאסט, לרב יקיר גידון, לכרמיה, לקרל נטר ולאברהם כהן בפאריס. מקצת המכתבים נתפרסמו על ידי ד"ר יצחק רפאל ויצאו על ידי מוסד הרב קוק. כל המכתבים והמאמרים, נערכו על ידי ד"ר ישראל קלויזנר, בשם "כל כתבים הציוניים של הרב קלישר". העורך העיר כמה הערות מאירות עינים וגם הקדיש מבוא מפורט.

זהו חיזיון נפלא, שלא היה בנמצא אז: רב חרדי מהדור הישן נלהב מרעיון ציוני. הוא זכה להיות הסנונית של הציונות והקדים למעשה את הם פינסקר והרצל.

היו הרבה מתנגדים שתלו את עצמם במאמרו של ר' יהודה "כל העולה מבבל (לארץ ישראל) עובר בעשה שנאמר: שמה יובאו ועד יום פקדי אותם" (ירמיה כ"ז).

הרב אומר, שאי אפשר שר' יהודה יחלוק על משנה מפורשת "הכל כופין אותה לעלות לארץ". כוונת המאמר היתה, שבישיבות בבל למדו אז, הרבה תורה, ולכן אמר ר' יהודה, שאסור לעלות לארץ מבבל. אך אין איסור זה חל על ארצות אחרות — הלא עלו עזרא ונחמיה מפרס לארץ ישראל, והא כתיב שנאמר "עד פקדי", כבר נפקדו על ידי כורש. מביא הרב, גם את המאמר "מי שדר בחוץ לארץ, דומה כמי שאין לו א-לוה (כתובות קי"א). הכוונה היא, שהיהודי היושב בחוץ לארץ, סומך על כסף וזהב, ודומה היא מלשון "אל תדמי בנפשך" (מגילת אסתר). הוא חושב שהכסף הוא אלוקיו. מביא הרב, כי לפי דעת הרמב"ן, יישוב ארץ ישראל הוא אחד מתרי"ג מצוות שבתורה. ומביא גם את המאמר "לא אבא בירושלים של

(סוף בעמוד 8)

בין עבר ועתיד

מאת הרב זלמן פליטניק

הפיוט מציג לפנינו את הפסח הראשון, פסח מצרים. עליו אנו קוראים בפרשת השבוע, פרשת בא. והפסח המקווה, פסח לעתיד, לעומת זה — העבר והעתיד. שני מושגי הזמן שתופסים ובולטים את כל עולמנו, על כל הוויתנו ומאורעותיו מראשיתו עד אחריתו.

ברם, מה רב המרחק בין שני מושגים אלה, ומה שונים ביחסם לאדם. האחד מאחורינו והשני לפנינו: האחד כולו מעשה ופעולה, נעלם מאיתנו ואיננו, והשני — הוא ויומה לו, תקוה ובטחון. משאת נפש ומעוף מחשבה. האחד יש לו קצב וגבולות ידועים, והשני מרחב לו, בלי גבול וקץ, ובמרוצת הימים והשנים משלים את השני, העתיד של היום הופך לעבר, והימים הראשונים יפלו מעיני האדם בשואתו אל העתיד שהוא אחריו —

"העבר אין והעתיד עדיין. ההווה כהרף עין".

מכאן שאיפת האדם ללכת קדימה, להידבק אל העתיד אשר הוא לו, רצון ושאיפה, תגליות וחידושים. להתרחק מן העבר שכבר עליו כלח. קורא האדם אל אשר עבר הרחוק בספרי דברי הימים על תמימותם, על הפרימיטיביות שלהם. ומניע ראש ולועג על מושבותם והלך רוחם, על מערכת האמונה, על הבנתם והמוסר שלהם, על עולם ומסורת של קדושה.

✱

ברם, מה שונה היא השקפת היהדות, השקפת התורה ביחס לעבר. עם עתיק יומין ועם נצחי אשר גם עבר עשיר וגם עתיד מזהיר לנו רואים אנו בעיון בתולדותנו. בעברנו, בו שורש חיינו ומקור מהותנו ותמידתנו. יחס האחד לשני, כיחס השורש לענף, הענף לשורשו. וכמו שהאילן שמקורו הוא שורשיו, כך בכל הרוחות שבעולם לא יפרד ממקומו.

מכבד, מוקיר ומעריץ היהודי את עברו, עומד הוא בהדרת קודש מול אבותיו הקדושים הראשונים, שעמדו לפני ה', שמעו בקולו והעבירו לבניהם, גלה להם בערפלי טוהר את הדרך וילכו בה ואת המעשה אשר יעשון. ראו בנפלאותיו וביד החזקה, וכשניתנה התורה בסיני לא לאבותינו בלבד ניתנה, כי כל הנשמות שבעבר ושבעתיד הקרוב והרחוק היו עמהם, ובכל נפש מישראל יש ניצוץ של קדושת מעמד הר סיני, אחרת לא יכול היה ישראל להתגבר על כל המכשולות בדרכו ולעמוד בקדושתו. וישראל אע"פ שחטא ישראל הוא כי גם נשמתו עמדה על הר סיני, וגם אליו הגיע קול ה' מתוך להבת אש וענן וערפל. דרכם של אבותינו הראשונים, היא הכי עליונה, כי על כן נשמתם חוצבה מתחת כסא הכבוד, ושמעו את קולו מתהלך בגנם. בכל ימי חייו שואף היהודי להגיע לדרגת אבותיו, ואם לא זכה לזה, לכל הפחות זכותם עומדת לו וזכות אבותיו מסייעתו.

קרובים הם אבותינו לנו, אנו קוראים להם והם נענים לנו. עמנו הם בצרותינו ושמחים הם בשמחותינו. אושפיזין הם בסוכתנו, וזכות אבותינו מופיעה לפנינו להצילנו מן השואה, ואליהו מלאך הברית בא לפקדנו בהכנסת בנינו בבריתו, ובסדר ליל פסחנו.

✱

אין הבדל בשנים ותקופות, עבר ועתיד הם נפגשו. הקב"ה הראה לו לאדם הראשון דור דור וחכמיו, דור דור ודורשיו, עד סוף כל הדורות, והאבות משמשים דוגמה לבניהם, ועברנו משמש מורה ודוגמה לעתידנו.

ויפה אומרים בשם ה"חתם סופר" זצ"ל, על המאמר "איזהו חכם הרואה את הנולד": החכם רואה את מה שהיה ונולד כבר, וממנו לומד לכוון את מעשיו בעתיד.

ביציאת מצרים, ראינו לא רק מקרה בודד בדברי ימינו, היא עמדה לנו כסמל ודוגמה לכל הישועות שבאו לנו בעבר ועומדת לפנינו בתקוותנו לעתיד. "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות". כשם שאנו באים לקב"ה בזכות אבותינו הקדושים, כך זכו אבותינו בזכות בניהם, שנאמר "כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו".

וכן נוצר הגשר בין העבר והעתיד, בין אבות ובנים, ומכאן אהבתנו לעבר. אם הראשונים כמלאכים אנו כבני אדם, ומובה צערנו על ראשונים, כי על כן כליל השלימות הם דוגמה לאדם העליון, בשעה שכל עם מתגאה במעשי ידיו החדישים, מביט לעתיד ורוצה לשכוח עברו, הרי אנו, בני ישראל, עינינו נשואות לעברנו, "חדש ימינו כקדם", מטוב תפילתנו וכל חיינו ומעשינו של אבותינו הקדושים הם נר לרגלינו.

ומה נפלאים דברי חז"ל במדרש ויצא — "והיה ה' לי לאלקים", אמר הקב"ה ליעקב, אתה אמרת "והיה ה' לי לאלקים", חייך כל טובות וברכות שאני נותן לבניך איני נותן אלא בלשון הזה "והיה ביום ההוא, יצאו מים חיים מירושלים", "והיה ביום ההוא, יטפו ההרים עסיס", "והיה ביום ההוא, יתקע בשופר גדול". ולכאורה מה מצאו חז"ל בדבריו של יעקב "והיה ה' לי לאלקים", קשור להבטחת הגאולה העתידה?

אולם, לפי חוקי לשוננו הקדושה, המלה "והיה" הרי כתובה בלשון עבר, ורק ה"וו" מהפכתה לעתיד, כדינה של "וו ההיפוך". חז"ל הדגישו שיעקב אבינו בנדרו מבית אביו נדר לאביר יעקב שאלקי אבותיו יהיה לאלקיו לכל ימי חייו ומכוח הוא, למסור נפשו לאלקים כאביו יצחק, ולהכיר את בוראו כזקנו אברהם, להתחבר אל העבר ולעשותו לעתידו. אמר לו הקב"ה שבזכות זו, אם גם בניו ילכו בדרכיו ויבנו את עתידם על בסיס של עברם, את ה"והיה" ל"יהיה", אז יתקיימו בהם כל ההבטחות על הגאולה העתידה.

✱

המאורע החשוב ביותר בדברי ימינו היה, יציאת-מצרים. מאורע זה, קבע את צורתנו כעם ה' והטביע חותמו על מהלך דברי ימינו בעתיד. אז הראה הקב"ה את ידו החזקה, והראה אותותיו לעיני כל העמים, הוציא גוי מקרב גוי, קרע לנו את הים והוליכנו במדבר. נסים אלה, היו לאות ומופת שיד ה' מגינה עלינו ואין כל מעצור ומגע לפניו.

מאורעות אלו, הפיחו בנו רוח תקוה והבטחון לכל ימי חיינו הם שעומדים לנו בכל צרה שלא תבוא על עמנו בכל הזמנים והתקופות. וכשם שמצרים היתה כעין "כור הברזל" לבני ישראל לטהרם מזוהמת מצרים וטומאתה, כך מטרתה של גלות זו, האחרונה להכין אותנו לימים עילאיים, הן משמות מזוקקים שבעתיים בגלותנו הארוכה והמרה.

ומה רב הוא הלקח הזה לדורנו, דור שראה חבלי הגאולה במלואם וגם זכה לראות קרני שמש גאולתנו בוקעות ועולות מבעד לענן וערפל, שרק בעתיד מבוסס על עברנו המזהיר, ורק בהכרת של "והיה ה' לי לאלקים" ובהשבת לב אבות על בנים תבוא גאולתנו השלמה, וכבוד ה' יזרח עלינו.

התלמוד ויוצריו

מאת אשר רייזר

התלמוד-ירושלמי מאת אברהם משה נפתל, כרך שלישי, דורות האמוראים. הוצ' יבנה בע"מ, תל-אביב, עמ' 345.

כשני הכרכים הראשונים עשיר גם כרך זה בחומר מקורי, ובנוי באופן ארכיטקטוני להפליא. שהרי בשנים האחרונות התעשרנו בספרות ההורה לגלות מן המסתרים של חיי חז"ל ודרכי עבודתם. כל מחבר תרם חלקו כיד ה' הטובה עליו. תרומתו של המחבר היא באוסף העשיר של מובאות והרכבן לבנין מתוכנן יפה. כשכל מובאה בארמית מובאת במקורה, בטור אחד, ומקבילה טור בתרגום עברי. המסגרת ההיסטורית היא אגרת רב שרירא גאון. והלבנים לבנין משמשים המקורות התלמודיים.

הכרך שלפנינו מתחלק לשלושה חלקים. א) המצב המדיני החברתי בבבל במאה השלישית והרביעית למנינם. הוא מתחלק לפרקים הבאים: המלכות הפרתית; מלכות פרס החדשה; החברים (עובדי האש); יחס חכמי ישראל לחברים; שבור הראשון ומלחמותיו עם הרומאים; תדמור; יחס חכמי ישראל לתדמור, אחרי מות שבור הראשון. ב. דור שני לאמוראי בבל. הוא מתחלק למונוגרפיות של ראשי הישיבות, כשהן מתחלקות לפרקים עניניים: א) רב הונא: עלומים ובגרות; ישיבת סורא בימי רב הונא; כבוד רב הונא; דרכו של רב הונא בהלכה; דרכו באגדה; משפחתו, פטירתו מן העולם ב) רב חסדא: ילדות, נעורים ובגרות; ישיבת סורא בימי רב חסדא; דרכו של רב חסדא בהלכה; דרכו באגדה; משפחת רב חסדא; פטירתו מן העולם. ג) רב יהודה בר יחזקאל: משפחתו, רבותיו; ישיבת פומבדיתא; שיטתו בהוראה; דרכו בהלכה; דרכו באגדה; לקט מאמרותיו; לדמותו של רב יהודה; סיכום: חכמי דור שני לאמוראי בבל.

דור שלישי לאמוראי בבל. א) רבה בר נחמני: משפחתו, רבותיו וחבריו; רבה ורב יוסף; מצבו הכלכלי של רבה בר נחמני; המלשינות על רבה בר נחמני; מות רבה בר נחמני; שנות חייו של רבה; דרכו בהלכה; דרכו באגדה; לקט מאמרותיו. ב) רב יוסף: רבותיו; בעל מידות ומעשים; כבוד תורה ולומדיה; מחלה ועיוורון; מצבו הכלכלי; בני משפחתו, פטירתו; דרכו בהלכה; דרכו באגדה; סיכום: חכמי דור שלישי לאמוראי בבל. ג) ר' זירא. אביו; ר' זירא עולה לארץ ישראל; ר' זירא בארץ ישראל; לדמותו של ר' זירא; (בעל מידות ומעשים, שיטת לימודו, מורה ומדריך, הדרכות ר' זירא ל"חבריא".

ולבסוף: ביבליוגרפיה: א) לפי שמות המחברים. ב) לפי שמות הספרים. מפתחות: א) מפתח האישים. ב) מפתח העניינים. מפות: א) ארץ בבל בתקופת התלמוד. ב) המזרח התיכון בתקופת התלמוד.

בשביל חניכי החדר והישיבה, שעיקר לימודם הוא המקור בעצמו, חשיבות מיוחדת לספר שכזה, הן משמש להם עיניים בלימודם. שהרי מונוגרפיות מעין אלו הבנויות בשלימותן על מובאות מקוריות מעמידות את המעיין בתוך אל המקור ומשמשות כספר עזר מן המדרגה הראשונה. וגם הלומד הבקיא ביותר זקוק לספר עזר מעין זה.

משנה חשיבות למי שלמד, והחיים הכריחוהו לפרוש מלימודיו, אך נשמתו צרורה במעיינות ששתה מהם בימים הטובים כשהיה צעיר ולומד לפני רבותיו. הרבי בחדר או בבית המדרש והישיבה רק לעתים רחוקות היה יכול לרכז חומר עד כדי בניית השקפה היסטורית, מלאה על סמך מובאות מפורשות, וגם זה לא היה בתפקידו. הלשון היא קלה מאד והפירוש ברור.

יש שהמאמץ לפרש ולגלות נראה לכאורה כמפריע לראות נכוחה. לי משל בעמ' 232: רב יוסף — סגי נהור (עיוור) היה, אולם, פירושי אותיותיה של תורה שבכתב שמורים היו יפה בזכרונו, כפי ששנינו: לפיכך נקראו ראשונים סופרים שהיו סופרים כל האותיות שבתורה, שהיו אומרים וא"ו דגחון (ויקרא י"א, מ"ב) — חציין של אותיות של ספר תורה... והתגלח (ויקרא י"ג, ל"ג) — של פסוקים... בעי רב יוסף וא"ו דגחון — מהאי גיסא או מהאי גיסא?... והתגלח — מהאי גיסא או מהאי גיסא? (קידושין ל, א). כאן השואל הוא רב יוסף. והתשובה היתה: ניתי ס"ת ונימנינהו. מי לא אמר רבה בר בר חנה, לא זזו משם עד שהביאו ס"ת ומנאום. רש"י: לא איתפרש היכא. א"ל אינהו בקיאי בחסירות ויתרות, אנן לא בקיאינן. בעי רב יוסף והתגלח מהאי גיסא או מהאי גיסא? א"ל אביי פסוקי ליתו לבינוני. בפסוקי נמי לא בקיאינן.

מעין כך בעמ' 290—291: בכמיהתו הגדולה לארץ אבות — השתוקק ר' זירא להגיע אליה במהרה, ומסופר שבהגיעו לירדן לא עצר כח להתמהמה, ומבלי להמתין עד בוא המעבורת להעבירו נתכנן ואחז בחבל ועבר"... במקור אין הירדן: רבי זירא כי הוה סליק לארץ ישראל לא אשכח מברא למעבר, נקט במצרא וקעבר. תרגום: רבי זירא כשעלה לארץ ישראל לא מצא מעבורת לעבור אחז בחבל (המתוח לרוחב הנהר) ועבר. אמנם בירושלמי שביעית ד, ז: ר' זירא עבר ירדנא במנוהי — בבגדיו. על הירדן קשה לומר עד בוא המעבורת, כך אומרים על נהר רחב כמו הפרת. ר' זירא אחז במצר ועבר, לא מפני חוסר סבלנות או שלא עצר כח להתמהמה, אלא שלא יפסיד זמן שעלול היה לגרום שלא יזכה לעלות לארץ ישראל: דוכתא דמשה ואהרן לא זכו לה, מי יימר דזכינא לה (כתובות קיב, א).

אלו הן רק הערות קלות הנובעות מרוב מאמצים לעשות הכל כוונו ושלם שזה לכל נפש מישראל השואפת להכיר את העולם הגדול של חז"ל, שאחרי התנ"ך ציוו לנו את החיים עד עולם. ועל כך יישר כוחו של המחבר שטרח ועמל הרבה להוציא מתוקן מלא ושלם.

תולדות הדרוזים בישראל

מאת יונה כהן

בפעם הראשונה ניתן לקורא העברי ובלשון העברית ספר על "תולדות הדרוזים בישראל", עדה קטנה ואמיצה, שמאז קמה מדינת ישראל קשרה את גורלה בגורלה של היהודים. אנשיה תורמים חלק נכבד במאמץ הבטחוני, שותפים נאמנים לא רק בשירות צה"ל כי אם גם בחיי הכלכלה ובתחום נרחב של פעילות ציבורית בישראל.

אחד המשכילים שבבני העדה הדרוזית, ששנים מספר היה כתב בכנסת, למד באוניברסיטה ולקבלת תואר "מ. א." כתב מחקר בנושא העדה הדרוזית. סלמאן פלאח, הוא שחיבר את הספר, שהופיע בימים אלה ע"י לשכת היועץ לעניני ערבים והדרוזים, שמואל טולידאנו, שליד משרד ראש הממשלה.

מר פלאח מספק בספרו זה את הסקירות לידע העדה הדרוזית, תולדותיה וקורות 18 היישובים של הדרוזים בישראל ומעמדם הארגוני השיפוטי במדינתנו. בכוונה שלא לגעת בבעיות "עדינות" ולא לעורר חמתם של חכמי הדת הדרוזית, המקפידים על שמירת אורחות הדת הדרוזית כסוד כמוס בפני כל מי שאינו נמנה עם העדה הדרוזית, נמנע מר פלאח מטיפול כלשהו בנושא "הדת הדרוזית". את התחום הזה הניח המחבר בצד, אמנם, לאחרונה הופיעו בארה"ב כמה ספרים המספרים על הדת הדרוזית, שעורר זעם בקרב ראשי הדרוזים.

הידמות למוסלמים

עיקר ריכוזם של הדרוזים מאז ומתמיד היה בהר הדרוזים ובשטחים אחרים בסוריה ובלבנון. השלטון העותומאני לא הכיר בדרוזים שהיו בארץ כעדה נפרדת, ובפנקסים רשמיים הופיעו כ"מושלמים" (בטעות כמובן) או כ"אחרים". בהיותם מיעוט קטן, ופעמים גם נרדף, סיגלו הדרוזים לעצמם את עקרון ה"תקייה", ההידמות למושלמים, מרצון להסתיר את אמונתם ודתם המיוחדת, גם זה היקשה לזהות את הדרוזים שישבו בארץ-ישראל, בימי השלטון הטורקי.

המקור הראשי לידע על הדרוזים בא"י הם ספריהם של הנוסעים; במחצית השנייה של המאה השמונה-עשרה. בידינו גם עדות קדומה יותר, מימי הביניים, של הנוסע היהודי הנודע בנימין מטודילה. שציין בספר מסעותיו כי "הדרוזים אוהבים ליהודים". אך במאתיים השנים האחרונות כל נוסע בצפונה של א"י מציין את נוכחותם של הדרוזים בגליל, בכרמל ובחורן. גם הם, הנוסעים, ידעו מעט על הדרוזים ואחד העתיק מדברי חברו. חוסר הידע הביא אחד הנוסעים (בשם פוקוק) להעלות השערה שהדרוזים "מוצאם מהאנגלים"... כן ציינו שאלה "מושלמים שאינם הולכים למסגדים, שלועגים לישו ולמוחמד, ולהם מקומות תפילה מתחת לבתיהם, אינם מתפללים בפומבי מלבד על המת לפני קבורתו".

כתאריך לראשית התיישבותם של הדרוזים בארץ ישראל קובע המחבר שתי השערות: האחת את שנת 1017, שנת ייסוד הדת הדרוזית והשניה בתקופה יותר מאוחרת, במאה ה-16 תקופת שלטון הדרוזים מבית מען על צפונה של הארץ. השערות אלה מובאות גם בחיבורו של י. בן-צבי, על "התיישבות הדרוזים בארץ ישראל" (קובץ א"י, ב', עמוד 206). כפי שמסופר, הרי האמיר הדרוזי פחר אל-דין השני (בשנים 1635 — 1986) מבית מען הוא שהשתלט על דרום הלבנון ועל חלק גדול של ארץ-ישראל (עד נצרת והתבור). ב-1635 הוסר ע"י הפחה הטורקי. שלטונו של השלטאן סליס. באותו פרק זמן של שלטון פחר אל-דין השני נוצרו היישובים של הדרוזים בכרמל, אך מהם נותרו בימינו רק שניים, עוספייה ודליית אל-כרמל.

הכפר הדרוזי הצפוני ביותר היה חורפיש בסביבות מסולה. הקשר בין הדרוזים שבגליל לבין תושבי הכפרים שבכרמל היה רופף ביותר. (יצויין כי המחבר הדרוזי, היודע היטב עברית, מושפע מהלשון העברית של עולי המערב, ובמקום לכתוב על התפקיד שמילאו וכו', הוא משתמש בכמה וכמה מקומות בביטוי: ספרים אלה "שיחקו תפקיד" ראשוני וכו', ביטוי שהוא תירגום משובש מהלשון הגרמנית...)

לפנינו תיאור תמציתי של תולדות כל כפר וכפר דרוזי בארץ, אלה שהיו ונהרסו או נעלמו ואלה שתושבים אחרים יישבו אותם במרוצת הזמן. בפרק מיוחד מסופר על כל אחד מ-18 היישובים הקיימים. תמצא בו תשובה גם לשאלה אם החבורה הציבורית של "אגדי" מגיעה אליו או לא. מעניין שבכמה מהכפרים של הדרוזים (כגון בפקיעין) היה יישוב יהודי עתיק והתגלו שם שרידים של בית כנסת מהתקופה הביזאנטית.

המאבק להכרה רשמית

מעניין הוא הפרק על מאבקה של העדה הדרוזית להכרה רשמית ולעצמאות, וכיצד דחו אותם ראשי השלטון העותומאני והבריטי, אם כי השלטון המנדטורי נתן להם סמכות מוגבלות ביותר בתחום השיפוט האישי.

מיפנה חשוב, חיובי והיסטורי בשביל הדרוזים, בא בזמיהם משהוקמה מדינת ישראל, ושר הדתות הראשון במדינה, הרב יהודה לייב מיימון ז"ל, הכיר עקרונית בזכותם, והשר חיים משה שפירא ז"ל (באפריל 1957), שר הדתות דאז, הוציא הלכה למעשה תקנות רשמיות בדבר הכרה בדרוזים כעדה דתית אוטונומית. אז הוקמו בתי דין דתיים דרוזיים, ודייניהם נקראים קאדי — מאדהבי, להבדיל מקאדים המושלמים. בצד ועדה למינוי קאדים, הוקמה ועדה מיוחדת למינוי קאדי—מאדהבי. הוקמה מועצה דתית-דרוזית עליונה, בראשותו של השייך אמין טריף.

בפרקים הבאים דן המחבר בפרטי השיפוט והמעמד האישי של הדרוזים (יש לזכור שבעדה הדרוזית אין כלל מושג של קבלת הדת ע"י מי שלא נולד להורים דרוזיים).

כמי שמופקד על החינוך הערבי הדרוזי מטעם ממשלת ישראל, מצוי מר פלאח היטב בבעיות החינוך בקרב הדרוזים, והוא מפרט את דרך התפתחותם של מוסדות החינוך בכפרים הדרוזיים, ואת היקף השתתפותם ושילובם של תלמידים דרוזיים במוסדות חינוך על-יסודיים ובחינוך הגבוה. בשנה שעברה (תשל"ד) הגיע מספרם של המורים הדרוזים ל-260, לעומת שמונה בקום המדינה.

תפטור בלא כלום אי אפשר. עם הרצון להתעלם מבעיות "עדינות", כאמור, כגון מאבק הדורות הקיים לאחרונה בעוצמה רבה, בין הזקנים לבין הצעירים (וסגן שר התקשורת, ההיכ השייך ג'אבר מועדי, רואה עצמו כמייצג את שניהם...) מספר לנו המחבר משהו מהמצב בחברה הדרוזית המפולגת, למעשה, לשני כתות: ה"עוקאל" (נבונים), המורשים לבוא בסודה של הדת, לבין ה"ג'והאל" (בורים), שאינם מורשים אפילו לעיין בכתבים הקודשים להם.

על הדת הדרוזית כותב המחבר שאין בה מצוות מעשיות כלל. לא יום מנוחה, לא צום, לא חובת תפילה, עלייה לרגל וכו', אלא דת "פילוסופית" שבבסיסה אמונה ומוסר, ובה מאוחדים הנבונים (עוקאל) והבורים (ג'והאל).

בפרק מיוחד אנו קוראים על חגיהם ומועדיהם של הדרוזים, ובמרכזו "חג הנביא שועייב", שהוא — לפי המסורת הדרוזית — יתרו חותן משה.

ספר זה עשוי להרבות הבנה בין היהודים לבין הדרוזים, ולהדק קשרי ידידות ואחווה ביניהם.

הדים

גשר רחוק מדי

"גשר רחוק מדי" מאת קרנליוס רייאן, הוצאת סימון ושוסטר, ניו-יורק, 670 עמודים בצרוף תמונות.

מאת משה אפרת

המחבר קצר תהילה בינלאומית גדולה בספרו "היום הארוך ביותר". בו תאר בצורה בלתי נשכחת את נחיתת צבאות בנות הברית בנורמנדיה בהתחלת האופנסיבה הנגדית בימי המלחמה העולמית השניה. בספרו השני "הקרב האחרון" תאר את סיום המלחמה. בספרו שלפנינו הוא מתאר אפיזודה דרמטית ביותר באמצע המלחמה וכך השלים טרילוגיה מיוחדת במינה שאין דומה לה, המוקדשת כולה למאבק הצבאי בין בנות הברית לבין גרמניה.

הנושא של ספרנו הוא נסיון בנות הברית להוציא מידי הגרמנים בהולאנד לא פחות מחמשה גשרים חשובים לאורך פרוזדור באורך של 64 מילין. כפי שהתברר הגשר האחרון על הנהר הריין התמתח עד ארנהם. הנסיון להוציא את הגשרים מידי הגרמנים היה אחד הקרבות הקשים ביותר שעורר גם בקורת וחילוקי דעות. המרירות והאכזבה שלוו את הקרבות האלה השווה בצדק לכשלון הטראגי ולמפלה של בנות הברית ליד גאליפולי בימי המלחמה העולמית הראשונה.

זה היה המבצע המשולב הגדול ביותר בהשתתפות צנחנים שנעשה אי פעם. הופעלו טאנקים וגם חיל רגלים, כדי לחזק את הצנחנים. המחבר סבור שזה היה אחד המבצעים הגרועים שהצטיינו גם בדמיון בלתי רגיל. המפתיע בדבר שיזם את המבצע והוציאו אל הפועל אחד המפקדים הזהירים ביותר של בנות הברית, פילדמרשל מונטגומרי.

הרעיון נולד בקיץ 1944, בימים קשים מאד בנורמנדיה לבנות הברית אם כי כבר החלו לרדוף את הגרמנים. הנה התברר שדווקא ברגע בו עמדו בנות הברית לנצח במלחמה החלו לסבול מחוסר בדלק. היה הכרח להשיג את הנצחון במהירות הגדולה ביותר ואז העלה מונטגומרי את ההצעה לנסות לחצות את הנהר ריין, המהווה סמל אגדתי של עצמת גרמניה. איזנהואר סמך ידו על התכנית הנועזה המסוכנת.

אך זמן קצר עמד לרשות המתכננים והכל הוכן בקצב מזורז. באמצע ספטמבר 1944 הוטל המחנה הבריטי השני בפיקוד הגנרל דמפסי. הצנחו שני גדודים צנחנים אמריקאים סביב אנדהובן ונימגן, דיביזיה בריטית ולאחר מכן בריגדה פולנית בארנהם. כמו כן נשלחו שתי דיביזיות בריטיות.

לו הצליח המבצע קרוב לודאי שהמלחמה היתה מסתיימת ב-1944, אולם חוסר מזל היה אחד הגורמים העיקריים המפריעים. קודם כל מזג האויר היה גרוע ביותר והצנחנים סבלו מכך. חיל המודיעין לא הבחין משום מה בעובדה שגדוד שריון גרמני נמצא בסביבה. מתברר שהפרוזדור צר למדי והתנאים הם כאלה שנוח יהיה לגרמנים לפתוח בפעולה נגדית. מונטגומרי לא הביא בחשבון את מלוא עוצמת המחנה ה-15. האנגלים התייחסו באי אימון למחתרת ההולנדית וסרבו לראות בה מכשיר יעיל. הגרוע מכל היה שאיש לא ניחש באיזו עצמה מסוגלים הגרמנים להגיב. הם הצליחו לעצור את התקדמות בנות הברית זמן קצר לפני השגת המטרה הסופית. ארנהם נשאר בידי הגרמנים ביחד עם הנהר ריין, בנות הברית לא חצו את הריין עד מרס 1945.

רייאן דן בצד האנושי, בבני האדם שנסתבכו במבצע, מפקדי בנות הברית וחייליהן, הצבא הגרמני והאוכלוסיה ההולנדית שנמצאה במקום בכל שעות הקרב. רייאן מתעניין בעיקר ב"אדם הקטן", באלמונים שספרי ההיסטוריה מתעלמים מהם בדרך כלל. נושאו העיקרי של הספר מה קרה להם וכיצד הגיבו. מאות אנשים מופיעים לפנינו בספר, רבים מהם לרגע בלבד ליד דמויות המפתח. צרוף פרט לפרט יוצר תמונת פסיפס מדוייקת למאורעות המקומיים בשעות הגורליות. המראות והצללים, סיכוני הקרבות והיאוש שנלווה אליהם, כל המרקם של חיים ומוות קם לפנינו לתחיה בעוצמה בלתי רגילה והתרגשות הקורא גוברת והולכת.

והאבידות הקשות ביותר נגרמו לגדוד צנחנים הבריטי הראשון שכונו "השדים האדומים". מעשרת אלפים צנחנים שהונחתו בהולנד נותרו רק 2,163 עד תום תשעה ימי קרבות. "הגדוד הנקרב השהוי" כותב רייאן.

הספר פרי יצירתו של מקצוען מיוחד במינו שיצר סגנון בהירה אשר רבים מחקים אותו כיום. הוא גם עמל קשה ושוחח עם לא פחות מ-1,500 אנשים. הוא מצטיין בחוש מיוחד לגבי הצד הדרמטי של הסיפור ואינו גולש לעולם למילודרמה. כתיבתו ברורה והוא משיג את המטרה שקבע לעצמו בבטחון גמור. הוא כתב ספר היסטורי פופלארי במובן הטוב ביותר של המלה, סיפור שיכבוש את לבם של קוראים רבים מאד בכל רחבי תבל שבלי ספק יתורגם לשפות רבות.

14 כרכי

האנציקלופדיה התלמודית

שהופיעו עד עתה

מכילים למעלה מ-1000 ערכים-ענינים, עד אות חי"ת, בכל שטחי ההלכה; ברכות ותפילות, זרעים ומועד. נשים ונזיקין, שופטים ומשפטים. ארץ ישראל והמקדש. טומאה וטהרה איסור והיתר תקנות ומנהגים (כרכים ט"ו—ט"ז בהכנה לדפוס).

מחיר כל כרך -.46 ל"י

ניתן להחליף כרך א' הישן במהדורא חדשה המושלמת — עם 10 עמודים חדשים במחיר —.22 ל"י.

רק אצל:
האנציקלופדיה התלמודית, בית-וגן, ירושלים

מכירה-ראשית לא"י:
חיים גיטלר, רחוב ביל"ו 4, תל-אביב.

מוסד הרב קוק

מוסד הרב קוק

ת. ד. 642 ירושלים

יצאה לאור חוברת תס-תסא של

"סיני"

ירחון לתורה ולמדעי היהדות

בעריכת

ד"ר יצחק רפאל

בתוכן:
בעטיה של גימטריה אנטי-נוצרית האנטי-איסלמית / פרופ' נפתלי וידר. הפרובלמטיקה של דו-משמעות בתלמוד / ד"ר ארהם ארזי. כתובה לשבועות לרבי עובדיה בן יוסף / יוסף טובי. ביטויים לייחוד עם ישראל באיטליה בתקופת הרנסנס / ראובן בונפיל. קידושין במלוה / פרופ' שמאי יהודה פרימן. על אגדת האר"י ועל הספרו של ר' שמואל די אוזידה / ד"ר דוד תמר. מנין לאבל שאסור בתכבוסת שבעה ימים / יואל פלורסהיים. עיונים ב"דינא דמלכותא דינא" / ד"ר מיכאל לנדמן. ספרים חדשים.

דמי חתימה לשנה: —.16 ל"י

משרד ההפצה: תל-אביב, רח' אלנבי 87, טל. 615036

הופיע הספר

שיר מציון

מאת: י"ל נאמן

יצירות לחזן ולמקהלה, לנוער ולעם
בארבעה מדורים: תפילה, תהילה, זימרה, שירה.

הוצאת קרן אש

ההפצה: י. מרכוס ושות' בע"מ
בן יהודה 6, ירושלים. טלפון 228281
מחיר הספר (200 עמ' בגודל 28X18) —.25 ל"י

קונטרס עלום לתולדות היישוב בירושלים

מאת ג. קרסל

לעילוי נשמתו של רבי זאב בלומנצווייג

בימים אלה נתפרסמה ידיעה בעתונות, שנשיא המדינה, פרופ' אפרים קציר, קיבל במשכנו, את חברי הנהלת בית-החולים "משגב לדך" והצוות הרפואי, לרגל מלאות מאה ועשרים שנה, לפעילות הלוך בתי החולים בארץ. אמרתי, לרגל תאריך-עגול זה של ראשון המוסדות הרפואיים המרכזיים בארץ, בכלל ובירושלים בפרט, לספר על קונטרס עברי, שנתפרסם ונדפס בירושלים, לרגל אותו מאורע ולא נודע כלל ברבים ואפילו לחוקרי-ספר מומחים, שחקרו את הדפוסים הירושלמיים מראשיתם. ומשנה חשיבות לקונטרס זה, שכן הוא ראוי להיחשב לביכורי העיתונות הירושלמית, אף שהופעתו היתה חד-פעמית בלבד. הוא שייך לתחום העיתונות בשל תוכנו, שעל כן הוא מספר ברפורטאז'ה מפורטת, על מאורע חשוב זה בירושלים. שם הקונטרס הוא: "דברי הימים", ונתגלה על ידי כותב הטורים האלה, לפני שלוש עשרה שנה, בגנזי הספריה הלאומית.

חוברת יקרת מציאות זו, נתגלתה לי במקרה. בעששית במחסני בית הספרים הלאומי, נפל לידי, כרך מכורך של העתון (שבועון) "העברי", הלוך העתונות העברית בגליציה: "המבשר", ובראש הכרך, כרך בעל הענין כל מיני פרוספקטים של מו"לים ומוכרי ספרים. בעלעלי בקונטרסים אלה נזדמן לפני קונטרס זה (בשני עותקים), שאחתיותו של ר' ישראל ב"ק, המדפיס הראשון של ספרים עבריים בירושלים, נגלתה לי מיד. והרי כל דברי-דפוס של ר' ישראל ב"ק מרנין את העין גם היום, ובייחוד קונטרס שלא נודע כלל עד כה. במבט ראשון ראיתי, שנתגלה לי קונטרס בעל ערך רב ביותר, שכן חשיבותו לא רק משום היותו עלום עד כה, אלא מה שחשוב יותר: קונטרס זה, מספר על מפעל חלוצי ראשוני בירושלים, הקמת בית-חולים וכן מוסיף לספר, על הקמת מוסדות אחרים, מהם שנתקיימו שנים רבות. בדקתי איפוא, תחילה למי היה שייך כרך זה, ונתגלה לי עד מהרה, שהיה נחלתו של מנוח עמנואל בוימגרטן, סופר וחכם עברי, שכתב הרבה גם גרמנית ובנוסף לכך, היה שאר-בשר רחוק של יעקב הלוי ספיר, בעל "אבן ספיר", התייר הנוסע הנודע, מירושלים. בוימגרטן, היה גם מראשי הקהילה היהודית בוינה ונודע בתמיכתו בספרים וחכמים עבריים. לא התפלאתי איפוא, שבוימגרטן, שמר כל דבר השייך לספרים עבריים, ובייחוד כשזה נוגע לירושלים. (בנוגע על בוימגרטן ראה בלקסיקון שלי לספרות העברית, כרך א', עמ' 184—185).

מכיון שקונטרס זה, כרוך בביקורו של העסקן הנודע [illegible], אלברט כהן, בירושלים בשנת תרי"ד (1854), הפניתי תחילה את תשומת לבו, של ידידי ההיסטוריון הנודע, ד"ר נ. מ. גלבר ז"ל, שפרסם מחקר מפורט על ד"ר אלברט כהן, וביקורו בירושלים בשנת תרי"ד ("ירושלים", רבעון, שנה ב', עמ' קצ"ד—קצ"ה). והוא גם עורר לפרסם קונטרס זה, ואף לקחתי דברים עם ר"ז בלומנצווייג ור"ז ברמנחם, זכרון שניהם לברכה, בדבר פרסומו. אולם "לא נסתייע הדבר", ואני מקווה בכל זאת, להיפנות לכך בקרוב. "עד לחשבון" אספר איפוא בקצרה על קונטרס זה ועניינותיו.

✱

החוברת "הנדיב הידוע" מספרת על מאורע גדול וחשוב, בחיי היישוב, שזיכרונו קשה לנו לשער, את רוב חשיבותו. כל המצוי קצת אצל תולדות היישוב, בימים ההם, מלפני מאה ועשרים שנה, יודע איזה תפקיד מכריע מילא מאורע זה ביישוב, בירושלים ובארץ-ישראל בכלל. ואף סמל מופלא הוא, שמאורע זה, קשור בשמות שני אחיו של "הנדיב הידוע", הברון רוטשילד. התפקיד הגורלי המכריע שמילא "הנדיב הידוע" בתולדות היישוב החדש מילאו האחים בתולדות היישוב "הישן". אחד מהם, הגיע לארץ-ישראל מכוח אביו ומכוח עצמו, לשם הקמת מפעלים יישוביים בארץ.

מצוקת היישוב במחצית הראשונה של המאה הי"ט, ידועה אף ידועה. ולפי שאין כל חדש תחת השמש, ניצל המיסיון הירושלמי, את מצוקת היישוב היהודי, לשם ציד-נפשות ברשת האמונה הנוצרית. הצטיין בכך במיוחד המיסיון הפרוטסטנטי, שפעל בחסותן של שתי מעצמות — אנגליה ופרוסיה. קשה ומר, היה מאבקו של היישוב במוסדות נוצרים אלה. שהיו משופעי אמצעים ולא חסכו כל אמצעים לצוד נפשות תועות ועלובות. הדברים הגיעו לידי כך, שרבני ירושלים, הוציאו ספר שנכתב בידי קראי (יצחק מטרוקי): "חיזוק אמונה", שהוא, כידוע, מהספרים החריפים ביותר שנכתבו אי-פעם בעברית, נגד הנצרות (במהדורה זו, לא נזכר, כי מובן, שהמחבר הוא קראי וכן עבר צנזורה קפדנית ביותר, ואין בו כל זכר לקראות. הספר עומד להופיע עתה בשלימות, על ידי הקראים).

המיסיון, שרשם פרשה כאובה בתולדות היישוב במאה הקודמת (גם בימי הבילויים!), הגדיל לעשות, בלהטו-הפיתוי שלו: הוא הקים בירושלים מרפאה, מצוידת כהלכה, דבר של חידוש רב וגדול בימים ההם בירושלים, ולא רק בה אלא בכל ארץ-ישראל. מחוסר עזרה רפואית ביישוב, נאלצו בני ירושלים, להזדקק לעזרת המיסיון, שאפילו דיברו בה עברית עם יהודים — והכל, לשם משיכת "לקוחות", לאמונתו של אותו איש. מונטיפיורי ניסה, כידוע, לעמוד בפרץ והקים מרפאה על כל האביזרים הדרושים, על אף התנגדותו של הקנאי החרד הרוח החיה במרכז ה"חלוקה" באמשטרדם, רצ"ה לרן. אך לא היה בכך כדי להתחרות בצורה המשופעת של המיסיון. בימי מלחמת קרים, גברה ביותר פעילותו של המיסיון, שכן בשל שיבוש הדרכים והשתתקות העזרה מחו"ל, גברה מצוקתו של היישוב.

בתרי"ג, הגיע לארץ, גוסטאף, האמצעי בשלושת האחים רוטשילד, בניו של מייסד השושלת, מאיר אנשל רוטשילד (והצעיר באחים היה "הנדיב הידוע"). הוא ביקש להווכח על מצב היישוב מצוקתו והצורך להקים מוסדות-רפואה בארץ, שיבלמו פעולות המיסיון. הוא הבטיח וקיים לאחר שנה, בתרי"ד, הגיע לכאן אלברט כהן, מורה בבית רוטשילד ויועצו לענייני צדקה והקים בירושלים כמה וכמה מוסדות-סעד וראש להם, מרפאה מצויידת כהלכה.

✱

למאורע זה, ביקורו של אלברט כהן, הנחת אבן-הפינה לכל המוסדות האלה, ובייחוד למוסד הרפואי, מוקדשת חוברת זו "דברי הימים". בחוברת כלולים רפורטאז'ה מהביקור, טקס הנחת אבן-היסוד, דברי הנואמים, פירוט הממונים על המוסדות הירושלמיים, סדרי המוסדות וכו' — והכל בתחום ידיעה מצומצמת של תשעה עמודים בכתב רש"י. הרופא שנתמנה לראש המוסד הרפואי החדש, ד"ר ב. נוימן, פרסם לאחר מכן, ספר חשוב ביותר (בגרמנית), על ירושלים ויישובה היהודי (תורגם בקיצורו לעברית בידי בן-ציון גת ז"ל), ושם הוא מספר גם על מאורע זה. תיאורים אחרים מצויים בעתונות היהודית-לועזית של אותם ימים (בגרמניה, אנגליה, צרפת וכו'). בעברית, נותר לנו תיאור מפורט לאירועי אותה שנה, במחברתו של חיים אלעזר הירוזורף על אביו, עזריאל זליג הירוזורף, העסקן הראשי והמהימן, שהשתתף עם נוימן, בכל המפעלים האלה. גלבר אף פרסם במאמרו הנזכר, צרור העדויות מגנזי ארכיונים, הנוגעים לביקורו של אלברט כהן. ברם, חשוב מכל התיאורים, אותו נוסח עברי אשר ב"דברי הימים".

לאחר דברי-הקדמה קצרים, הכתובים בלשון נמלצת ביותר, פותחת החוברת, בתיאור חי וציורי, של מצוקת היישוב, ובפרט בתחומי העזרה הרפואית, שהמיסיון מושיט ליישוב.

דמעה תדמע עין בית ישראל הנאהבים, בראותם שאת ובהרת, נגע ממארת, כה הפרידהמינגן (פרוטסטנטים) כאשר שעריה שערי ירושלים, הציבו במסורה לחיו, פה יקרש, דבר הוות, בית אכסיפואל! אוי המורים זיקי וחיצי בלמוראות להבל וההשר היה ולצוד ציד במכמורותיהם, נפשות האומללים והנכאים, הן המה המראים, ויערה דמי בית ישראל, כראום שלפיתם, צוף נחיל ידבש בי שפתותיהם, כי אף לטוב חיה נפשות ישראל בנוהתיהם, והאהיתב מרה כי לענה, מזימות פגל מחשבותיהם. אחרי נפול באויביהם; וזה הזאת, כי לפני תלי כל בשר איש אשר הבא בית מנוחה בית האספיטאל, ואף יום הראשון כי על מטתו ישכב, יציגו לפני שולחן, ויקריבו עליו ביכורי ראשית פרי תהברשת רשיה ומוות, מחברת צמיד פתיל ברית חדשה, ד' מניחו על השולחן הלז. כי הבר לאיש משחית מכת הנז(כרת) לא יעדר כהן, ולילה כיום יביע אומר בשפת חלקות: ראה נא ידידי אחי יקירי, זובחת השלמות האנשים הבאים בברית חדשה, ובה מנוחה להיך ספר הברית הבא בברית חדשה, ומפליא מזבה ובהקה, לאחת דבריך הברית אשר גב לאכילת כלב נפסל ואינם ראויה, כבוהם יהיו עריחיב כל אשר בוטח בהם.

והחולה במר נפשו, עיניו ולבו לשמים, בהתעוממם על כל הבריאה הרעה הזאת, ויחשב בלבבו לאמור, הנה אנכי כאחי הלוב למקום סכנה, רקח שיקוי לעצבותי וכוזר לגופי, ואיכבה אהיה כנפש הזאת לבקום מעט כי המות ברית החדש, ויאמר, הוף כבבי, כי לא באחי הלום לבוא בברית חדשה. ולא נכלם הנער המשחית מבה הנז(כרת) לקול הזכר, ויתה את המחברת מכא על השולחן למשמרת סגע, אולי יציץ ויפגע —

וכך גם נמשך ונמשך תיאור נאה דרמטי זה, שכל כולו מאבק החולה, הנאלץ להזדקק לריפוי, עם המרפא, המבקש לאבד הבריות גם את "גאולה הנפשי". בפרטות יתירה מסופר כאן; על השידולים המפתים לקרוא בברית החדשה. יכולני לאמור, כמי שמנסה זה שנים, בקריאה ובעיון ספרות הימים ההם על היישוב בשנותיו, שהתיאור שבכאן, הוא ללא ספק, מהתיאורים הנפלאים ביותר, שנזדמן לי לקרוא אי-פעם על הווי היישוב היהודי בארץ בימים ההם.

✱

מהתיאור זה, אך כפסע להתרוננות היישוב עם הנחת אבן-הפינה, למוסד החדש בתחום הרפואה ולכל שאר המוסדות. אגב, תיאור טקס החגיגה מצוי בחוברת מעין "מי ומי" ביישוב העברי הירושלמי, דורשי רשומות, אף ילמדו מכאן, שענין ה"מפתח" ביצוג היישוב אף הוא דבר נושן וישן. כאן מתחלקת נציגות היישוב לפי אחוזי העדות — כך וכך לאשכנזים, המיעוט, וכך וכך לספרדים, הרוב, וכיצד התנהלה הרוטציה בהנהגת יושב-הראש, ממש כבימינו אנו. ברם, מה שחשוב יותר: כאן מפורטים שמות עסקני היישוב ורבניו מכל העדות, אז נודעים ומפורסמים ולאחר מכן, רובם ככולם נשכחים ועלומים.

"דברי הימים", הוא קונטרס, ששמו כן הוא: הוא מספר על דברי הימים, של תקופה קצרה ביישוב, אולם מכרעת ביותר להתפתחותו לאחר מכן.

مكتوب من الاهل

מ"ג עולים שירדו במצולות ים

פרסום ראשון ובלעדי על פרטי טביעתה של ספינה שהביאה עולים ממארוקו לחוף מבטחים בים התיכון

מאת ש. אהרוני

מספר גברים ישבו בחדר המבצעים של מטה הפעולה באחת מבירות אירופה והאזינו לדיווח שנקלט במכשיר האלחוט. היה זה בשעת בוקר מוקדמת, בטרם עלות השחר, ביום חורפי קר וגשום.

הידיעה הגיעה מרחוק, מספינה קטנה שעשתה אותה שעה את דרכה אי־שם, לא הרחק מחופה הצפון מערבי של מרוקו.

עד עתה התנהל הכל כשורה. 43 יהודים — גברים, נשים וטף — הובאו; בדרך־לא־דרך, מבעד מעבר אל מפרצון קטן באחד החופים השוממים של מרוקו. משם, בחשאי, הועברו על גבי סירות, אל הספינה שעגנה בלב־ים.

עתה היתה הספינה בדרכה אל החוף שממול. כשתעגון, בעוד שעתיים־שלוש, בנמל הקטן והסגור, יימצאו עוד 43 יהודים בראשית דרכם אל הארץ.

*

קריאות „אס.או.אס." באלחוט

לא היתה סיבה מיוחדת לדאגה. המבצע הפך בשבועיים האחרונים כמעט לשגרה, עד עתה עשתה הספינה „פיסקס" 11 הפלגות כאלו. בעיקר היתה הפלגתה הי"ב שלא נראתה שונה מקודמותיה.

אולם, לפתע קפאו כולם במקומם. מכשיר האלחוט החל להשמיע קריאות „אס.או.אס.". בגו אותו זו, חיים, האיש שבספינה, המשיך במשך דקות ארוכות להשמיע את קריאות ההצלה הזו עד שלפתע נדם הקול ונאלם.

השבוע, ביום השנה ה־14 לאסון, התאספו כמה עשרות פעילי הגנה והעפלה ליד האנדרטה שהוקמה בדימונה כדי להתייחד עם מ"ג היהודים שטבעו בספינת המעפילים „פיסקס".

פרשת עליית יהודים למדינת ישראל, היא אחת הפרשיות המוזהרות ביותר בתולדות העם בכל הזמנים. רק חלק זעום ביותר פורסם. רוב רובן של הפרשיות נשארו חסויות, וכן המבצעים הן מבצעיהם. ולולא טביעתה של ספינת מעפילים זו, היתה גם פרשה זו נעלמת בים הד מסתורין עמד ההוד של העלייה.

גם עתה, אי אפשר לספר את הסיפור במלואו, דברים רבים עדיין חייבים להישאר חתומים, אולם במעט שניתן לנו להוציא לאור, אולי נצליח להאיר מעט אותו הגבורים הימים של העם הזה.

*

שערי היציאה היו סגורים

„זה המקום הראשון, אם כי לא היחיד, שבו נאלצנו להשתמש בשיטות ימי ההעפלה מלפני הקמת המדינה, אם כי הדברים נשתנו. הפעם שערי הארץ היו פתוחים לרווחה ואילו שערי היציאה הם שהיו סגורים" — אומר לנו מר יהודה דומיניץ, מסגנה למנהל מחלקת העלייה והקליטה של הסוכנות היהודית ומי שמלווה את גלי העלייה השונים מאז תום מלחמת העולם השנייה.

טביעתה של „אגוז" — כך כונתה „פיסקס" בפי אנשי העפלה — מיקדה את תשומת־לב העולם לבעיית יהודי מרוקו באותה תקופה. כאן, כמובן, רבו מעשי הגבורה, התושייה והנכונות מצד אלו שעסקו בכך. ברם, אז, בשלהי שנת 1960, עדיין זרמה העלייה טיפין־טיפין בדרכים־לא־דרכים.

כדי להבין את המצב בשנה זו עלינו לחזור מספר שנים אחורנית. מסביר יהודה דומיניץ: „בשנת 1956 יצאה צרפת ממרוקו והשאירה את השלטון בידי המרוקאים. אחת הפעולות הראשונות של המשטר החדש היה סגירת משרדי „קדימה" — כך כונו משרדי העלייה שלנו. אני זוכר היטב את התקופה ההיא. ראש המחלקה דאז, ש.ז. שרגאי, היה בפאריס, ואילו ברוך דובדבני, מנהל המחלקה, היה במרוקו. שינוי המשטר תפס יהודים רבים באמצע הכנות לעליה. כמה אלפים מהם היו במחנה עולים ליד קזבלנקה והתכוננו לעלייה, ואחרים חיסלו את רכושם והיו בשלבי יציאה. התחלנו להפעיל מאבק מדיני, ראשית כל לאפשר את יציאתם של היהודים שהיו כבר בשלבי יציאה. לזה נוספו מספר „תשיעות" כאולתרות, ומיד החל בתכנונים כיצד להמשיך בהוצאת יהודים ממרוקו.

לתפקיד זה נקבע אפרים, אחד המומחים הגדולים בעלי ידע רב בתחומי העלייה.

*

„היהודי מירושלים"

אפרים כמעט ולא נשתנה. אותו מבט, בהיר, בעיניו התכולות והשקטות; אותו שקט נפשי גם ברגעים מכריעים, אותה הצטנעות הקסנת ערך המעשים האישיים. אומר הוא לנו: „אינני יודע מי זוכר את מי לעליה, היהודים במרוקו או אנחנו. זה פרץ אצלם הוצאה. הם ראו בעלייה לארץ משהו משיחי. הם לא דיברו על ארץ ישראל — הם דיברו על ירושלים, לעלות לירושלים, כשהיו נפגשים עם שליח שדיבר עברית — אברו „היהודי מירושלים". זו היה ראשית ועיקר מאווייהם. הם היו מוכנים לזרוק הכל מאחוריהם, רכוש, קרקע, לסכן חיים ובלבד לעלות. נאלצנו, אמנם בסיפוק רב, אבל נאלצנו לטפל ולדאוג לעלייתם. יש רבע מיליון יהודים חסרי אונים מול העולם הערבי ההולך ומתחזק מוכרחים לעשות משהו למענם.

„הדברים לא היו פשוטים, למדנו מהר את הבעיות. בשנת 1958 היו כ־200 אלף יהודים במרוקו. הגבולות — סגורים. מצפון סוגר הים התיכון, ממערב — הים האטלנטי, מדרום — המדבר המאוריטני, וממזרח — אלג'יריה. היו רק מובלעות. אלו שלוש מובלעות ספרדיות בתוך השטח המרוקאי, שאגב היו מוגנים היטב ושמורים בצורה חזקה ביותר. תחילה השתמשנו בהברחה ישירה, מבלי לפרט את השיטות לאוורים אלו, אולם לאחר מכן היינו נאלצים לשנות את השיטה ולהגיע לאותן מובלעות דרך הים, ושוב מבלי לפרט את מבצעי הגבורה והעוז של ה־אנשים ודרכי התושייה שלהם. אלו היו השימות קשות ביותר, שבגלל הזירוף נפש ממש. גם דרכים אלו „נשרפו" במשך הזמן והיינו נאלצים למצוא אלטרנטיבות נוספות. חיפשנו כל מיני אפשרויות שיהיו מוכנות להב־ריח יהודים, כמו בתקופת ההעפלה. ואכן, במשך כמה זמן חיפשנו כל מיני חופים שוממים במרוקו, לשם היינו מביאים בדרכים־לא־דרכים קבוצות של יהודים, מעלים אותם על סירות דייגים ומשם לספינות השכורות ששטו אל עבר נמלים בחופי הים התיכון.

„אז נולד הרעיון לקבל אניה לידינו, שלא נהיה זקוקים לחזר אחרי ספינות, שבעליהן לא תמיד עמדו בהבטחות. ואכן, מצאנו אצל סקוטי אחד בגיברלטר ספינה המתאימה לצרכינו. הזמנו שני מומחים מן הארץ, אחד מהם שם דבר ב„עליה ב'", שהתמצא היטב בספינות מעפילים, השני מומחה ימי בעל ידע רב — כדי שיבדקו את הספינה. הם באו, בדקו ואישרו אותה כמתאימה ל„יעודה".

„התחלתי מיד בהפעלתה. קיבלתי רב־חובל ספרדי וצוד שני אנשי צוות אליהם צירפתי איש צוות ששימש כאלחוטאי.

„הספינה יצאה לדרך והוכיחה את עצמה. עלי לציין את עזרתם האדיבה של הבריטים, את גישתם ההומנית לעולים. כך גם ביחס לספרדים, שהראו מופת אנושי בנושא זה".

*

אסון מסתורי

ממשיך אפרים: „11 הפלגות ברוכות עשתה הספינה. בהפלגה ה־12 קרה האסון. אין אנו יודעים בבירור מה קרה. שני אנשי הצוות הספרדיים, עלו על סירת ההצלה הקטנה והגיעו לחופי מרוקו, שם נעצרו. כל האחרים טבעו. ניסינו לשחזר מה שקרה בדיוק. אולם הדברים רובם סתומים גם לנו. ידוע כי חיים היה שחיין מעולה, ובוודאי שאילו חשב להציל עצמו בלבד, היה קופץ מן הספינה הטובעת ושוחה אל החוף, אולם הוא המשיך לשדר עד הרגע האחרון.

„ידוע כי היתה סערה חזקה בים ואולי היא שגרמה לבקיעתה של הספינה".

„בשבילי זה היה זעזוע. הברקתי מיד לארץ, ומאידך, ביקשתי את עזרת חילות האוויר הצרפתי והספרדי, ואפילו המרוקאני שיצאו לחפש את הספינה. ואכן, לאט לאט נמצאו הגוויות. מסתבר, כי רוב האנשים הספיקו לחגור את חגורות ההצלה, ברם זה לא עזר לשמור על חייהם".

„אז התפרסם הדבר בעולם כולו, שהודיעו המנגנונות הגדולה ומהרצון הגדול של היהודים לעלות ארצה. ואין ספק, שמקרה זה פקח היטב את עיניהם של אנשי השלטון במרוקו, אשר רצו להראות את עצמם כלפי העולם כליבראלים, שיתייחסו אחרת אל נושא העלייה".

ממשיך אפרים: „הידיעה על האסון משטה כברק בכל העולם ואפילו בתוך מרוקו, אבל למחרת, באשכולות הבוקר, כבר חיכו יהודים חדשים בחוף לעלות לארץ, לא נרתעו מ־האסון, ואולי זה כוחו של העם ה־יהודי".

*

בלב ובנפש

„עברתי רבות בחיי" — אומר אפ־רים, „אולם אותו יום, הוא הקשה בחיי. ביקשתי מהארץ כי תישלח ועדת חקירה לראות שמא עשינו טעות כלשהי; היתה ועדה ולא מצאה אף פגם".

„לי אישית, נדמה, כי מבחינה היס־טורית, לא היו הקורבנות לשווא. הללו לחצים גדולים מצד כל מיני גורמים בעולם לאפשר ליהודים ל־צאת.

„בשבילי, העובדה שלמחרת כבר ניצבו יהודים ורצו לצאת, הוא אחד השיאים בעם הזה. הם ראו בעלייה ארצה משהו משיחי. היה להם אמון אבסולוטי באדם שאמר להם ש„בא מירושלים".

„בלעדיהם, בלי רצונם העז, זה לא היה הולך. אנחנו יצרנו להם רק את הכלים אבל הם מסרו את ליבם ונפשם, השאירו הכל, רכוש, בית, חנות, חובות, העיקר לבוא לירוש־לים".

„עסקו בזה רבים וטובים. אבל לפי הרגשתי האישית, בטוח אני שגם אצל שאר האנשים שעסקו במלאכה ב־אותן שנים, היו היפות בחייהם, על אף הסיכון ומסירות הנפש".

כשאני שואלו, האם לא חשב מעם מדוע צריך לעשות זאת, הרי בסופו של דבר, לא היתה כאן שאלה של הצלת נפשות ממש — משיב מיניה וביה: „ראיתי בכך, במלוא המצפון, כמבצע הצלה. לו היה שינוי בשלטון, ויכול היה להיות שינוי כזה, אז היו חיי היהודים בסכנה. ידיעות לי הקר־בות שליהודים שם היו ימי אדרה רבים. מי יכול לשתוק ולהחריש, ולא לעשות משהו לפני שעלול לק־רות משהו? זה היה מחובתנו לעשות הכל כדי להצילם מבעוד מועד".

ומוסיף: „יש גם להסתכל על ה־אספקט של המדינה. זוהי תוספת כוח־אדם יוצר, קהילות שהשתרשו בארץ. זה כוחה של המדינה".

וכשאפרים מתלהב, ועיניו הכחו־לות בוערות, אתה חש בגבר הזה את אהבת ישראל היוקדת בו. אין זו עבודתו הראשונה בנושא עלייה. לפני כן היה הראשון, מיד לאחר מלחמת העולם, שנכנס לוינה החל לטפל בהצלת יהודים. „אז עברו תחת ידי קצת יותר ממאה אלף איש", אומר הוא לנו.

„ואני לא מתבייש להגיד לך" — אומר איש שיחנו — „התאהבתי ב־יהודים אלה. אינני מוכן לקבל את המילים שנפגשו אז — קזבלן, סכינאי. אני ראיתי אותם על הקווים השומ־מים, בכפרים, חשתי את אהבת ירו־שלים בקרבם, ואני יודע מה תרו־מתם למדינת ישראל, ובעיקר של הנוער שלהם למאמץ המלחמתי ב־מלחמות ישראל הרבות! איני יהודי דתי, אבל אומר: שהכרתי יהדות זו, השתכנעתי שאת העם הזה יכולים לשמור שני דברים — המסורת ה־יהודית והעלייה ארצה. ללא דברים אלו אנו במצב ביש מאד".

וכשאנו שואלים את אפרים, כך, ב־שקט רב, „ואם יקראו לך שנית אל הדגל, ויאמרו: צא, עזוב הכל לך הציל יהודים, האם תסכים? — הוא, כאותו חייל אומר: איזו שאלה! — אני קם ועוזב הכל והולך למלא זאת בשמחה רבה!

*

סלילת דרך

מוסיף יהודה דומיניץ: „הטביעה של „אגוז" היא שסללה את הדרך בפני העליה היותר גדולה. נכנע ל־דעת כי הרצון של היהודים במרוקו הוא כה גדול, כה נחוש ששום כוח בעולם לא יצליח לעצור בעדו, ב־בחינת „וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ".

שאלנו: אתה, אשר בתחום טיפולך עברו גלי עלייה רבים, ואחד שפך את הסני חוויות של עלייה אותן יכולים אולי להשכיח חוויות של עליה אחרת — כיצד מצטיירת בעיניך העליה של יהדות מרוקו?

משיב על כך יהודה דומיניץ: „אחת העליות המפוארות ביותר. עליה שהביאה לידי כך שכמעט כ־90 אחוז מן הקהילה הגיעו ארצה. זו עליה ששינתה את התפוצה היהודית ב־אפריקה, שקהילות שלמות על רבני־הן וחכמיהן עלו יחדיו ארצה.

„זו עלייה אשר הוכיחה כי היא יונקת מהשורשיות היהודית והדבקות במסורת, שהמוטיבציה שלה לעלייה היא בהזדהות עמוקה במסורת היהו־דית. היא הפכה לא רק לעלייה אלא לבשורה משיחית ועל כן המאבק של היהדות הזו היה עקשני, הוא הוד לפינות נידחות במדינה זו.

ומסיים יהודה: „המבצע הזה נש־ען כולו על שלושה עמודים עיק־ריים: הרצון הנחוש מצד יהודי מרו־קו להיאבק על העלייה, העזרה ו־ההדרכה של קומץ שליחים, והוג יותר רחב של פעילים מקומיים.

*

ואני אישית, נזכר באותו סיפור, שקרה באחד הכפרים הרחוקים ב־דרום מרוקו באיזור קסר־א־סוק, ש־בני הכפר הסכימו לעזוב מיד, תוך שעות ספורות, להשאיר מאחוריהם הכל, העיקר לעלות לירושלים.

רק ביקשו דבר אחד, לגשת לבית העלמין ולבקש מחילה מהקדוש ש־טמון היה שם, שהם נאלצים ל־השאירו.

ואכן, כל הכפר מן הקטן ועד ה־גדול צעדו יחדיו אל בית העלמין הקטן שבמורד ההר כשהרב הולך בראש. ...וכשהגיעו ליד קברו, עמד הרב ופתח בתפילה כשכל הקהל אחריו. לאחר מכן השתתקו הכל ו־הרב התפלל בלחש. ולפתע אורו עיניו, הסתובב אל כל אנשי כפרו ואמר בפנים קורנות משמחה: רבנו הקדוש — כבר בירושלים ה

ה„מיתרסים" של יהדות ארצות־הברית

מאת אהרן הלוי פיצ'ניק

„מועדון הנשיאים" של יהדות ארצות הברית, המוסד הכי־ייצוגי של ששה מליון היהודים בארצות־הברית ערך ביקור הפגנתי בארץ, הנשיאים של המוסדות המפלגות הנבדים בארצות הברית, באו לעודד את הישוב היהודי במדינתנו המחודשת, בחסדי השם, בכדי להגביה את המורל, לבער את הקדרות והתיסכול, ולחזק את האמונה והתקוה בעתידנו הגדול, ולהודיע שהיהדות המפוארת של אמריקה עומדת מאחורי המדינה, קיומה, שגשוגה והתפתחותה.

הרב עוריאל מילר, יושב ראש מועדון הנשיאים, הודיע ברבים חזור כמה פעמים בכלי התקשורת על הודעתו בשם כל הנשיאים של הארגונים היהודיים בארצות הברית, שיהודי אמריקה מוכנים ומזומנים לעלות על מיתרסים, על בריקדות, למען מדינת ישראל וכל הקשור אתה.

בוודאי חשובים מאד הדברים ה־אלה בשבילנו בשים אל לב, ש־ארצות הברית, המעצמה הגדולה והעשירה בעולם היא הידיד היחידי שיש לנו בין עמי העולם במצב חירום זה, שאנו נמצאים בו, ובפרט שרבים מאינטרסים החיוניים של מדינתנו תלויים בחסדי „הדוד ה־עשיר" מאמריקה. ובלחץ זה הדוחק שיכולים הם ללחוץ עלינו ולדחוק אותנו למצבים כלל לא נעימים, ר יהדות אמריקה יכולה לפעול הרבה בכוון זה לטובת המדינה.

אמנם הרי אומרים בשם ר' חיים מבריסק ז"ל ששני אנשים בעולם לא יודעים את כוחם. הרב לא יודע כמה חלש הוא למרות זה שהוא מנסה לפעמים להגיב בחוזקה, ו־השוטר לא יודע כמה חזק הוא למ־רות שיודע הוא גם לפעול בדרכי נועם. גם אנו טרם ידענו את ה־„מיתרסים" שיש בידי היהודים ב־אמריקה להפעיל נגד הלחצים ה־שונים של הרשות, שהם ה„מיתרסים" המדומים. הרי בבחינת „הרב נגד השוטר". בכל זאת תוכיח פרשת „ווטרגייט" המפורסמת, שדווקא ב־אמריקה יש חשיבות רבה לדעת ה־קהל נגד הנימסר. וכן הוא בענייננו, כמו שנבאר להלן.

*

כוחה של הפגנה

הרב מילר ענה על שאלה איזה אמצעים יש בידם להפעיל בארה"ב למען ישראל, שהפגנת הארבע ב־נובמבר, יום בו התאספו מאה וחמי־שים אלף יהודים להפגין על יד מוסדות האו"ם, תוכיח שיש כח חזק ליהדות אמריקה ואם יהיה צורך אפשר לארגן הפגנה כפולה ומכופלת בוושינגטון.

נכון שההפגנה היא אמצעי מעולה לעורר את דעת הקהל בארצות־הברית, וההפגנת ה־4 בנובמבר עזרה הרבה לגיבוש דעת הקהל השלילית נגד הזמנת ערפאת והכרת אש"ף ע"י האו"ם. אולם הרי ראינו שלמרות הכל התוצאות המעשיות היו אפסיות ועולם כמנהגו נהג. אכן, יש מקום להסברה יותר אמיצה בכלי התק־שורת והקונגרס — זה הפרלמנט ה־אמריקני, שהם הם המכוונים את פעולותיהם של החוגים השולטים ב־ארצות הברית.

ראינו באחרונה שיש לחץ מצד חוגים עויינים לישראל, ליצור אווי־רה עוינת למדינת ישראל בארצות הברית. מלבד התפרצויות של אנטי־שמיות שהיינו עדים להם, גם זמ־רות הרשות שמעבר שם ש„ביקורת על מדיניות ישראל אסור שתחשב לאנטישמיות", ש„סובלים בדלק מפני העזרה הטוטלית ל־ישראל" וכן „יש מחסור בנשק לצבא ארה"ב באקדר שנותנים הכל ל־ישראל", וכדומה.

נחוץ מאד לצאת בתוקף ובחוזקה נגד הופעות באלה. יש להופיע ב־הסברה מקיפה ובלחץ נגדי בכדי לקדם פני הרעה שלא תבא חלילה. וגם נגד הלחץ של קיסינג'ר והבריון בחוגים הקובעים. ודווקא לא בהפג־נות אלא בהסברה מועילה ע"י דברים של טעם בעתונות ובכל כלי ה־תקשורת; ע"י קשרים אישיים עם אנשי הקונגרס, עם הנשיא והמפלגה שלו ועם אנשי המדע והרוח.

*

להוכית צדקתנו

הלחץ הנגדי שיש בידי יהדות ארצות הברית להפעיל בהצלחה הוא בשתי דרכים. קודם כל להוכיח ל־דעת הקהל בארצות הברית את צד־קות טענותינו והדיקותנו ואת החשי־בות שיש לכל זה לטובתה ולבטחונה של אמריקה. התעמולה וההסברה של השגרירות הישראלית בארה"ב לא יכולה להיות מועילה וקולעת כמו פעולותיהם של מיליוני אזרחים על ארצות הברית עצמה.

כבר נאמר לא פעם שבטחונה של ארצות הברית ושל כל העולם ה־חופשי נמצאים בגבול ישראל. ש־הסחיטות בקשר עם הנפט של הער־בים הרס הכלכלה של אמריקה ו־אירופה על ידם, לא תלוי כלל ב־תגובות ישראל ואם לא יימצאו אמצ־עים מספיקים לרסן אותם, לא יועיל להם שום לחץ על ישראל. יש להב־היר ולברר שישראל היא לא ויטנם, שהוא לא צריכה ולא רוצה בצבא ארה"ב להגן עליה. רק לתת לה את הכלים והם יעשו את המלאכה!

יש כח ויכולת ביהדות אמריקה להפעיל מכונה אדירה ואפקטיבית של הסברה בכיוון זה. ומצד שני גם לחץ ממשי. אין לשכוח ששנת 1976 תהיה שנת בחירות לנשיא ולקונגרס של ארצות הברית! אין להתבייש בשום אופן בלחץ זה! כל המיעוטים באמריקה: האירלנדים, האיטלקים, הכושים, מפעילים לחץ כביר למען עניניהם ומטרותיהם ולא יבושו ל־יהודים אם הם יפעילו לחץ למען שלומה וקיומה של בבת עיננו ומחמד נפשנו, מדינת ישראל שקמה לתחיה אחרי נדודים ועינויים של שנות אלפיים, ואחרי השואה הנוראה של עם מתבוסס בדם שעה מיליוני קדושיו וגבוריו, כשכל עמי העולם לא נקפו באצבע להצלתם.

ראינו שהכושים בארצות הברית קצרו הצלחות רבות ונשגבות רק הודות ללחץ הגדול שהפעילו ביד חזקה דווקא, למעלה מכוחותיהם ו־יכולתיהם הממשיים. בשעת חירום זו אין ליהדות אמריקה להביט על „למה יאמרו" ולהפעיל את כוחותיהם אפילו למעלה מיכולתיהם. הרי ה־אנטישמיים מכל הסוגים טוענים תמיד שיהודים שולטים על כלי ה־תקשורת בארצות הברית, על ה־אוניברסיטאות והבנקים ועוד ועוד, ואם כן, לא נתבייש להפעיל אותם עד כמה שידינו מגעת...

*

ישראל כבוח מרתיע

יש כוח בידי הנהגות של יהדות ארצות הברית לארגן מנגנון מיוחד שיעסוק בהגנת המדינה ב־אופן מתאים ומועיל, שבעת ובעונה אחת היא מגינה על ארצות הברית עצמה, שזו בזו תליא ואסור לתת לאויבנו להפריד בין הדבקים, בין מדינת ישראל ויהודי אמריקה.

ה„מתרסים" שאפשר לעלות עליהם בארצות הברית הם רבים ומסוגים שונים. עם־כל־זה יש להתכנס ב־דברים שהם לטובתה של ארצות־הברית עצמה. כך למשל בעניין ה־נפט אפשר להביא ראיות שהיו יכו־לים עם מוכן להגיע לסיפוק עצמי בלי להיות תלויים באחרים, ורק ה־חברות הגדולות שיש להם עניינים משותפים עם הערבים מעכבים את הדבר. קראנו שסגן הנשיא החדש מר רוקפלר לקח על עצמו לפעול בחוזקה נגד הלוחצים של הערבים בבחורי הנפט המופקעים וצריכים לעזור לו ולהבהיר את הסכנות על הכלכלה של ארצות הברית כתוצאה ממעשיהם המכוערים של אילי ה־נפט.

כן צריכים לדבר ולהבהיר על כוח הרתעה שבידי מדינת ישראל נגד מטרת ההתפשטות של ברית המוע־צות במזרח התיכון. אם, לדוגמה, תהיה איסור אותה לאש"ף באיזור זה, בוודאי שהסובייטים יבואו תיכף אחריהם ויצבו לקנות שביתה במקום הזה... ובארצות הברית יודעים יפה ומבינים את הסכנה שבדבר ומזהיר להבליג ולהקיע יתר יותר את הסכנות הללו.

אם אחינו שבארצות הברית עוד לא מוכנים לעלות בעצמם לארצנו ולמולדתנו ולעזור בהגנה ובפיתוחה של ארץ אבות ובנים, לפחות שי־עמדו שם על המשמר יומם ולילה כמעט להגן על מדינת ישראל המוקפת אויבים בנפש, המוכנים בכל רגע לבלעה ולהשמידה, כי כולנו יודעים ובטוחים שמדינת ישראל היא התקוה היחידה של כל העם בתפוצותיו ובלעדיה חלילה אין לנו החולה תקוה לקיומנו בכל מקום, ועליכן מוטל על כל אחד ואחד בכל מקום שהוא לעזור ל־נחלתנו במדינתנו המתחדשת, בכל ה־כוחות הקיימים והעצמיים.

כיצד להשתחרר מפחדים שבעקבות המלחמה?

מאת יהושע שמש

כל מי שנכנס לאולם הדיונים של הכינוס הבינלאומי על מצבי לחץ פסי־כולוגי בעיתות מלחמה ושלום, עמד משתאה למראה עיניו, שכן לא היה זה חזיון אופייני לכנס מדעי: האולם הגדול של מלון „הילטון" בתל־אביב היה גדוש בקרוב ל א ל פ י י ם איש, שרבים מהם עמדו בירכתי האולם או שושבו על ה־רצפה. חלק גדול מהמשתתפים הישרא־לים לא היו אנשי מדע היושבים ב„הי־כל השן", אלא אנשים שבעבודתם ה־יומיומית היו החיים את ההסתעפויות ה־שונות של נושא הכנס: פסיכולוגים, פסיכיאטרים, רופאים, עובדים סוציאליים ומתנדבים.

מאז הקמתה נאלצת מדינת ישראל לחיות ב־תנאי מלחמה, ומומחים לדרכי התנהגות בארץ מעורבים יותר ויותר בלימוד המסקנות הפסיכו־לוגיות הנובעות מתנאי לחץ, כתוצאה מן ה־מלחמה — ובייחוד. לא ייפלא איפוא, שמדענים ואנשי מקצוע בישראל יזמו ואף אירחו את הכנס הבינלאומי, שהוא ראשון מסוגו, על מצבי לחץ פסיכולוגי והסתגלות בעתות מלחמה ושלום. ב־כנס נישאו הרצאות ונדונו נושאים מנושאים שונים, כמו השינויים הנפשיים העוברים על אדם בהשבר, השפעת מצבי לחץ על קבלת החלטות הכרעות על־ידי מנהיגות המדינה, הטיפול של מתנדבים במשפחות של נעדרים, בעיית יתמות אצל ילדים, ועוד כהנה וכהנה. מטבע הדברים, עוררו עניין מיוחד ההרצאות על גישות תרפי־טיות שונות לתגובות הלם הקרב. במסגרת זו הרצה ד"ר דוד קיפר, מרצה בכיר במגמה ה־קלינית במחלקה לפסיכולוגיה באוניברסיטה „בר־אילן", על הנושא: „טיפול בפחדים בעת מלחמה ע"י תרפיה של דסנסיטיזציה". מאחורי „מלים מדעיות" אלה מסתתר סיפורה של יחידה קטנה של פסיכולוגים, שנטלה על עצמה לטפל בחיילים שסבלו מפחדים בעקבות מלחמת יום הכיפורים. אנשי היחידה התרכזו בשילוב של מתן טיפול היגוני ופנימי להקהיית הרגישות (דסנסיטיזציה). ישבנו השבוע עם ד"ר קיפר וביקשנו לשמוע ממנו על התופעה של פחד בכלל, על דרכי ה־טיפול הפסיכולוגי בה, ומכאן — על הטיפול בחיילים שלקו בפחדים שונים כתוצאה ממלחמת יום הכיפורים.

*

הפחד ומקורו

אומר ד"ר קיפר: הפחד נפוץ במידה רבה אצל ילדים, בעיקר משום שאין להם ניסיון רב בחיים ויכולים להיות מושפעים ממצב מיוחד שמעלה אצלם פחד, ולאחר שיש להם התנהגות בכך הם ממשיכים לפחוד ממנו. אצל מבוגרים יש פחדים שונים — יש שמקורם בימי הילדות ולא נעשה מאמץ לשחרר את האדם מהם ויש פחדים שמקורם בגיל מבוגר יותר, עקב הניסיון שיש במצבים שונים. הפחדים הטיפוסיים אצל מבוגרים הם פח־דים ממקומות סגורים וחשוכים, פחד לדבר בפני ציבור גדול, פחדים מבעלי חיים (נפוצים בעיקר אצל נשים) ופחדים בעלי רקע אישי, כמו הפחד מבעלי אוטוריטה חזקה. כל הבאים לבקש עזרה טיפולית הם כאלה שהפחד אצלם כה חריף, עד שהוא מביא למצבים לא נעימים ומקשה על החיים.

מה מקורו של הפחד? אומר ד"ר קיפר: רוב הפחדים יש להם בדרך כלל בסיס אירציונאלי. נכון, שאם תיכנס למעלית, יש חשש קלוש שהיא תיתקע ואתה תיקלע למצב לא נעים. אך הסבירות לכך היא נמוכה ביותר, ומסוכן יותר לחצות את הרחוב, או לנסוע במכונית. ואף־על־פי־כן, אדם הפוחד להיכנס למעלית, אינו פוחד לחצות רחוב או לנסוע במכונית. הבעיה לגבי התנהגות של פחד, היא שברגע שאדם מגיב בפעם הראשונה למצב מסויים בתגובה של פחד, הוא נוקט תגובה של הימנעות — דהיינו, אינו חוזר לאותו מצב, כדי לבדוק אם התגובה הראשונה שלו אכן יש לה בסיס או לא. כתוצאה מכך, הפחד נשאר ואף יש לאנשים נטייה להגדילו ולהגזים בחשיבותו, אם נסתכל על כך מנקודת מבט מציאותית, הרי הפחד הוא בעיקרו תגובה של „קטסטרופה" למצב מסויים. אדם עומד בפני מצב מסויים ומשום־מה נתפס לו כמצב מאיים מאד. כאשר אנשים עומדים בפני מצב מאיים, הרי הם מגיבים מיד בתגובות פיסיות ופסיכולוגיות לאיום. השליטה על המערכות העצבות והתפקודים המוחיים נחלשת, והדבר מביא לכך שבמצב של איום חזק על האדם, הוא נמצא בעמדה מאד נחותה, שמפריעה לו לבצע פעולות שיסירו את מצב האיום. הוא נמצא במצב סביל, ואז נוצר קשר אסוציאטיבי בין מצב כזה ו„קטסטרופה". התגובה היא כזו שהאדם שופט אותה כמסוכנת מעבר למה שהיא מבחינה אובייק־טיבית. לאחר שנוצרה תגובה מעין זו, הרי שיפו־טו של האדם הוא שזהו מצב מאיים במיוחד. תמיד יש בכך אלמנט אירציונאלי. לאחר שעבר מעין זה אירע, ובמשך תקופה מסויימת לא נעשה מאמץ להביא את האדם לשפוט שוב את גישתו נכונה, הרי הפחד הופך להיות „ממוסד".

*

הקהיית הרגישות

ומכאן לדרכי הטיפול. אומר ד"ר קיפר: פחד הוא תופעה נפוצה מאד, ולכל אדם יש תגובה של פחד — בין אם הוא מוכן להודות בכך ובין אם לאו. יש פחדים שהם אירציונאליים לחלוטין ויש פחדים שמבוססים על אמונות תפלות. אם הפחד הוא מפני מצב ששכיחותו בחיים גדולה, אזי מתחיל הדבר להיות בעיה. העיקרון של טיפול בפחדים, לפחות בשיטת הפסיכולוגיה ההתנהגו־תית, הוא להפגיש את האדם שוב עם אותו מצב שעורר את הפחד. אך הפעם לא מתוך הרגשה של חולשה, אלא מתוך הרגשה של חוסן, לפחות נפשי. נותנים לו את האפשרות לחוות שוב את החוויה שחווה בעבר במצב של איום, אלא שהפעם בצורה נינוחה ולא מאיימת. מצמידים אותו, בהדרגה, בפני אותו מצב של פחד. הרעיון שבשיטה ה־דסנסיטיזציה הוא להפגיש את האדם עם מצבי הפחד, אך שהשיפוט ה„קטסטרופאלי" יהיה שיפוט של רגיעה, מכיוון שרגיעה הוא המצב ההפוך מזה של חשש. תחילה מלמדים את האדם להירגע במהירות, כך שהוא מסגל לעצמו טכניקות מכוו־נות להרגיע את עצמו תוך כמה שניות. לאחר מכן בונים שרשרת של מצבים, כשבקצה האחד של הרצף מצב שבו האדם כמעט אינו פוחד, ובקצה האחר — המצב שבמנו האדם פוחד. בהד־רגה עולים בשרשרת המצבים, כשדרגת הפחד עולה לאט־לאט. רושמים את המצבים על גבי כר־טיסיות ומבקשים מהפציינט לתאר את המצב הזה. אם הוא מודיע לפסיכולוג על תחושת פחד, נותן לו האחרון הוראה להירגע, מציגים לו שוב את המצב, עד שהוא לומד לדמיין את המצב ללא פחד. מכאן עוברים להתליך הבא, עולים בסולם המצבים, עד שהאדם לומד להגיב בתגובה של רגיעה למצב של פחד בקצה גבוה יותר של הרצף. לאחר שהגיע למצב שמסוגל לדמיין לעצמו מצבים שבעבר עוררו אצלו תגובה די חזקה של פחד ולמד להגיב עליהם ברגיעה, מבקשים ממנו לנסות זאת בחיים ממש — בהשגחת הפסיכולוג. לאחר שהוא עובר בכך, ממשיכים הלאה עד שהוא עובר את כל השלבים, תחילה בדמיונו, ובסופו של דבר — בחיים ממש.

עד כאן יסודות שיטת הדסנסיטיזציה, שבעזרתה מטפלים פסיכולוגים שונים בתופעות של פחד. שיטה זו אומצה בעיקרה על־ידי קבוצה קטנה של פסיכולוגים, שד"ר קיפר נמנה עמהם, במלחמת יום הכיפורים. בין יתר השירותים השונים שניתנו לחיילים שסבלו מבעיות פסיכולוגיות שונות בעק־בות המלחמה, הוקמה יחידה לטפל בחיילים שסבלו מפחדים בעקבות המלחמה. גילם של החיילים נע בדרך כלל בין 22 ל־40, מרביתם נשואים ואבות לשני ילדים בממוצע. הם הוכנסו לטיפול לאחר שלקו בתגובות־פחד, ואנשי היחידה טיפלו בשינוי או בתיקון התנהגותם של אלה שסבלו מתגובות אלה.

*

חוסר אונים כללי

מסביר ד"ר קיפר: אם מדברים על מצב שם נוצר הפחד, הרי ככל שהמצב מאיים יותר על האדם, השיפוט שלו את המצב יהיה יותר של פחד. ככל שהסכנה האובייקטיבית גדולה יותר, יש סיכוי שהאיום יהיה חזק יותר. כעיקרון, כל אדם שנמצא במצב של לחימה, נתון במצב של איום. ברוב המקרים אין אנשים מגיבים בתגובה חריפה של פחד, שמשתקת את הפעילות. ברגע שהיתה תגובה משתקת, נוצר פחד חריף כל־כך, שיש הכרח לשחרר אותו. לעתים הפחד הוא לגבי ה־תגובה למצב — למשל, אם כתוצאה מתגובה משתקת לא יכול היה החייל להימלט ממקום הסכנה — והשיפוט הוא לא לגבי המצב האובייק־טיבי אלא לגבי תגובת האדם באותו מצב.

ממשיך איש שיחנו: בעיקרו של דבר, באו ליחידתנו חיילים עם פחדים, שאינם שונים מפח־דים המתפתחים אצל אנשים שאינם נתונים בתנאי קרב. זהו אותו תהליך, אותה תופעה. אלא שהיינו צריכים לטפל בהם בדחיפות, גם משום שכולם היינו נתונים במצב של לחץ בעקבות המלחמה, וגם משום שהתברר כי היו חיילים רבים שאצלם לא היתה התוצאה המפריעה של הפחד ממוקדת רק לאותם מצבים שבהם נוצר הפחד. בגלל חריפות המצבים וחריפות התגובה, הרי שההשפעה המפ־ריעה התפשטה מעבר למצב שהביא את הפחד. הדבר הביא למצב חוסר־אונים כללי, שהיית לו השפעה שלילית על כל טווח בחיי הפציינט. היו חיילים שלא יכלו להתרכז, לקרוא עתונים, לדבר עם אנשים מעבר לשיחה הסתמית. היו שהתייסרו בחוסר סבלנות לנשיהם ולילדיהם והתקשו להת־רכז בעבודות שונות. מה שקרה הוא שלתגובת הפחד היו השפעות מעבר למצב הספציפי שהעלה אותו. כאמור, לגבי חלק מהם שאין מטפלים בהם מיד, יש תופעה של התגובות מעבר לפרופורציות, והיה חשש שלא רק הפחדים „ימוסדו" אלא אף תופעות הלוואי שלהם. התלבטנו וחיפשנו דרכים שנוכל ליישם את שיטת הדסנסיטיזציה בצורה מהירה ואפקטיבית יותר.

הטיפול בחיילים אלה היה בעיקרו דומה לטיפול בפציינטים רגילים, אלא שבדרך כלל לא פעלנו בשיטה של רישום מצבים על גבי כרטיסיות אלא המחשנו את המצבים השונים — כגון ציורים או צעצועי טנקים, מטוסים וכד'. כך, למשל, לחייל שלקה בפחד מפני טנקים, הצגנו תמונות של כלי התחבורה שונים, תמונות של טנקים מימי מלחמת העולם הראשונה, שאינם דומים כמעט לטנקים של היום, ובהדרגה הצגנו בפניו תמונות של טנ־קים, עד שבסופו של דבר הבאנוהו לחניון של טנקים. אם בשלב כלשהו לקה בתגובת פחד, הפעלנו עליו את אמצעי ההרפיה הרגילה, כמו בטיפול רגיל.

*

„עשה זאת עצמך"

מספר ד"ר קיפר: לכל החיילים שטיפלנו בהם היתה מוטיבציה חזקה מאד להיפטר מהפחד ועשו כל מה שדרשנו מהם. תוך כדי חיפוש דרכים להחשת תהליך הריפוי, גילינו כל מיני הופעות מצד הפציינטים שסייעו לנו בכך. בין היתר, אימצנו את שיטת „עשה זאת בעצמך". כך, למשל, היו כאלה שהגיבו בפחד לרעשים של טנקים ו־הגיעו לפחד ברעשים חזקים בכלל. בכמה מקרים גילינו שהפציינט אינו מגיב בפחד כשהוא יוצר את הרעש בעצמו. יצרנו מערכת כצבים, שבה דפק הפציינט על עצים שונים, שיוצרים רעשים בעוצמות שונות. אותה הייראכיה שהיינו עושים בצורה ויזואלית, יצרנו כאן בצורה מוחשית. כל יום היה הפציינט צריך ליצור רעש באובייקט אחר או שניים, לפי רכיבה, להקליט את הרעש ולהקשיב לו. אחרי שהצליח להגיע לרעשים חזקים מאד שהוא יצר, ולא לפחוד מהם, הכנסנו מישהו אחר שיצר את הרעש, לאחר מכן נתנו לו הקלטות של רעשים וכך בהדרגה שוחרר מהפחד שלו מפני רעשים. כמובן, אם באחד השלבים התעורר פחד, ערך הפציינט תרגילי הרפיה מתאימים. כך היה גם לגבי חובש שלקה בפחד מפני מראה של חבוש. הסתבר, כי כאשר הוא חובש מישהו, אינו חש בפחד למראה אותו אדם. כך בהדרגה חבש את המטפל, כל פעם חלק אחר מגופו, עד שהגיע למצב שבו חבש את המטפל מכף רגל ועד ראש ולא חש בתחושת פחד למראהו. כאן המצב באותו תהליך, הפציינט הצליח לראות יותר ויותר זמן אדם חבוש ללא פחד, עד שבסופו של דבר הבאנו אותו לבית־חולים ולא הרגיש כל פחד למראה אנשים חבושים.

ד"ר קיפר מספר כי היו אנשים שסבלו מפחדים שונים, ואנשי היחידה הצמידו אותם הם טיפול זה בזה. כך, למשל, הצמידו חייל שבחייו האזרחיים הוא נהג אוטובוס וחייל שבחייו האזרחיים הוא חשמלאי. הראשון סבל בתגובה של פחד כל אימת שהיה צריך להיפגש וליצור מגע עם אנשים, השני לקה בפחד מפני מקומות סגורים. הנהג הצליח להשיג אוטובוס ריק, ולפי מצבה נשבין שהמטפל נתן לו מראש, הרגיל בהדרגה את ה־חשמלאי לשהות יותר ויותר זמן באוטובוס הסגור. החשמלאי, לעומת זאת, „שיחק" תפקידים של נוסעים שונים באוטובוס — תחילה נהבה סביל ה־בוסט „נודניק", שהנהג חייב לנהל עמו שיחה ה־התווכח עמו. וכך טיפלו השניים זה בזה עד ש־אחד מהם השתחרר מהפחד בו לקה.

אלו הן רק כמה דוגמאות לדרכי הטיפול ב־חיילים שסבלו מפחדים שונים כגון פחד מפני מטוסים, טנקים, אמבולנסים וכו', מקומות סגורים או פתוחים, חושך ופחד מרעש פתאומי חזק. איש שיחנו מציין, כי במקרים רבים שיתפו את הנשים והן נטלו חלק בתהליך הטיפול. לשיתוף זה היתה השפעה חיובית עצומה, הן מבחינת ההקפצה של הפציינט והן בעידוד בני המשפחה.

מוסיף ד"ר קיפר: השלב הראשון בטיפול היה שחרור מהפחד ומההתפתחויות הכפריות שבעקבותיו. השלב השני היה יותר „שלב מניעתי" — טיפול שימנע ממנו לפתח שוב בעתיד פחד זה או אחר, שכן היו חיילים רבים, שאף לאחר שהתגברו על הפחד, התערערה אצלם תמונת הדימוי כלפי עצמם. היו שחשו בושה, רגשי אשמה וכד'. היה צריך להביא אותם לאינטגרציה, שיראו עצמם לא במצב נכוח מזה שהיו בו בעבר, לגבי הערכת עצמם וכד'.

*

כל אותה פרשת טיפול בחיילים שלקו בפחד בעקבות הקרב, במסגרת מובנות אי אפשר לספר לפרטיה — לא רק כישיותיה חיילים שבטיפול אלא שיש בה פיתוח למידת לקחים גם לגבי הטיפול בחיילים רגילים בעתות שלום. כך שלה מבחינה זו יש קשר בין מצבי לחץ פסיכולוגי בעתות מלחמה ושלום — שהוא נושאו של הכינוס הבינלאומי, שנערך בימים אלה.

כשלון ה„אדומים" במלחמתם נגד פתוח מעלה אדומים

מאת שאול מייזליש

„אילו אבותיהם של היהודים שנלחמים היום נגד הקמתה של עיר במעלה־האדומים היו נלחמים באותו להט נגד הקמת נקודות ישוב חדשות ערב הקמת המדינה, אין ספק שהיינו היום מדינה מצומצמת ביותר. לשמחתי — המצב היה הפוך" — אמר השבוע אחד מאנשי הצמרת במפ"ם, איש קיבוץ, שאינו מעוניין בפרסום שמו. בשל מאבקם הקולני של חבריו למפלגה, יחד עם קבוצת „יונים" ממפלגת העבודה והפלגים שמאלניים אחרים, נגד פיתוח תשתית תעשייתית במעלה־האדומים.

קולו של עסקן מפ"ם זה אינו בודד. אל הצעקנים שפירסמו השבוע גילויים נגד אישים שאישרו את פתוח מעלה־אדומים, היו גם קולות במחנה השמאל, שאמרו, אמנם בשקט־בשקט: „מה הם רוצים? הרי הממשלה אישרה עקרונית את פיתוח המקום. אז מה זה משנה גובה הסכום. מי יאשר? מעלה־אדומים שייכת לירושלים. זאת עובדה. כמה יש לה זכות?

אכן, נראה שמאבק אנשי מפ"ם, „יונים" בעבודה, מוקד, מרי"ר, [illegible] נגד ביצוע העבודות היא במטרה להרגשתם שהממשלה החלה לקבוע עובדות ולתרגם רעיונות למעשה בשטח, היות ונקלעה לבדי סתום במגעים עם מדינות ערב, ובמיוחד עם ירדן.

„היום מעלה־האדומים, מחר יריחו" אמר ח"כ מאיר פעיל, כשהוא מסתמך מתוך תזכיר מיוחד המאשים את אלוף (מיל.) מאיר זורע, מנכ"ל מקרקעי ישראל, באחריות לביצוע עבודות פיתוח נרחבות במעלה־האדומים בלא אישור תקציבי מתאים מצד הממשלה.

המרוץ נגד החפורים שנכנסו בסלעים האדומים באזור מעלה־האדומים, החל כאשר הגיע לכנון הכנסת בחור צעיר, מאנשי גוש אמונים, ושלף תזכיר שהעיד, כי הממשלה אישרה 100,000 ל"י בלבד לתקציב תכנון, ואילו בשטח עצמו מתבצעות עבודות פיתוח בסך מליון ל"י. חבר הכנסת יוסי שריד (עבודה) ומאיר פעיל (מוקד) עשו את התזכיר כמוצא שלל רב. עוד אותו יום הוגשו הצעות דחופות לסדר היום של הכנסת בנושא זה, והמדינית של מפ"ם העלתה את זה לדיון המדיני.

טיעונים המזרחים

[illegible]

אבל כן אישרה עקרונית את הקמת הנקודה? הם ידעו שהשר ישראל גלילי — בתוקף תפקידו כיו"ר הועדה הבין משרדית לתאום בשטחים המוחזקים — ביקר במקום, והקמתו של ישוב, או עיר, במעלה האדומים, נידונה בממשלה. בסיום הדיון הוחלט שאזור התעשייה של ירושלים יוקם באזור מעלה־האדומים וישמש עורף כלכלי־בטיחותי לבירה. היה ברור, שמעלה־האדומים כלולה בתחום „תכנית אלון" ההסכמה לגבי ההצעה לפתוח את המקום היתה כמעט מלאה, בממשלה.

כך או כך — הטענה שאין אישור תקציבי „לא תפסה". התכיים יוסי שריד (עבודה) ודב זכין (מפ"ם) מיהרו להעלות פיצוץ אחר; הם רתמו לענין כמה ראשי מועצות מקומיות, ראשי עיירות פיתוח בגליל, שיכנעו אותם לבוא לירושלים ולטעון על האטת אכלוס הגליל ופיתוח עיירותיהם, על חשבון „מעלה האדומים".

על טענה זו הגיב באוזנינו חנן פורת, איש גוש אמונים: „זוהי שטות. שום מפעל מתוכנן לגליל לא יועבר למעלה־האדומים. באשר לטענות נגד משרד השיכון — הרי ידוע ש־80% מתקציב משרד זה מופנה לאזור המרכז והשרון, אז נגדנו, שרוצים להקים ישוב בנקודה אסטרטגית בדרך לירושלים, מפגינים? שיפגינו נגד תקציבי בנין לאזור גוש־דן וזהו זה!"

למחרת שיחתנו, אישר שר המסחר והתעשייה חיים בר־לב, את דבריו של חנן. שום מפעל שיועד לגליל, לא יועבר למעלה־האדומים. גם אם היתה כוונה כזו — אמר — היא לא היתה ברת־ביצוע, שכן התשתית התעשייתית בחיתוליה, ויחלפו שנים רבות עד שניתן יהיה להקים במקום מפעלי תעשייה".

„מחול השדים"

אולם „מחול השדים" נגד פיתוח מעלה אדומים נמשך. אנשי „בימה ופשיטית", חוג היונים במפלגת העבודה, השמיעו טענות בוטות נגד אלוף (מיל.) זורע. הם רצו לדעת מי אישר לו את ההלוואה, בסך מליון וחצי ל"י, שאיפשרה את תחילת העבודות. למחרת נתגלה „הסוד": אלוף זורע קיבל את ההלוואה מגיזבר הסוכנות היהודית, אריה דולצין שקיבל „אור־ירוק" לכך מהשרים ישראל גלילי ואהרון אוזן. חבל רק ששרים אלה לא עמדו איתן מאחורי האישור שנתנו, ולא השמיעו דברים ברורים בנושא זה, אולם תגובות עידוד לזורע לא אחרו. התכיים המר ובן־מאיר שלחו לו ברכת „יישר כח". סיעת „לכפנבה" במפד"ל קראה לזורע „חזק ואמץ" מול נסיונות ההסתה הבלתי מרוסנות שמנהלים חוגי השמאל. גם חברים ממפלגת העבודה, ובראשם חה"כ א. גיבלבר, קראו לזורע לא להרתע.

כשעלה הנושא בישיבת הממשלה תבעו השרים הדתיים אישור תקציבי מיידי. הם טענו כי ראש הממשלה חייב היה לקיים התייעצות של שרים ופקידים בכירים שמשרדיהם משתתפים בביצוע החלטת הממשלה בענין הקמת אזור התעשייה ומגורי עובדים באזור מעלה־אדומים. החלטה זו נתקבלה ב־11 בנובמבר 1974. והיא חייבה את ראש־הממשלה לתאם את הפרטים התקציביים והאופרטיביים של תוכנית פיתוח המקום.

ואמנם, בישיבת הממשלה שהתקיימה בשבוע שעבר הוחלט על הפרטים המינהליים והתקציביים של פיתוח האזור. שרי מפ"ם ביקשו לחדש את הדיון בהחלטה ובנוהל ביצועה, אך בקשתם נדחתה בקולות רוב השרים.

ביום א' האחרון סיכם ראש הממשלה יצחק רבין, בישיבת הממשלה, את הנושא באומרו: על מינהל מקרקעי ישראל הוטל להמשיך בפעולות הכשרת הקרקע והכנת התשתית התעשייתית עד סוף שנת התקציב הנוכחית, ואלו החל מהשנה הבאה יתחיל משרד המסחר והתעשייה בהקמת אזור התעשייה ובהשלמת התשתית הדרושה לכך. משרד השיכון יקים את מגורי העובדים בהתאם להחלטה הממשלה. כפי שנודע, הוקצבו לצורך זה 10 מליון ל"י בתקציב משרד המסחר והתעשייה בשנת הכספים הבאה ומינהל מקרקעי ישראל יקבל תקציב בן 2 מליון ל"י להמשך עבודות התשתית, במסגרת העתודות התקציביות הקיימות.

בישיבה זו התנהל דו־קרב מילולי בין השרים גלילי ושם־טוב, כשהאחרון מאשים את השר גלילי באי־סדרים נהלים שהתגלו תוך ברור הנושא.

„כאן תקום עיר"

החלטתה החד־משמעית של הממשלה שמה קץ לנסיונותיהם של „היונים" לחבל בפיתוח חבל ארץ זה. הסערה הפוליטית שניסו לחולל אנשי השמאל, הפכה לסערה בכוס מים. הנסיון לחבל בתוכנית פיתוח מעלה־האדומים, כדי להוכיח ש„אנחנו פה" — לא עלה יפה. העבודה מתנהלת בתנופה. טרטור הטרקטורים הולמת פטישי־האוויר במקום הנזכר כבר בספר יהושע, כגבול בין נחלת שבט יהודה ושבט בנימין, שאגן מכוניות המשא בנקודה ששימשה בכל הדורות מיצפה אסטרטגי, הם העדות הטובה, שהנסיון (א' פתוחה) שניסו לנגח במעלה־האדומים נכשלו במשימתם. המתנחלים־בכח, העתידים לעלות למקום, ואשר ערכו השבוע את סיורם „השבועי" כאן, מקווים כי מעלה־האדומים לא תשאר פרבר תעשייתי של ירושלים.

הם מקווים לראות כאן עיר עצמאית, פורחת ומשגשגת.

...והיה אם תשתלב ישראל באירופה

מאת ברוך אדלר

מסע ארוך הנמשך שנים רבות בדרך התחתים של מו"מ מייגע עומד לבוא בקרוב לקיצו עם חתימתו הסופית של הסכם שלפיו תשתלב ישראל ב„שוק האירופי המשותף". אם לא יחולו עיכובים של הרגע האחרון ואם לא ייערמו מכשולים חדשים במו"מ רב התהפוכות יסכמו רשמית ויחתמו את מה שסיכמו עד כה בדיונים הרבים. למעשה, כמעט ולא נשארו יותר חילוקי דעות והפרטים האחרונים של ההסכם לובנו כמעט סופית בפגישה שנערכה באחרונה בבריסל, בירת „השוק המשותף".

אם אכן יחתם ההסכם תסתפח ישראל לקהיליה האירופאית, לפחות מבחינה כלכלית. היא תהיה שותפה לחלק גדול מהזכויות שנהנות מהן מדינות אירופה החברות ב„שוק" ובפני ישראל יפתחו אפשרויות חדשות ומבטיחות לביסוסה הכלכלי. ישראל תוכל להשען עם חתימת ההסכם על שוק של מאות מיליוני קונים במקום השוק המקומי המצומצם של 3 מיליון קונים של היום. חומות המכס בפני היצוא הישראלי יפלו בהדרגה עד שיעלמו לגמרי וכך תיהנה ישראל מיתרונות רבים על פני מתחרות שלה שגם להבא יצטרכו לשלם מכסים על סחורות היצוא שלהם לארצות השוק. אולם, לטווח הארוך יותר יהיה להצטרפות ישראל לשוק השפעה מכרעת הפכה והתעשיה הישראלית תיחשף בפני ייבוא מתחרה מארצות השוק כשחומות המכס המכחיות לא יגנו יותר על התעשייה המקומית.

השתלבות ישראל בכלכלה העולמית

ההסכם עם השוק תורם תרומה גדולה לתהליך השתלבות הכלכלה הישראלית בכלכלה העולמית ע"י ביטול האפליה הקיימת כלפי המוצר הישראלי בשווקי אירופה. ביטול אפליה זו מתבטא בהורדת מכסים מרמה של 16־20 אחוז עד לאפס, הקלה בהשגת אינפורמציה מסחרית והעסקיית, פתיחת מכרזים ממשלתיים בפני היצרן הישראלי ועוד. מאידך נותן ההסכם בידינו פרק זמן של מספר שנים עד להתחלת תהליך של חשיפה ממשית של היצור המקומי לתחרות עם השוק — מציינת גב' ז. דייזר, מנהלת המחלקה הבינלאומית בהתאחדות התעשיינים.

הטבות לייצוא הישראלי — כבר בשנה הראשונה

במו"מ האחרון עם השוק — מסביר היועץ הכלכלי של התאחדות התעשיינים, מר י. אלשיך, שהשתתף במשלחות האחרונות שניהלו את המו"מ עם נציגי השוק — הושגו מספר הישגים לישראל. אלו יאפשרו, בין היתר, כבר בשנה זו לכמה מיצרני יצוא ישראליים להתחרות במוצרי ייצוא דומים של ארצות אחרות, דוגמת ארה"ב ואמריקה הדרומית. דוגמא לכך הם חמרי הדברה, כימיקלים, טכסטילים ושימורי הדרים, שהורדת המכס עליהם תתחיל כבר השנה, עם כניסת ההסכם לתוקפו.

לגבי קבוצה קטנה יחסית של מוצרי יצוא ישראליים תחול הפחתת המכס שהשוק יעניק לא על כלל שיעור היצוא אלא על מכסות היצוא. בנקודה זו התנהל ויכוח עם אנשי השוק ובסופו של דבר הסכימו נציגי השוק להעלות את המכסה בצורה ניכרת. מכל מקום מוסכם כי ב־1979 תבוטל מגבלת המכסות ועד אז הן תוגדלנה במידה ניכרת.

מוצרי היצוא הישראלים שהוצאו מקטיגוריה זו ועליהם לא יוחלו הם ברומידים ופולי ברומידים.

הנחות המכס של היצוא הישראלי של התוצרת החקלאית הטריה והמעובדת לשוק. הנחת המכס לתפוזים הוגדלה מ־40% מהמכס ל־60% באנגליה ודנמרק תנתן הנחת מכס בשיעור 80% מהמכס על יצוא אבוקדו ישראלי. מוצרים חקלאיים שלא נהנו עד כה מהנחות מכס כגון תות שדה, בצל, גזר יזכו בהנחת מכס של 40%—60%.

והנחות המכס שיזכו בהם מוצרי חקלאות מעובדים המיוצאים לשוק, כוללות בין היתר שימורי הדרים 80% מיצי הדרים 70%—60% מיצי ענבניות 60%, רכזים ורסקי עגבניות 30%, פקטין 25%, עגבניות מקולפות 30% שימורי אפרסקים ומשמש 20%.

הקלות של ישראל לייבוא מהשוק

לגבי 60% מהיקף היבוא הישראלי מהשוק הכולל בעיקר מוצרים שאינם מיוצרים בארץ או פטורים ממילא ממכס יבוטל המכס הישראלי כליל עד 1.1.1980.

לוח הפחתת המכסים שנקבע יהיה כדלקמן:

עם כניסת ההסכם לתוקף יופחתו 30% מהמכס הקיים; ב־1.1.76 יצטרך המכס להיות נמוך ב־40% מהמכס בשנת הבסיס.

ב־1.7.77 יצטרך המכס להיות נמוך ב־60% מהמכס בשנת הבסיס.

ב־1.7.79 יצטרך המכס להיות נמוך ב־80% מהמכס בשנת הבסיס.

ב־1.1.80 יבוטל כליל כאמור המכס על המוצרים המצויים ברשימת 60 האחוזים.

לגבי 40% מסכום היבוא הנותר מהשוק יוחלו כאמור הפחתות המכסים ב־1977 ויסתיימו עד ל־1989.

מספר מוצרים חקלאיים המיובאים מהשוק ואשר נהנו עד כה מהנחות מכס בישראל יקבלו הנחה גדולה יותר ובסך הכל יהנו מוצרים אלה מהפחתה של 25% מהמכס בישראל. לא יותנו כל הגבלות יבוא אחרי 1985.

חשיבותו המידית של ההסכם היא בתנופה המידית שהוא יתן ליצוא אשר בפניו יפתח שוק אירופי של כרבע מיליארד צרכנים, אומר ד"ר מ. מנדלבום, מנכ"ל משרד המסחר והתעשיה ההסכם גם מבטיח שווקי יצוא לתעשייה הישראלית שלא תצטרך לחשוש מהפרעות כלכליות או אדמיניסטרטיביות כלשהן. ההסכם גם מכשיר את הקרקע לתנופת השקעות במפעלים בישראל שכל תוצרתם תופנה ליצוא לשוק הענק האירופי.

חשיבות ההסכם לישראל

על חשיבות ההסכם למשק הישראלי אפשר ללמוד גם מהנתונים הבאים. ב־1973 הגיע היקף היבוא מארצות השוק המשותף לישראל ל־1607 מליון דולר שהם כ־50% מכלל היבוא הישראלי.

היקף היצוא הישראלי לשוק באותה שנה היה 560 מליון דולר שהם כ־40% מכלל היצוא הישראלי. בתחום החקלאי מהווה ארצות השוק המשותף את שוק היצוא הכמעט בלעדי של ישראל. 506 מליון $ מכלל היבוא של ארצות השוק לישראל חייבים במכס והפחתת המכס של ישראל מתייחסת איפוא לקבוצת מוצרים זו.

לעומת זאת 343 מליון דולר מכלל היצוא הישראלי לארצות השוק חייב במכס והקלות מכס שיעניק השוק מתייחסות למוצרים הנכללים בקבוצה זו.

מתברר כי אחוז מוצרי היצוא הישראליים החייבים במכס לשוק, מכלל היצוא הישראלי, גבוה בהרבה מאחוז מוצרי היבוא של השוק בהשוואה לכלל היבוא מהקהיליה החייב במכס בארץ. מכאן ש„רווח" הישראלי יהיה גבוה יותר.

מנכ"ל מסו"ת ציין כי הבטחת האינטרסים המסחריים והכלכליים של ישראל מבעוד מועד בשוק זה היתה חיונית להתפתחות המשק והכלכלה. הדברים מקבלים משנה תוקף בשל העובדה כי בשנים האחרונות הודגשה בעולם המגמה של התהוות גושים כלכליים כתוצאה משילוב על בסיס איזורי או מדיני ולמעשה חברות כמעט כל המדינות בצורה זו או אחרת בגושים כלכליים.

צמיחתה הטבעית של ישראל שהיא מדינה קטנה בעלת אוכלוסיה מצומצמת ואוצרות טבע דלים מותנית בגידול והתרחבות סחר החוץ שלה, היינו חייבים לנסות ולמצוא דרך להשתלב באחד הגושים הכלכליים על מנת למנוע את הסיכון הכרוך באפלייתה לרעה של התעשיה הישראלית לעומת מוצרי מדינות אחרות החברות בקהיליה.

היערכות חדשה של התעשיה

השתלבות ישראל ב„שוק" תחייב היערכות חדשה של המשק הישראלי, ובעיקר התעשיה. אמנם, מדגיש מר י. אלשיך, לתעשייה הישראלית יש עוד מספיק זמן, עד 1977 להורדת המכסים. אולם, — דווקא משום כך חייבת כבר כעת התעשיה להתארגן ולהיערך לקראת הצפוי לה. התעשייה תצטרך לייעל את עצמה ולעבור לפסי ייצור חדשים, כשברור שיהיו מוצרים שלא יהיה כדאי ליצרם בארץ בשל התחרות של אירופה.

ד"ר מנדלבאום מצביע על מספר פעולות שיהיו חייבים לעשותם בכדי להתאים את המשק לקראת העתיד. בין היתר הוא מונה את הפעולות הבאות:

להקטין במידה ניכרת, את המכס המוטל כיום על יבוא חמרי גלם. זאת כיוון שהתעשיה המקומית תצטרך להתחרות ללא כל מכס עם תוצרת אירופית מוגמרת ולא יתכן להכביד עליה מראש ע"י מכס על חמרי גלם ליצור. צעד כזה יחייב מציאת מקור הכנסות אחר לאוצר המדינה ויצריך הפעלת מס ערך מוסף בהקדם.

להפעיל מערכת של תמריצי יעול לתעשיה. הכוונה לעבד תכנית של שיפור תהליך היצור למפעלים שהם כיום על סף הכדאיות משום שאינם פועלים בצורה נכונה. כדאי לתת תמריצים וסיוע ליעול לאותם מפעלים שבסופו של דבר הם כדאיים למשק הלאומי. ע"י כך אפשר לבנות מערכת של אילוצים שתעמיד הנהלת מפעל כזה בפני הברירה ללכת בכיוון הנכון או להתחסל.

להפעיל את מס הערך המוסף כיוון שמסגרת ההסכם עם השוק היא להגיע לביטול המכסים, והטלתם לא תותר, הרי מס ערך מוסף ישמש הכלי הפיסקלי העיקרי להכנסות האוצר.

חיזוק תשתית התעשיה

חיזוק התשתית הפיננסית של התעשיה. המפעלים לא יוכלו להנות בעתיד מהגנת מכס ויהיו חשופים בנקודה זו לתחרות חריפה של קונצרנים ומפעלים גדולים ויעילים בחו"ל. פרוש הדבר שיהיה עלינו להעביר את התעשיה בסדר עדיפות גבוה בהקצאת המשאבים לפיתוחה. בהעדר חומות מכס יהיה צורך להבטיח התשומות והעלויות השונות ליצור יועמדו לרשות התעשיה במחיר סביר ובר־תחרות. מדובר בהעמדת סכומים בהיקף מספיק ובריבית סבירה להלוואות הון חוזר, ויצור לשם יצוא. הבטחת מענקי השקעה בציוד וביצור כדאי, הבטחת תשומות יצור זולות כגון מים, חשמל ודלק לתעשיה בצד חומרי גלם במחיר תחרותי.

להתאים במהירות את מיבנה המוצרים לדרישות האיכותיות של השווקים המפותחים באירופה ובארה"ב, להתאים את הסטנדרטים והתקנים המחייבים למקובל בעולם המערבי המפותח (כולל משקלות, ומידות, ובטיחות).

ארגון והערכות משרד המסחר והתעשיה והגורמים הממשלתיים האחרים לטיפול בבעיות הנובעות מנקיטת הצעדים הדרושים.

ד"ר מנדלבום גורס כי ההסכם עם השוק הוא באותן לשני הצדדים. בסופו של דבר הקהיליה האירופית מאמינה ביתרון הכלכלי שיצמח לה מהסכם מעין זה. לאור כוונה זו קיבל השוק את הגישה שהתנאים יהיו כאלה שהכלכלה הישראלית תוכל לחיות לאורם, תוך גידול ופיתוח. בדרך זו יוכלו שני הצדדים להנות ביתרונות ההסכם.

הסיכום עם השוק מאפשר לישראל להפעיל, תוך קבלת הסכמת השוק, כמה שסתומי בטחון אם יתברר שהמצב עבור המשק והתעשיה הוא חד וחריף מידי.

עלייתו ונפילתו של צי הנוסעים הישראלי

מאת יהודה עזריאלי

מבקר המדינה שיגר השבוע תזכורת לציבור, כי עדיין „קיים" צי נוסעים ישראלי, למרות שאניותיו מושבתות זו העונה השניה. דו"ח המבקר, המספר על הפסדים מצטברים של 33 מיליון ל"י, העלה מתהום הנשיה סיפור נוסף של התמוטטות כלכלית המלווה בלא־אכפתיות מדהימה. מהפרסום הופתעו בוודאי רבים שלא זכרו, או לא ידעו, כי שתי האניות המיותמות „נילי" ו„דן", עוגנות עדיין בתחומי המדינה וקשורות למזח בנמל חיפה. הן מצפות לגואלן „כאנדרטה" לזכר תקופת הזוהר שחלפה בצי הנוסעים הישראלי, נתיביו הגיעו בעבר לאירופה ולארה"ב.

בשלש שנות קיומה של החברה „צים־קווי נוסעים", היא צברה גרעון תפעול של כעשרים מיליון ל"י. ומאז פסקה לפעול ועובדיה פוטרו, גדלו ההפסדים ב־13 מיליון ל"י נוספים, מזה 9 מיליון ל"י ששולמו כפיצויים מוגדלים לימאים. הם זכו בסכומי עתק מן ההפקר. אבל זו פרשה עצובה ומעוותת לכשעצמה, שמבקר המדינה עומד עליה בהרחבה.

גאות זמנית

למעשה, גדולים הפסדי המדינה מחיסול צי הנוסעים פי שלושה מהוצאות הפעלתו בשלש שנים. כמה תקוות טובות וצפיות מרנינות טבעו בים האשליות על עתיד צי הנוסעים שנועד ליצור קשר ימי בין ישראל לנמלי העולם.

אניות רבות, מפוארות ופחות מפוארות, רשמו דפי פאר בהובלת עולים ונוסעים בנתיבי הים הישראלי: האניות „ירושלים", „ציון", „ישראל", „תיאודור הרצל", אנית הדגל „שלום" ו„מולדת", קדמו להן, „קדמה", „ארצה", „נגבה" ועוד. עד שהאווירון החל לכבוש את שוק הנוסעים הבינלאומי, ודחק את האניות האיטיות והיקרות.

ההפסדים של ענף הנוסעים בחברת הספנות הלאומית, העיקו על מאזנה ולכן הוחלט בדרג ממשלתי, להקים חברה נפרדת, בשותפות שווה בין „צים" והממשלה, להפעלת קו הנוסעים הלאומי, החל מינואר 1970. כל האניות נמכרו ונותרו שתי אניות־המעבורת, מירושת החברה של מאיר הלוי „סומרפין", שפשטה את הרגל והעבירה נכסיה לממשלה.

כאשר יצאנו בהפלגת הבכורה של „נילי" לאירופה, היו מנהליה מלאי גאווה ותקוה בעתידה של החברה. התפוסה היתה מלאה ברוב חודשי השנה. אופטימיות היתה שפוכה על פני כולם. האמינו כי האניות המשוכללות, המיועדות להולכה של 500 נוסעים, עם מוסכים ל־120

אניית הנוסעים האחרונה של „צים"

מכוניות ומטענים דומים, עשויות לפתור את בעיית צי הנוסעים ועתידו. הממשלה אישרה תכנית תלת שנתית, עם סובסידיה של תשעה מיליון ל"י. הוסכם שבכל הפסד מעל לסכום זה, ישאו שני השותפים. התקציב נבנה על אומדן של תפוסה ממוצעת בשיעור של 70 אחוז. כדי שלא להזדקק לסובסידיה, צריך היה להגיע לתפוסה של 85% — הישג אליו הגיעו בשנה הראשונה להפעלתן של שתי האניות.

„הגיאות היתה זמנית. הנהלת החברה נתפסה לאופטימיות מופרזת נוכח העליה בהכנסות והירידה במספר הנוסעים בנתיבי האויר, עם גלי התוספות של מטוסים. מנהלי קווי הנוסעים דאז, רב־החובלים מליניאק ורימון, נסחפו לתכניות מרחיקות לכת לרכישת אנית־פאר נוספת „כדי לענות על צרכי העתיד".

ספינות ההפסדים

אלא, שהעתיד איכזב. המחירים המאמירים בשירותים, עליית השכר, ההתייקרויות בנמלים והקפיצה במחירי הדלק, סתמו עד מהרה את הגולל לא רק על התכניות. שני המנהלים פרשו מתפקידיהם דווקא בשעה שנראה כי החברה עלתה על דרך המלך. במקומם בא רב־החובל הוותיק נמרוד אשל, שלא הצליח יותר מקודמיו. הסתבר, כי השיקול הראשון שהאניות הפסידו בעבר בהפעלת „סומרפין", בגלל ניהול לקוי וחוסר ארגון מסחרי, התבדה. הוכח כי הבעיה של צי הנוסעים היא יסודית יותר ואי אפשר להפעילו ברווחיות.

ספינות ההפסדים המשיכו להפליג. בד בבד חיפשה הממשלה קונים בשוק העולמי. הועלו כמה הצעות. אולם, פקידים התווכחו ביניהם על הערכת שוויין של האניות והצעות הרכישה נדחו על הסף. הויכוח היה נטוש בעצם על בסיס הערך שנרשם בספרים בזמן העברתן מ„סומרפין", בסכום של 12 מיליון דולרים, כל־אחת. כך נקבע מחיר המכירה בגובה של מיליון דולרים בשנה. כלומר, כשלשת אלפים דולר ליום, גם בעונת החורף כשהאניה מושבתת. כאשר הוחלט על פירוק החברה בינואר 1974, נשארו האניות לעגון בנמל כמצבה לקבורתם של עשרות מיליוני ל"י והפסדים מצטברים של כמיליון ל"י בכל חודש.

האבסורד בכל הפרשה, שאילו המשיכו האניות להפליג, היה אובדן ההפסדים המצטבר בשנה, כתשעה מיליון ל"י. וכשהן משותקות — מפסידה הממשלה שנים עשר מיליון ל"י. משרדי הממשלה, האוצר והתחבורה מטילים את האחריות איש על כתפי רעהו. מנהל החברה עזב את תפקידו וחזר לכהן כמנהל אגף הספנות והנמלים. הפקידים התפזרו והימאים פוצו בסכומים עצומים, על חשבון משלם המסים.

הימאים גרמו נזקים

דו"ח מבקר המדינה עומד באריכות על הסתבכות הממשלה בפרשת הפיצויים לימאים, שלא היו ראויים לכך, גם בצורה שמילאו תפקידם. חלק מההדרדרות של שירות הנוסעים נובע מתלונות על התנהגות הימאים ושירותים לקויים באניות. הם לא היו ממושמעים. ובמקרים מסויימים פגעו ברכוש החברה. מסקנות המבקר בסעיף זה הועברו לטיפול המשטרה והיועץ המשפטי לממשלת ישראל.

אנשי ספנות בחיפה מעריכים כי אם שתי האניות היו נמכרות מיד אחרי מלחמת יום־הכיפורים, כאשר הושבתו כליל בגלל מצב החירום באיזור, אפשר היה לקבל כ־25 מיליון ל"י עבור כל־אחת. הממשלה סבורה שיש לעמוד על המקח עם הקונים הפוטנציאליים והפקידים שהיו אחראים לבדים, התנהגו כחלמאים, שלא השתחררו מעניני הפנקסנות של רישום ערכן של האניות. בינתיים, כולנו מפסידים ומשלמים את מחירי ההחזקה, ההפסדים והריבית של הטיפול באניות המבהיקות עדיין בלובנן ליד הכוח, ומזכירות דפים שחורים בניהול כלכלי, האופייני לכמה פרשיות ידועות במשק הישראלי.

הזמר והחזן

הידיעה על מותו הפתאומי של הזמר החזן ריצ'רד (ראובן) טאקר — בשיא תהילתו — היכתה בתדהמה את כל יודעיו, ידידיו ומעריציו בישראל ובעולם היהודי.

המנוח נמנה עם גדולי הטנורים בעת החדשה. אפשר לשייכו לסוג הזמרים הנודעים, כמו: בנימינו ג'ילי, אנריקו קרוזו, מריו לאנצה, וניסו שיבליה — יאן פירס.

על־כל־פנים ב„ניו־יורק טיימס" הוא זכה לתואר: בעל הקול הגדול של תקופתנו.

נוסף לכך נתפרסם טאקר גם כחזן נודע. אמנם ידועה התופעה, שזמר

בעל מוניטין עולמי מקרב בני ישראל ישמש בשני כתרים כזמר־אופרה וכחזן, וכאלה היו הזמר הרמן ידלובקר, יוסף שמידט, יצחק מאן ובמידה ידועה גם משה אויישר. אולם בעוד שהאחרים היו בבחינת מניח מזה ולוקח מזה — הרי שטאקר שימש בשני הכתרים כזמר וכחזן בו בעת.

ריצ'רד טאקר היה יליד ניו־יורק, בנו של יהודי מרוסיה שהגיע לאמריקה על סף המאה העשרים. בגיל 6 שר במקהלה בבית־הכנסת אירודוסקי בברוקלין, שבה הצטיין כסולן בקול האלט שלו. מאוחר יותר למד את החזנות אצל החזנים הנודעים: יהושע וייסר זאוול זילברג ריבלין יוסף מירסקי. בגיל 22 קיבל משרה כחזן באחד מבתי־כנסת האורתודוכסים בניו־יורק. לאחר מכן שימש כחזן בקהילת „עדת ישראל" וב„היכל עמנואל" ועוד.

בהמשך עלייתו בסולם המוסיקאלי־הזמרתי נתקבל כזמר „כוכב" ב„מטרופוליטן אופרה". בניו־יורק ומילא את התפקידים הראשיים באופרות של מלחינים איטלקים וצרפתיים. ב„מטרופוליטן אופרה" כיכב כ־20 שנה ובסוף חודש זה — ב־25 בינואר — עמד לחוג את מלאת 30 שנה מיום שהחל להשמיע את קולו האדיר באופרה זו.

טאקר הירבה לבקר בחו"ל ובמסעותיו הזמרתיים הגיע לכל ישוב בעולם. פעמים רבות ביקר בישראל, שאותה אהב ועמה היה קשור בהרבה נימים.

אף שלא זכה לסיים בית־ספר תיכון בהיותו בן למהגר עני וגם התפרנס בדוחק בשמשו כנער „שליח" בחברת תיווך — זכה לתואר־כבוד של דוקטור ע"י שתי אוניברסיטות קאתוליות: „סט. ג'ונס" ו„נוטר דם".

עם פרסומו העולמי נשאר הוא בתחום היהדות המסורתית והיה קשור בה בקשר בל ינתק. ידע לשמור על כמה מצוות־יסוד, כגון כשרות, תפילה בכל יום וכו'.

מספרים, כי כל אימת שהיה צריך להופיע על הבמה באחד התפקידים האופראיים הגדולים היה נוטל לידיו את ציציות ה„ארבע כנפות" שאותן לבש תדירות, ומנשקן, כסגולה להצלחה בתפקיד.

כמוזכר הירבה לבקר בישראל ובכל מופע יחיד היה נוהג לכלול פרקי תפילה בנוסח המסורתי של החזנות המזרח אירופית. לפעמים אף עבר לפני התיבה כש"ץ. לפני שנים באחד הביקורים שלו אף הופיע בתפילת „מוסף" של שבת בבית הכנסת הגדול בתל־אביב.

טאקר היה מספר לכל ידידיו את העובדה כי כשהוזמן לבקר בבריה"מ המועצות היתנה תנאי שיתנו לו לעבור לפני התיבה בבית־הכנסת כחזן בכל מקום שיופיע בקונצרט ומכיון שהתנאי הזה לא נתקבל ע"י הרוסים נתבטלה ההזמנה.

כמו־כן היה לו עיקרון לא להופיע בגרמניה והוא שמר עליו בקפדנות, על־אף הפניות הרבות מארץ זו.

פרקי החזנות מפיו הועלו על 3 תקליטים אריכי־נגן, ובהם תפילות לשבת, למועד, לימים נוראים, סדר־פסח ועוד. בהכנת התקליטים האלה עבד בשיתוף־הדוק עם המלחין המנצח היהודי שלום סקונדה, ז"ל. תפילות רבות מפיו מושמעות בתכניות הדת של הרדיו וגלי צה"ל.

קשריו עם ישראל היו גם בתחום הצדקה והחסד. היה בין התומכים של ביה"ח „שערי צדק" בירושלים וכן תמך במפעלי תרבות של „היכל שלמה", ועוד.

בישראל ציפו לאחרונה לבואו כאשר עליו היה להופיע עם התזמורת הפילהרמונית באופרה „אאידה" של ורדי עם המנצח זובין מטה. אגב, כשביקרה באחרונה התזמורת בארצות־הברית, השתתף אף הוא בהופעותיה ופעל למען הצלחתה.

*

במותו של ריצ'רד טאקר נדם קול אדיר שהלהיב לבבות רבים בזמרתו ופסק לפעום לב של יהודי חכם.

ברוך שיין

חיים פורחים על גדות ים המות

מאת חיים פיקרש

הכל עומד בבקעת הירדן, בסימן ההפתעה, מבוצעת גדולי החקלאות, כמובן. המרחב המדברי הזה, המשתרע על שטח של יותר מ־14 אלף דונם, היה זר, בלתי מוכר בארץ, ומשהולו, אנשי המחלקה להתיישבות של ההסתדרות הציונית, לתהות, לאחר מלחמת ששת הימים, על קנקנו של חבל ארץ זה, הם נתקלו ב„חידה אחת גדולה" מבוצעת היכולת הביצועית, לגבי העתיד ההתיישבותי באזור.

„אבל ניסינו. גם השקענו למעלה ממיליון לירות על מחקרים, תחזיות, מעקבים לגבי תנודות האקלים, יכולת שאיבת המים וניצולם, ולבסוף — ההצלחה מנת חלקנו" — חוזר ואומר, מר יצחק עופר, סגן מנהל חבל ירושלים במחלקה להתיישבות, המלוה אותנו בסיור בחמשה ישובים פורחים בבקעת הירדן וצפון ים המלח. יצחק עופר שוב אינו יכול להבליג, ובפעם המי יודע כמה, נבון לחזור ולפרט באוזנינו, מהותה של אותה הצלחה. ויותר מזה — את תכנית היערכותה של המחלקה, לפיתוח מואץ של הישובים, כשאחד מסממני ההצלחה, בגידולי בקר, בקיבוץ קליה, שבצפון ים המלח. כאן, במדבר השמם, במקום קרוב השמש, אף בחודשי החורף, גושת להן פרות לשעות על גדות הים המלח, סובבות במיגעה הירק, שהפתיע בגידולו ובמידות צאצאים. הראה, הרגיש מלוינו, אם פרות מסתגלות לתנאי אקלים קשים אלה, בני אדם על אחת כמה וכמה.

האמנם, בני הדור השני של ההתיישבות העובדת, חיילים משוחררים, אנשי הנח"ל, ו„חתני" זוגות צעירים, מהעיר הכבד, מגלים לאחרונה עניין מיוחד בחבל ארץ זה, צבוע בירוק כי הנה ומנומר במשבצות משבצות של ירקות, שגידולן וצמיחתן מסקרן את נוחרי המדבר, המבקשים לדעת „איך עושים את הפלא הזה?... איך מצמיחים משסרה ענק של חצילים, פלפלים עגבניות עסיסיות, עצי מנגו ואבוקדו, ומטעי ענבים, המניבים יבולים למכביר.

צעירים מתעניינים במקום

התעניינות להתנחל במקום זה, עוררה את המוסדות המיישבים להגביר את המאמצים לפיתוחה של בקעת הירדן וצפון ים המלח. בימים האחרונים, אומרים לנו מר יצחק קושניר, מהנדס המחוז של משרד השיכון ויצחק עופר, אושרה התכנית בכללותה של הקמת שלושה ישובים נוספים — שני מושבים, קיבוץ, ומרכז אזורי, בו יוקמו 350 יחידות דיור. מרכז אזורי זה שיקרא „מעלה אפרים", יכלול את מבני התעשיה הזעירה, השירותים למיניהם, מוסדות חינוך, משחטה אזורית ועוד, ויבטיח את תנופת הפיתוח המיוחלת לאזור, שנועד לאכלס, תוך כמה שנים אלפי אנשים. „זה השטח המשותף שלעולם לא יוחזר" — שלט „ההגדרה מדינית" מתיישב בקורול שיער, המניף את ארגזי העגבניות האדמדמות אל פלטפורמת הטרקטור וחיוכו הרחב מסגיר את אשר עם ליבו.

המרכז האזורי נמצא במרכז בקעת הירדן, על מרומה של גבעה המשקיפה אל פני המרחב כולו, הנקודה, אומרים לנו, נבחרה בתיאום עם כל הגורמים הנוגעים בדבר, ובסביבתו נמצאים, בתהליך של בניה, ישוב הקבע של מושב פצאל, קיבוץ גלגל, היאחזות נערן, וכן הישובים המתוכננים הנוספים.

בבקעת הירדן הדרומית לא מתוכנן גוש של ישובים דתי. „המאמצים היו מכוונים אל פיתוחו של גוש עציון, ושל גוש הישובים בצפון הביקעה — בסביבות מחולה, בכור הישובים באיזור זה" — מציין איש המחלקה להתיישבות ומוסיף, שהכל אמנם שישוב דתי לא משובץ בסביבה זו, אך קיים העקרון של גוש ישובים, כמו ברמה, בגוש עציון וברצועה, ולכן דרומה של הבקעה, לא יכלול, מכל מקום בשלב הראשוני, את הישוב הדתי. עם זאת, המחלקה להתיישבות ומשרד השיכון, בעבודת התכנון, איתרו, בכל ישוב קיים, לרבות אלה המסונפים ל„איחוד הקיבוצים והקבוצות" או תנועת המושבים, מקום לבית כנסת ומקווה. „זה בא לנו מתוך נסיון השנים, כשהוברר שבישובים רבים מבקשים, בשלבים מאוחרים, גם את המבנים הללו!

התכנון, כשלעצמו, כולל את 100 היחידות בכל ישוב וישוב, ובכל יחידת משק — 25 דונם אדמת שלחין לגידולי הירקות, ו־5 דונם מטעים. לבד מכך תבוא השלמה של בעלי חי, ובכלל זה לולים לטיפוח צאן ההודיים; רפתות לחלב ופטימים.

כדי לקדם את פיתוח הישובים, מתבצעת במקום עבודת פיתוח עניפה של תשתית הישובים. טרקטורים ובולדוזרים, „מכסים" את ערוצי הוואדיות, מפלסים נתיבי תעבורה וכבישים, מיישרים שטחים נרחבים, פורשים את צנרת המים, ומבצעים את חלוקת יחידות המשק.

כאן, האדמה, אומרים המתיישבים, לא אחת „מלגלגת עלינו", שכן היא נראית יפה להפליא, בגוון האדמדם, הכהה. אך לגידולים לא תצלח. המליחות רבה בה. והדבר, כשלעצמו מחייב טיוב הקרקע, תוך השקעות ניכרות, של „יבוא" אדמה מובחרת והחדרת המליחות לעומק האדמה ועוד. אבל, הכל כדאי, משיבים אנשי המחלקה להתיישבות, בציינם כי לטיפוח שטחי העיבודים בבקעה הושקעו עד כה „מיליוני לירות רבים".

ודוגמה להשקעות הניכרות? — במאמצים הבלתי רגילים לגילוי מקורות מים טובים לעיבודים החקלאיים. ידענו, שבלי מים ו„על יבשי" אין לנו מה לעשות כאן, אומר יצחק עופר, ומוסיף, כי בכמה וכמה קידוחים שבוצעו (וכל קידוח עולה קרוב למיליון לירות) נשאבו מים דלוחים. בקידוח אחד בלבד מפיקים כמות מים מתוקים. אך, כאמור, המאמצים נמשכים, ואפשר והיו מרחיבים את חיפושי המים, אך מסתבר שחברה „מקורות", מבצעת העבודה, מתקשה להשיג את המקדחות, חיפשו בעולם הגדול, ובכל מקום, התברר, שהמקדחות מנוצלות ל„חיפושי נפט.

מתוך שלושת מכונות הקידוח ש„כבר שילמו עבורם" הגיעה רק אחת וזו מנוצלת, בחיפושי מים, בכל שטח היממה. כדי למצוא את מקורות המים המיוחלים, צריכים באזור שחון זה, לחפור לעומק של עד 6 קים, ורבית הקידוחים מבוצעים על רוכסי ההרים, עבודה שם קשה. לכן פיגור זה במציאת מקורות המים, וניצול היתר של המקורות הקיימים, הם, למעשה המעכבים את תהליך הפיתוח המואץ של הישובים.

יש אמצעים. יש כח אדם (לא תאמינו אבל רבים מבקשים להתיישב כאן — אומרת לנו בילי מרכזת קיבוץ „גלגל") אבל שוב חסרים המים!

מכל מקום אלה לא מעכבים, לפחות, את הבניה של הישובים, בסגנון מיוחד של תכנון, עם כבישים עוקבים, ו„כברות מיוחדים למבני השירותים" בטבורו של כל ישוב, ובתי מגורים מרווחים, ופינות משחק לילדים ואף מדרכות מתוכננות, ותאורה תכלית מתאימה, ושלא לדבר על גינות ומדשאות!

דגש מיוחד מושם, במערכת התכנון הכוללת, לגבי צפונו של ים המלח. מאז ומכבר „שבו עיניהם" אנשי התכנון לניצולו של האיזור לנופש וקיט. פיתחו אמנם את עין פשחה, וזו משכה אלפי מבקרים אך עתה, מסתבר, ממעטים לבוא לכאן. „זה ענין של הוצאות כספיות ברכב הפרטי" — מסבירים אנשי מושב קליה, שהתאזרה לא מכבר. אך במשרדי הממשלה, רואים בתופעה זו „משהו זמני" וממשיכים לארגן את מסכת התכנון של בנית בתי מלון חדישים ומודרניים, הפיכתם של מבני הצבא הירדני על החוף, למחנה נופש עממיים פיתוח האתרים ההיסטוריים ועוד.

מראה כללי של קליה

שיחה עם מבקר המדינה ד"ר י. א. נבנצל

(סוף מעמוד 3)

היא על הצד הנכון. בדו"ח השנתי מס 2 של נציב תלונות הציבור התיחסנו לנושא זה והצבעתי על הרתיעה במינהל הציבורי בישראל מהסקת מסקנות לגבי עובד האחראי לכשלון. ציינתי שיש לזכור שעובד ציבור זכאי למלוא ההגנה וההגנה. אולם, אמרתי, הנכונות ללמוד לקח אף במישור האישי צריכה להיות מורגשת כגורם מרתיע ומדרבן. הכוונה אינה דווקא לענישה פלילית, שכן זו מוכתבת ע"י החוק, אלא גם לצעדים כמו שינוי תפקוד והידוק בפיקוח.

הטיפול במקרים פליליים

הזכרת ענישה פלילית. [illegible]

— אינני רוצה להתייחס לכל מקרה ספציפי ולהוסיף על הכתוב בדו"ח לגביו. אולם ברור שמקיימים את ההוראה הזו בחוק בכל מקרה שהדבר מתבקש.

פרשת הפגיעה בשבת

מבקר המדינה ד"ר י. א. נבנצל יהודי שומר תורה ומצווה, ובמשפחתו רבנים וגדולי תורה. אולם בתפקידו הרם הוא מתייחס למה שהחוק במדינת ישראל קובע. בענינים רבים החוק „יבש" לחלוטין. והנה בדו"ח זה מופיע נושא הכרוך בחילול שבת סיטוני. אך אין הדו"ח מזכיר מלה שכזו כלל. מדובר עם בלשון של שמירה על החוק היבש. ביקשנו להתייחס לנושא זה, גם כן מהווית הראייה של החוק, אם כי הצבענו על המשמעויות שיכולן למצוא לגבי חוק רחב.

[illegible]

— לא, ולכן הפקיד הביקורת היה לחשוף את הליקוי, להעמיד את הגוף המבוקר על הצורך להביא מניעה נוספת בחוק שעות עבודה ומנוחה, להעביר את הענין לידיעתו של היועץ המשפטי לממשלה, ולציין את הליקוי בפרסום בדו"ח על הביקורת.

המועצות הדתיות — סדנא דארעא חד הוא

[illegible]

— המועצות הדתיות הן בקטיגוריה של גוף שנקרא גופים נתמכים. משרד הדתות מכסה שליש מהוצאותיהן הרשויות המקומיות שני שלישים. בגופים נתמכים, על פי הגדרתם בחוק, אין המבקר חייב בבקורת. אבל הוא יכול להחליט על הפעלתה. הקו שלי הוא אמנם להפעיל את הבקורת בכל מקרה שהגיע לידיעתי משהו הצביע לכאורה על הצורך לבדוק או לבקר. בצורה כזו הקפנו מספר ניכר של מועצות דתיות, ובתוך זה הגדולות שבינהן.

האם ניתן להצביע על תופעה אופיינית במועצות אלה?

— ניתן לומר כי בדרך כלל סדנא דארעא חד הוא. המצב במועצות הדתיות דומה לזה שבגופים מבוקרים אחרים ישנן מועצות שבהן כמעט לא מצאנו דבר להסתייג ממנו. ישנן מועצות אחרות שאצלן היה הרבה מה לבקר לגבי המינהל שלהן. דבר אופייני הוא אולי שהיה לנו תפקיד חינוכי לא מבוטל לקרב אנשים, בינהם בעלי רצון לעשות את הדבר הנכון, לצרכים של מינהל מודרני מתקדם. זאת בדומה למה שדרוש לפעמים לגבי רשויות מקומיות בינוניות וקטנות יותר. לא פעם היה מקום להצביע על כך ששיפור דרכי מינהל כרוך בשיפור טיב השירות הדתי עצמו. כך למשל סידורים באותים של עריכת ביקורי פיקוח על כשרות והיחסים עליהם. סידורים שכאלה אינם צריכים לבוא במקום מילוי תפקיד זה מתוך יראת שמים ויראת חטא. גם בעת מילוי תפקיד מתוך גישה זו ניתן להעזר בכך שהאדם יודע ומכיר דרכים יעילות לביצוע תפקידו.

חקירת פרשת החברה „לישראל"

ולבסוף: הכנסת הטילה על מבקר המדינה לחקור את פרשת החברה לישראל. באיזה שלב עומדת החקירה. ומתי יש לצפות לממצאים?

— החקירה עודנה בעיצומה. כל זמן שהיא מתנהלת עדיין אין לדעת מה עוד מתבקש לבדוק. אני בהחלט ער לכך שבעניין זה יש משקל לגורם הזמן. אולם אין לי אלא לציין את ההתמדה של עו"ד א. שפאר, שהתמנה על ידי לחקירה זו, ולצורה המעמיקה שבה הוא מנהל אותה.

כתיבה במכונה

תלמדו היטב ב־12 שעות

בבית הספר למסחר

רימון

ת"א, דיזנגוף 85, טל' 281985

שיטה עיוורת • פיקוח ממשלתי

هكذا من الاجل

תנועה ובית

מדור לעניני תנועת האשה הדתית לאומית

היערכות למגבית למען מוסדות ילדים

לאור התמורות הכלכליות, מוטלת החובה על תנועת האשה הדתית לאומית, היום יותר מתמיד, להחזיק ולהרחיב את מפעליה החינוכיים השונים.

סניפי תנועת האשה הדתי"ל נערכים השנה למגבית עממית רחבה, במטרה להגיע מבית לבית. בחלק מהסניפים תיערך המגבית במתכונת של „מבצע בזק".

אלפי ילדים מוצאים יד מלטפת ומחנכת במעונות־יום וגני־ילדים של התנועה, הפזורים בכל חלקי הארץ ומשמשים לעזרה ולתועלת רבה למשפחות ברוכות ילדים וטעונות טיפוח ולילדי האם העובדת.

* 5280 ילדים ב־66 מעונות־יום;
* 2452 ילדים ב־71 גנים;
* 423 ילדים במוסדות פנימייתיים;
* 893 תלמידות בבתי"ס מקצועיים.

מספרים אלה מדברים בעד עצמם ומצביעים על היקף העבודה החינוכית של תאד"ל. אנו מביאים בזה מרשמי ביקור במעון הילדים בעיר העתיקה, שהוא אחד ממוסדות החינוך של התנועה.

עם איחודה של ירושלים ויישובו של הרובע היהודי, הופנתה בקשה לתנועת האשה הדתית, לפתוח מעון ילדים בתוך העיר העתיקה.

מעון ילדים . . . העתיקה

משום ייחודו של המקום ומשום ייחודם של הילדים המועמדים להיקלט בו, אשר רובם ככולם נולדו בעיר העתיקה, קיבל מעון זה את מירב תשומת הלב, המסירות והדאגה לכל פרט שבו.

בסיורנו במעון, הנמצא בין סמטאותיה של העיר העתיקה, בולט המעבר החד בין החורבות לבין האיזור ההולך ומשוקם. מרנין את הלב מראה הילדים הקטנים, בשירתם, בצחוקם ובמשחקיהם.

מעון הילדים מחולק לשני אגפים, האחד מיועד לתינוקות ועד גיל שנה וחצי, והשני מאכלס ילדים עד גיל 3.

בילדים מטפל צוות חינוכי מוסמך, הכולל: מנהלת — בוגרת ביה"ס העל־תיכוני למטפלות של התנועה בירושלים, מטפלות מוסמכות, גננת וכוחות עזר.

בהתאם לבקשתן המיוחדת של המשפחות, נקלטים במעון זה תינוקות מגיל שלושה חדשים, ובכך מתאפשר לאמהותיהם לצאת לעבודה ולסייע בפרנסת המשפחה. גיל זה נמוך מאד ביחס לגיל הממוצע המקובל במעונות־יום של תנועת האשה הדתית (החל מגיל שנה וחצי). נעשו סידורים מיוחדים לקליטת התינוקות, מבחינת הציוד המיוחד הנדרש, הכלכלה המיוחדת וצוות העובדות.

מעון במתכונת זו דרוש לציבור שלנו — וחובת התנועה להקימו לשירות נשים עובדות, ציבור המהווה אחד המרכיבים החשובים של תנועתנו.

*

מעון זה הוא אחד מרבים, בהם ההוצאות עולות על ההכנסות בעשרות אלפי לירות, והדבר יכול לתת לקורא מושג על היקף העומס הכספי שמטילים המוסדות החינוכיים של התנועה, במלאים השונים.

מארגנות המגבית פנו בקריאה לציבור החברות והאוהדות, לתת יד למבצע זה ולהתנדב להצלחתו.

מעון הילדים של תנועת האשה הדתית לאומית בעיר העתיקה

ילמדונו רבותינו

הרב כ.פ. טכורש משיב לשאלות בעניני הלכה

שאלה: האם מותר לרסק ירקות בפומפיה בשבת?

תשובה: הדבר אסור, משום שאסור לטחון בכלי בשבת — ב„שולחן ערוך" (אורח חיים, סימן שכ"א, סעיף י') מובא שבשבת אסור לפורר את הגבינה בכלי מיוחד. וה„משנה ברורה" שם אומר: דכיון שהכלי מיוחד לכך, הרי זה דרך חול.

*

שאלה: בהכנת תה בשבת, האם יש לשים תחילה את התמצית או ליצוק קודם את המים? האם מותר להשתמש בשקיות תה בשבת?

תשובה: ידוע, שקודם יש לשפוך את המים מהקומקום לתוך הכוס, ואחר־כך לתת את התמצית של התה. אם עושים להיפך, הרי בשעה ששופכים את המים על התמצית שבכוס נכשלים באיסור בישול, כי עירוי מבשל כדי קליפה. (כן פוסק ה„משנה ברורה" בסימן שי"ח, סעיף קטן ל"ט).

ב) אסור להשתמש בשקיות תה בשבת, מפני חשש של בישול (שבדברים רכים יש בישול גם בכלי שני), וייתכן שיש פירור שטרם נתבשל כל צורכו בתה הזה (כמבואר ב„משנה ברורה", סימן שי"ח, סעיף קטן ל"ט).

ויש מי שהתיר להשתמש בשקיק תה אם מערים את המים החמים מהקומקום לכוס אחת ואחר־כך שופכים את המים מהכוס הזאת לכוס שניה, שאז נחשבים המים כנתונים בכלי שלישי, שאינו מבשל. (ראה בספר „שמירת שבת כהלכתה", פרק א' סעיף ל"ח).

שיבוץ האשה במשק בשעת חירום ובימי רגיעה

מאת יהודית פולק

בעקבות מלחמת יום הכיפורים ותקופת החירום שבאה אחריה, החליטה מועצת ארגוני הנשים בישראל, שהיא ארגון גג של כל ארגוני הנשים בארץ ומסונפת לארגונים העולמיים של נשים יהודיות ומועצת הנשים העולמית, ליזום פעילות מאורגנת ומתואמת של ארגוני הנשים ברחבי המדינה, בנושא זה.

לכולנו זכורות עדיין התופעות המצערות של „עודף" התנדבות במקומות מסויימים, ומחסור בכוחות עזר ומצרכים חיוניים במקומות אחרים.

כדי למנוע הישנות מצב זה ולכוון את הפעילות ההתנדבותית הברוכה של נשי ישראל לאפיקים הנחוצים והדרושים למשק המדינה, קיבלה הוועדה על עצמה, לשמש קשר בין הרשויות השונות — ממשלתיות, מקומיות והאחרות — וארגוני הנשים.

הוועדה הציבה לעצמה תכנית פעולה הכוללת יעדים לטווח ארוך, כגון הכשרה מקצועית לנשים בענפי תעשיה שונים והסבה מקצועית של נשים ממקצועות שירות לענפי ייצור יהרבלה, ולטווח קצר — כגון ארגון כוחות עזר בהוראה, פקידות, הובלה חקלאות ועוד.

בכל עיר ועיירה, בכל כפר ומושב, יוקמו ועדות מקומיות, שיורכבו על ידי ארגוני הנשים במקום, יופעלו בקשר הדוק עם רשויות הביטחון והחירום המקומיות.

עיקר הפעולות בהן יסייעו חברות ועדות החירום יכללו: הפעלת מוקדי מודיעין — דהיינו, לשכות מודיעין שכונתיות; קבלת אחריות על זקנים וילדים בודדים והימצאם במקלט השכונתי;

הכוונתן והצמדן של חברות קשישות, היכולות להתפנות למספר שעות ביום, לעזרת אמהות צעירות — נשי חיילים המטופלות בילדים קטנים וכד'. תחום אחר בו ישולבו חברות יהיה עזרה בהפעלת יום לימודים ארוך בגני הילדים ובתי הספר היסודיים שבמקום.

יותר ויותר מתברר לכולנו כי יום הלימודים הקצר הנהוג ברוב בתי הספר וגני הילדים, מהווה מכשול ו„צוואר בקבוק" להפעלת המשק בכללו, וביחוד בשעת חירום.

החברות יוצמדו לגני הילדים ולבתי הספר בשעות הצהרים ואחה"צ, יעזרו בהפעלת תורני אוכל והאכלת הילדים ויסייעו לסגל המקצועי בהשגחה על הילדים בשעות אחר הצהרים.

גם בבנות ההובלה יוכלו נשים לתרום תרומה גדולה ולפעמים דרושה ביותר. כל אשה אשר לה רשיון נהיגה למכונית פרטית תוכל להוביל מזון וציוד הכרחי בטנדרים או מכוניות מסחריות.

אף בנהיגה באמבולנסים יוכלו נשים להביא להקלה רבה — בתנאי, כמובן, שיעברו השתלמות מינימלית בהפעלת מכונות אלה כליל, ובכך ישחררו את הנהגים המקצועיים לתפקידים חיוניים אחרים.

באשר לתפקידי שמירה ואבטחה במשמר האזרחי ההולך ומוקם ברחבי הארץ, נשתדל לשלב את חברותינו במסגרת זו בהתאם ליכולתן.

הוועדה עושה את כל המאמצים הדרושים כדי שהחברות בארגוני הנשים יקבלו אימון בסיסי ויוכלו למלא את תפקידי השמירה האזרחית במקומות מגוריהן.

קצר המצע מלהעלות ולפרט את כל התפקידים שמילויים דרוש ונחוץ לנו כל כך בימי מצור וסערה, אך, מקווה אני כי בשיתוף פעולה ובהפעלת כל הרצון הטוב והנכונות להתנדבות, הגלומים בציבור חברותינו בכל מקום, נצליח בעז"ה להרים תרומה ממשית לפתרונן של הבעיות שכה הכאיבו לנו בעבר והממשיכות להציק לאזרחי מדינת ישראל גם היום.

הכותבת נציגת תנועתנו במועצת ארגוני נשים ומשמשת יו"ר הוועדה לשיבוץ האשה במשק בשעת חירום.

קליטה מלב אל לב

מאת מלכה כהן

מטרת מבצע „יהודי" הוא שמשפחה ותיקה תלווה משפחת עולים בצעדיה וקשייה בתקופה הראשונה, והיא מכונה ל„אימוץ", כלומר, כפתח מבדידות הזרות, בית בו אפשר למצוא הרגשת שייכות וידידות. קליטה ע"י משפחה דתית מקשרת עולים עם ציבור דתי, מסייעת להבנת הערכים המקודשים לנו ומקרבת, לעתים, גם לאורח חיים יהודי.

ארגוני הנשים פעלו ופועלות בקליטה חברתית גם לעזור בבעיות אחרות. כמדי הידיעה, הנשירה בדרך לישראל והמעמד העליה באחוזים מדאיגים, הניעו את ראשי הסוכנות היהודית, משרד הקליטה וארגוני נשים וולונטריים, ביניהם תנועת האשה הדתית לאומית, למבצע מיוחד, בתנופה רבתי ובמאמץ משותף, כדי להביא לכך שאלפי משפחות ותיקות יפתחו בתיהם וליבם למשפחות עולים. המדור לקליטה חברתית בתנועת האשה הדתית לאומית שלח באמצעות הסניפים לאלפי משפחות דתיות, חברים ואוהדים מכתבי פניה ושאלונים, על הרכב המשפחה, גיל, מקצוע, שפות מדוברות — כדי להתאים בין המשפחות. על פעילות זאת מנצחת ועדה עליונה. בתיאום בין מנהלות מדורי הקליטה בארגוני הנשים קמו ועדות קליטה בין־ארגוניות שמפעילות את כל המתנדבות בסניפים. בפגישות התכופות מתפקיים דרכים ושיטות לייעל, להרבות בקליטה חברתית, לקרב מתנדבות נוספות לפעילות, ולהביא להענות מירבית למבצע „יהודי".

ברכה לעצמה היא העובדה שארגוני הנשים פועלים בשיתוף פעולה אע"פ השוני בדגשה הכושרית. ועדות אלו יתכנסו למוסד קבע שמקיים ימי עיון וסמינרים למתנדבות, להעשירן במידע ולסייע להן בהבנת התפקיד והשליחות. תוך כדי המבצע — פניה למשפחות ותיקות — הוחלט על כנס מיוחד לציבור מתנדבות חדשות. כל ארגון התחייב להביא נשים שטרם השתלבו בפעילות ציבורית, ובכנס יקבלו מידע על אוכלוסיית העולים, הנחיות לפעילות נכונה ועוד. כן יקויים כנס משפחות מאמצות — ושוב יבטיח כל ארגון באום של עשרות משפחות. בכנס יוסבר מה מקבל העולה מהשלטונות, מה מצפים העולים מאיתנו, מיהי אוכלוסיית העולים והדרכה הנחיה לקראת ביקור ראשון בבית משפחת העולה.

ארגוני הנשים רואים כתפקידן להגביר את תודעת הקליטה, להרבות בהסברה דו צדדית: לעולים ולישראלים, ולעשות כל מה שבידינו להשריש את העולים במולדת — חברתית ורוחנית.

אסור להתייחס בשאננות למשבר החמור בקליטה ובעליה. הציבור הדתי הפסיד פוטנציאל גדול של יהודים שבאו עם ציפיות הכוונה לתת משמעות יהודית לחייהם, ולא היתה פעילות מספקת בשטח, להדריכם ולכוונם. צעירים דתיים מועברים עדיין לאולפנים חילוניים, בגלל סיבות טכניות בלבד. עולים מגרוזיה ואיזורים הרריים אחרים זקוקים לחיזוק אמונתם ע"י ליכוד ושמירתם בחברה דתית מול החילוניות, המשתרעת עליהם. אם הסקרים והמחקרים מראים שהגורם הדומיננטי לירידה ולאי עליה, הוא העדר קליטה חברתית טובה, מלב אל לב.

הציבור הדתי חייב להיות בראש העושים בנושא זה, מהבחינה האנושית והלאומית. מה שיכול לסייע להשתלבות: להביא למפגשים מעורבים של עולים מארצות שונות וותיקים; לבוא למועדונים בשיכוני עולים לשיחות היכרות ומתן אינפורמציה; להזמין לשמחות של מצווה ולקידוש בבית כנסת; לסייע בהכנת ילדים לקראת בר־מצווה, ולעליה לתורה, ושהמסיבה תהיה בהשתתפות משפחות ותיקות; לעזור לקיום חוג בלימודי היהדות והמסיבות ר"ח קבועות בשיכון סמוך לבתיהם; לעזור לילדים עולים בלימודי היהדות ולהקים חוגים לשיחה בעברית קלה. ארגוני הנשים יכלו לעשות הרבה יותר לו ניתנו להם אמצעים מכובדים להקמת מעונות יום לילדים ומועדונים להורים, לשיבוץ מדריכות חברתיות בכל שיכון, ועל כל זה — הצטרפותם של אלפי ישראלים כמתנדבים לקליטה אישית ישירה מלב אל לב, משפחה למשפחה, ובכך נרבה באהבת ישראל.

משפחה דתית המוכנה לאמץ משפחת עולים מתבקשת להודיע על כך למדור לקליטה חברתית, אבן גבירול 166 ת"א, או לסניף התנועה במקומם, ולציין גם את הפרטים: גיל הילדים, שפות מדוברות, מקצוע ההורים.

טובה סנהדראי חזרה מחו"ל

טובה סנהדראי, מרכזת תנועת האשה הדתית לאומית בישראל, חזרה אתמול משליחות התנועה בחו"ל. במשך שבעה שבועות ביקרה הגב' סנהדראי בסניפי התנועה בקנדה, ארה"ב ואירופה ופעלה להידוק הקשרים בין התנועה בחו"ל להידוק הקשר שלהם עם ישראל.

אין להיכנע למציאות המתירנית

מאת רחל נריה

עם הדיון בכנסת בשאלת ביטול חוק ההפלות

במאמר הקודם, „קדושת החיים" (מדור „תנועה ובית" כ"ב בכסלו) הבאנו כמה מטענותיהם של המצדדים בביטול חוק ההפלות ובדקנו מה גישת היהדות בכל מקרה ומקרה. היו אלה בעיקר נימוקים מטעמים משפטיים, מוסריים וחברתיים. הפעם נביא כמה מהטענות, הנוגעות לצדדים ולאספקטים רפואיים.

המצדדים בביטול חוק ההפלות טוענים, כי ישנן בעיות בריאותיות, גופניות או נפשיות של האם, המחייבות לעתים לבצע הפלה.

ובכן במקרה שההריון מסכן את בריאותה של האם, מותר לפי הדין היהודי לבצע הפלה מלאכותית במשך שבעת השבועות הראשונים, כשהוולד עדיין איננו נחשב לנפש ממש. „הדין היהודי הוא ליברלי יותר מהחוק הקיים" (פרופ' טר, „מעריב" י"ב תמוז תשל"ב). „אם זה לצורך בריאות האשה או למניעת סבל נפשי יש מקום להתיר, וכן אם קיים חשש סביר לבריאות העובר" (הרב ליאור שליט"א, רבו של כפר הרואה).

אשר להולדת תינוקות לא נורמליים כתוצאה ממחלת האם או תורשה — „ניתן במקרים רבים לקבל מידע על העובר בעזרת בדיקות מי השפיר — אמניוצנטזיס, ומספר רב של מחלות תורשתיות ניתנות לזיהוי, עוד בהיות העובר ברחם אמו" (ד"ר ד. ארליך, שם). „לבעיית העוברים שעלולים להיזוק כתוצאה ממחלות האם בתקופת ההריון, כגון אדמת, „לפי המצב הנוכחי לא ניתן לוודא מיהו העובר הניזוק".

„קיום הוראה כללית להפלה במקרים כאלה, יכול להביא עד אבסורד, שהרי בכל מחלת־חום ברורה או בלתי ברורה תבוצע הפלה" (ד"ר ארליך, שם).

ההוראה הנרחבת להפלה בעקבות מגיפת האדמת גרמה לירידה בילודה ב־40%, בו בזמן שרוב הרופאים מסכימים כי הסיכון שהעובר יפגע ע"י האם החולה באדמת, הוא רק 20% (שם), ולכן הוראה כללית לבצע הפלה בלתי־רצויה.

הדרישה לביטול חוק ההפלות, באה גם מכיוון נוסף: רווקות שנכנסות להריון לפעמים אפילו קטינות. ומאחר שהחברה איננה רואה הריון בתנאים אלה בעין יפה, הרי במקרים אלה פונות הנערות לרופאים המבצעים את ההפלות במחתרת, בתנאים בלתי מתאימים, ללא־הרדמה, ובכך נגרמים אסונות. ואילו הלגיטימציה של ההפלות, תאפשר לכל מקרה כזה פניה ישירה לבית החולים, ועל־ידי־כך יימנעו אסונות.

אולם הטענה הזאת שביטול החוק והלגיטימציה של ההפלות, ימנעו אסונות, לא תעמוד במבחן המציאות. „בימים של התדרדרות מוסרית גדלה והולכת, קיים עוד מעצור אחד שקצה כבגיל — הפחד מפני ההריון" (אחד הגינקולוגים בראיון לעיתונות). ביטול חוק ההפלות וראיית הריון „שלא במסגרת הנישואין", כעניין שזוכה לטיפול אוהד ומסייע של החברה, יעודד את הציבור הצעיר לראות ביחסי־מין שלא במסגרת נשואין — תופעה לגיטימית, ויבטלו את אחד המעצורים העיקריים בפני יחסי מין מלאים בחברה המתירנית. „ייתכן שהחברה נתונה תחת לחצו הכרוני של הדור הצעיר ומתוך כך שהוא מתגלגל לעמדות מתקדמות כלפי בעיות מין ומציעה הכנה ועזרה, נותנת מעין היתר למעשים הנחשבים בדרך כלל אסורים. התנהגות זו יכולה להתפרש לנערות צעירות, ילדותיות עדיין — כעצה או אפילו כדחיפה, להיות חופשיות ולהשתמש בחופש זה בשירות הזיווגיות" (הפסיכואנליטיקאית המפורסמת ד"ר הלנה דויטש, בספרה החדש „בעיות חברתיות בגיל ההתבגרות", הוצאת עם־עובד).

יוצא איפא, שכתוצאה ממספר ההריונות שיגדל במידה ניכרת, בזכות המרשנות החיובית ליחסי־מין שלא במסגרת הנישואין, יגדל מספר ההריונות הכללי. מאחר שגם בניתוחים רגילים ישנו שיעור מסויים של סיכון, הרי המספר האבסולוטי של אסונות לא יקטן. ההפסד המספרי הוא הדאי, בו בזמן שהרווח הוא מפוקפק ביותר. להיפך, מבחינה נפשית־פסיכולוגית מספר הסובלים ממשברים נפשיים יגדל פי כמה וכמה.

לעתים מביאים מתנגדי החוק הנוכחי טעמים אחרים, אשר אצלם מבוצעות מאות אלפי או אפילו מיליוני הפלות, אך זו איננה יכולה לשמש דוגמה להיתר. אין להביא לנו דוגמאות מעמים, אשר גישתם המוסרית־ערכית שונה לגמרי משלנו, אשר צרכיהם הלאומיים והכלכליים מחייבים צמצום הילודה.

אצלנו „כל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא". ישנה רגישות לקיומה של כל נפש, לכל ילד נוסף יש ייעוד. ובעיקר בתקופה זו אחרי השואה, בה נכרתו 6 מיליון נפשות מישראל, ביניהם מיליון ילדים.

בשעה שכאן במדינת ישראל קיימת בעיה דמוגרפית, הננו מוקפים אויבים, בעיית הביטחון הפיסי מרחפת מעל לראשנו, הרי 40 אלף תינוקות מישראל הנהרגים מידי שנה בשנה — זהו הכאב שאין עם ישראל יכול לעמוד בו, לא מבחינה מוסרית ולא מבחינה כמותית.

אנו זקוקים להגדלת האוכלוסיה, בעליה גדולה, חיצונית, ועל אחת כמה וכמה פנימית.

בהתאם להצעת החוק החדשה יוגדל בהרבה מספר המקרים שבהם תהיה הפלה מלאכותית מותרת לפי החוק. נוסף לסעיפים הראשונים, שיש בהם כדי לאפשר הפסקת הריון, בכל המקרים שיש בהם הצדקה רפואית ונפשית, הרי תותר הפלה מלאכותית מתחת לגיל הנישואין ומעל לגיל 45, ללא כל סיבה רפואית מבוקשת, וכן בשל גורמים הקשורים בסביבתה של האשה ובתנאים חברתיים קשים.

החוק בצורתו זו הוא כניעה למציאות המתירנית. האידיאולוגיות שבשמם באים מתנגדי החוק הם „יבואי" של עולם המערב, ויסודותיהן מעוגנים בדוגמאות מהעולם המערבי — הרגשת יותר של זכויות הפרט, מתוך ניסא, ושאיפה לנהנתנות ולחיים קלים כאידיאל, באירך ניסא.

„מבנה היסוד של החברה נחלש בצורה קטלנית, כאשר מלבישים מגמות של נהנתנות בגלימה של חוקיות" (הרב קרסיק, מארת"ב).

חובת השעה היא להדק את החוק, המתבך לערכים מוסריים על־ידי הקפדה על קדושת החיים, חשיבות האינטרס של גידול העם ומניעת התדרדרות מוסרית בר־שפת.

שח־מט

בעריכת שלמה קנדלשיין

משחקי הליגה החלו

משחקי הליגה 1975 החלו עם 127 קבוצות המתחרות ב־4 ליגות (לאומית, א, ב, ג).

להלן תוצאות הסבוב הראשון בליגה הלאומית:

„הפועל" בת־ים — „הפועל" עמק חפר/נתניה 5 : 1.

רמת־גן א' — קבוצה פירונית חיפה ½4 : ½1.

„מרכז הנוער" א' תל־אביב — „אליצור־רשבסקי" א' תל־אביב ½4 : ½1.

אס"א אוניברסיטה א' תל־אביב — „לסקר" תל־אביב ½3 : ½2.

אס"א טכניון א' חיפה — „הפועל" „פלדקלייר" ראשון־לציון ½3 : ½1 (1).

„רובינשטיין" א' ירושלים — „הפועל" ירושלים א' ½2 : ½2 (1).

לאחר הסבוב הראשון מובילה „הפועל" בת־ים עם 5 נק' לפני רמת־גן א' ו„מרכז הנוער" א' תל־אביב ½4 נק' כ"א וכו'.

אליפות ישראל לקבוצות נוער — 1975

החלה ההרשמה למשחקי אליפות ישראל לקבוצות נוער 1975. האליפות מפוצלת לקבוצות גילאי בתי הספר העל־יסודיים, וגילאי יסודיים.

המפעל מאורגן ע"י ועדת הנוער שליד האגוד הישראלי לשחמט ואגף הנוער — הפיקוח הארצי על מפעלי הקיץ שבמשרד החינוך והתרבות.

אליפות אוניברסיטת תל־אביב

המצב בצמרת לאחר הסבוב ה־6: 1. סטפק — ½4 נק', 2. נתן בירנבוים 4 נק' (1), 5—3. גלפר, לימור, לת 3 נק' (2).

אליפות „בית הלוחם"

באליפות „בית הלוחם" שבאפקה זכה נח סגל שצבר 10 נק' מ־11 משחקים, שני גדליה רייס ½9 נק', שלישי יואל זינגר — ½8 נק'. נבחרת „בית הלוחם" מופיעה השנה במשחקי ליגה ג' — גוש דן.

*

התוצאות המלאות של אליפות בריה"מ המועצות האחרונה שנערכה בלנינגרד: 3—1. בילבסקי וסל ½9 נק' כ"א מ־15 משחקים. 4—3. פולוגייבסקי וואגינן — 9 נק' כ"א. 7—5. אלבורט דבורצקי ורומנישין — ½8 נק' כ"א. 8. באלשוב — 8 נק'. 9. קחמין — ½7 נק'. 11—10. ואסיוקוב וצ'שקובסקי — 7 נק' כ"א. 12. סאבה — ½6 נק'. 15—13. גולקו, גרינגריאן וטייכנוב — 6 נק' כ"א. 17. קופריצ'יק — ½3 נק'.

*

זירת המאבק שתארח את הדו־קרב על הכתר העולמי בשחמט בין „בובי" פישר לאנטולי קרפוב טרם נקבעה. מנילה בירת הפיליפינים ומכסיקו־סיטי בירת מכסיקו הגישו מועמדותן לארוח הדו־קרב מלוות בהצעות כספיות מפתות. פישר כצידו טרם נתן הסכמתו להופיע נגד קרפוב מאידך הודיעו הרוסים כי קרפוב ישחק אך ורק לפי תנאי פיד"א.

המשחק הרדיופוני: צוויג — צ'רניאק

במדורנו הקודם הבאנו את 6 המסעים הראשונים, להלן ההמשך: 7. רה2 פג5 8. ד4 43 : ד 9. 43 : ב 43 10. ה5 פג3 רד7.

מסעי המשחק משודרים מידי יום לאחר מהדורת החדשות של השעה 20.00.

אליפות מערב אירופה לאומית

פתיחה אנגלית

לרסן (דניה) — דיקשטיין (אוסטריה)

1. ג4 ה5 2. פג3 פג6 3. פו3 פו6 4. 3ג [illegible] ... [illegible]

פנקס פינסק

(סוף מעמוד 4)

ולעת זקנתו נדד במערב אירופה ונפטר בירושלים. רובם של רבני פינסק היו אמידים, ובעת בחירתם ומינויים היו מעניקים הלוואות לקהל. כמאה ושמונים שנה לאחר הייסדו של הישוב היהודי במקום כבר היו בפינסק כשלושת אלפים נפש, ועם יהודי הסביבה הקרובה עלה מספרם לשבעת אלפים.

ריב בין חסידים ומתנגדים

ד"ר נדב מסביר את הריב בין המתנגדים לבין החסידים, שמרכזם היה בקארלין הסמוכה לעיר. בימים שר' אהרן מקרלין הפיץ את החסידות בליטא, בשליחותו של המגיד ממזריץ, ממלא מקומו של הבעש"ט, כיהן ברבנות פינסק הרב ר' רפאל הכהן, שהיה גאון ובעל השפעה. ר' רפאל נסע לבקר כדי לתהות על קנקנו ובא אחר כך בדין ודברים עם הגאון מוילנא, אשר עמד, כידוע, בראש המאבק נגד החסידות. אך ר' רפאל עצמו נשאר נייטראלי עד סוף ימיו. ועמדתו זו השפיעה על רובם הגדול של בני קהילתו, שלא התרשמו מהסיפורים שהפיצו המתנגדים על החסידים, ולא השתתפו בליבוי המחלוקת. יהודי פינסק קיבלו עליהם אפילו את ר' לוי יצחק לרב עליהם בעצם ימי המחלוקת, ולא חששו למסור לו את הנהגת העדה, אם כי הוא היה ידוע כתלמיד של המגיד ובעל השפעה שנטה לחסידות, אך קהילת וילנה, שניהלה את המערכה בשמו של הגר"א, לחצה על יהודי פינסק להרחיקו מן הרבנות. בעקבות זאת קיבלו עליהם את ר' אביגדור בן חיים, שנלחם בחירוף נפש נגד החסידות. ר' אביגדור קיבל את רבנות פינסק בתיתו הלוואה גדולה לקהילה, בשיעור של 3000 דוקאטים, שהיו סכום גדול בימים ההם. ד"ר נדב טוען, כי כאשר עזב ר' אביגדור את הרבנות לפני זמנו ונלחם את מלחמתו הגדולה בחסידות, היתה כוונתו לא רק לשם שמים, כי אם להחזרת דמי ההלוואה מקהילת פינסק, שלא הוחזרו לו. הוא היה מבודד בקנאותו הגדולה נגד החסידות, וכתבי הפלסתר שלו כהנות לשמן, עם הביצות בספרית קהילת פינסק.

החסידות נתפשטה ברבים ומקארלין חדרה לפינסק. עובדה זו קבעה בהרבה, שרק תחת לחצה של קהילת וילנה, שפעלה בשם הגר"א, הצטרפה קהילה פינסק לקהילות שרדפו והחרימו את התנועה החסידית.

במאה התשע עשרה גדלה האוכלוסיה היהודית, וכמה מיהודי פינסק עלו לארץ ישראל בתוך חבורת הפרושים ותלמידי הגר"א בשנות הכ"ע של המאה שעברה. אלא שבתקופת השלטון הרוסי ולאחר חלוקתה של פולין עלתה קרנה של קהילת פינסק. [illegible] בבחינה כלכלית נתבסס מעמדם של יהודי העיר, שהחלו לעסוק גם בתעשיה ובסחר עצים לצרכי יצוא. בתחילת המאה הי"ט נעשה נסיון קטן של התיישבות חקלאית מיסודם של משפחת לוין מקארלין, שבניה נודעו בציונותם ובעסקנותם הציבורית הנאמנה המסורה. בין היתר הקימו בית ספר למלאכה, וזאת לאור מגמות ההשכלה, אשר דגלה בפרודוקטיביזציה של ההמונים היהודים ברוסיה. וכך הלכה קהילת פינסק בדרך הזמן. כאשר רבניה ועסקניה המסורתיים שומרים על הגולה הדתית, ועסקניה ומשכיליה מנסים להביא את יפיפותו של יפת באהלי שם. פינסק נטלה את חלקה בתנועה הלאומית והסוציאלית, שפקדה בסוף המאה את יהדות רוסיה. [illegible]

הרוטשילדים של פינסק

מסתו של ד"ר זאב רבינוביץ עורך הקובץ, על הרוטשילדים של פינסק, [illegible] לוריא, הלפרין ואליאסברג, שהיו היזמים בעיר ובסביבה, [illegible]

ויכוח היסטורי

(סוף מעמוד 3)

בפרהסיה עם בן זה אחרת?

הדת הנוצרית היא דת אוונגלית ביסודה, בפקודה ובכהונתה. כלומר, היא מטילה על מאמיניה שליחות לרכוש נשמות למענה: המיסיון הוא אחד הדוגמאות („דוגמה", — צו בסיסי) היסודיות של הנצרות. פעולה מיסיונרית היא איפוא צו עליון שכל נוצרי מצווה לקיימו.

— יהדות היא ההיפך הקיצוני מזה. „קשים גרים לישראל כספחת" פסקו חז"ל. ואמנם שמרנו על זה מאז ומתמיד, ואין אצל יהודים מוסד, ארגון או אף מגמה לפעולה מיסיונרית לרכוש מאמינים לדתנו.

— כתוצאה מהבדל קוטבי זה בין יהדות לנצרות המניע אצלכם לדיאלוגים בינדתיים הוא מיסיונרי, אף כאשר אינכם מודים בזה, ואפילו כאשר בעצמכם אינכם מודעים לזה. — ואין לי טענה אליכם על זה, כי רק את מצוות דתכם אתם מקיימים. אולם ליהודים אין ואינו יכול להיות מניע כזה, שכן דתנו איננה דת מיסיונרית. לכן המניע הקיים אצלכם אינו קיים אצלנו. לכן אין לנו צורך וגם לא הצדקה איזו שהיא לדיאלוגים בינדתיים.

כאשר איש־יהודי חילוני מתייחס באהדה ליהודים אין מקום לחשדים מצדנו, ואין סיבה להטיל ספק בכוונותיו. אבל אם איש הכמורה בא לדיאלוגים אתנו, אף אם הוא ליברלי, ומבטיח שהוא אוהב יהודים וכל כוונתו להבנה הדדית — יש מקום לחשש שמא ביודעים או בלא־יודעים, ואולי רק בתת־הכרתו, פועמת בו הצפיה ש„סוף סוף היהודים יראו אור", והוא מקרב את היום המאוחל הזה...

„שיתוף רשויות" מזיק ואסור

— אנשים שאינם מתמצאים היטב בתפילותינו ואינם יורדים לעומק מהותן ומשמעותן, — כמו שאינם עומדים על אפיו האמיתי של הפולחן הנוצרי, מחפשים כאילו „מכנה משותף" „צד השווה" בין שני אלה, — ואין לאמיתו של דבר צד שוה, ואין היקש ודמיון ביניהם. להיפך, קיים הבדל קוטבי ביניהם, לכן כל הדיבורים על „תפילות משותפות", על השתתפותם של יהודים בפולחנכם ובטקסיכם הדתיים, נובעים מאי־ידיעה ואי־הבנה של שתי מערכות התפילות, היהודית והנוצרית. ככל שאדם מושרש יותר באמונתו הוא גם רחוק יותר מדתם של אחרים, — אבל יחד עם זה הוא מכבדה יותר.

— הרב סיים: יחסי דיאלוגים ופעולות בינעדתיות אחרות מקומם ומטרתם בשאיפה לתיקון היחסים בין יהודים לנוצרים. לדעתי היחסים יהיו יותר תקינים, ואף ידידותיים, כאשר שני הצדדים ישלימו עם המצב העובדתי כמובן, בביטול אנטישמיות, שלפנינו שתי דתות שונות ונפרדות זו מזו לחלוטין. ותבל, וגם לא רצוי, לחפש דמויים מדומים, ולהשתדל למצוא מכנים משותפים למען „שיתוף רשויות".

— במקום זה, — הפסיד הרב, — נכבד אחד את אמונתו של השני, על הבדליה.

— המסקנה: בעניינים סוציאליים מדיניים, יש מקום להידברות לשם הבנה הדדית, וגם קיימים אולי איזה שטחים שכדאי בהם שיתוף־פעולה לטובת הכלל. אבל בענייני אמונה — יילך איש בשם אלוהיו ואנחנו בשם ה' נדגול.

בית המדרש לרבנים באמריקה

אנו מתכבדים להודיע על הופעת:

תוספתא כפשוטה, חלק ח' עם תוספתא, סדר נשים, סוטה־קידושין (2 כרכים)
מאת פרופ' שאול ליברמן — המחיר: 54.— ל"י

ספרים אחרים בהוצאתנו:

תוספתא: זרעים, מועד, נשים (חלק ראשון), עם תוספתא כפשוטה, חלקים א—ז, וקונטרס תיקונים והשלמות — (11 כרכים) שאול ליברמן	248.40 ל"י
תורת כהנים, עפ"י כ"י רומי 66 — אליעזר אריה פינקלשטין	27.— ל"י
ספרי על דברים — אליעזר אריה פינקלשטין	27.— ל"י
ספרי זוטא — שאול ליברמן	21.60 ל"י
מסכת עבודה זרה, כ"י בית המדרש לרבנים בנוי יורק — שרגא אברמסון	54.— ל"י
פסיקתא דרב כהנא — דב מנדלבאום (2 כרכים)	64.80 ל"י
פרושים וחידושים בירושלמי, חלק ד' — לוי גינצבורג, סודר וערוך ע"י דוד הלבני	27.— ל"י
שערי תורת בבל — זאב וולף רבינוביץ, ערוך בידי ע"צ מלמד	18.90 ל"י
אוצר לשון התנאים, קונקורדנציה למכילתא. בנימין קוסובסקי (4 כרכים)	81.— ל"י
אוצר לשון התנאים, קונקורדנציה לספרא. בנימין קוסובסקי (4 כרכים)	81.— ל"י
חסדי דוד על תוספתא סדר טהרות — ר' דוד פרדו (2 כרכים)	30.— ל"י
הלכות הירושלמי לרמב"ם — שאול ליברמן	18.90 ל"י
תלמוד ירושלמי מסכת ביצה, עם פרוש רבנו אלעזר אזכרי בעל ספר חרדים — ישראל פרנקוס	30.— ל"י
פירוש ר' יהונתן מלוניל על המשנה והרי"ף, מסכת בבא קמא — שמא יהודה פרידמן	29.— ל"י

הזמנות בדואר:

בית המדרש לרבנים באמריקה, נוה שכטר, ת.ד. 196, טל. 31121, ירושלים.

דורש ציון וירושלים

(סוף מעמוד 5)

מעלה עד שתיבנה ירושלים של מטה (תענית ה').

נאה דורש ונאה מקיים

הרב קלישר, לא היה אך נאה דורש אלא גם נאה מקיים. במשך שלושים שנה, היה כולו מסור לענין יישוב ארץ ישראל. הוא כתב ספר „דרישת ציון ושלום ירושלים", שבו פיתח את הרעיון שגאולת הארץ היא השלב הראשון של הגאולה. פירסם כמה מאמרים בענין בעתוני ישראל ב„המגיד", „הלבנון", והשיב דבר למקטרגים. אך בזה לא אמר די. הוא התחיל לעסוק בענין זה בכל כוחו ומאודו, כשאשתו עסקה במסחר ופירנסה את בני המשפחה. כשם שד"ר הרצל, פנה אל הבארון הירש, בהצעתו לייסוד מדינה יהודית, כך פנה הרב קלישר אל אנשל רוטשילד בפרנקפורט — אשר היה בנו של מייסד הבית ואבי הרוטשילדים. הרב כתב מכתב ארוך ביותר. בוודאי חשב הרב, כי אנשל הוא למדן, ולכן הרבה בפסוקים ובמאמרי חז"ל בענין יישוב ארץ ישראל.

במכתב שנכתב בשנת 1836, מאריך הרב בהסברו שגאולת ישראל תבוא בדרך הטבע. הגאולה תבוא על ידי מלכויות והשרים נכבדים. הוא מסביר כי הקרבת קרבנות היא אחת מן המצוות התלויות בארץ שנזכה לקיימה. הרב מציע תכנית שלימה: רוטשילד יקנה את כל ארץ ישראל, מידי השולטן הטורקי, ואם הדבר בלתי אפשרי, אז לכל הפחות יקנה את ירושלים — המכתב נמצא בכתבי קלישר, שערך הד"ר ישראל קלויזנר. כפי הנראה, לא התרשם רוטשילד מהענין ואין בארכיונו של הרב קלישר שום תשובה על מכתבו.

בכל זאת, לא נואש הרב. הוא כתב גם לאדולף כרמיה ואברהם כהן ועליהם השפיע. כרמיה נטה לדברי הרב והבטיח, כי אגודת „כל ישראל חברים", תקדיש סכומים מסויימים ליישוב הארץ. ישנם ברשותנו מכתבים לכרמיה, לכהן ולנטר. בשנת 1870, נשלח קרל נטר לארץ ישראל לחקור על טיב האדמה. הוא יסד בית ספר חקלאי בשם „מקוה ישראל" הקיים עד היום. קרל נטר, ביקש מהרב שיבוא וילמדהו את המצוות התלויות בארץ. כאשר נכסף הרב לעלות לארץ, לשקה שהמצוות יתנו כדין וכדת. „אעברה נא ברגלי ואראה את הארץ", מתחנן הרב. אך צרות סבבו עליו. בנותיו הגיעו לפרקן ועליו הוטל למצוא חתנים להן. אחרי כן, בחולשתו הרופאים אסרו עליו טלטול הדרך. הוא השפיע על הרב ר' יצחק אלחנן מקובנא וגם על הרב עזריאל הילדסהיימר מברלין, שישימו לב לרעיון שיבת ציון.

„חברת ארץ נושבת"

הרב נסע מעיר לעיר, כדי לעשות את דעת הקהל לענין זה. הוא הצליח לייסד חברות בקהילות שונות. מן החברה, הרב אליה גוטמכר מגריידיץ, קיבלו עליהם את התפקיד של ראשי „חברת ארץ נושבת". הם פעלו גבאים וסידרו פנקסים, חברים שילמו מס שנתי והצטבר סכום הגון.

בעניין, שאדם אחד מבינינו, רוצה לעלות לארץ ולקנות אחוזה. הרב קלישר מכנהו „צדיק תמים" (הוא על זה, ד"ר יצחק רפאל). איש זה שלח ריש אחד בבקשה לשלוח לו עפר ארץ ישראל. מבקש הרב מחברו, הרב גוטמכר שיעזור לו למלא את בקשתו של האיש הזה לארץ. כאשר שמע הרב שהרב ר' נתן פרידלנד דרשן מבוזק, נוסע ממקום למקום לדרוש בענין זה. הרב שלח את בנו ואלף לארץ, כדי שיתיישב בארץ. [illegible] כפי הנראה, היה „לא יצלח", ראשונה, קיבל תמיכה מ„החלוקה" אך כשהרגישו אנשי ה„חלוקה" שבא בפקודת אביו, בענין יישוב הארץ, הפסיקו את תמיכתו. הוא עסק במכירת שטרי גורל וקרה שנוצרי קנה שטר גורל אך לא קיבל את כל הכסף, והסכום הזה היה סכסוך בין ואלף והנוצרי. [illegible] ואלף נעצר והושב בכלא. הרב, כתב לכמה ידידיו לעזרת בנו. בנו חזר מן הארץ, לא הצליח בשום דבר חזר לארץ. עלה בדעתו, לייסד מושבה שיתופית כמו הקיבוץ של היום [illegible] אך הדבר לא נתגשם. לבסוף, נשאר בארץ ונעשה חלק מן היישוב הישן. נכדיו עדיין יושבים בבאר שבע. [illegible]

ביחוד הלה הרב קלישר חסו גדולות, ביחסי האם של הרב יקיר גירון, שהתפרסם בבשורות [illegible] באשי של טורקיה ובא להתיישב בארץ. הרב קלישר, כתב אליו כמה מכתבים, בנוגע לקנית חלקת קרקע ליד ירחו, לשם הקמת מושבה לה. היו יהודים מבבל הבבלית. סבלו בלחץ הממשלה התורכית. [illegible] הסכומים שהיו בידי הרב קלישר היו זעומים — וכל הענין נתבטל. הרב לא נח ונוח על העניין כמה פעמים. לא רחוק מירושלים, הי' הלקה למכירה [illegible] הרב גירון נפטר והרב קלישר, [illegible] כולו דרוך לבנין הארץ. [illegible] הרעיון של התיישבות יהודית בארץ הקודש.

מחולמי הגאולה ומגשימיה

הרב קלישר, לא היה בעל הזיות אלא פקוח עינים. הוא ראה את המציאות והיה בהן. הוא ידע, הבינו לטובה, שנעשו באירו לטובת היהודים מחייבים אותנו [illegible] דבר [illegible] למען ציון. כותב: „הופש ניתן לנו (ליהודים) בכל המדינות, כי לב כל [illegible] השרים ביד ה'. [illegible] ארץ, לא יבושו מאחינו בני ישראל עם אם יעזבו הנם [illegible] אשר בארצות הללו [illegible] שדות בכסף [illegible] פרי קודש הילולים [illegible] (מכתב לר' [illegible] בעל המגיד). הוא מבאר [illegible] בין אמונה לארצות הגולה בין היבה ארץ ישראל. [illegible] כי הקיסר [illegible] קנה לו בית בברלין, [illegible] להטיל ספק באמונתו [illegible] לארצנו?

[illegible] ע"י הרב קלישר, [illegible] על קיום המצוות התלויות בארץ.

הרב קלישר, היה בין הראשונים שביטאו את הגאולה [illegible] בהגשמתה במעשים. [illegible] כי הקרים [illegible] שמו לב לדבריו. לו היה נענה אשר אנשל רוטשילד. אולי היו דברים שונים. ראוי הוא לזכרון חולמי הגאולה ומגשימיה.